

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

B i d r a g

til

Odense Cathedralskoles Historie.

Første Hefte.

Om de til Skolen hørende Bygninger.

Indbydelsesskrift

Indvielsen af Skolens nye Bygning

den 27de November 1846,

af

Prof. Mag. N. J. F. Henriksen,
Skolens Rector.

Odense.

Trykt i M. C. Hempels Officin.

had der hidtil habes trykt om Odense Cathedralsskole og Gymnasium, er Lidet og meget utilfredsstillende, ja for en Deel ikke engang ret paalideligt, da det sjeldnere er øst af Kilderne selv. Derimod findes i Byens Archiver, navnlig i Bispearchivet, en Masse utrykte Materialier til denne Skoles og de dermed forbundne Institutioners Historie, hvoraf en sammenhængende Skildring vel muligen kunde dannes. Til at give en saadan føler jeg imidlertid ikke Kald, og om jeg end var stiftet dertil, vilde jeg for det Første vel ikke kunne vinde Tid til et saadant Arbejde; hvorimod jeg agter at samle Materialierne og deraf, som Forarbejde til en sammenhængende Skildring, efterhaanden at meddele Bidrag og Actstykker til Skolens Historie, ordnede efter visse Hovedpunkter. Idet jeg nu gjør Begyndelsen med de Bygningers Historie, som forðum eller indtil nærværende Tid have hørt til Skolen, glæder det mig at kunne aabne disse Bidrag med en Afhandling af min lærde Collega, Hr. Dr. Paludan-Müller, om Skolens Belliggenhed i ældre Tid, hvilken, foruden ved sin egentlige Gjenstand, ogsaa vil interessere ved de Oplysninger, som indeholdes deri om St. Knuds Kirkes Omgivelser i Almindelighed.

I. Skolebygningerne.

A.

Om Odense Cathedralskoles Beliggenhed i ældre Tid.

Aaret 1271 eller 1277 stiftede den fynske Biskop Johannes en lærd Skole i Odense efter Anmodning af Hennekin, som da var, eller siden blev Prior i S. Knuds Kloster. ¹⁾ Det var saaledes ikke ene dette Klosters Skole, men en biskoppelig, ved Stiftets Domkirke; dog har den upaatvibeleligt fra første Begyndelse staaet i nær Forbindelse med S. Knuds Kloster, hvis Kirke var Stiftets Hovedkirke, og hvis Prior foranledigede Skolens Oprettelse. Denne Forbindelse viser sig endnu tydeligere under Biskop Gisev, Johannes's Eftermand, der af Nogle ansøres som Skolens første Stifter, og som vel i ethvert Fald har bragt den nye Stiftelse i bedre Skik; thi da bestemtes det, at Skolemesteren skulde lønnes

¹⁾ Ser. Rer. D. VII. 224.

af Biskoppen, men han og sexten Disciple fødes af Klosteret med et Bidrag af Biskoppen. 1)

Om Skolen da har staaet i nogen Forbindelse med S. Albani Kirke, vide vi ikke; men det er i sig selv troligt, at dens Disciple have besørget Sungen i denne Sognekirke, der laae den saa nær. Dette synes i det mindste at have været Tilfældet i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede, saaledes som det Følgende vil vise, og andre Omstændigheder gjøre det rimeligt nok. S. Albani Kirke har engang tilhørt S. Knuds Kloster; og omendstjændt den blev skilt derfra Aar 1138 som en egen Sognekirke²⁾, vlsers dens Beliggenhed, at da den selv intet Convent af Munkel eller Domherrer havde, kunde den ikke faae den fornødne Hjælp til Kirkesangen nærmere end fra Cathedralstolen, som kun laae nogle Skridt fra den.

Desuagtet var det dog S. Knuds Kloster, Skolen stod i Forbindelse med, og hvilket den, tilligemed Klosterets øvrige Foranstaltninger til Videnskabernes Fremme, forskaffede betydelige Donationer. 3) Det kan derfor neppe have været Klosteret meget behageligt, da der i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede oprettedes endnu en Skole, nemlig ved Vor Frue Kirke i Odense. 4) At S. Knuds Kloster har sat Pris paa sin Forbindelse med Domstolen, seer man deraf, at Biskop Erik Krabbe maatte 1363 blandt andre

1) Pontoppidan Ann. Ecc. Dan. I. 758.

2) S. Rer. Dan. I. 273. Suhms Historie af Danmark 5, S. 543; ifr. sammeft. S. 580.

3) See Hamsforts Chron. Secunda i 1 Tome af S. Rer. D. paa flere Steder.

4) Pontop. An. Eccl. 2, 97.

Privilegier til Klosteret ogsaa give dette, at han altid skulde vælge en af Munkene til Skolens Rector, om der blandt dem fandtes nogen dertil skicket ¹⁾; og i Mæret 1434 forhvervede Klosteret Erkebiskoppens Forbud imod flere Skoler i Odense, end den ene almindelige Skole ved Domkirken og den saakaldte Pugestole ²⁾ (ved Frue Kirke).

S. Knuds Kloster kunde eller vilde imidlertid ikke strengt haandhæve dette udelukkende Skoleprivilegium, saa at det allerede 1447 tillod Oprettelsen af endnu en Skole i Odense, nemlig ved S. Hans (eller som det ogsaa kaldes: S. Michaels) Kloster, hvis Prior dog blandt Andet maatte forpligte sig til, ikke at optage Børn fra S. Albani Sogn, og ikke at beholde dem over deres 15de Aar ³⁾.

Idet de tre Hovedfogne i Byen saaledes hvert fik sin Skole, og idet Cathedralsskolen forbeholdt sig alene S. Albani Sogn, var det naturligt, at den i daglig Tale benævntes S. Albani Skole, uagtet den stod i saa nære Forbindelse med S. Knuds Kloster. S. Albani Skole kaldtes den formodentlig allerede i den sidste Halvdeel af det 15de ⁴⁾,

1) Pontoppidan, anf. St. S. 212.

2) Udtog af Brevet i Bedel Simonsons Bidrag til Odense Byes ældre Historie 1. 2. S. 118.

3) Dette mærkelige Aftykke, som hos Pontoppidan (Ann. Eccl. I. 663) og Thorkelin (Diplomatarium Arnæ-Magn. I, 157) ikke alene er hoist ucorrect aftrykt, men endog henført til Aar 1247 istedetfor 1447, meddeles her som Bilag. Sfr. Valudan - Müller, om S. Hans Kloster i Odense, S. 9 ff. Til det her førte Beviis for Aar 1447 kommer endnu, at Dokumentet beraaber sig paa et nyligt erhvervet Skoleprivilegium for S. Knuds Kloster; thi dette refererer sig til Erkebiskoppens Brev af 1434, hvis sande Beskaffenhed man først lærer at kende hos Bedel Simonson.

4) I det Mindste hedder det om Prior Jacob Weed (1447f), at han

og med Bished i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede. I de Uddrag af Dronning Christines Regnskabsbøger, Bedel Simonson nu har offentliggjort,¹⁾ finder man under Aar 1504 alle Odense Byes Kirker og Klostre begavede af Dronningen i Anledning af Begængelsen over Lehnsmanden Otto Porsfeld, der dræbtes af Biskop Jens Andersens Beldenaes Folk. De fire Klostre, S. Knuds, Graabrødre, Sortebrødre og S. Hans fik hvert 2 Mark²⁾ i denne Anledning, medens S. Albani og Vor Frue Kirker hver fik 24 Skil., „Peblingerne“ til Vor Frue 1 Mark, „Degnene“ til Albani 12 Skil., og de til S. Hans ligesaa meget. Denne forskjellige Betaling tør hidrøre derfra, at Klostrene selv besørge de Sange i deres Kirker ved deres egne Munke, medens de to Sognekirker, som ikke vare Klosterkirker³⁾, vel kun læste Messer, imedens Disciplene i de tre Skoler gik i Procession og sang foran Liigbaaren; thi at „Peblingerne“ og „Degnene“ af de tre Kirker betyder Disciplene i de tre Skoler, seer man af flere Steder i samme Regnskab. Ved Aar 1520 omtales ligefrem „Degne af de tre Skoler.“⁴⁾

Da Reformationens Seier var afgjort ved Kong Christian den Tredies Thronbestigelse, gik Styrelsen af Underviisningsvæsenet fra de geistlige Autoriteter over til Re-

var „Scholar Albanæ incremento intentus;“ men det er rigtigt nok i en Kilde fra Begyndelsen af det 16de Aarh. S. R. Dan. 7, 235.

1) Odense, II. 1 S. 87 ff.

2) Man erindre, at Middelprisen paa Rug og Byg dengang har været 6 à 8 Skilling Løden. To Mark bliver da henved 15 à 20 Rbb.

3) S. Hans Kirke var begge Dels.

4) Bedel Simonson anf. St. S. 144.

gjeringen og blev som bekjendt en Hovedgjenstand for dennes Omhu. Skolevæsenet navnlig søgte den at hæve ved en Samling af de spredte Kræfter og bød derfor 1537 i Kirkeordinantsen¹⁾, at hvor der i en By havde været flere Latin-skoler, skulde de sammendrages til en eneste. For Dens maatte Følgen af dette Bud blive, at Cathedralskolen, Vor Frue og S. Hans Skoler forenedes, saa at Byen nu fik een stor Skole istedetfor de tre gamle. At det var den saakaldte S. Albani Skole, Skolen ved Cathedralkirken, der optog de andre, sees tydeligt deraf, at Skolens Forbindelse med S. Knuds Kloster vedblev, saa længe dette Kloster endnu bestod som saadant, saa at dets sidste Prior tillige var Skolens Forstander; og da Klosteret ved hans Resignation ganske gik over til at blive et verdsligt Kron-gods, overførte Kong Frederik den Anden den Bespisning, Cathedralskolens eller S. Albani Skoles Lærere og Disciple hidtil for en Deel havde nydt i S. Knuds Kloster, til sin nye Stiftelse, Communitetet i Graabrødre Hospital, med en saadan Udvidelse og paa en saadan Maade, at de to andre Skolers Forening med hiin kjendeligen spores. Thi ikke alene forøges Discipel=Pladserne i Convectoriet til 30, men den daglige Chorsang Morgen og Aften i Vor Frue og S. Hans Kirker henlægges nu til St. Knuds Kirke for dennes Velbeleiligheds Skyld.²⁾ Denne daglige Sang i de to nævnte Kirker kan kun være en Arv fra de to Skoler, hvilken ved Foreningen var bleven

1) 3 Additamenta til Cragii & Stephani Hist. Reg. Christiani III. p. 51. Ratio Scholarum. 3 den danske Udgave 1, S. 581.

2) Fundaisen i Hofmans Samling V S. 60 ff. sammeft. S. 152 ff.

en Pligt for Cathedralsskolen, ligesom Vor Frue og S. Hans Skoler da medbragte den Understøttelse af Probstiet ved Vor Frue Kirke — efter Reformationen et Lehn for Rigens Kantaler — og af S. Hans Kloster — nu Kongens Gaard i Odense — de som selvstændige Skoler havde nydt. Derimod skulde Skolen vedblive at besørge Sangen Søn- og Helligdage i de to Kirker; og naar Fundatsen ikke byder det Samme med Hensyn til S. Albani Kirke, er det vel kun, fordi dette forstod sig af sig selv. Den Gudstjeneste, man saaledes vilde have vedligeholdt i S. Knuds Kirke, der dengang endnu ikke var Sognekirke, og hvor Munkenes Sang nu forstummede, bestod i den daglige Morgen- og Aftenfang, samt i Skoledisciplinens Altergang hver Onsdag. 1)

Den lærde Skole i Odense er saaledes opstaaet i Reformationens Tid ved en Forening af tre Skoler; og den, der optog de to andre, er oprindelig en Stiftelse af Biskopperne, noie knyttet til Domkirken og S. Knuds Kloster, hvis Convent havde Domkapitels Rettigheder. Naar den desuagtet imod Slutningen af den katholske Tid kaldes S. Albani Skole, hidrører dette kun fra det udelukkende Skoleprivilegium, S. Knuds Kloster forbeholdt den i S. Albani Sogn, og rimeligviis tillige fra dens Disciples Forpligtelse til at besørge Sangen ved Gudstjenesten i S. Albani Kirke; men der er Intet, som viser, at den har staaet i nogen anden eller nærmere Forbindelse med denne Kirke selv, saa at Forholdets Natur henviser den, der spørger om Skolens Be-

---

1) M u m m e, S. Knuds Kirke i Odense S. 14 efter Dokument i Biskoppens Arkiv.

liggenhed i den katolske Tid, til S. Knuds Kirkes og Klosters nærmeste Omegn. Og da der heller ingen Grund er til at antage, at Skolen har været i selve S. Knuds Klosterbygning, saa maa Præsumptionen være for, at S. Albani Skole eller Cathedralskolen ogsaa i den tidligste Periode har ligget der, hvor den nu ligger, og hvor vi med Visshed vide at den laae i den sidste Halvdeel af det 16de Aarhundrede.

Denne Formodning vinder Bestyrkelse ved en Betragtning af Nabolagets Stedforhold paa Reformationens Tid.

Det kan ikke være tvivlsomt, at den gamle S. Albani Kirke laae der, hvor nu Rectorboligen og den Benzonske Begravelsesplads findes, uagtet Sagnet vil anvise den en Plads længere imod Sydøst, hvor Justitsraad Scholtens og Proc. S. Hansens Gaarde ligge. Den gamle Grundtegnning af Odense, der nu findes paa Odense Raadstue, viser Kirkebygningen paa Rectorboligens Plads. Imellem den og S. Knuds Kirke er en aaben Plads, saaledes som nu atter efter 1834; men da Kirken her er afbildet uden Taarn, hvilket vi dog med Visshed vide af K. Christian den Tredies Gavebrev af 1542 at den da havde, og da dette Taarn naturligvis maa antages at have ligget ved Kirkens vestlige Ende, maa det have staaet der, hvor Oluf Bager 1581 opførte den Gaard, efter hvis sidste Eiers Død 1834 Kammerherre Jens Benzons købte den til Redbrydelse for derved at sikkre S. Knuds Kirke imod Ildsvaade. S. Albani Kirkes vestlige Deel har da ligget tæt nordenfor den østlige Ende af S. Knuds Kirke, og saaledes kan man forstaae, hvorledes de gamle Beretninger om Kong Knud den Helliges Martyrdom og Skrinlæggelse kunne komme til at kalde

S. Knuds Kirke *basilica australis*, ¹⁾ en Benævnelse, der vilde være uforklarlig, hvis Sagnet havde Ret. Da Knud den Hellige begyndte den Kirke, der siden kom til at bære hans Navn, for at den som en Steenkirke ²⁾ skulde træde istedetfor den Trækirke, han tidligere havde opført over S. Albans og S. Osvalds Reliquier, er det ogsaa det naturligste at søge den yngre Bygning saa nær som muligt den ældre, i hvis Sted den skulde træde, og hvis nærmeste Omegn netop frembød en udmærket Byggeplads. S. Knuds Kirke kom imidlertid ikke til at afløse S. Albani, efter den første Bestemmelse, fordi den blev lagt til det i Erik Siegods og Kong Nielses Tid oprettede Benediktinerkloster, medens S. Albani Kirke blev Sognkirke for den Deel af Odense By, der nu mere og mere udbredte sig imod Vest. Men da saaledes disse to Kirker ikke fra første Begyndelse jave været bestemte til at bestaae ved Siden af hinanden, bortfalder det Paafaldende, der ellers vilde være i at de laae hinanden saa nær.

Selve Rectorgaardens besynderlige fremspringende Beliggenhed taler for denne Mening; thi hvor man støder paa flige Egenheder i nyere Bygningers Forhold til deres Omgivelsler, maa man formode dem begrundede i ældre Bygningers Beliggenhed.

S. Albani Kirkegaard har da stødt umiddelbart vesten op til den østlige Ende af S. Knuds Kirkegaard. Grændsen imellem begge har været omtrent paa samme Sted, som nu

1) S. R. D. III. 324, 378.

2) „Insigni lapideo tabulatu exstructa“ kaldes den af Elnoth anf. St.

imellem S. Knuds Kirkegaard og Torvet; men begge Kirkegaarde have imod Nord strakt sig, umiddelbart op til den Række Bygninger, som nu indtage den Rectorboligen modsatte Side af Torvet, nemlig fra Borgerstolens Porthbygning til Hjørnehuset, Skræddernes Laugshuus ¹⁾; thi Biskop Mogens Kraffes Vicariebygning, der efter Reformationen kom i hans Slægtnings private Besiddelse, og som 1568 eiedes af en Mourits Hødebust, laae paa den Plads, hvor senere Adelsens Gaard, Landstinget, Borgerstolen, den ene efter den anden, have afløst den; men det hedder udtrykkeligt om denne Vicariebygning, at den laae „norden næst“ (paa Nord siden af) S. Knuds Kirkegaard. ²⁾ Derimod laae den østlige Nabogaard, altsaa den Gaard, Grosserer Petersen nu eier, i Maret 1568, da den af Kong Frederik den Anden bestemtes til Rectorbolig, efter Donationsbrevet paa S. Albani Kirkegaard ³⁾; thi saaledes kaldtes denne Plads endnu, endssjøndt R. Christian den Tredie allerede 1542 havde givet den til et almindeligt Torv. Det hedder ogsaa i Fortegnelsen over Oluf Bagers Bygninger, at den 1834 nedbrudte Gaard, vesten for Rectorboligen, laae paa S. Albani Kirkegaard. ⁴⁾

Da de tre Skoler forenedes, maatte naturligviis et nyt Locale, eller en Udvidelse af det gamle blive fornødent. Skolens daværende Forstander, Christen Povel sen, den sidste Prior i S. Knuds Kloster, erholdt derfor af R.

1) Sfr. det svenste literære Selsk. Afstykker II. S. 67.

2) D. Mag. II. S. 16 ff.

3) See Bilag II.

4) Sandt, Om Oluf Bager S. 17.

Christian den Tredie den gamle S. Albani Kirke til en Skolebygning ¹⁾; men uden at vi vide Grunden til at denne Gave toges tilbage, skænkede Kongen Maret efter denne Kirke, med Undtagelse af Choret, hvis Bygningsmaterialier han forbeholdt sig selv, til Odense By, der af Bygningen skulde indrette Leiebaaninger og benytte Kirkegaarden til et almindeligt Torv. Det paalagdes da tillige Byen, at lægge et aabent Stræde, „saa vidt og bredt, som „to Vogne kunne mødes ubi, sig strækkende fra Skolen „og ind igjennem S. Knuds Kirkegaard der samme „steds, ud med „(o: langs med)“ de Gaarde der ved Kirke „gaarden, som nu Mester Johan Balkendorf, Jørgen Gyl „denstjerne og Christen Pedersen iboe. Og skulle Borgmester „og Raad her sammesteds selv, lade bygge en Muur imellem S. „Knuds Kirkegaard og samme Stræde.“ ²⁾ Da dette nu tildeels forsvundne Stræde her er betegnet saa bestemt, at der ikke kan være Tvivl om dets Beliggenhed, saa meget mindre som den gamle Grundtegnning virkelig viser et aabent Stræde fra Torvet, forbi den nuværende Borgerstole og bagom Realskolen paa den ene, S. Knuds Kirkegaards nordlige Muur og Cathedralskolen paa den anden Side, saa er

-
- ¹⁾ Det hedder i Christen Povelsens haandskrevne Register (i det store Kgl. Bibliothek): Item Kl. Majestæts høibaarne Fyrstes Kong Christian den Tredies Brev paa S. Albani Kirke, som Hans Raade undte og gav S. Knuds Kloster at være til en almindelig Skole der ubi Odense, udgivet under Guds Aar 1541, Løvedag efter S. Mortens Dag.“ — Endnu 1548 betragtede Prioeren denne Bygning som S. Knuds Kloster tilhørende (Bibel Simonson I. 2, S. 50.)
- ²⁾ Gavebrevet, dat. vor Gaard i Odense, S. Hansdag Midsummer 1542, i det fyenfte liter. Selsf. Afstykker 1 S. 62.

det vist, at Skolen, som jo laae ved Strædets ene Begyndelse, dengang maa søges enten paa Albani Kirkegaard, Torvet, eller paa sin nuværende Plads. I første Tilfælde maatte den have ligget omtrent i en ret Vinkel mod S. Albani Kirke der, hvor nu Torvet ender imod Vest, altsaa imellem S. Knuds og S. Albani Kirkegaarde; men der omtales intetsteds en saadan Bygning paa denne Plads, imedens vi faa Nar derefter finde Skolen der, hvor den nu ligger, uden at man har nogen Esterretning eller noget Vink om nogen Flytning siden Nar 1542. Det naturligste er altsaa at søge den ved det omtalte Strædes vestlige Ende, altsaa der, hvor vi vide at den laae 1561. Thi i dette Nar gav S. Knuds Klosters Subprior og Convent deres gamle Prior Christen Povelsen Løfte om, at han ved sin Afgang fra Prioratet maatte blandt Mere beholde den Klosterhave, der laae „Sønden op til Skolen.“¹⁾ En saadan Have var der ingen Plads til, hvis Skolen laae imellem begge Kirkegaarde, norden for S. Albani Kirke og sønden for den østlige Ende af det ovenfor omtalte nye Stræde; den kan ikke have været nogen anden end den Deel af S. Knuds Kirkegaard, der nu benyttes som Legeplads af Cathedralskolens Disciple, og som paa den gamle Grundtegning ogsaa virkelig er affat som en Have.

Dette vilde i høi Grad bestyrkes ved Narstallet 1561, der tilligemed Prior Christen Povelsens Navn findes paa den i den nuværende Skoles Trappegang anbragte Marmortablet, hvis denne altid havde været paa dette Sted;

---

1) Dokumentet i Udtog (efter Diplomat. Langeb.) hos Vedel Simon-
sen, Odense II. 2 S. 124.

men efter Landsdommer Jacob Birkerods Beretning fandtes den paa hans Tid, d: i første Deel af forrige Aarhundrede, i selve Klosterbygningen, som da eiedes af Generalinde De vi g. ¹⁾ Den maa altsaa efter den Tid være henflyttet til Skolebygningen.

Derimod have vi et afgjørende Vidnesbyrd i et aabent Kongebrev af 21de August 1574 ²⁾, hvori der overlades en Borger i Odense en S. Knuds Klosters Jord og Grund, liggende imellem Hørsfortorvet og Jugestræde, og som i Længden, „fra Karen Gødes Gaard og i Ost, imod Skolen, indtil Aageveien,“ er 94 Alen. Dengang laae altsaa Skolen der, hvor den nu ligger, og der kan da ikke være grundet Tvivl om, at det var denne Bygning, Kong Christian den Tredie meente, da han Aar 1554 befalede Prior Christen Povelsen at lade Skolen i Odense „forlænge,“ fordi det tiltagende Discipelantal krævede større Rum. ³⁾

Den i det Foregaaende flere Gange omtalte gamle

¹⁾ Jacob Birkerods Thom. fil. haandfresne „Beskrivelse over Byen Odense og dens Antiquiteter. Samlet ved Anledning af det, at Kong Friderich den fjerde Høilovlig Hukommelse der bode om Natten imellem d. 11 og 12 October 1730. Underdanigst offerered til Hans Høi Grevelig Excellens Græv N. Rangow“ (paa Universitetets Bibliothek). Der er imidlertid Grund til at tvivle om denne Efterretnings Rigtighed hos Birkerod; thi 1738 siger J. Aagaard i *Historica descriptio Othiniae* p. 32: *Domum scholæ hodiernæ in coemiterio S. Canuti exstructam esse legimus A. 1596; sed structuram eius paulo antiquiorem esse testari videtur inscriptio illa, quam monstrat aliquis eius murus: Christen Povelsen Prior. 1561 (S.).*

²⁾ J Christen Povelsens Register ifr. Vebel Simonsen anf. St. S. 166.

³⁾ Danske Magaz. II. S. 74.

Grundtegning af Odense har følgende Titel: *Civtatis episcopalis Othenarum sive Othoniæ, ut vulgo dicitur, Fioniæ metropolis secundum situm et figuram, quam hoc seculo habet, delineatio, anno 1593 genere, virtutibus famaque illustri Henrico Ranzovio, imperiali et regio danico consiliario, ducatuunque Slesvici, Holsatiæ et Dithmarsicæ gubernatore impensas suppeditante.* Smidlertid viser dog selve Tegningen, at den giver Byen som denne saae ud ved eller strax efter den fiesbigke Forlæning i Mai 1580; thi den viser blandt Andet Torvets Omfang, Form og Omgivelser saaledes som de først bleve i Anledning af denne Høitidelighed; men derimod mangler den Gaard, som før 1834 stod vesten for Rectorboligen, og som vi af Indskriften over Porten vide at være opført Aar 1581. ¹⁾ Tegningen har tillige det „Theatrum“ paa Torvet, hvor Belæningen gik for sig; og naar man betænker den betydelige Rolle, Statholderen Henrik Ranzau havde ved denne Leilighed, bliver det end mere rimeligt, at han netop ønskede at besidde i sin segebergske Samling af Malerier og Kobberstik til Kong Frederik den Andens Historie et Minde om denne mærkelige Høitid.

Denne Tegning viser os altsaa, at i Aaret 1580 laae Skolen (*schola trivialis* kaldes den der) der, hvor nu Cathedralsskolen ligger. Den var da en tvøtages Bygning med taffede Gable, der ved det ovenfor omtalte Stræde adskiltes fra den Gaard, som i Biskop Beldenafs Tid var bi-

---

1) Bebel Simonsen, *Odense III.* 1 S. 106, ifr. *Sand*, Kong Frederik den Anden og Oluf Bager, *Odense Cathedr. Sk. Indbyggelses-* *skrift* 1837, S. 3, 17.

stoppelig Cancellibygning, og hvor nu Odense Realskole er. Til den sydlige Gavlmuur stødte en Have, den nuværende Legeplads, ved en Muur adskilt fra Kirkegaarden, der dengang ingen Indgang havde imod Vest.

B.

Af de i det Foregaaende af Dr. Paludan-Müller meddeelte Oplysninger sees altsaa, at henved Aar 1580 stod et toetages Skolehus paa det Sted, hvor nu Cathedralskolens gamle Bygning ligger. Et andet Spørgsmaal er, om Cathedralskolens hidtilværende Bygning er den samme, som hiin paa den gamle Grundtegning angivne og i Documenter fra det 16de Aarhundrede omtalte Skole, hvilken Christen Povelsen fik Ordre til at „forlænge.“ Dette Spørgsmaal maa besvares med Nei, hvis den Efterretning er paa- lidelig, som skyldes Thomas Broderus Bircherød, at den nuværende latinske Skoles Bygning blev i Aaret 1596 fra Grunden af opført og indrettet. ¹⁾ I dette Tilfælde maa det vel antages, at enten Christen d. 3dies Be-

1) Efter Thomas Bircherøds Mspt, J. Aagaard hist. descr. Oth. p. 32 og Bebel Simonsen III. 1 S. 62 (I den Afskrift af Msptet, som Cathedralskolens Bibliothek eier, findes denne Notits iffe). Ogsaa i et Haandskrift med Titel: Adskilligt om Odense, der fra G. L. Badens Btbl. er gaaet over til Skolelæserer Hansens Eie, findes (maafløe efter samme Kilde) S. 55: „Det nuværende Skolehus er begyndt 1596.“

faling til Prioren ikke er kommen til Udførelse, eller at den Udførelse, Prioren havde givet Skolen, ikke har været tilstrækkelig, eller at Bygningen selv har været brøstfældig, saa at en ny Skoles Opførelse paa samme Grund fandtes fornøden. Imidlertid staaer denne Efterretning temmelig isoleret; hverken i de mangfoldige i Bispearchivet opbehandlede eller i andre Skolen vedkommende Documenter fra Christian d. Afses Tid findes noget Spor, der hentyder paa at en ny Skolebygning blev opført paa hiin Tid. At den nuværende Bygning paa St. Knuds Kirkegaard ikke har de paa Grundtegningen angivne takkede Gable, kan ikke tjene som Beviis for Rigtigheden af Bircherods Beretning, da Bygningens Udseende vel heller ikke passer for 1596, og det er tydeligt, at ogsaa dens Ydre med Tiden har undergaaet betydelige Forandringer, hvorved den er bleven mere moderniseret. Vi maae da lade denne Efterretning staae ved sit Værd og allerede Nagaard (s. ovenfor S. 13) har tvivlet om Sandheden deraf.

Bedligeholdelsen af Skolebygningen tilkom St. Knuds Kirke, som allerede tidligen synes at have haft Vanskelighed med Udredelsen af det Fornødne dertil. I Maret 1627 eller 1628 erholdt Biskop Hans Michelsen Kongelig Befaling om, at alle Kirker skulde bidrage til Skolens Reparation. 1) I Bispearchivet (Skolens Docum. No. 9) findes

---

1) H. Bircherods Mspt. i Skolebibliotheket ex schedis Michaelianis (hans Dagbog): 1628 literæ Regiæ Episcopo D. Johanni Michaelis afferbantur de contributione templorum ad reparationem scholæ Othinianæ. I Høstet: Afstilligt om Dønsen a. St. angives som det Igl. Brevs Datum d. 30 Octbr. 1627 og i Jacob Bircherods Bestr. over Dønsen d. 3 October 1627.

et „Syn paa Odense Skoles Brostfældighed af forskjellige Haandværkere 10 Aug. 1685“, hvoraf sees, at Skolens Ydre og Indre da var i meget maadelig Stand, og af andre Bidnesbyrd er dette endnu tydeligere; dog bleve de nødvendige Reparationer først foretagne over 10 Aar derefter, og det tildeels af Skolens Midler. Justitsraad Chr. Bircherød til Fraudegaard, som var gift med Biskop Ringos Enke, Birgitte Balslev, paastaaer i en Memorial til Biskop Lødberg af 31 Marts 1723, at Skolebygningen ved Ringos Tiltrædelse (1677) var en „forfalden øde Ron og ruineret Huus, da Sal. Ringo tog sig den an til Frelse og tildeels af egne Midler istandsatte den.“ Dog sees, at Ringo af Skolens Midler imellem 1694 og 1698 havde in deposito 559 Rdl. 2 Mk. 5 f. „til Skolens Reparation og nødvendig Udgift“, hvilken Sum Bircherød skulde bevise at være anvendt til dette Diemed. Dette gjorde han ogsaa ved at fremlægge Attester fra Professorerne Elias Maur og Erik Mule, hvoraf den første havde været Rector og den sidste Conrector ved Skolen, ligeledes fra Provst Matthias Bloch, som havde været Discipel i Ringos Tid, Søren Jensen, som havde været Hører 1689—1705, samt fra Maler Chr. Zacharissen, af hvilke Attester fremgaaer, at Odense Skole havde været yderst forfalden, ja ikke engang haft Borde, saa at Disciplene maatte skrive paa deres Knæer, men havde faaet en Hovedreparation i Aaringerne 1693—97 baade paa Muurbærket ude og inde, Tæge, Loftet, Gulve, Bjælker, Trapper, Vinduer og Døre, Hørernes Bærelser og Skolelocalet sely, hvilket sidste havde faaet Borde og endel andet nyt Inventarium, ligesom der og var sat et nyt malet Stakværk uden om Skolen, og under Reparationen

maatte der læses i St. Knuds Kirke (Bispearch. No. 86).

Den største Hovedreparation, Skolen har modtaget før Reformen 1802, falder i Aaret 1761. Som Minder om denne Reparation findes midt paa Bygningens Façade imod Kirkegaarden Kong Frederik d. 5tes Nabnetræk med Krone over, og derunder denne Indskrift:

**Hvad Værdom, Flittighed og gode Kunster fremmer
Hvad Lædighed, Uppighed og andre Laster hemmer
Den rette Vandebød eh nogen Tid forglemte
Vor Konge ehagod Kong Frideric den Femte.**

Anno 1761 p: C. Ramus
Episcopus Dioec. Fionensis.

Over Indgangen til Skolen læses følgende i samme Anledning satte Indskrift:

**Splendidior multo Domus hæc stat munere Regis
Præsulis et cura, quam fuit ante foris.
Intus sic utinam quoque splendeat arte Magistri,
Discentum ingeniis, sedulitate, fide.**

Anno CIDIICCLXI

S. A. 1)

Nimeligviis har, hvilket ogsaa den anførte latinske Indskrift antyder, Bygningens Ydre ved denne Reparation faaet det mere moderne Udseende, som den nu har. Hvilke enkelte Dele isøbrigt Reparationen har indbefattet, kan jeg ikke angive, da det ikke har været muligt at finde det Kirkeegenskab, hvori Udgifterne i Anledning af den vare specificerede. At den har været betydelig, sees blandt Andet af, at den har medtaget henved 2000 Rdl. Disse Udgifter maatte St.

---

1) d. e. Søren Ancherfen, den daværende Rector.

Knuds Kirke udrede; men da Kirken selv nogle Aar i Forveien havde undergaaet en Hovedreparation, som havde medtaget Mere, end hvad den havde i Beholdning, erholdt den ved Rgl. Rescript af 3 Mai 1760 Tilladelse til af Odense Skoles Communitets Midler at laane en Sum af indtil 2000 Rdl. til Skolens Reparation og Istandsættelse, og det uden nogen aarlig Rente deraf at svare, indtil Kirken med Tiden igjen kunde blive i Stand til at udbetale Capitalen. Den laante Sum, som efter Obligation af 11 Juni 1762 udgjorde 1840 Rdl. 11½ sk., henstod, paa Grund af Kirkens slette oeconomiske Forfatning, uindfriet indtil Aaret 1833, og skjøndt Laanet var rentefrit, synes denne Clausul dog at være bleven glemt, saa at i Mellemtiden imellem 1793 og 1833 i Renter af bemeldte Obligation var betalt 403 Rdl. 70½ sk. Ved Rgl. Resolution af 28 Aug. 1833 blev bestemt, at denne Kirkens Gjeld til Communitetet skulde eftergives den, samt at de Renter, som i sin Tid vare betalte af denne Gjeld, skulde komme til Afdrag i de resterende Renter, som Kirken skyldte Communitetet af dens øvrige Obligationsgjeld til bemeldte Stiftelse. ¹⁾

Da Kirken mod Slutningen af det forrige Aarhundrede mere og mere var kommen i Gjeld, og atter en Hovedreparation af Skolen forestod, til hvis Bestridelse Kirken ikke kunde finde Udvei, blev det, efter Magistratens Ansøgning, ved Rgl. Rescript af 15 November 1793 bevilget, at St. Knuds Kirke for Fremtiden og saalænge den med Gjeld var behæftet, maatte være befriet for Odense latinske Skoles Re-

---

¹⁾ Ugreen Ussings Rgl. Rescripter og Resolutioner for Aaret 1833 S. 361.

paration, da samme derimod skulde bestrides af Odense Skoles Communitet. Efterat Communitetets Midler ere affondrede fra Skolen og henlagte til den almindelige Skolefond, har Skolen af sine Midler, og forsaavidt disse ikke strakte til, ved Tilskud fra den almindelige Skolefond bestridt alle Bygnings- og Reparations-Omkostninger.

Inden jeg gaaer videre, vil jeg angive den gamle Skolebygningens Bestaaffenhed og Rummets Benyttelse før Reformationen 1802, i al Fald som det var indrettet i det 18de Aarhundredes første Halvdeel og med ringe Forandringer ogsaa efter Hovedreparationen 1761 indtil 1802. Det er en grundmuret toetages Bygning beliggende paa St. Knuds Kirkegaard, i Længde 48 Alen, i Brede mod Syd 13, mod Nord $11\frac{1}{2}$ Alen. I øverste Etage var et større Værelse (coenaculum), som brugtes til Sangundervisning, og desuden Boliger til 4 Hørere, hvoraf hver havde 2 Kamre; første Lectie-Hører og undertiden ogsaa Conrector boede derimod i Gymnasiebygningens øverste Etage, saalænge denne var disponibel (s. nedenfor). I underste Etage var Skolen selv, ved et Skillerum, som sædvanligt i den Tids latinske Skoler, afdeelt i to Læsestuer, hvoraf den ene udgjorde Mesterlectien, og i den anden indeholdtes de 5 andre Lectier, saaledes at Lectierne eller Classerne sad med Ryggen imod hverandre, uden engang at være afdeelte ved et Brystværn, saaledes som Tilfældet var i andre Skoler. I Mesterlectien fandtes de 8 Foundationstavler til Minde om Skolens Belgjørerere, som siden have været ophængte i Gymnasiets store Auditorium eller Solennitetssal og nu ere anbragte i øverste Etages Corridor i den nye Skolebygning; ligeledes hang der en Lysekrone, foræret af Biskop Ringo, efter hvad J. Bir-

cherod beretter, til Lys paa Helligastener, med følgende Indskrift: „Anno 1688 d. 24 Febr. haver Dr. Thomas Ringow og Kjæreste Johanna Lauris Datter givet denne Lysekrone til Odense Skole, og dertil 50 Slettedaler, af hvis Renter Lys skal holdes efter Rectors Ordre og Behag.“ Af denne Lysekrone var i Aaret 1798 (som man seer af en Betænkning fra 2 Medlemmer af Directionen for Skolens Midler, i Bispearchivet) kun tilbage nogle ubrugelige Stykker, hvorimod dengang endnu over Døren ind til Mesterlectien imellem 4de og 5te Lectie hang en ogsaa af Hofman omtalt oval Messingplade, der foruden at den tjente til Lampe, tillige var ophængt som Mindetable over en af Skolens Rectorer og Belgjørerere. Denne Messingplade, der endnu eksisterer, skjøndt i noget beskadiget Tilstand, indeholder nemlig følgende Indskrift: „Sal. Thomas Broderus Bircheroth, forrige Professor ved Gymnasium i 38 Aar og Rector tillige her ved Scholen i 37 Aar, haver efter 13 Aars udstanden Svaghed foræret og givet hertil Stødet 300 Rdl., hvoraf Renten uddeles aarlig dend 19 Jan. til fattige Scholebørn enten af Fremmede eller af hans paa Nørende efter Fundagens Indhold, som findes i Stifts Riisten. A. 1731.“¹⁾ I nederste Etage fand-

---

¹⁾ Om hele den gamle Inddeling af Localet s. J. Bircheroth Beskr. over Byen Odense; endvidere Aagaard hist. descr. p. 32 sq.; Hofmans Fundatser T. V. S. 52 f. Jfr. Pontoppidans Danste Atl. III. S. 453, Bloch & Vidrag til Roeskibe Domkirkes Historie I. S. 7.

tes endelig imod Nord endnu et Bærelse, som tjente til Opbevaring af Skolens Bøger og andre Apparater. Hvad de ydre Leiligheder angaaer, da havde Skolen ikke Mere deraf dengang end indtil nærværende Tid; Gaardsrum var der saa godt som Intet af; den Have, som efter den gamle Grundtegning havde ligget ved Skolen i Slutn. af 16 Aarh., var senere bleven inddragen under Kirkegaarden, og denne Kirkegaard tjente vel i over 2 Aarhundreder til Tumleplads for Skolens Ungdom i Fritiden.

Allerede i Aaret 1790 ($\frac{1}{2}$) forlangte Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler af Stiftsøvrigheden Oplysninger om Underviisningens Beskaffenhed, om Skolens økonomiske Tilstand og dens Bygninger, og i hele det sidste Decennium af det forrige Aarhundrede er der idelig Tale om en ny og bedre Indretning, som forestaaer Skolen, i hvilken Anledning hyppigen af Cancelliet Erklæringer affødes Biskoppen og Gymnasiets Professore; men tillige opfattes mange nødvendige Forbedringer i Forventning af denne Forandring. Noget Plan er der imidlertid ikke i disse Forberedelser; imedens Rectors Plads „formedelst en tilsigtende ny og bedre Indretning“ (Cancellieskrivelse § 2 1793) henstaaer ubesat fra 1793 indtil Slutningen af 1797, og af samme Grund 1798 Skolens Directeurer ikke troe at kunne bevilge den af den nye Rector foreslaaede Anskaffelse af Lyskroner til dermed at oplyse samtlige Lectier i de korte Winterdage, foretages der dog samme Aar en temmelig betydelig Reparation (med henved 400 Rdl. Beføstning) baade paa det Indvendige og Udvendige af Bygningen uden videre Hensyn til den forestaaende Forandring i Skolens Organi-

sation (Bispearch.). Endelig under 22 October 1801 forelægger Commissionen angaaende Universitetet og de lærde Skoler Stiftsovrigheden flere Spørgsmaal om Skoleus da-
værende Tilstand og Midler, og deriblandt forlanger den ogsaa Oplysning „om den nærværende Skolebygninges Bessaffenhed, om der allerede er Plads til 5 ved Skillerum fra hinanden aflukkede lyse og sunde Læresale, eller om den ved udvidet Indretning kunde tilveiebringes.“ Efterat Erklæring herom var giben, bevirkede Commissionen den Kongelige Resolution af 21 Mai 1802, af hvilken følgende tvende Punkter vedkomme Bygningen.

No. 8. „At Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler maa være bemyndiget til ufortøvet at træffe de fornødne Foranstaltninger til de nødvendige Forandringer i Skolebygningen og de meest hensigtspassende Indretninger af det nødvendige Antal Læsestuer.“

No. 10. „At den til at bestride samtlige ved benævnte forberedende Indretninger forarsagede Bekostninger maa lade opsigte en Sum af i det Høieste 12,000 Rdl. af Odense Communitets oplagte Capital og anvende denne til de ovennævnte Fornødenheder og i sin Tid aflægge for Hans Majestæt det nøiagtigste Regnskab for sammes Anvendelse.“

Nu gik det hurtigt med Forandringen af Bygningen, hvilken Rjøbmand Berg ved Licitation havde paataget sig. Indtil 1ste Juli bleve de 4 Hørere boende paa Skolen og allerede d. 1ste November toges det forandrede Skolelocaler igjen i Brug. Efter Rectors Indstilling tillod Biskoppen (1²), at Underviisningen i denne Mellemtid forlagdes til Gymnasiet's Auditorier, ligesom ogsaa at det ledige Værelse ovenpaa ved Siden af Bibliotheket benyttedes imidlertid til

at bevare Skolens Bogsamling, Reoler o. s. v., dog at Salen (hvorved vel maa forstaaes det større Øvstværrelse) med det paa samme værende Apparat blev urørt. Hvad Beføstningerne angaaer, som de i Forbindelse med Reformen staaende Forandringer medførte, da sees af Stiftsoverighedens Skrivelse til Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler af 15 Marts 1804, at de ikke Lidet have oversteget de bevilgede 12,000 Rdl., idet nemlig

a. Skolebygningen anslaaet til 2000 Rdl. kostede 3079 Rdl.			
b. Bibliotheket og Apparater . . .	3000	— — —	4569 —
c. Indretningen paa Gymnasiet .	0	— — —	93 —
d. Forskjellige Udgifter	0	— — —	180 —
e. Rectorboligen og dens Istandsættelse	6000	— — —	7000 —

Den Indretning, som Bygningen fik ved denne Forandring, har den beholdt indtil nærværende Tid. Den blev indeelt i 8 Værelser af forskjellig Størrelse, 4 i hver Etage, saaledes at Corridorerne bleve anbragte ud imod Kirkegaarden og Trappen blev lagt i Midten af Bygningen. Forandringen tilfredsstillede vistnok Diebliffets Trang, men var hverken beregnet paa Soliditet eller kan i andre Henseender kaldes heldig. Binduer og Gulve bleve ikke fornyede, ei heller anbragtes Jodpaneel eller Træ ved Binduerne til at beskytte det indre Muurværk; flere af Skillerummene i nederste Etage bleve opførte uden Fundament ovenpaa det gamle Gulv, hvøraf Følgen er, at de med Tiden ere sunkne betydeligen. I pædagogisk Henseende indeholdt allerede Localet i og for sig især ved dets Beliggenhed i to Etager en ikke ringe Ubequemmelighed, og denne forøgedes end mere ved at man lod Trappen forblive i Midten, hvøraf Følgen var, at Væ-

relserne til liden Baade for Disciplinen kom til at ligge adspredte to paa hver Side af Trappen i hver Etage. I Forbindelse hermed begik man den Feil at anbringe Corridorerne i den lyseste, tørreste og roligeste Deel af Bygningen, istedetfor at lade samtlige Bærelsens Binduer gaae ud mod Kirkegaarden. Bygningen har saa godt som intet Gaardsrum; til Legeplads benyttedes og benyttes endnu endeel af den aabne Kirkegaard, hvis brolagte Grave især om Vinteren ere farlige nok for Disciplenes Lemmer. Det Forslag, som Stiftsøvrigheden i Aaret 1805 indgav om at kjøbe den ved Cathedralskolen beliggende saakaldte danske Skole til Nedbrydelse og at anvende Pladsen til Gaardsrum for Skolen og Legeplads for Disciplene, ledede ikke til noget Resultat, vel nærmest, fordi Sagen hendroges saa længe, indtil den gunstige Leilighed til at erhverve denne Eiendom var forbi. Efterhaanden ere alle otte Bærelser tagne i Brug; men flere af dem ere lidet skikkede til Classébærelser, deels fordi de ere smale og mørke, deels fordi deres Beliggenhed gjør dem usunde og Dpholdet i dem ofte væmmeligt.¹⁾ At tilveiebringe en Beboelsesleilighed for en Lærer eller for en Betjent, der kunde have Tilsyn med Bygningen og Inventariet, har det indskrænkede Rum hidtil gjort umuligt. Alle disse og flere Ulemper, hvortil kom en stedse mere tiltagende Brøstfældighed i det Indre, havde allerede længe været folelige, da Classernes Forøgelse og de vorende Undervisningsapparater gjorde en Forandring i Localet paatrængende nødvendig. Under 9 Januar 1842 indgik den daværende Rector, Prof. Særtorphy, med en Forestilling til Universitetsdirec-

1) Jfr. Skolens Jubbydelseskrift for 1844 S. 55 f.

tionen, hvori han skildrede Skolelocalets daarlige Bestaffenhed og foreslog, da der ikke var Udsigter til at finde en passende ny Byggegrund, en Forbedring og Udsidelse af den gamle Bygning, saaledes, at den tilgrændsende danske Skole affjøbtes Byens Skolevæsen og indrettedes deels til Bolig for en Betjent deels til Brændehuus o. s. v. for Skolen, imedens dens Gaardsrum forenedes med Skolens; at de andre uhyggelige og besværlige Omgivelser fjernedes; at Indgangen til Skolebygningen og dens Corridorer forlagdes saaledes, at derved erhholdtes fire sammenhængende Værelser i hver Etage, og endelig, at der, om Bygningen kunde taale det, paabyggedes en tredje Etage, som tildeels indrettedes til Beboelse for een eller to ugifte Lærere. Dette Andragende indsendtes igjennem Ephoratet og Gouverneuren, hvoraf det Første ikke dulgte, at ved en saadan meget bekøstelig Hovedreparation dog ikke vilde opnaaes et Locale, der kunde svare til hvad man kunde ønske, og den Sidste bemærkede, at et bedre Locale maastee helst burde forskaffes ved at sælge den gamle Skolebygning, samt berørte Muligheden af at omdanne Gymnasiebygningen til Skole. Directionen anmodede derpaa Hofbygmester, Etatsraad Koch om, efterat have taget Localiteterne i Diesbyn, at afgive sin Betænkning over de fremsatte Forslag, og denne udkastede ogsaa en Plan til en forbedret Indretning af det gamle Skolelocale, som af Directionen meddelees Ephoratet under 14 Mai s. A. og som endnu i Efteraaret 1843 ansaaes for den eneste Udvei til at skaffe Skolen et bedre Locale. Men da under alle disse Forhandlinger Husets Brostfældighed var tiltagen i en høist foruroligende Grad og Directionen af den nuværende Rector kort efter dennes Ansættelse var bleven gjort

opmærksom paa, at den endelige Afgjørelse af denne Sag ikke kunde opsættes uden Fare, anmodede den ved Skrivelse af 16 Januar 1844, idet den hentydede paa Muligheden af forestaaende betydelige Forandringer i det lærde Skolevæsen, som rimeligviis vilde fordrø udbudede Localer, Ephoratet om, med Skolens Forstanderskab i Forening med Etatsraad Koch „at tage alle Omstændigheder under omhyggelig Overveielse og derefter til Directionen at indkomme med endeligt detailleret Forslag angaaende hvad der efter samtlige forhaanden værende Omstændigheder maatte anses for det Bedste, enten at opføre en ganske ny Skolebygning, der albeles vilde kunne tilfredsstille Nutidens og den nærmeste Fremtids Fordringer, eller at give den gamle en Hovedreparation.“ Da kort derpaa en ny Organisation af Undervisningen ved Kongelig Resolution af 9de Februar var bleven bestemt, og Bygmesteren var hindret i strax i den derpaa følgende Tid at give Møde i Odense, naar Opholdet skulde være af længere Varighed, anmodedes Ephoratet under 13 April s. A. om imidlertid at fremme Forhandlingerne saaledes, at Bygmesteren under et kortvarigt Ophold i Byen kunde tilveiebringe et Resultat. Dette skete da ogsaa. Man opgav efter nyere Overveielse alle Planer om at benytte de Skolen tilhørende gamle Bygninger, og foreslog Opførelsen af en ny Skolebygning, hvortil Grunden ikke kunde erhverves paa et passende Sted i Byen uden ved at kjøbe et Hus til Nedbrydelse. Efterat Bygmesteren havde taget de flere Eiendomme i Diesyn, som kunde formodes at være at erholde ved Kjøb, besluttedes det at foreslaae at kjøbe Conditor Durys Gaard i lille Graabrødrestred, naar Communen til at completere denne i og for sig utilstrækkelige Byggeplads vilde overlade

Skolen et Stykke af Graabrødretorvet, og Almueskolevæsenet paa billige Billaar vilde afftaae den bagved Durys Gaard liggende danske Skole til at arrondere Terrainet. Tillige var det nødvendigt, at den Hospitalet tilhørende Degnebolig, som behøves af Cantoren ved St. Knuds Kirke, nedbrødes, for at tilvejebringe en ordentlig Passage fra Graabrødretorvet til Asylgaden. De tildeels temmelig vidtløftige og vanskelige Forhandlinger angaaende alle disse Punkter bleve ved Ephoratets Ufortrødenhed inden kort Tid heldigen tilendebragte, og efterat Directionen allerede under 31 August foreløbigen havde bemyndiget Ephoratet til at kjøbe Durys Gaard, naar Eieren ikke vilde vente indtil Rgl. Resolution angaaende den hele Sag kunde erholdes, behagede det Hans Maj. Kongen under 24 Januar 1845 at resolvere Følgende:

„Vi approbere allernaadigst den af Vor Direction i afvigte Efteraar affluttede Kjøbecontract med Conditør Dury af Odense, hvorved den ham tilhørende Gaard No. 212 i Byens lille Graabrødrestræde med Tilliggende er indkjøbt til Byggeplads for Odense Cathedralskoles paatænkte nye Bygning for en Kjøbesum af 8000 Rbd. Og ville Vi ligeledes have Vor Direction allernaadigst bemyndiget deels til at iværksætte det indbemeldte Magelæg af Cathedralskolens nuværende Skolebygning mod den Almueskolevæsenet i Odense tilhørende Bygning i Dronningens Asylgade med Tilliggende, samt mod Graabrødrehospitals Degnebolig, beliggende paa Graabrødretorv, dog under den Forudsætning, at saadant Magelæg kan, med vedkommende Auctoriteters dertil meddeelte Samtykke, blive iværksat uden nogensomhelst Udgift for det lærde Skolevæsen, deels til at foranstalte den Odense Cathedralskole nu tilhørende Rectorbolig afhændet.

Derhos bifalde Vi allernaadigst, at der for bemeldte Cathedralsskole maa paa den ved fornævnte Kjøb og Magelæg erhvervede Grund opføres en ny Skole og Rectorbolig efter allerunderdanigst fremlagte Tegninger og Overslag, for en Beføstning af ialt 56,352 Rbd. 2 f.“

I Begyndelsen af Mai s. A. begyndtes paa Forarbejderne til Grundlægningen, hvilke vare majsommelige og langvarige, da Grundens Fugtighed gjorde en omhyggelig Pilotering nødvendig. Den 4 September blev en Mindeplade høitideligen nedlagt i Portalets Soffel af Hans Kongelige Høihed Stiftets Gouverneur ¹⁾, og allerede den 7de November blev Krandsen sat paa Bygningen. Den nye Bygning bestaaer af en Hovedfacade paa to Etager (foruden Kjelderer) af 62 $\frac{3}{4}$ Alens Længde og 23 $\frac{1}{4}$ Alens Dybde med en Sidesløv mod Sønden. Af Udhuse findes kun Stald og Vognremise; hvad der ellers hører til Rectors Deconomeleilighed, er henlagt i Kjelderer, hvis anden Halsdeel er bestemt til Bolig for Pedellen. I nederste Etage er Rectors Bolig, tvende mindre Værelser, som indtil videre ville behøves af en ugift Lærer, samt tvende store Værelser, som oprindeligen ere bestemte til de naturvidenskabelige Samlinger og andre Underviisningsapparater, men som maaskee ville blive anvendte til Bibliothek, naar Planen om at overlade Gymnasiebygningen til Stiftsbibliotheket bliver realiseret, i hvilket Tilfælde Samlingerne ville faae Plads i flere Værelser, som da ville indrettes paa det store og høie Loft. Øverste Etage optages ganske af de 9 Classéværelser, hvert af 12 Alens Længde og over 9 Alens Dybde, saaledes at fem af disse

---

1) S. Skolens Indbyggelseskrift for 1846 S. 52.

ligge paa den ene og 4 paa den anden Side af den Bygningen gjennemførende Corridor. Paa den sydlige Side af denne Corridor findes Solennitetsalen, som fra Hovedbygningen strækker sig i en Længde af 23 og Brede af 12½ Alen ind i Sidesløten og under den er en ligesaa stor Gymnastiksal. Legepladsen er en uregelmæssig Firkant af omtrent 900 □ Alen, indesluttet paa 3 Sider af de omtalte Bygninger og paa den 4de Side mod Asylgaden begrændset af et Plankeværk. Afsondret fra den er Rectors lille Gaardsrum. Have findes ikke ved Bygningen. Det Nærmere angaaende den nye Bygnings Localiteter vil sees af vedføjede Tegning.

III. Rectorresidentser.

---

m Rector, eller som han i meget lang Tid almindeligen kaldtes, Skolemesteren i den catholske Tid har havt nogen Embedsbolig, er ikke bekjendt. Derimod tilstodes faa Aar efter Reformationens Indførelse ikke blot Superintendenten, Lector theologiæ (Læsemesteren) og Præsterne til St. Albani, men ogsaa maaskee allerede samtidig dermed Skolens Rector fri Bolig i det

forhenværende St. Clara Kloster (nubærende Bispere-
sidents), saaledes at Rectoren kom til at behoe det lille Huus,
som laae imellem Sognepræstens og Læsemesterens Resi-
dentsfer. 1) Dog havde Rector endnu dengang meget Tidet
til sin Underholdning 2), og det var for at forbedre hans
Stilling, at Kong Frederik d. Anden i Maret 1568 af
Klosterets Gods ikke alene skjenkede Rectoratet det Vicarie-
gods paa Vestergade, som tilforn laae til St. Annas Alter
i St. Albani Kirke og som dengang indbragte 18 Mark, men
ogsaa bestemte, at naar Prior Christen Pøbelsen døde,
maatte Skolemesteren til sin Residents erholde den Gaard,
som Prioren havde Livsbrev paa og som til samme Vicarie
var funderet, beliggende paa St. Albani Kirkegaard østen
for Mouris Pøbelses Gaard. 3) Da efter Christen
Pøbelsens Død 1575 Skolemesteren havde taget den ham
tidligere indrømmede større Embedsbolig i Besiddelse, over-
lod Kongen hans forrige Baaning i St. Clara Kloster med
tilhørende Gaardsrum til Sognepræsten og Læsemesteren,
som hidtil havde boet knapt. 4) Et Slags Udvidelse fik
Rectorresidentsen i Maret 1630, da Biskop Hans Michel-
sen lod i sammes Gaard bygge 4 smaa Boder eller Kamre
til fattige Skoledisciple, og da Skomagern i Byen havde
tilladt, at det østre Fodstykke af disse Boder maatte sættes

1) Bilag III; jfr. Vedel Simonsen II. 2 S. 5.

2) Hofmans Fundatser V. S. 69.

3) Bilag II; jfr. Vedel Simonsen II. 2 S. 143 f., der dog S. 131
f. urigtigen med Andre sætter Overdragelsen af Vicariegodset til Rec-
toratet allerede til Maret 1564. Om samme Vicariegodsets Værdi f.
Hofmans Fundatser V. S. 70.

4) Bilag III; jfr. Vedel Simonsen S. 178 f.

paa det Sted, hvor Jodstykket af Plankeværket bagved deres Laugshuus stod, saa lovede Biskoppen for sig og sine Efterfølgere i Embedet, at en af Skomagernes Børn i Odense, som gik i samme Byes Skole og var af god Forhaabning, altid skulde faae Bolig i disse Boder. ¹⁾ Disse Boder maae ellers have været temmelig maadeligen opbyggede; thi i den gamle Grundtæxt fra 1683 omtales de allerede som „forfaldne.“ Rectorresidenten selv var, da den blev overladt Skolemesteren, en gammel Bygning, der af den 1685 over samme samtidig med Skolen optagne, ovenfor S. 17 omtalte Synsforretning sees dengang at have været i daarlig Tilstand. Den daværende Rector Niels Hæls beboede den ikke selv, men i den gamle Matrikul nævnes i Mæret 1683 som Behøver (o: Leier) Christen Hermannsen Stræbder; senere fik Rectorens Vicarius Thomas Broderus Bircheroed den til Leie og efterat have nødttørf=

---

1) S. Bilag IV; jfr. Bloch og Mæraads Fyens Geistl. Hist. S. 98, hvorimod S. 89 urigtigen berettes, at Biskoppen lod indrette fire Boder til Skomagerbørn, som da gik i Skole, af hvilken usædvanlig Godgjørenhed Nogle endog have villet slutte, at Biskoppen selv var en Skomagersøn. Iøvrigt er dette ikke det eneste Forhold, som har været imellem Skomagernes Laug og Skolen. Den Jordstykk, som dette Laug havde maattet betale til Klosteret, tilfaldt siden Rector, hvilken efter en Foundation af 1541 skulde have 5 Mk. aarlig af Lauget (Hofman V. S. 69). Senere i Mæret 1582 kom endnu hertil en aarlig Afgift eller Leie til Rector af en halv Daler for Afstaaelsen af et Stykke Jord af Skolemester-Residentens Gaarddrum (Stjodet er i Odense Skomagerlaugs Besiddelse). I Mæret 1683 erlagdes, efter hvad man ser af en gammel Grundtæxt, der er i Skolekasserer Hansens Eie, Afgiften med 8 Mk. 10 p. til Rectoren, og endnu betales den samme Sum af Lauget aarlig til Skolen.

tigen istandsfat den af egne Midler, beboede han den til sin Formands Død 1704, men maatte derpaa flytte, da Huset ved den dertil grændsende saakaldte Adelens Gaards Nedbrydelse „var bleven ganske ruineret og nedfalden.“ Bygningen selv blev derpaa d. 5 November 1726 efter kongelig Tilladelse af Magistraten paa St. Knuds Kirkes Vegne og til Fordeel for den stillet til offentlig Auction og kjøbt af Kjøbmand Thomas Hansen Flensborg i Odense for 256 Rdl., hvorefter det 1728 efter Ansøgning af Bircherød, som anbefalede af Biskop Lødberg, blev bestemt af Magistraten og approberet af Stiftsøvrigheden, at der skulde tillægges Rector scholæ istedetfor frit Huus aarlig 20 Rdl., hvoraf St. Knuds Kirke skulde udrede 16 og vor Frue Kirke 4 Rdl.¹⁾ Dette er Oprindelsen til den Refusion for Huusleie, som endnu den Dag idag betales af begge Kirker med den samme Sum til Skolens Kasse.

Hvad denne gamle Residentses Beliggenhed angaaer, da er det ikke vanskeligt af sikkre Data, hvoraf adskillige allerede ovenfor ere anførte, noie at paapege denne. I Frederik den Andens Gavebrev betegnes den som beliggende „næst østen op til Mouritz Hodebusses Gaard,“ hvoraf Bedel Simonson II. 2 S. 144 urigtigen slutter, at den har ligget paa den nuværende Rectorboligs Plads. Af Bircherøds Supplik af 1° 1728 (i Bispearchivet No. 52) sees tværtimod, at Mouritz Hodebusses Gaard er den samme, som

---

¹⁾ Forhandlingerne herom findes i Bispearchivet blandt Skolens Documenter No. 51 og 52. Om Salget gives Oplysning i St. Knuds Kirkes Regnskaber for 1727 i denne Kirkes Archiv.

jenere kaldtes Adelsens Gaard og paa hvis Grund efter dens Nedbrydelse Landstinget byggedes, hvilken Bygning er den nuværende Borger-skole. Rectorresidentsen har altsaa ligget, hvor nu Grosserer Peterssens Gaard er, hvilket ogsaa sees af tidtomtalte gamle Grundtært, hvori Bygningerne folge efter hinanden i denne Orden: 1. Adelsens Gaard. 2. Rectoris Residents. 3. Tvende Baaninger, Skomagernes Laugshuus tilhørende. 4. Skrædder=Laugshuset. 5. Skomager=Laugshuset med fem underliggende Boder. Dette bestyrkes endvidere ved det gamle Skjøde paa den nu Grosserer Petersen tilhørende Gaard, som Sophie og Anna Elisabeth Brahe udstedede 11 Juni 1761 og hvorved de for 700 Rdl. afhændede den til Oberst Schøller til Margaard. I dette Skjøde siges, „at denne Gaard beliggende ved Odense Tors strax ved Landstinget og St. Knuds Kirke er tilfalden dem ved Skifte og Deling efter deres Fæster, forrige Patronesse for Odense adelige Jomfrukloster, Fruen Karen Brahe, der efter Dom og Indførsel havde faaet den af Kjøbmand afgangne Thomas Flensborg i Odense“ —, den samme, til hvem den gamle Rectorresidents var bleven solgt af Kirken.

Fra Begyndelsen af det 18de til Begyndelsen af det 19de Aarhundrede savnede Rector Embedsbølig, og havde til Erstatning derfor ikke mere end de omtalte 20 Rdl. af Kirkerne. Et Skridt, som Rector Tauber gjorde i Aaret 1784 for at skaffe Rectoratet et større Bidrag i Hunsleie, førte ikke videre, end at der næste Aar tilstødes ham 1200 Rdl. af Skolens Midler mod første Prioritet i den af ham kjøbt Gaard. Dette Laan synes at have været rentefrit for hans Embedstid; imidlertid nød han i dette Tilfælde ikke

længe godt deraf, da han 1787 blev forflyttet til Roeskilde.

Det tabte Emolument fornyedes endelig igjen i Aaret 1802, idet den Kongelige Resolution af 21 Mai angaaende Reformen under No. 9 bestemte, „at Commissionen angaaende Universitetet og de lærde Skoler maatte gjøre sig Umage for at forskaffe Rectoren en Bolig med de nødvendigste Bequemmeligheder enten i Skolebygningen selv eller i det mindste saa nær ved samme som muligt.“ Til Rectorbolig blev udseet den kongelige Magazinaard paa Byens store Torv, og efter adskillige Underhandlinger imellem Commissionen og Rentekammeret angaaende Prisen blev denne Bygning ved Kongelig Resolution af 15 December 1802 overladt Odense Latinskole til Rectorbolig for den Kjøbesum 2000 Rdl. Angaaende denne Bygnings Historie har jeg fundet Følgende. Efter hvad Dr. Paludan=Müller har viist i sin Afhandling om Skolens Beliggenhed i ældre Tid, stod en Deel af den gamle St. Albani Kirke paa den Grund, hvor nu Rectorboligen er. Efterat Kirken i Aaret 1542 af Christian den Tredie var bleven stjenket til Byen, opstod paa dens Grund private Gaarde, af hvilke den ene, som man seer af Byens Pantebøger, i den første Halvdeel af det 18de Aarhundrede tilhørte og en Tid lang beboedes af Raadmand Grubbe, men af denne siden blev nedbrudt og Grunden solgt til Borgemeester Holm, efter hvis Død den igjen ved Auktion 1766 blev solgt for 200 Rdl. til Amtsforbaltter for Odense, Dalum, St. Knuds og Ruggaards Amt Christian Schouboestrup. Denne lod paa denne Grund opføre en vidtløftig Magazinbygning af Bindingsværk, bestaaende af en Forbygning, 2 Etager høi, 38

Alen lang og 14 Alen bred med flere Side- og Bagbygninger. I Mæret 1774 blev denne Bygning modtaget til Afdrag paa Østrups Gjæld til den kongelige Kasse; men Regjeringen synes ikke at have haft synderlig Brug for den, da den 1799 mod aarlig Leie af 80 Rdl. og under adskillige Betingelser blev overladt Fattigvæsenet i Odense til Arbejdshuus, og da denne Stiftelse heller ikke benyttede den, i Mæret 1802 solgt til Skolen og afleveret til denne d. 29de Marts 1803. ¹⁾ Man overdrog derpaa Rector Heiberg selv at besørge Indretningen af Magazingaarden „til en solid, beqvem og anstændig Rectorbolig“ mod et Bederlag af 4000 Rdl., hvortil endnu siden ifølge Kongelig Resolution af 13 April 1804 kom et Tilskud af 1000 Rdl., der, ligesom samtlige de andre Bygningsudgifter, udrebedes af Communitetets Kasse. Ligeledes blev der af samme Kasse bevilget Rector Godtgjørelse for Huusleie fra 1ste November 1802 til Begyndelsen af 1804, da den nye Rectorgaard blev færdig til Beboelse. Den saaledes indrettede Gaard er siden bleven meget vel vedligeholdt, men har ikke modtaget synderlige Forandringer, naar undtages, at den af Professor Saxtorph er bleven indrettet til Beboelse for to Familier, og at der i Mæret 1834, i Anledning af Nedrivelsen af den til Bygningen stødende gamle af Oluf Bagger byggede Gaard, hvilken Kammerherre Benzou havde kjøbt efter Overlærer Brohms Død og skænket til Kirken, maatte ombygges tvende Gable. De derved foranledigede Omkostninger, som beløb

---

¹⁾ Disse Notitser ere udtagne af den ovenfor nævnedes kgl. Resolution og af det under 16 Marts 1803 af Kongen udstedede Skjøde, hvoraf en Copie findes i Rectorarchivet.

sig til over 900 Rbd., formeente Universitetsdirectionen burde udredes af St. Knuds Kirke eller, hvis denne manglede Egne dertil, af Byens andre Kirker, deels fordi Skaden var stect ved en til Kirken skjenket Gaards Nedrivelse, deels og fornemmelig fordi der efter Loven paalaae Kirkerne Forpligtelse til at vedligeholde Skolens Bygninger. Men denne Ansøelse fik ikke Medhold af Cancelliet. 1)

Da der i den nye Skolebygning ogsaa er indrettet Borlig for Rector, saa blev der i Begyndelsen af indeværende Aar indledet Underhandlinger om Salget af Rectorgaarden, og ved Kongelig Resolution af 27 Februar 1846 blev Directionen for Universitetet og de lærde Skoler „bemyndiget til at lade den Odense Cathedralsskole tilhørende gamle Rectorbolig med alle dens Appartimentier og tilliggende Have afhænde til Fyens Stifts Læseforening for en Kjøbesum af 7000 Rbd. og mod at bemeldte Forening paatager sig alle af Kjøbet flydende Omkostninger.“ Bygningen vil fraslyttes af Rector næste Paaaste Flyttedag.

---

1) S. den næstingste Samling af fgl. Rescripter og Resol. for 1835 S. 310 ff.

III. Gymnastiebygningen.

an kan ikke med Sikkerhed angive Oprindelsen og den ældste Bestemmelse af den Bygning, som støder til St. Knuds Kirkes sydlige Muur, og hvoraf den større Deel udgjør det af Christian den Fjerde til det af ham oprettede Gymnasiums Brug skienkede Locale, de Kirken nærmeste Fag udgjøre det saakaldte Consistorium, hvilket tjener til Sakristie for Kirken og hvor Landemødet og andre Forsamlinger af Stiftets Geistlighed holdes. Den almindelige Mening er, at det saakaldte Consistorium er det Capel, som Biskop Mogens Krasse i Maret 1464 eller efter Andre 1466 lod bygge ved Kirken, hvilket han indviede den Hellig Trefoldighed, Vor Frue, St. Bendt og St. Knud til Vore og hvor han og siden selv blev begravet. ¹⁾ Dette kan muligens være sandt men sikkre Data have vel neppe for denne Efterretning, ei heller vides videre om dette Consistorium, end at det blev skienket Fyens Geistlighed i Maret 1586 af Kantsler Niels Raas, der dengang var Amtmand paa St.

¹⁾ Jac. Bircherod Beskr. over Byen Od. og de af Bedel Simonson I. 2 S. 161 (jfr. 164, 169) citerede Forfattere.

Knuds Kloster. 1) Urigtigt er derimod vistnok hvad Bedel Simonson — jeg veed ikke efter hvilken Kilde — beretter, at det lille Capel paa Kirkens søndre Side, i hvis Alter St. Knuds Helgenfrin var nedsat og som Kantstler Niels Raas i Mæret 1582 lod nedbryde, stod paa den samme Plads, hvor Gymnasium siden blev opbygget. 2) Det da nedbrudte Capel har ligget mere vestlig og Sporene af det paa Kirkemuren have været synlige lige indtil Murens Afspudsning i denne Sommer. 3) Gymnasium er i alle Tilfælde ikke først blevet opbygget i Christian den Fjerdes Tid, men Bygningen havde uden Tvivl staaet der længe før denne Tid og havde været en Deel af St. Knuds Kloster. 4)

1) Udtog af Biskop Niels Jespersens Synodalia for 1586 i Blochs og Raraæus Fyens Geistl. Hist. S. 46 Art. V Mon. 9 saaledes lydende: Paa det sidste gaff Dnus. Episcopus tilliende, at then gode Mand welbyrdig Niels Raas høybemelte Kongelige Majestatis Cansler haffuer giffuet all Klerkerhed i Fyen et smukt oc beqvemmeligt Hus hos St. Knuds Kirke till it Allmindeligt Consistorium; Men der fattis meget, som skall nedterffueligen slyes derpaa, fer mand kand bruge det: derfor bleff da thesom saaledis besluttet af Synodo att huer Pastor her y Fyen skall giffue till samme Huses Beredelse 8 þ. Danste og huer Præpositus en Mark: og disse Penges skall udgiffues nu till St. Knuds Dag ferst kommer.

2) Bedel Simonson I. 1 S. 75, II. 2 S. 202.

3) Af samme Mening er ogsaa Dr. Paludan-Müller, Nordijs Tidsskrift II S. 208 Not. 1.

4) Af Christian den 4des Stjoder af 29 April 1625 og 6 Dec. 1630 sees, at det ikke er en ny Bygning, der foræres til det nyligen oprettede Collegium eller Gymnasium, men at Auditoriet, som indrommedes det, herte til St. Knuds Klosters Bygninger. Ogsaa Aagaard

Gymnasiet, eller som det i Begyndelsen blev kaldt, Collegium Christianum, blev stiftet af Christian den Fjerde, hvis Fundats derom af 18 Februar 1621 findes aftrykt i Blochs Fyens Geistl. Historie S. 245 og i Udtog hos Hofman V. S. 8f. (Originalen paa Pergamenter opbevaret i Bispearchivet ibl. Gymnasiets Documenter under No. 1). I denne Fundats tales der vel om de Residentser, som efterhaanden af Collecter og formuende Kirkers Indkomster skulle tilhandles og hvilke Professorene selv skulde vedligeholde, men endnu ikke om noget Auditorium. Residentser fik Professorene aldrig ¹⁾; et Auditorium synes derimod strax at være bleven indrømmet den nye Stiftelse, ved hvis Indvielse den 15 og 16 Januar 1623 tre af Professorene holdt Taler i dette Auditorium (Bloch l. c. S. 251); dog blev det først formelig overdraget Collegiet ved Skjøde af 29 April 1625 og denne Gave udvidedes ved Skjøde af 6 December 1630, ved hvilket Gymnasiet fik „den øverste Deel af det Huus, som Gymnasii Auditorium er udi, saa og det øde Stykke Jordsrum der neden for indtil Aaen fra Capitelts Hauge indtil St. Knuds Klosters Humlehauge.“ ²⁾ Stiftelsen havde altsaa fra først af sit eget Locale, og naar ved Kongelig Befaling af 2 November 1636 (Bilag V)

---

figer Hist. descr. p. 35: *Ædificium illud, quod hodie Gymnasium vocatur, ambitus quondam fuit monasterii Canutiani.*

- 1) Professor theologiæ ene havde som Læsemester fra tidligere Tid af Residenter, i hvis Sted siden, da den var bleven ødelagt i Krigens Tid, fra Aaret 1664 traadte 33 $\frac{1}{2}$ Rbl. af St. Hans Amts Indkomster. Hofman V. S. 35.
- 2) Begge Skjøder findes in Originali i Bispearchivet under No. 9 og 21 og ere aftrykte hos Hofman V. S. 14 og 19.

enhver Kirke i Fyens Stift forpligtes til at contribuere en halv Rigsdaler til Gymnasia i Opbyggelse, saa sees let, hvad ogsaa Summens Størrelse noksom viser, at ved denne Opbyggelse maa forstaaes en Reparation eller bedre Indretning af Localet. En Forandring eller Udvidelse modtog Localet i al Fald kort efter, da der ved Christian den Fjerdes fornyede Fundats af 17 Mai 1639 befaledes, „at Gymnasium skulde saaledes bygges og disponeres, at derudi skulde være tvende Classer hver paa sin afdeelt Sted, saa tvende Professores derudi tillige kunde læse“ (Hofman V. S. 23). I Slutningen af samme Aarhundrede forlangte Biskop Ring og paa egen Haand et Sammenstud af Stiftets Geistlighed til Gymnastiebygningens Forbedring, hvilken Egenraadighed gav Anledning til en Klage til Kongen (1682) af Stiftamtmanden; men Kongen gav Biskoppen Ret (Blodh S. 155 ff.).

De to betydeligste Reparationer af Bygningen falde i det 18de Aarhundrede. Allerede imellem Aarene 1719 og 1722 foretoges en Reparation, som Professor Luja foreslod og som kostede 1340 Rdl. 5 Mk. 14 s. Dog skulde St. Knuds Kirke ved sine Midler bestridde Reparationen af den Deel, som var over Consistorium, hvilket ogsaa Magistraten paatog sig, dog uden Følger for Fremtiden, da den ikke ansaae Kirken forpligtet dertil. Siden opstod der Strid om denne Andeels Udredelse, da Luja havde ladet Arbejdet gjøre paa egen Haand uden at forespørge sig hos Magistraten, om den selv vilde besørge sin Andeel; men tilsidst jævnedes dog Tingene. St. Knuds Kirkes Andeel beløb sig til 132 Rdl. 8 s. (Bispearch.). Den anden langt mere omfattende Hovedreparation foretoges imellem Aarene 1755 og

1757, efterat Kong Frederik den Femte kort i Forbeiden under sit Ophold i Odense selv havde taget Bygningen i Oiesyn og overbevist sig om dens Brøstfældighed. Ved Kongeligt Rescript af 29 Marts 1755 bevilgedes til denne Reparation 2000 Rdl. af Communitetets Midler; men af Gymnasiet's Regnskaber fra disse Aar sees, at der foruden denne Sum er medgaaet 714 Rdl. 4 Mk. 15 β . af Gymnasiet's egne Midler. Efter denne Reparation, om hvis Omfang nedenfor skal tales, blev Bygningen høitideligen indviet den 31 Marts 1757 ved Sang og Tale (af Prof. Ancher sen), og til denne Høitidelighed indbødes ved et Program.

Der staaer nu tilbage at give en Beskrivelse af Bygningen før og efter den store Reparation. Det er en grundmuret Bygning af 40 Alens Længde og 16½ Alens Dybde. Fra først af har den bestaaet af 2 Etager; i nederste Etage vare tvende Classer eller Auditorier, hvori to Professorer samtidig kunde holde Forelæsninger. I anden Etage vare „bequemme“ Værelser for ugifte Professorer og en af Skolens Hørere og desuden et Arrestkammer, hvori forsømmelige og usfikkelige Gymnasister af Professorerne kunde hensættes paa Vand og Brød. Dette Carcer kaldes i Christian den Fjerdes og Frederik den Fjerdes Fundatser „Hullet“; i Jacob Bircherods Tid havde det dog det penere Navn „Skulhuset.“ I denne Indretning af Husets stete en betydelig Forandring ved Hovedreparationen 1755. Før var der kun sjelden ved særegne Leiligheder holdt Taler paa selve Gymnasiet; men ved ovennævnte Rescript af 29 Marts 1755 bestemtes, at Bygningen skulde indrettes saaledes, at ei alene de sædvanlige Forelæsninger deri bequem

kunde holdes, men endog „at Professorene beqvemmelig kan ved forefaldende Leiligheder holde Orationer og Gymnastiske Declamationer og andre Exercitia, hvorved de kunde føre det til Praxin og Øvelse.“ Der indrettedes da i nederste Etage et stort Auditorium af 18 Mens Længde og 14 Mens Brede, ene bestemt til Solemniteter, og det vedtoges dengang af Professorene, efter Biskoppens Tilskyndelse, aarligen at høitideligholde Kongens Fødselsdag med Tale, Sang og Musikk, og til denne Høitidelighed at indbyde Medborgere af alle Stænder. Til de daglige Forelæsninger indrettedes et mindre Auditorium og imellem begge Auditorier en Vestibule, hvortil Indgangen var fra Kirkegaarden og hvorfra Dypgangen var til de øverste Værelser. I den øverste Etage blev, da Magistraten ikke længere vilde tillade Skorstene i en Bygning saa nær ved Kirken, kun anbragt en stor Øvst af 12 Mens Længde og 8½ Mens Dybde, afdeelt i 3 Kamre, hvilke senere benyttedes til deri at opbevare Bibliotheket og de andre videnskabelige Apparater. Af disse sidste, hvoraf flere med Tiden ere forsvundne, fortjene især at nævnes de tvende i Maret 1755 i England kjøbte store Globes. Af andet Inventarium fandtes endnu 1802 sex Portraiter af Gymnastiets Velgjørere eller Lærere, hvoraf kun eet nu er tilbage; meest at beklage er Tabet af Kingos Portrait. 1) Midt paa Bygningens Facade staaer øverst

1) Om Bygningens Indretning i ældre og nyere Tid: Jac. Birchers Beskr. over Byen Od., Aagaard Hist. deser. p. 35 sq., Hofmanns Fund. V. S. 8 og især Gymnastiets sidste Lærers, Professor Sibberns haandfrevne Efterretning om Odense Gymnasium, der efter Commissionens og Biskoppens Opfordring blev indsendt 30 Dec. 1801 og hvoraf jeg eier en Afskrift.

Frederik den Femtes Nabnetræk og derunder følgende Indskrift:

Anno MDCCLV renovatæ et fere de novo exstructæ sunt hæ ædes munificentia augustissimi Regis Fridirici Quinti Regis Daniae Norvegiæ &c.

Over Indgangen findes til Erindring om Stifteren Følgende:

יראח יהרה היא סומכה אח הממלכה

Deo ter opt. max. et Ecclesie hoc collegium statuit sereniss. et potentiss. Rex Daniae et Norveg. Christianus IV. Proxenetæ viro illustri et generoso Dno. Oligero Rosencrantzio Dno. de Rosenholm regni Daniae senatore et Othon. præside ampliss. Anno MDCXXI.

Da ved Reformen 1802 Gymnasiet ikke formelig blev ophævet, men dets Virksomhed tilsyneladende blot indtil videre suspenderet, varede det Noget, inden man havde at tage en definitiv Bestemmelse med Bygningen og dens Inventarium; dog bleve enkelte Dele af det sidste strax overladte Skolen til midlertidig Benyttelse. Efterhaanden overværede Skolen hele Bygningen. Da samtlige Gymnasiets Professore vare uddøde med Undtagelse af den gamle Siberu, bestemtes det af Biskoppen og bifaldtes af Commissionen, at indtil videre Skolens Lærere skiftevis skulde paatage sig Professorenes Partes ved at forfatte Indbydelseskriftet og holde Tale i Anledning af Kongens Fødselsdag i Gymnasiets Solennitetsal. Gymnasiets Bibliothek, hvortil Grundvolden først var lagt efter 1755, bestod 1802 af 750 Bind, hvoraf dog ikke mange Værker vare af Værd; med dette blev Skolens Bogsamling forenet og denne forenede Bogsamling optager nu, efterat være stegen til henved 12000 Bind, det største Dvistsværelse og det mindre Au-

ditorium. Efterat Gymnastikunderviisningen var indført, blev Solennitetsalen og Vestibulen indrettede til Locale for denne Underviisning, og paa Grund heraf den sidste forsynet med Brædegule, den første ryddeliggjort for alle de faste Stole og Bænke, som før fandtes deri. I den sidste Tid har Stiftsbibliotheket midlertidigen faaet Plads paa Gymnasiet's Loft paa den ene Side af Dvisten, og tillige ere de to smaa Dvistsværelser blevne indrømmede det til Benyttelse. Stiftsbibliotheket trængte til et Værelse med Rakkelyn og sik Tilladelse til det, som i mange Aar havde været nægtet Gymnasiet og Skolen, nemlig at opføre en Skorsteen, hvorved da Skolen høstede den Fordeel af sin Liberalitet, at den med det Samme kunde faae en Rakkelyn anbragt i det ene meget fugtige Bibliotheksværelse i nederste Etage. Om de seneste Forhandlinger denne Bygning angaaende er talt S. 29.

Tilfødt vil jeg endnu tilføie et Par Ord om Gymnasiet's Have. Ved de forhen omtalte Gavebreve havde Kong Christian den Fjerde foræret Gymnasiet det øde Stykke Jord østen for Bygningen bagved Klosterets Have lige indtil Aaen. Om dette Stykke Jord i de ældre Tider nogenstunde har været ordentlig dyrket, vides ikke; Jacob Bircherod nævner det som Have; men i Slutningen af det forrige Aarhundrede havde det allerede „i mange Aar været uden Dyrkning og Nytte for Stiftelsen og uden Skjel og Hegn ligget i Fællesskab med den Part, som St. Knuds Kirke paa Grund af Fortogsfrihed formeente sig Rettighed til.“ Der blev da i Aaret 1790 indgaaet et Forlig imellem Gymnasiet's Professorer og Kirkens Børgere, hvorved der blev foretaget den Deling, som endnu bestaaer, og ved Con-

tract bestemt, hvor Meget af det Plankeværk, som skulde opføres, hver af de to Stiftelser skulde vedligeholde (Bispe-arch. No. 109). Gymnasiet opgav ved denne Leilighed, tvunget af Omstændighederne, sin Ret til et Stykke Jord af henved 300 □ Alen, som efter Christian den Fjerdes Skjøde upaatviseleg tilhørte det, men som Kirken tilegnede sig ifølge Fortogsfrihed. Dog det er ikke den eneste Formindstelse, som Gymnasiet's Have formeentligen iniuria temporum har lidt. Endnu i Slutningen af 1801 udgjorde denne Haveplads, som man seer af Sibberns „Efterretning om Odense Gymnasium,“ 50 Alen i Længden og 28 i Bredden, og dertil hørte endnu en Gang fra Haven ned til Laen. Selv denne sidste Gang, som var en Levning af det hele af Christian den Fjerde indtil Laen indrømmede Stykke, er nu tabt og Havens Længde udgjør kun 40 Alen. Kort efter Reformen var Tale om at benytte dette Stykke Jord, der maaskee i Mellemtiden fra 1790 til 1802 var blevet opdyrket, til botanisk Have, hvortil det vistnok allermindst duer; men dette uheldige Project blev ikke udført og senere har Rector havt det til Benyttelse som Kjøkken- og Frugthave.

Bilag.

I.

Gannibus presens scriptum cernentibus **Frater Offo Gripp Prior apud sanctum Michaellem Ottonie salutem in domino. Nouerint vniuersi, presentes et futuri, me et fratres mei conuentus a venerabili viro Domino fratre Jacobo Geet Priore Ottoniensi, ex consilio et consensu sui capituli, Scholas particulares habere non ex iure, sed pro bono pacis et concordie, nec non fauore gratie specialis, sub condicionibus infrascriptis, videlicet quod scolares in nostris scholis etatem seu etatis annum ultra annum quindecimum habentes non recipiamus uel recipi faciamus, nec ibidem scienter permanere faciamus. Parrochianorum pueros apud sanctum Albanum sine dictorum Prioris et Capituli non recipiamus voluntate et licentia speciali. Nec cum scolariis nostris, quos receperimus, et, vt prefertur, habuerimus, choreas et ludos carnispriuales publice faciamus celebrari. Si vero supradicte condiciones**

per nos, quod absit, voluntarie, presumptuose, vel scienter fuerint violate, Extunc dictorum Prioris et Capituli priuilegia jam in hac parte obtenta in suis vigore et robore permaneant semper salua. In cuius rei testimonium Sigillum meum, vna cum sigillis venerabilis patris fratris Jacobi Abbatis monasterii de insula dei, nec non prouidorum virorum Andree Iwari armigeri et Johannis Mwlæ proconsulis Ottoniensis, presentibus est appensum. Anno Domini MCDXLVII. profesto purificationis virginis gloriose.

Suprascriptum :

Litera Recognitionis Commendatoris ad Sanctum Michaellem in Otthonia super erectione Schole ibidem ex gratia concessa.

(Ex codice chartaceo Upsal. 1758).

II.

Wij Frederich thend anden med gudh naade Dan= markis Norgis Wendis och Gottis konning o. s. v. Giore alle witterlichtt, Att effthertij wij forfare, att Schole= mesteren vdi wor kiofsted Dthense skall haffue ringe vnder= holdning, Tha paa thett att scholen ther samestedhs, mett

lerde mennnd maa bliffue forförgit, som wngdomen wdj ler-
 dom och gudförgtighed kand wptuchte haffue wij aff wor syn-
 nerlig gunst oc naade wndtt oc tillatt, och nu mett thette
 wortt obne breff wnde och tillade, Att scholemesteren wdj
 for^{ne} Dthense, thend som nu er, eller her effter kommendis
 worder, maa altid her effter for hans thienniste och wmage
 haffue, nyde bruge oc Beholde thett Vicarij godtz paa we-
 stergade, wdj for^{ne} Dtense liggendis, och tilforn laa till
 Sanctae Annas alter, wdj Scti Albani kircke, och Dß Elst^e
 hederlig mand, her Christiern Pouwelsenn Prior wdj Scti
 Knudtz Closter, nogen tid siden forleden, paa wore wegne,
 mett dom haffde wundit fran Jomfrue Anne Marsuins-
 datther, De skulle the som for^{ne} Vicarij gaarde nu besidde,
 eller oc thennom her effter bekommendis oc besiddendis wor-
 der, aarligen till gode rede fornoige Scholemesteren wdj
 for^{ne} Dthense, thend seduanlige iordschuld, oc anden rettig-
 hed, som ther pleier aff att gaa, De nar for^{ne} her Chri-
 stiern Pouelsen, Prior till for^{ne} Scti Knudtz Closter, er död
 oc affgangenn, Tha maa for^{ne} skolemester, Bekomme thend
 gaard, och residens, som for^{ne} her Christiern Pouelsen nu
 haffuer Liffsbreff paa, oc till same Becarij funderit er, lig-
 gendis paa Scti Albani kirckegaard, nest osten wp till, Dß Elst^e
 Mouritz Hodbustis, wor mand och thienners gaard, De same
 gaard, siden altiit att were oc bliffue, till Scholemesters wöning,
 och Bolige, Thij forbinde wij alle wore fogetther, Embiz-
 mend och alle andre, for^{ne} Scholemester wdj Dthense skole,
 thend som nu er, eller her efftherkommendis worder, her
 emod paa for^{ne} Vicarij och Residens effter som forschr^{uit}
 staar, at hindre, eller wdj nogen maade forfannig att giore,
 wnder wortt hyldeste och naade, Giffuitt paa wortt stott

Kiøbenhaffn thend niende dag Septembris Aar 10. MDLxviij
(1568) Wunder wort Signett.

(Original paa Pergament i Bispearchivet blandt Skolens Documenter
under No. 17; en Copie deraf ibid. No. 30.)

III.

Wij Frederich thend Andenn med Gudz Raade Dan-
marckis o. s. v. Konning o. s. v. Givre Alle witter-
ligt, Effther som wij kome vdi forfaringe, Att vdi wor
Kiøbsted Otthense, Skall ligge Ett Riidett hus och gaardz
Rom, Emellom the tho Residencer, Sognepresten och Les-
mesterenn ere wdlagde, Som Skollemesteren tilforrn haffuer
hafft vdi were, Och Beklagis att Sogneprestens och Les-
mesterens woning och gaardzrom Ellers tilforrn, Skall were
thennom Fast Small och Enge, Tha Efftherthij att Scholle-
mesteren. Och saa Nu vdi Andre Raade, er forforgit, Haffue
wij Aff wor Sonderlige gunst och Raade, wndt och thilladt,
Och Nu med thette wortt Dbne breff wnde och thillade,
Att for^{me} hus Skollemesterenn ibode liggendis Emellom
for^{me} Residencer, Med Sitt gaarz Rom, Maa och Skall
kome thill for^{me} Sogneprestis och Lesmesters theris Resi-
dencers Forbedrelse, Och Stedye Sidenn hoß thennom och
theris Efftherkommere, were och Bliffue, Forbindendis wore

Foggitter Embigmend och Alle Andre, thennom Eller theris Efftherkommere Sogneprester och Lefemestere, ther paa att hindre Eller i Nogle maade forfang att giøre, Under wor hylbiste och Raade, Giffuit paa wortt Slott Frederichsborg thend iij Februarij Mar Mdxlvij Under wortt signett. (1577).

(Original paa Pergament i Bispearkivet, bl. Skolens Documenter No. 19.)

IV.

Sens Anscharis Kong: Maytts: Byefougid wdi Ottensee Palle Christensen och Anders Harfeng Borgere, och Henrich Terckelsen Byeschriffuer sammesteds, Giorre witterligt, At Mar 1630 Mandagen den 2den Augusti, Paa Ottensee Byeting for Retten war Schicht Erlig Mand, Mads Tønnefen Ulbermand for Skoemagerne her Vdi Byen, Hand fremlagde, Ived leeße och paaschriffue En Hederlig och Høylærdt Mand D. Hans Michelsen Superintendens offuer Fyens Stict, hans schriftlige beuillning, liudendis ord effter andit som følger. Hanns Michelsen, Superintendens offuer Fyens Stict, Rienndis och witterlig gjør for alle, At efftersom Skoemagerne her wdi Ottensee haffuer beuilget, At ded oster foedstye aff di fire boeder, som ieg till di Otte Schøvelens personners Huswerelße, will

lade bygge i Schoelemesters gaard, maa setis paa det sted, som foedstykkit aff deeris plandkerch nu staar Saa loffuer ieg for mig och mine effterkommere Superintendenter i Fyens Stiect, At en aff Skoemagernis Børn her wdi Byen, som gaar till Schoele her ibidem och er aff en goed forhaabning, schall Alltid Annammis i samme boeder och nyde der di Willkor i alle maade, som nogen aff di andre personer der bliffuer indtagen, Effter den Fundatz der om Skall gioris, Och naar for^{ne} Person wdkommer, Skall en anden aff for^{ne} Skoemagers børn, med samme Willkor, igien indtagis. Datum Ottensee den 2 Augusti 1630 Hans Michelsen Egen Haand, Som samme beuilning, ord fra ord befadtit wahr, Huor effter Rasmus Jensen Student, paa welbemelte D: Hanns Michelsens Weigne war it Ting^s widne begierendis Aff Effterschreffne Otte Dannemend som ere Hanns Nielsen Skoemager Sorgen Jensen Erich Skreder, Peder Skreder Padeholm, Niels Krudbrender, Niels Rudsch, Laurids Nielsen Skinder och Mads fugell, alle Borgere her ibidem. Huilcke alle Endrecteligen wunde paa deris goede troe, Siele och Sandhed, Att di saa och horde samme dag, saaledis gich och forer, inden alle firre Stoeche paa Ottense Byeting, som for er melt Och ingen giensiggelse her emoed war wdi nogen maade. Till Widnisbiurd haffuer wi trogt worris Zigneter her neden fore. Actum Ottense vt supra.

(Original paa Papir i Odense Bispearchiv blandt Stolens Documenter No. 15).

V.

 ii Christian den Fierde med Guds Naade Dan=
 markis, Norgis, Wendes og Gottes Koning ic.
 Giører alle witterligt at wj Naadigst haffue beuilget och til=
 ladt, Saa och med dete wort aabne Bress Naadigst beuilge
 og tillade, at aff enhuer Kirche wdi Fyens Stiftt maa thill
 Gymnasii opbyggelse wdi wor Kjøbsted Dttensee giffues en
 halff Mirdaller. Och schall same Contribution inden Fastel=
 auffn først kommandes wd komme og erlegges og till of
 Elschelig D. Hans Michelsen Superintendent offuer for^m
 Fyens Stiftt lessueris Hvorefter Kirchevergerne saa och alle
 Andre som veedkommer Sig kunde wiide at Rette och for=
 holde Giffuet paa Bort Slot Kjøbenhafften den 2 Novem=
 ber Anno 1636. Under wort Zignett.

(Originalen i Bispearchivet iblandt Gymnaslets Documenter No. 43).

Fredagen den 27de November Kl. 11 foretages den høitidelige Indvielse af den ifølge Hans Majestæt Kongens allernaadigste Befaling for Odense Cathedralsskole af Hr. Etatsraad, Hofbygmester Koch opførte nye Bygning. Fæsttalen holdes af Hans Høiærværdighed, Stiftets Biskop Hr. Dr. Faber, C. af D. og Dbmd., som overgiver Bygningen til Rector, hvorefter denne indleder den fremtidige Gjærning ved en kort Tale.

Til denne Høitidelighed, som holdes i den nye Bygnings Solennitetsaal, indbydes herved Skolens Venner og Belyndere.

B i d r a g

til

Odense Cathedralsskoles Historie.

Andet Hefte.

Om Skolens Stipendier og Legater.

Denſe Cathedralſkole er viſtnok den rigeſt doterede Skole i Landet med Hensyn til Underſtøttelſer for de den beſøgende Diſciple og derfra dimitterede Studenter. I ældre Tid flød den mindſte Deel af hvad Diſciplene oppebare under deres Skolegang, af private Legater, hvilke indtil Begyndelſen af dette Aarhundrede for Skolens Bedkommende ikke vare meget betydelige. Diſciplenes „Beneficia“ beſtode dengang fornemmelig i Koſten og ſenere Koſtpenge fra Kloſteret eller Hoſpitalet (det ſenere ſaakaldte Communitet) oprindelig for 30—36 Perſoner, efterhaanden for mange flere, hvortil ved Frederik d. 2dens Fundats af 5te Marts 1571 var henlagt 43 Sognes Kongetiende; endvidere nød de en Part af Skolens egne Kongetiender, Degnepengene, en Trediedeel af Liigpengene ſamt Tablepengene fra St. Knuds Kirke for to Ugedage. Endelig havde enkelte Diſciple endnu Godtgjørelſe for viſe dem ſærſkilt paalagte Beſtillinger. Ligeſom diſſe Indtægter i og for ſig vare ſtore, ſaaledes forſloge ogſaa Pengene dengang langt mere end nu; men paa den anden Side erholdt de meſt trængende Diſciple juſt derfor ikke en Underſtøttelſe, der ſtod i Forhold til diſſe Indtægter, men Beneficierne fordeeltes dengang med ſaa Undtagelſer imellem ſamtliche Diſciple, de i de høiere Lectier værende erholdt den ſtørre Part og næſten alle Legater, og Meget anvendtes til dem, ſom ikke vare trængende eller værdige dertil. Fri Skolegang havde alle Diſciple. I nyere Tid er, ſom bekiendt, ſteet ſtor Forandring heri, idet alle kongelige

Gaver^o og de Indtægter, som fulgte af Kirkeopbartningen, ere bortfaldne som Beneficier for Disciplene, og Stipendierna, hvortil kun værdige og trængende Disciple, men af alle Skolens Classer, have Afgang, udredes nu udelukkende af private Legater, der deels fra først af ere skienkede til Skolen, deels Tid efter anden ere blevne henlagte dertil ved Ophævelse eller Indlemmelse af beslægtede Dannelsesanstalter i Fyen. Men selv disse private Legaters Midler udgjøre nu saa store Capitaler, at Skolen, endog efterat 480 Rdl. aarlige Renter af disse Capitaler i Slutningen af forrige Aar ere blevne unddragne Stipendiekassen og henlagte for Fremtiden til Skolekassen, endnu kan anvende aarlig henved 1500 Rdl. til Understøttelse og Opmuntring for sine trængende og værdige Disciple og de derfra dimitterede Studerende ved Universitetet. Men at Skolen er istand til at anvende en saa anseelig Sum til dette Diemed, skyldes for en stor Deel min Formands, Jubelovdingen Prof. Saxtorpys utrættelige Bestræbelser for først under vanskelige Forhold at vindicere Disciplene og bevirke affondret fra Skolens almindelige Midler Alt hvad der havde sin Oprindelse fra privat Godgjorrenhed, og siden hans Nidkjerhed for at værne om disse private Gavers Anvendelse efter deres oprindelige Bestemmelse samt hans ufortrødne Iver for at bidrage til at sikkre de samme Midlers Bevarelse og fremme deres Forøgelse. Sam bør Skolens Ungdom ære og hartad betragte som Legaternes anden Stifter, forsaavidt han ved sine Undersøgelser og Reclamationer bevirkede, at mange Gaver af Fortidens Belgjorere, som syntes at være tabte, bleve restituerede, ligesom han ogsaa ved sin Udholdenhed i at forsøgte Stipendiernes Sag bragte det dertil, at en stor Deel af de Summer, der i Tidens Længde vare fremkomne ved Besparelser af Renter og fordeelagtige Omsætninger af Legatcapitaler,

og i en Række af Aar havde været indlemmede i Skolekassen, bleve gjengivne Legaterne.

En kort Beretning om Odense Cathedralsskoles Stipendievæsen er, vistnok efter Prof. Sartorps Meddelelser, optagen i Selmers akademiske Tidender 3die Aarg. 3die H. S. 262 ff, og til denne Beretning vil jeg kunne referere mig i nogle Punkter; den angaaer iøvrigt hovedsagelig Stipendiefondens Regulering i Aaret 1828 uden synderlig at gaae ind paa Legaternes ældre Historie og uden at gjøre Fordring paa Fuldstændighed. Meget er ogsaa siden den Tid, da hiin Beretning blev skreven, forandret i Legaternes Status, og de seneste Aar have medført ikke faa eller ubetydelige Modificationer i Bestemmelserne om deres Anvendelse. Deels paa Grund heraf deels for at opfriske Mindet om henseernde Medborgeres Godgjørenhed i en Tid, der er saa tilbøielig til at nivellere Alting, har jeg følt mig opfordret til just nu at gjøre Skolens Stipendievæsen til Gjenstand for en udsørligere Behandling.

Skolebeneficierne, hvis eneste nærværende Kilde, som sagt, er de private Legaters Indtægter, bestaae deels i reglementerede aarlige Stipendier af en til en bestemt Sum normeret Stipendiefond, deels i extraordinære Understøttelser af en Fond, der er opstaaet ved Stipendieoverskud, deels endelig i Understøttelser baade til Disciple og Studenter af forskjellige Legater, der staae under særffilt Bestyrelse.

I. Stipendiefonden

(og tildeels ogsaa Stipendieoverskuds-fonden) er grundet paa følgende Legater:

A. Skolens oprindelige Legater*):

1. Magdalene Emmichsdatter til Grøstebjerg legerede til Skolen 100 gode Rigsdaler, for hvis Rente skulde kjøbes Badmæl „aime nødtørstige og nøgne Skolebørn til Bedste“ og uddeles 14 Dage før Mortensdag. Fundatsen, udfædet Odense St. Lucia Dag 1588, aftrykket i Hofmans Fundatser V. S. 82 f., findes i Original i Bispearchivet bl. Skolens Documenter No. 6. En gammel Mindetable om Legatet, med den af Hofman anførte Indskrift, er nu, saavel som de andre i det Følgende nævnde, ophængt i Skolens Corridor. I Regnskabsprotokollen fra 1721 og hos Hofm. angives, at dette Legat ved Høiesterets-Dom er forøget med Specie-Lagie, men det bliver i Regnskaberne kun beregnet med det oprindelige Beløb.

*) Udførlig Forklaring over alle Odense latinske Skole før 1721 tillagte Beneficia findes foran den i Skolens Archiv opbevarede Regnskabsprotokol, der er autoriseret af Biskep Kobberg $\frac{1}{2}$ 1721 og indeholder Skolens Regnskaber fra 1704 til 1739. Saa godt som ordlydende med disse Optegnelser og uden Tvivl øst af disse er Beretningen om Skolepersonalets Indkomster i Hofmans Fundatser Tom. V. S. 60 ff. En tidligere af Rector Elias Naur samlet kort Fortegnelse over de til hans Tid eksisterende Legater findes ligeledes i Skolens Archiv foran den af Biskep Ringo 1684 autoriserede Regnskabsprotokol fra 1684 til 1703. En tredje Legatfortegnelse med Oplysninger om Capitalernes daværende Status findes endelig foran Rector Heibergs Regnskabsprotokol (1798—1802).

2. Frue Ellen Marsvins Legat (Stipendium Helenianum) paa 500 Rdl. til 5 Disciple, hvorom i anførte Regnskabsprotokol bemærkes, at der paa dette Legat hverken habes Fundats eller Table.

3. Frue Anna Rønnovs Sal. Erik Hardenbergs til Hvidkilde gav i Maret 1605 200 Rdl. til fattige Skolebørn i Latinskolen, hvis aarlige Rente skulde uddeles strax efter Mikkelsdag. Fundats habes ikke, men paa Mindetablen i Skolen (jfr. Hofm. S. 84) er Ovenstaaende bevidnet.

4. Frue Margrethe Høeg Sal. Christen Dvidzovs til Nørket gav (efter Mindetablen paa Skolen) i Maret 1613 200 Rdl. til fattige Skolebørn i D. I. Sk., hvis Renter aarlig skulde udgives før Mortensdag: jfr. Hofm. I. c.

5. Jomfrue Margrethe Schougaard til Sande-
rumgaard legerede (efter Mindetablen paa Skolen) d. 1ste
October 1613 100 Rdl. til fattige Skolebørn i D. I. Sk.,
hvis aarlige Rente skulde udbetales strax efter Mikkelsdag:
jfr. Hofm. I. c.

6. Magdalene von der Hamsfort Sal. Hiero-
nymi Tenners udsatte efter hendes Fader Dr. Cornelius v.
d. Hamsforts Disposition 100 Rdl. til Træstoe for fattige
hjælpeløse Skolebørn. Fundatsen dat. Odense d. 25de Au-
gust 1632 opbevares i Original i Bispearchivet (Skolens
Doc. No. 84) og er aftrykt hos Hofm. S. 81 f.

7. Hviesteretsassessor Hans Mule Jørgensens
Legat paa 700 Rdl. in Specie til 10 fattige Skolebørn
(Beneficium s. stipendium Mullenianum) stiftet 1660,
hvorpaa Fundats (Hofm. S. 78 ff., Originalen i Bispearch.
Skolens Doc. No. 36) er udstedet efter hans Død under
20de Juli 1670 og understreven af Mogens Mule Jørgen-
sen, Jørgen Svendsen Mule, P. Scavenius og Christen Jacob-
sen. Iøvrigt maa bemærkes, at paa den latinske Mindetable

om dette Legat, der findes i Skolen, er Gymnasiet angivet som den Stiftelse, til hvilken disse 700 Speciesdaler ere legerede; hvilket ikke er undgaaet Samleren af Notisserne i Regnskabsbogen fra 1721, der siger: „Det er at agte, at Tablen er ældre end Fundatsen, og da der paa Tablen nævnes Gymnasium, haver den Sl. Mand i sin sidste Billie, hvorpaa Fundatsen grundet er, ordineret, at det til Skolen skulde gives.“ Endvidere hedder det f. St. (og derefter hos Hofm.): „Dette Legatum, som var in specie, er nu efter Høiesterets Dom af 10de Martii 1718 gjort til Croner med 8 β . paa hver Rigsdaler lagie og beløber sig Summa 758 Rdl. 2 Mk.“; men i Skolens senere Regnskaber, navnlig i Heibergs Regnskabsbog er det opført med 750 Rdl. 2 Mk. Foruden den gamle Mindetable eier Skolen Legators Portrait, malet i Olie, med Mulernes og Rosenvingernes Vaaben og Aarstallet 1643, hvilket Portrait hænger i syvende Classes Bærelse.

8. Mette Mule's Legat paa 100 Rdl. anføres i Protokollen fra 1721 og af Hofm. S. 84; hverken Fundats eller Mindetable findes.

9. Mogens Mule's Legat paa 318 Rdl. 72 β . til 6 Disciple er hverken anført foran de omtalte gamle Regnskabsprotokoller eller hos Hofm., hvorimod det er optaget i Heibergs Legatfortegnelse med den Bemærkning: „Herom habes ingen Fundats, men allene en særskilt Protokol, hvori qvitteres for Uddelingen af Reenterne.“ Mere herom i næste Nummer.

10. Margrethe Eriksdatter, først gift med Mogens Mule, siden med Prof. Elias Naur, legerede, som det hedder i den af hendes anden Mand, hendes tvende Sønner L. og E. Mule og hendes Svigersøn Th. B. Bircheroed understrevne Fundats (Origin. paa Pergament i Bispearch.

Nr. 5, aftrykt hos Hofm. S. 87 ff.), der er dateret Margrethe-Dag 1694, „efter hendes Sal. Mand's, Sal. Mogens Mule's Anstalt, Raad og Billie“, 300 Rdl., hvoraf Renten aarlig paa Margrethe-Dag 13de Juli skulde uddeles „til 6 hjælpeløse Børn, hvilke af de fattigste og flittigste over al Skolen skal udvælges og med deres Læreres Attest bevise deres Flid og Profect i Skolen, eller og med et lidet specimen ingenii bevise sig at være af bedre Forhaabning end andre og derfor nærmest til at nyde samme Beneficium. Fundatorernes Arvinger skulle være perpetui ephori distribuendi beneficii, og hvis noget Barn af deres Nærpaarørende gaaer i Skolen, skal han fremfor andre nyde enten den ganske eller halve Rente, medens han gaaer i Skolen, og siden i 5 Aar ved Academiet, saafremt han sig stikkelig og vel forholder.“ Mindetablen i Skolen om dette Legat har et andet Datum end Fundatsen, nemlig 9de Mai 1694. Efter Fundatsens Indledning kunde der være Grund til at troe, at dette Legat ikke er forskjelligt fra det under No. 9 anførte, hvilken Mening endvidere kunde bestyrkes ved, at det i Distributøprotokollen, der opbevares i Skolens Archiv, endog af den Mule'ske Families Medlemmer, der vare dets Ephorer indtil 1760, kaldes baade stipendium Margaretianum og stip. Mullenianum minus eller Mogens Mules Stipendium*). Imidlertid er det en Kjendsgjerning, at der i Slutningen af forrige Aarhundrede under disse tvende Navne eksisterede 2 forskjellige Legater, af hvilke, som Heiberg (der isvrigt har forverlet dem) bevidner i sin Regnskabsprotokol, M. Mule's i Aaret 1798 stod tilligemed flere

*) Dgsaa kalder Assessor E. Mule i et Brev til Stiftsovrigheden § 1729 Legatet „mine Salige Forældres Legatum“ (Bispearkh. Gymnasiet's Doc. No. 73).

af Stiftets offentlige Midler udsat i Stambuset Hofmannsgave, Marg. Eriksdatters derimod med flere andre af Skolens Capitaler i Khrre Heinens (nu Gjestgiver Larsens) Gaard i Odense. Muligen er det saakaldte Mogens Mules Legat opstaaet af en eller anden Incrementcapital*); skriver Legatet sig virkelig fra en Mogens Mule, da kan man endda ikke vide, om denne er Marg. Eriksdatters første Mand, † 1680 eller deres Sønnesøn, † 1759.

11. Mag. Gert Johimsøn Bonsach, Sognepræst til Domkirken i Trondhjem, legerede ved Fundats dat. Trondhjem 23de Januar 1719 (Origin. i Bispearch. No. 45, aftrykt hos Hofm. S. 89 f.) 200 Rdl. Courant, hvoraf Renten aarlig skulde uddeles af Biskoppen i Sognepræstens (St. Knuds) og Rectors Nærbærelse til 2 Disciple saaledes, at een Discipel i 4de, 5te eller Mesterlectien skulde nyde 12 Slettedaler og en anden 12 Mark Danst; men hvis nogen af Legators Familie og Paarørende freqventerede Skolen, skulde han aarlig nyde den fulde Rente; i hvad Lectie han end sad, saalænge han var i Skolen.

12. Mag. Thomas Broderus Bircherd, Prof. og Rector i Odense, legerede til Skolen 300 Rdl. Fundatsen, som er understrevet af hans Enke, Anne Mule og hans

---

*) Slige Incrementcapitaler kunde opstaae Tid efter anden bl. A. ved Dpgjørelse af Skolens Mellemværende med Dødsboer efter Biskopper, hos hvem, medens de levede, eller i hvis i længere Tid henstaaende Bo Renter af Skolens Capitaler havde hvilet. Saadanne Tilfælde indtraf gjentagne Gange i ældre Tider og endnu i Heibergs Capitalfortegnelse (1798) nævnes en „tilvørende Incrementcapital“ opstaaet af saaledes hvilende Renter, hvilke i Aaret 1797 vare indkomne fra Biskop Ramus's Bo.

Søn, Jacob B. og dateret Odense 11te December 1731 (Originalen paa Pergament i Bispearch. No. 55, afstrykt hos Hofm. S. 90 ff.), bestemmer bl. A., at Renten aarlig d. 19de Januar skal uddeles til 6 af de fattigste og flittigste Skolebørn over hele Skolen; men skulde nogen af den Sl. Mands eller hans Arvingers Paarørende findes fattige og hjælpeløse i Skolen, men af god Forhaabning, da, naar de ere komne i 5te Lectie og derover, maa og skal den eller de, som saaledes findes, hver af dem nyde en Trediedeel af Renten. Til Minde om denne Donation stod indgravet paa en stor Messing-Lampet, der indtil 1802 hang over Mesterlectiens Dør og hvoraf Pladen endnu eksisterer, skjøndt i noget befordiget Tilstand, følgende Indskrift: „Sal. Thomas Broderus Bircherod, forrige Professor ved Gymnasium i 38 Aar og Rector tillige her ved Skolen i 37 Aar, haver efter 13 Aars udstanden Svagheit foræret og givet her til Stædet 300 Rdl., hvoraf Renten uddeles aarlig d. 19de Januar til fattige Skolebørn enten af Fremmede eller af hans Paarørende efter Fundatens Indhold, som findes i Stifteskisten. Aar 1731.“ Den i Skolens Archiv opbevarede Distributprotokol for dette Legat udviser, at Renterne fra 1785 til 1797 have hvilet i Biskop Ramus's Dødbø, og ingen Uddeling af dem er senere paafulgt, men de ere indbefattede i den S. 10 Anm. omtalte Incrementecapital.

13. Margrethe v. Lebehou, Enke efter General v. De vi h, legerede en Capital af 500 Rdl. efter Fundats af 11te Juni 1740 (Originalen i Bispearch. Nr. 57, afstrykt hos Hofm. S. 92). Legatet skulde udsættes paa Rente af Rector og Renten uddeles til hver 11te Juni, „medens Verden staaer“, til 6 fattige Skolebørn af de 3 nederste Lectier, saa at enhver nød lige meget: hvorover skulde holdes en aparte Protokol. Denne Protokol samt en Mindetabel

(ifr. Hofm. S. 52) eksistere endnu. Den Bestemmelse, at Legatet skulde udsættes paa Rente af Rector, er i Almindelighed bleven forstaaet saaledes, at det skulde overleveres hver kommende Rector mod behørig Sikkerhed og indestaae hos ham til hans Død. Saaledes findes det indestaaende hos Thomas Naby og hans Vo til 1754, hos Søren Ancher sen og hans Vo fra 1760 til 1783, hos J. H. Tauber fra 1785, senere hos Kraft, fra hvis Tid ingen Distributs af Renterne er optegnet i Protokollen og i hvis Vo Capitalen temmelig længe stod til Rest, indtil den 1798 udbetaltes af Biskoppen til Heiberg efter dennes Forbring, som en gammel Rettighed, og den indbetaltes først i Aaret 1820 i Skolens Kasse fra Heibergs Vo.

Til disse Odense Skoles oprindelige Legater, hvis Beløb 3669 Rdl. 8 ff. D. C. i al Fald i sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede udsattes til Forrentning under Skolens egne Auspicer og Bestyrelse, komme endnu tvende, hvis Capitaler stode og staae under andre Stiftelsers Directioner, hvorfra Renterne endnu den Dag idag er indbetales til Skolen. Disse ere Kantsler Friis's og Jørgens Friis's Legater:

14. Kantsler Christian Friis til Kragerup stiftede ved Fundats dat. St. Knuds Kloster 27de October 1637 et Legat paa 1335 Rdl., og ved Fundats dat. s. St. 28de October 1638 et andet paa 1600 Rdl. (S. Hofm. S. 127 ff.), af hvis samlede Renter der skulde uddeles Brød og Ol til 10 fattige Enker og ligesaa mange smaa ubehjælpelige Skolebørn, Fader- og Moderløse eller Faderløse i det ringeste, saaledes at ifølge førstnævnte Fundats skulde gives hver af de 4 Enker Brød for 2 Skilling om Dagen og „Ravent“ (tyndt Ol) for 1 Skilling og til hver af de 6 Skolebørn Brød for 1 Skilling og Ravent for 1 Skilling om Dagen, og ifølge den sidstnævnte Fundats til hver af de 6 Enker

paa samme Maade for 3 Skilling Brød og Rabent, men til hver af de 4 Skolebørn for 1 Skilling Brød og Rabent for 4 Søsling om Dagen. Disse Legaters Capitaler, oprindelig tilfammentagne 2935 Rdl., bleve udbetalte til Borgemester og Raad samt 12 Borgere, som paa Byens Vegne qvitterede for samme, og som de der skulde besætte Pladserne, nævnes i Fundatserne Bispen og Sognepræsten til St. Knuds Kirke og begge Borgemesterne. Bispiisningen in natura vedvarede dog kun til 12te Marts 1675, da Stiftamtmanden og Biskoppen med Borgemesterne og Raad forordnede, at de Fattige skulde have Penge istedetfor Føden (hvoraf Legatets senere Navn: „Dl- og Brødpenge“)*); ligeledes at, da Capitalen var stegen ved oplagte Renter, skulde endnu 2 Enker og 2 Skolebørn nyde godt af Legatet (Hofm. S. 130). I den følgende Tid steg (som Byens gamle Fattigregnskaber i Bispesearchivet vise) Capitalen ikke ubetydeligt, saaledes at den imellem 1694 og 1721 udgjorde 3655 Rdl., i hvilket sidste Aar af Renterne 60 Rdl. uddeelttes til 10 Disciple af Latin-skolen og 2 af den danske Skole. I Aaret 1723 bestemtes, at 16 Enker og 16 Skolebørn skulde hver 14 Dage have 21 p. hver, og Renten sees i den Tid og senere at have været deelt lige imellem Enker og Disciple. Aar 1729 udgjorde Capitalen den af Hofm. l. c. som Maximum angivne Sum 3785 Rdl. og steg dog i de følgende Aar atter saaledes, at den 1746 udgjorde 4102 Rdl. 45 p. ; men i Aaret 1770 befindes den reduceret ved Tab, uden at man dog tydeligen kan see, hvor meget, fordi Fattigvæsenets Fonds i Regnskaberne ere kastede i een Masse. Til Skolen udbetaltes af Renterne i al Fald fra 1792 af aarlig 58 Rdl. 3 Mk. Da Stipendievæsenet reguleredes i Aaret 1828,

*) I de gamle Skoleregnskaber kaldes det ogsaa „Cançelers-Penge.“

paastod Prof. Saylorph, under Forhandlingerne om dette Legat med Communen, paa Skolens Vegne, at der tilkom denne det halve Rentebeløb af 3161 Rdl., hvilken Sum formentes at have været det omtrentlige Beløb af Legatets Capital i de sidste Decennier af forrige Aarhundrede, hvorimod Fattigdirectionen, støttende sig paa Fundatsens oprindelige Bestemmelser, hvorefter hvert Skolebarn i Føde kun skulde have halvt saa meget som hver Enke, paastod, at kun en Trediedeel af Renterne, altsaa 42 Rdl. 14 $\frac{1}{2}$ S. tilkom Disciplene; og denne sidste Anskuelse billigede Universitetsdirectionen ved Resolution af 2den August 1828. Siden den Tid udbetales da aarlig den nævnte Sum til Cathedral-skolen fra Byens Fattigvæsen.

15. Jørgen Friis, Borger i Odense, stiftede ved Fundats af 3 Marts 1641 (Hofm. S. 85 f.) et Legat paa 1000 Rdl. (stipendium Frisianum), hvoraf 600 bestemtes til 18 Huusarme, 400 til 4 Skolebørn. En Mindetable om dette Legat findes i Skolens Locale. Efter Bispecontoret holdte Regnskabsprotokol var dette Legats Fond i Aaret 1788 forøget saaledes, at Disciplenes Andeel af samme blev anslaaet til 478 Rdl. 12 $\frac{1}{2}$. Capitalen staaer blandt Stiftets offentlige Midler og Disciplenes Andeel af Renterne, som tidligere uddeelttes umiddelbart af Bispeoppen til de af Rector foreslaaede 4 Disciple først med 5, siden med 4 og fra 1768 af med 3 Rdl. 4 Mk. 8 $\frac{1}{2}$ til hver, er siden 1802 aarlig udbetalt fra Bispecontoret til Skolens Kassierer, dog kun med 16 Rdl., skjøndt den samlede Capital allerede 1788 beløb sig til 1195 Rdl. 30 $\frac{1}{2}$ og nu endog udgjør noget Mere (sfr. Schack's Forts. af Hofm. Fundatsaml. B. IV. S. 333).

Forsvundne Legater. J. Raurs Optegnelser foran Regnskabsprotokollen fra 1684 nævnes iblandt Disciplenes Benefi-

cier: „Friderig Marcherdanner 100 Rdl. til Træskoe“; men foran Regnskabsprotokollen fra 1721 findes derom: „Friderich Marchedanners Legatum 100 Rdl. til Træskoe er ved Høieste Rettes Doms Kjendelse ei mere at finde; thi siden Commerce-Raad Bircheroed er domt fri at svare dertil, veed Ingen mere, hvor det er.“ — Endvidere er antegnet i forstnævnte ældre Protokol: „Beneficium Taulovianum og Bangianum, siden Taulovius og Bangius døde, har ikke været til, og har ikkun været, som det synes, deres Livs Tid“.

B. Reducerede Skolers Legater.

Da flere høieste Kjøbstæders latinste Skoler vare blevne ophævede i Aarene 1739 og 1740, bleve følgende Legater ved Rescript af 4 Marts 1740 henlagte til Odense Skoles Disciple:

a. Faaborg Skoles Legater:

16. Otto Rønnow til Hvidkilde gav ved Fundats dat. Odense Torsdag næst Alle Helgensdag 1551 (Hofm. VI. S. 132 f.) Afgiften af Gaarden Ulmerovre, 3 Orter Byg, til lige Deling imellem Skolemester (Rector) i Faaborg og en flittig faderløs Pebling (Discipel) i samme Byes Skole. Gaarden var paa Hofmans Tid forlængst afbrudt og Jorden lagt under Rødkildegaard, hvorfra Afgiften endnu svares med 4 Tønder 4 Skpr. Byg aarlig.

17. Frue Anne Rosenkrantz til Søholm, Franz Rankau's Enke legerede ved Gavebrev dat. Finstrupgaard 7 Marts 1616 til Faaborg latinste Skole 500 Rdl., af hvis Renter Skolemesteren skulde have $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$ skulde uddeles imellem Skolens Børn, saa at enhver fik lige meget. I Skolens Archiv findes baade Magistratens Legatprotokol (1626=1748)

og Skolens (1718-1739) for samtlige Legater og Indtægter for Disciplene. Af den første sees, at Understøttelsen i Begyndelsen blev fordeelt imellem mange, ja indtil 64 „Stolepersoner“, mod Slutningen til færre; men fra 1673 fik en Hører (Adjunct) af de til Disciplene bestemte $\frac{2}{3}$ aarlig 5 Rdl., og fra 1690 i en Række af Aar Rector foruden sin $\frac{1}{3}$ endnu 1 Rdl. „for sin Umag.“

18. Jørgen Brahe til Hvedholm, Rgl. Befalingsmand paa Hagenstov=Slot, legerede ved Fundats af 8 Juli 1631 (Hofm. VI. S. 129 ff.), til Vederlag for Degne=Indtægterne i Horne, hvortil han havde kaldet en Sæde=Dejn, 100 Rdl. til en flittig Discipel i Faaborg Skole, der desuden tillige skulde oppebære 1 Pd. Byg aarlig af Degnen i Horne.

19. Margrethe Bøe Jacobsens Gave af 10 Slettedaler eller 6 Rdl. 4 Mk. (Hofm. VI. S. 133) findes i omtalte Magistratens Protokol første Gang nævnet ved Distributisen for 1692.

Efter Faaborg Skoles Reduction bleve Renterne af disse 3 sidste Legater (tilsammen 606 Rdl. 4 Mk., hvoraf 440 Rdl. maatte henregnes til Disciples Understøttelse) en Tidlang udbetalte af Faaborg Byes Magistrat og Kirkeværge til Odense Skole, imedens Capitalerne vare udsatte hos forskjellige Indvaanere i Faaborg. Senere maa en Forandring være skeet dermed, da disse Legaters Capitaler bl. fl. i Aaret 1798 findes udsatte i en Gaard i Odense. Iøvrigt maa bemærkes, at Denominationen til Brahes Stipendium endnu 1780 skete ved et Medlem af Familien Brahe.

b. Svendborg Skoles Legater:

Som henlagte til Odense Skole efter Svendborg Skoles Reduction nævnes hos Hofm. V. S. 60 og 93 følgende 7 smaa Legater:

20.	De Friisfers Legat	213 Rdl. 5 Mk. 2 f.
21.	Frue Mette Kruchovs L. . .	26 — 4 — " —
22.	Jørgen Enebolds L. . . .	10 — " — " —
23.	Hans Nielsens L.	48 — " — " —
24.	Anne Hansdatters L. . . .	13 — 2 — " —
25.	Niels Jensens L.	13 — 2 — " —
26.	Rnud Jensen Holms L. . . .	16 — " — " —

---

341 Rdl: 1 Mk. 2 f.

foruden af en Gaard i Svendborg i Skottergaden 3 Rdl. aarlig, der allerede ved Heibergs Embedstiltrædelse ikke mere hævedes.

Renten af disse Legater — i en Række af Aar dog kun af 320 Rdl. — betaltes først af Svendborg Fattigvæsen, senere, efterat sidstnævnte Capital var indbetalt fra Svendborg Fattigkasse til Biskop Bloch, forrentedes den fra Bispecontoret til Skolen, indtil den i Aaret 1816 blev indbetalt til Skolens Kasse med det fulde Beløb i Rigsbankpenge Sølv.

c. Fra Rudsjobings Skole:

27. Rasmus Petersen og Hustru Anna Henriksdatter legerede ved Fundats dat. Rudsjobing 3 Januar 1715 2000 Rdl. til adskillig gubelig Brug (Hofm. VI. S. 215 ff.). Af Renten (opr. 5 pCt.) fik den øverste Discipel i Skolen aarlig 5 Rdl. og den næstøverste 4 Rdl. Efter Skolens Reduction vedblev dens Andeel i Capitalen at indestaac iblandt Byens Legater og Renten udbetaltes til Odense Skole i en lang Arrække af Rudsjobings Fattigvæsen, men udgjorde senere ved forandret Rentefod (3 $\frac{3}{4}$ pCt.) kun 6 Rdl. 4 Mk. 8 f. Først i Skoleregnskabet for 1811 findes Renten indbetalt med 7 Rdl. 20 f. (4 pCt.). I samme Aar forsvinder Legatet under dette Navn og fra den Tid af blev Renten

aaerlig betalt af Kassereeren for Stiftets offentlige Stiftelser under Navn af „Rudkjøbing Mulktpenge“, idet Legatet i 1811 med Cancelliets Tilladelse blev, for at undgaae Pengesforsendelser frem og tilbage, ombyttet med en lige Indtægt af en i sin Tid til Biskoppen eller Stiftets Kasse indbetalt og af denne blandt flere Stiftelsers Midler i Stamhuset Hofmansgave udsat Legatcapital, der oprindeligt enten heelt eller for den største Deel var fremkommen ved en Mukt (maaſkee et af de hos Hofm. VI. S. 212 No. 6 og S. 218 No. 17 omtalte Legater). I Maret 1842 hævdedes Fællesskabet imellem Skolens og Stiftets offentlige Midler, idet ifølge Stiftsøvrighedens ved Universitetsdirectionens Skr. af 1⁷/₂ 1841 og Cancelliestrivelse af § 1842 approberede Forslag Skolens forskjellige Kasser fik udlagt i Obligationer Alt hvad der hidtil af Samme tilhørende Capitaler havde været blandet med andre Stiftelsers Midler (med Undtagelse af de under No. 14 og 15 omtalte Legater). Paa denne Maade blev da ved denne Leilighed til Stipendieoverskuds-fonden henført 180 Rdl., og fra den Tid af nævnes dette Legat ikke mere særskilt i Regnskaberne.

C. Gymnasiets Legater,

som efter denne Stiftelses Dphør i Maret 1802 ere komne Skolens Disciple til Gode, skyldes følgende Belgjørere:

28. Jørgen Brahe til Hvedholm stiftede ved Fundats dat. Hvedholm Paaſke Aften 1623 (Originalen i Bispearch. bl. Gymnasiets Documenter under No. 5, aftrykt hos Hofm. V. S. 9 ff.) et Legat paa 200 Rdl. in specie, hvoraf en stikkelig, duelig Person af Gymnasio skulde nyde Renten i to Aar efter hverandre.

29. Fru *Kirstine Munk* til *Balløe* stiftede ved Fundats dat. *Hammelen St. Christinæ Dag* (24de Juli) 1625 (Origin. f. St. No. 3, Hofm. S. 13 f.) et Legat paa 1000 Rdl. til 3 Gymnasister.

30. Dr. *Eskild Christensen*, *Ordinarius Medicus* i *Fyen*, udsatte 500 Rdl. in specie, hvoraf 200 til *Fattige* og *St. Knuds Kirke*, men 300 til *Gymnasiet*, hvis Renter aarlig skulde nydes af 2 Personer af *Gymnasium* (*Collegium Christianum*); men dersom det skete, at fornævnte *Collegium* ikke skulde blive ved Magt, skulde de 300 Rdl. med deres aarlige Rente komme til *fattige Skolepersoner* i *Odense Skole*. Fundatsen, som er udstedet d. 20de Januar 1626 af *Svend Pedersen*, *Profesor Collegii* i *Odense*, der kalder *Eskild Christensen* sin „*Formand*“ (nemlig i *Egteskabet* med *Maren Jacobsdatter*), findes in originali f. St. No. 4 og hos Hofm. S. 11 ff.

31. *Holger Rosenkrantz* til *Rosenholm* legerede ved Fundats dat. *Ravnholt Vaasse Aften* 1626 (Orig. paa Pergam. f. St. Nr. 2, aftrykt hos Hofm. S. 15 ff.) 1000 Rdl. in specie, hvoraf Renter skulde nydes af 3 stikkelige og *duelige* Personer af *Gymnasio* 2 Aar efter hberandre.

32. *Cornelius v. der Hamsfort*, *Licent. Med.* skjenkede 1000 Rdl., hvoraf Renter skulde uddeles til 3 *Gymnasister* ifølge Fundats af 13de Januar 1627, hvis Original paa *Pergament* opbevares i *Bispearchivet G. D. No. 10* og er aftrykt hos Hofm. S. 17.

33. Dr. *Oluf Jacobsens* Donation, foruden til andre *Stiftelser*, til *Gymnasiet* 200 Rdl. in specie ved *Gavebrev* af 20de October 1638, hvoraf Copie findes f. St. No. 53, nævnes ogsaa af Hofm. S. 52. Dette Legat blev som man ser af *Gymnasiets Regnskaber*, i *Maret* 1663 indbetalt af *Testators Arvinger* med 240 Rdl.

34. **Henrici Torchilli** Donation paa 100 Rdl. nævnes af Prof. L. Luja i hans (el. rettere Jørgen Sahns) *Statua honoris erecta Gymnasio Othiniensi* p. 26 og derefter hos Hofm. S. 52; men ellers er Intet videre at finde derom. Legator er Borgemeister Henrik Torkelsen † 1658 (jfr. Mummess Bestr. over St. Knuds Kirke S. 324).

35. **Marine Christophersdatter Bang**, El. Hans Bruns legerede 200 Rdl. For dette Stipendium **Mariæ Bangianum** er Fundatsen udstedet efter hendes Død og underskrevet af hendes Svigersøn Prof. Jørgen Bertelsen Taalo Odense d. 18de October 1661 (Origin. i. St. No. 52, Hofm. S. 39 f.). Deri var bestemt, at Renten af den halve Sum skulde gives til den Gymnast, som ved Examen havde vilst „at have gjort den bedste *profectum in lingua latina et artibus humanioribus*“; af det Dvrigte skulde Halvdelen anvendes til Gymnasii Reparation, Halvdelen skulde Ringeren have for at ringe med den liden Klokke over Choret, „hvergang i Auditorio skal læses“.

36. Raadmand **Peder Pedersen** paa egne og Hustru **Anne Jacobsdatter Hasebardts** Begne legerede 150 Slettedaler til tvende nødtorftige Gymnaster, ved Fundats dat. Odense d. 16de November 1664 (Origin. Bispearch. G. D. No. 6, Hofm. S. 35 f., der angiver 10de Novbr., hvilket vel er kommet af at Tallet er utydelig skrevet i Originalen).

37. **Peder Verche's** Legat paa 100 Rdl. nævnes af L. Luja l. c. og forekommer første Gang i Gymnasiets Regnskab for 1675. Paa Grund af disse Auctoriteter er dette Legat optaget i Beregningen ved Ordningen af Stipendiefonden (Selmer acad. Tid. III. 3. S. 266), men med Uret; thi at Peder Verche (Sustitsraad og Udsættelse i Høiestret) ikke er nogen an-

den end den nobiliterede Peder Pedersen, sees af Indskriften paa Anna Hasebards Epitaphium i St. Knuds Kirke (Mumme S. 173 f.). Det samme Legat er da blevet opført to Gange under forskjellige Navne. Luja er forsaavidt uskyldig heri, som han ikke har P. Pedersens Navn iblandt Gymnasiets Belgjorere.

38. Peder Binding I. U. Licentiatus har, efter hvad Hoffmann beretter S. 38 f., ved Skjode dat. Odense den 9de November 1668 givet en Gaard i Gudmeby, 9 Lønder 5 Skpr. 2 Fdkr. 2 Ml. Hartkorn, hvilken Gaard ved Mageskifte med Cancellieraad Jørgen Scheel Dttefen til Broholm af 25de Februar 1680 blev erstattet ved tvende Boel, et i Brangstrup og et andet i Gjeldsted-Lorup, tilsammen 9 Ldr. 6 Skpr. 2 Fdkr. Hartkorn. Disse Boel bleve bortfulgte 1729 med endeel mere Gods og Capitalen lagt til de øvrige Legaters Capitalfond (jfr. Selmer S. 265). Det Sidste er vistnok fket med Rette, men med Uret er Peder Binding bleven regnet blandt Gymnasiets Belgjorere: thi i omtalte Skjode, som Hofm. ikke har ladet aftrykke, men som findes in originali i Bispearkivet G. D. No. 15, bitterliggjør P. Binding, „at han haver solgt, skjodet og afhændet, og hermed sælger, skjoder og afhænder fra sig og Arvinger til Odense Gymnasio en af sine Bøndergaarde i Gudme By og Sogn“. I Skjodet nævnes ingen Kjøbesum, ei heller indeholdes nogen Bemærkning desangaaende i Gymnasiets Årsregnskaber selv; men i en Generalextrakt lagved Regnskaberne fra 1662—88 (i Bispearkivet) findes blandt „andre Udgifter paa Gymnasii Vegne“ en Post, som giver Oplysning om denne Transactions Beskaffenhed. Den lyder saaledes: „Til Hr. Peder Binding til Refusion for Gudme Gaard, hvilken han Gymnasio tilforhandlede for en sde Gaard i Rynkeby, efter hans Dviltang 104 Rd. 4 Ml. 10 f.“ Binding nævnes heller ikke af Luja, der opregner Gymnasiets samtlige Belgjorere.

Om Skolestipendiernes Anvendelse habes meget faa Efterretninger førend Begyndelsen af det 18de Aarhundrede.

Renterne af de ikke meget betydelige ældre Legater synes, tilligemed Tavlepenge m. m., at være indbefattede i den Sum, der, som man ser af Skolens ældste Regnskabsbog fra 1684, aarlig leveredes af Biskoppen til Rector og af denne deels uddeelt i Penge, deels anvendtes til Klæder, Bøger og Papir til Disciplene; særskilt findes dog allerede 1687 stipendium Mullenianum (No. 7) at være uddeelt til 11 (ist. efter Fundatjen til 10) Skolebørn. Ogsaa i Løbet af det 18de Aarhundrede synes de ældre Legaters Renter, selv med Indbegreb af det sidstnævntes, at være modtagne af Skolen i en samlet Sum og uddeelte som Skolens Rente-
penge tilligemed anden Understøttelse, uden at betegnes med de enkelte Stifters Navne, hvorimod stipendium Margaretianum og de følgende Belgjørerers Legater (No. 10—15) særskilt nævnes og bleve uddeelte hvert for sig deels af Stifternes Efterkommere eller de dertil i Fundatserne beskikede geistlige og verdslige Embedsmænd, deels af Rector, enten umiddelbart eller efter hans af Biskoppen approberede Forslag. Af de fra de nedlagte Skoler overførte Legater nævnes af og til som særskilt uddeelt foruden Jørgen Brahe's (No. 18) ogsaa Rasmus Petersens (No. 27). Ved Skoleforordningen af 23de Juli 1756 § 8 blev bestemt, at en Deel af de Disciplene tillagte Understøttelser, saavidt muligt, skulde oplægges for dem til deres Underholdning ved Universitetet, og at i Skoleprotokollen aarlig skulde ansøres ved hver Discipel, om Noget af de erholdte Stipendier eller anden Understøttelse (saasom Kostpenge, hvorom særligen nærmere handles i Rescript af 16de Marts 1764) var oplagt. Dog findes Intet at være oplagt for nogen Discipel før 1763, og i Begyndelsen en saare liden Deel og det mere af andre Indtægter end af Stipendier. Naar de, som havde Dplag, forlode Skolen inden Dimissionen til Universitetet,

blev deres Dplag gjerne tillagt Studenter fra Odense Skole. Efterat Maximum af hvad der aarligen skulde udbetales var noiere bestemt ved Skoleforordningen af 11te Mai 1775 § 78, sees ogsaa Dplagene anførte med betydeligere Summer især i det sidste Decennium før Reformen, i hvilket meget store Summer bleve anvendte til Disciplenes Understøttelse (i Aaret 1797, 2348 Rdl., 1798, 2335 Rdl., 1799, 2497 Rdl., 1800, 2541 Rdl., 1801, 2651 Rdl., 1802, 2606 Rdl.), hvoraf dog den mindste Deel flød af Stipendierne, men omtrent de 2000 Rdl. bestode i Kospenge fra Communitetet som Bederlag for Bespiisningen paa Klosteret eller Hospitalet*), ligesom ogsaa ikke ubetydelige Summer aarligen anvendtes af samme Communitets Midler til de fra Odense Skole eller Gymnasium dimitterede Studenter's Underholdning ved Universitetet. Fra 1775 til henimod Reformens Tid findes ogsaa hyppigen i Protokollerne under Beneficierne anførte Flittighedsbelønninger, bestaaende i Bøger (efter Forordn. § 62); endvidere blev i samme Tidsrum deres Dplag, som havde forladt Skolen inden Dimissionen, i Almindelighed fordeelt blandt de flittigste Disciple. — Hvad Gymnasiet's Legater angaaer, da bleve disse, efter hvad den i Skolens Archiv opbevarede Distributsprotokol (1717—1796) viser, uddeelte under Et som Renter af Gymnasiet's Capitaler i omtrent lige Summer til hver Gymnasist. Distributsen fete i Begyndelsen ved en af Professorene, men fra Aaret 1759 i samtlige Professorer's Overværelse, og

*) Af et i Bispearchivet (Skolens Doc. No. 92) opbevaret Stipendieforslag for 1787, forfattet af Rector Tauber og approberet af Biskoppen, sees, at i dette Aar af de 103 Skolen frekventerende Disciple 87 nød Beneficier, deriblandt 72 Kospenge til Beløb ialt omtr. 1900 Rdl.

hvert Aars Fordeling blev efterseet og confirmeret af Biskoppen. I Aaret 1720 uddeelttes et Beløb af 290 Rdl.; men hvormeget Indtægterne af disse Legatcapitaler og det Fordegods, hvori de vare gaaet over, tilligemed Incrémenterne af Renterne efterhaanden ere stegne, sees deraf, at der allerede i 1750 kunde uddeles 402 Rdl., 1759 uddeelttes 350 Rdl. og fra samme Aar ere de enkelte Portioner større, indtil 40 Rdl. hver, hvoraf dog endeel er tillagt Enkelte som Glittighedsbelønning, da det egentlige Stipendium sædvanligen ikke stiger over 30 Rdl.: af og til findes igjen fradraget i Mulkt 1 eller 2 Rdl.

Med Skolereformen i Begyndelsen af dette Aarhundrede (der indtil videre indskrænkede sig til Kjøbenhavns, Odense og Christiania Skole), foregik tillige en fuldstændig Omordning af de Understøttelser, der i Skolen tilfaldt Disciplene. Med Kirketjenestens Ophør bortfaldt hvad der før var tilfaldet dem under Navn af Table-, Discant-, Liig- og Degnepenge; ligeledes adskiltes Communitetet fra Skolen og Kostpengene ophørte, ligesom ogsaa Understøttelsen fra Communitetet til 3 Studerende, hvilken havde været forundt efter Rescriptet af 16de Marts 1764; men, sandsynligvis som et Slags-Bederlag for dette betydelige Beneficium, bestemtes ved Rescript af 6te October 1802, at fra 1ste November s. A. at regne skulde af Odense Communitets Midler udbetales til Odense Cathedralsskole en aarlig Sum af 2800 Rdl. Endvidere ophørte Legaternes særskilte Bestyrelse og Fordeling, men samtlige Legater gik ind i Skolens Capitalmasse, hvilket ogsaa gjelder om Gymnasiets Legater, der ved dette Instituts Ophævelse eller Indlemmelse i Skolen *) maatte komme

*) Gymnasiet blev nemlig ikke formelig ophævet ved nogen Lov eller Resolution, men i Indledning til Reglementet af

dennes Disciple til Gode. Derimod bestemtes ved Reglement og Anordning for Cathedral-skolen i Odense den 6te October 1802 (hvoraf et Udtog findes i Fogtmanns Rescripter under 1ste Octdr.) § 30: „Haabefulde og derhos trængende Disciple skulle og fremdeles understøttes og opmuntres ved Skolestipendier. Ikke blot skulle alle til dette Brug udtrykkelig bestemte Legater herefter, som hidtil, alene og aldeles anvendes efter denne deres Bestemmelse, men der skal og til disse Legater af Skolefonden tilskydes saa meget, at 7 Disciple hver kunne nyde 20 Rdl., 7 hver 35 Rdl. og 7 hver 50 Rdl.“ Forskjellige Tillægsbestemmelser hertil indeholdes i den Rgl. Resolution af 4de October 1803 (jfr. Fogtmanns Rescr.), hvorved med Hensyn til de „forbedrede“ Latinskoler bl. A. bifaldes, 1) at der af den aarlige Stipendiesums Overskud saavel som af de af udgaaende Stipendiater tilbagebetalte Stipendier (hvilken Tilbagebetaling er paabuden i omtalte Reglements § 31) samt de til Skolekassen hjemfaldende Dplag skal dannes en egen fra Skolekassen affondret Fond, hvorover en egen Conto føres; 2) at enhver fra en af de forbedrede Skoler dimitteret Student har i de 2 første Aar af sit Ophold ved Akademiet Fordring paa Understøttelse af denne hans Skoles Fond, naar han godtgjør sin Trang og Værdighed. Paa

---

⁶/₁₀ 1802 hedder det: „Efterat Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler haver allerunderdanigst forelagt Os en Plan til en Reform for de i Bor Kjøbstæd Odense offentlige lærde Underviisnings-Anstalter, have Vi allernaadigst fundet for Godt, at bemeldte Underviisnings-Anstalter ikke alene skulle vedblive at være, som hidtil, bestemte til at forberede Disciplene til de academiske Studeringer, men endog samtlige paa det nøieste forbindes under Navn af Odense Cathedral-skole.“

Skoleraadets (Nectors og Overlærernes) Forespørgsel meddeelte Commissionen for Universitetet og de lærde Stoler under 19de September 1804 endnu følgende yderligere Oplysning i denne Henseende: „Dplagskassen og den ved allerhøieste Resolution af 4de Octbr. 1803 oprettede Stipendiefond ere forskjellige fra hinanden; hiin indeholder de enkelte Disciples Dplag, der er disses Eiendom og udbetales dem efter de hidtil gjeldende Regler. Stipendiefonden derimod vil for største Delen bestaae af den reglementerede aarlige Stipendiesums Overflud, der vil blive større eller mindre, eftersom der findes flere eller færre til Stipendier kvalificerede Disciple i Skolen, og denne Stipendiefonds Bestemmelse er at komme de Disciple til Hjælp, der vel ikke under deres Skolegang maatte have Understøttelse fornøden, men som maaskee kunde behøve Hjælp ved deres Dimission til Academiet og i Begyndelsen af deres Ophold sammesteds. Ifølge heraf maa altsaa Dplagskassen og den nye Stipendiefond have hver sin forskjellige Conto“.

Med Skoleforordningen af 7de November 1809 § 71 bestemmes, „at alle Legater og andre Gaver, som af private Belgjører hidtil ere givne eller herefter maatte gives til at understøtte duelige og trængende eller til at opmuntre haabefulde og flittige Disciple, skulle uroffkeligen anvendes til dette Viemed. I Antallet af Stipendiater og de til enhver Stipendiegrad anvendelige Summer stemmer Skoleforordningens § 74 for Odense Skoles Vedkommende overeens med Bestemmelserne i Reglementet af 6te October 1802; men i § 75 fastsættes, at der til at udrede Stipendierne skal ved hver Skole oprettes en Stipendiefond, hvortil alle Privatlegater skulle henlægges; men hvor disse Legater ikke ere tilstrækkelige, skulle Tilskud indtil Beløbet af de Stipendiesummer, som for hver Skole ere bestemte, efter-

haanden, som fornødent gjøres og som Omstændighederne det tillade, udredes fra andre Hjælpemidler, som Skolerne enten allerede maatte bære i Besiddelse af eller for dem kunde udfindes. Endvidere hedder det i § 79, at alle Besparelser af Stipendier, som ved ubesatte Pladser eller ved indtrædende Vacance i Skoleaarets Løb foranlediges, skulle alene komme Skolens Stipendiefond til Gode og anvendes til at forsøge dens frugtbringende Capital, indtil denne er istand til at udrede de i § 74 bestemte Stipendiesummer; men naar dette er Tilfældet, da anvendes det Overskydende, efter Universitets- og Skoledirectionens foregaaende Bestemmelse, til overordentlig Understøttelse for Skolens udmærkede Disciple i deres Skole- og Universitetsaar. Endelig siges i § 118, at i ethvert Skoleregnskab skal være en særskilt Afdeling for Stipendierne og disses Fonds og Dplagssummer." I Forordn. af 7de Nov. 1809 paabydes altsaa Oprettelsen af en Stipendie- samt Stipendieoverskuds-fond ved Siden af en Dplagskasse; dog findes ingen saadanne Fonds oprettede i næsten 20 Aar efter Forordningens Emanation, men Legatsummerne forbleve i mange Aar derefter ligesom før blandede imellem Skolens almindelige Capitalmasse. Den eneste Fond, for hvilken en særskilt Conto er bleven ført i Skoleregnskaberne, er Dplagskassen, hvis Beløb dog stod udfat blandt Skolens øvrige Midler, indtil Universitetsdirectionen, paa given Anledning, ved Skrivelse af 6te December 1815 tillod, at af Skolens Obligationer udtoges saa mange, som udgjorde Dplagskassens daværende Beløb 3995 Rbd. S. B., og paategnedes at tilhøre Dplagskassen, „for at denne kunde have sine Midler for sig selv". Stipendieoverskudene synes i hele denne Periode at være blevne henførte til Dplagskassen; disse Overskud vare forholdsviis iffe

ubetydelige i Tidsrummet 1803—1813 (1440 Rdl.), da den fulde Stipendiesum 735 Rdl. ikke blev uddeelt i noget af disse Aar uden i det sidste. Men da de legerede Capitaler formedelst den i Pengevæsenet ved Rigsbankforordningen gjorde Forandring antoges dengang ikke at bære en høiere Rente end i Almindelighed 2 pCt. af deres oprindelige Beløb, bestemtes ved Directionens Circulaire af 18de Juni 1814, at Stipendieportionerne indtil Udløbet af det andet Aar efter Freden ikkun skulde udbetales med Halvdelen i Rigsbankpenge S. B. af den Sum, hvortil de i Skoleforordningens § 74 vare blevne ansatte, dog at de saaledes reducerede Summer i de følgende Aar igjen skulde stige med $\frac{1}{4}$ aarlig indtil det sjette Aar, hvorefter de igjen skulde udbetales med deres oprindelige Beløb*). Paa nogen varig Indskrænkning af Stipendiesummen var man selv i hiin cristne Tid saa langt fra at tænke, at der i nylig nævnte Circulaire udtrykkelig tilføies: „I det Tilfælde, at den Rente, som en lærd Skole virkelig hævder af de til dens Stipendiefond henlagte Privatlegater, skulde være utilstrækkelig til at bestribe den fulde Udgift til den Stipendiesum, hvis Udbetaling efter derom gjort Forslag af Directionen er bleven approberet, da bemyndiges Forstanderskabet til af Skolens øvrige Indtægter at anvise det Manglende. Skulde derimod Indtægten af Privatlegaternes Renter beløbe sig høiere end den approberede Udgift, saa henføres Residuum under særskilt Rubrik i Regnskaberne til Skolestipendiernes Overskudsfond“. Først i Aaret 1825 blev en saadan almindelig Indskrænkning af Stipendiesummen paatænkt og udført ved alle Skoler med Undtagelse af Horsens og — takket være Prof. S a r t o r p h s Virksomhed — Odense Skole. Under 2den Juli 1825 udgif

*) Det hele Beløb blev først uddeelt igjen fra 1822 af.

nemlig til Skolerne en Mundskrivelse fra Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, hvori det hedder: „Da Legaterne ved mange Skoler ikke ere tilstrækkelige til Udredelsen af de ved Forordningen af 7de Novbr. 1809 bestemte Stipendiesummer, har man hidtil, hvor det var fornødent, tilladt, at Skolernes Stipendiefonds erholdt de Tilskud, som udfordredes, fra Skolekasserne eller endog fra den almindelige Skolefond. Men da Tidsomstændighederne ere blevne saa ugunstige for de lærde Skolers oeconomicke Forfatning, at flere af de lærde Skoler end ikke i de senere Aar have kunnet vedligeholdes uden en af Hans Majestæt Kongen allernaadigst tilstaaet overordentlig Understøttelse, er det blevet uundgaaeligt indtil videre at indskrænke Pengestipendierne til det Beløb, som af Privatlegater for enhver Skole kan udredes. Directionen finder sig derfor nødsaget til tjenstligst at anmode Stiftsovrigheden om at ville paalægge Forstanderskabet inden Udgangen af ethvert Skoleaar at lade affatte en Beregning over Skolens Stipendiefonds Indtægter i det forestaaende Skoleaar, da Rector maa indrette sit Forslag om Stipendiernes Fordeling saaledes, at Stipendiesummerne kunne udredes af Stipendiefondens egne Indtægter. Denne Beregning bliver derefter at indsende hertil tilligemed Rectors Forslag.“ Da det efter denne Befaling maatte blive af Bigtighed for Skolen at udfinde, hvilke de Privatlegater vare, der egentlig vare henlagte til trængende Disciples Understøttelse, men alle Gymnasiets og Skolens Capitaler af forskjellig Oprindelse i Regnskaberne fra 1802 af vare sammenblandede og ingen siden den Tid fortsat Capitalfortegnelse fandtes, ei heller de ældre Documenter strax vare at opspore eller tilveiebringe, kunde Forstanderskabet (eller Prof. Saxtorph paa dets Vegne) i sin første Indberetning af 3die September 1825 blot angive de i Hofmans Fundatser anførte

Legaters oprindelige Beløb og tilføie en omtrentlig Beregning af, hvormegret endeel af disse Legaters Capitaler senere vare fegne og hvad derefter maatte antages at tilhøre den Stipendiefond, som nu først skulde oprettes. Denne Beregning synes at have overrasket Overbestyrelsen, da man havde ventet en betydelig Reduction i den hidtil normerede Stipendiesum, men der efter Forstanderskabets Beregning tilkom Disciplene til Understøttelse endog omtrent 1286 Rbdl. aarlig. Da derhos denne foreløbige Opgjørelse paa Grund af Omstændighederne hverken var fuldstændig eller grundet paa aldeles fiffre Data, gjorde Directionen Indbendinger imod Beregningens Rigtighed, baade hvad de anførte Legater og deres Summers Forhold til Rigsbankpenge angik, og reducerede Stipendiefondens Capitalsum til omtrent 5000 Rbd. Herved troede Forstanderskabet dog ikke at burde acquiescere, og ved de mojsommeligste Undersøgelser, grundede paa Gymnasiets gamle Regnskaber og andre efter lang Søgen opdagede Documenter — Undersøgelser, der først aldeles bragtes til Ende efter henved tre Aars Forløb — lykkedes det Prof. Sartorph at tilveiebringe og fremlægge aldeles uomstødelige Beviser *) for den Paastand, som især havde været Gjenstand for lange Debatter og Forhandlinger med Overbestyrelsen, at Gymnasiets Legatcapitaler ved heldige Conjunctioner og Oplag af Renter i Aaret 1802, da de bleve forenede med Skolens Midler, havde udgjort omtrent det Tre dobbelte af deres oprindelige Beløb (13100 Rdl. D. C.

---

*) Jfr. Selmers acad. Tid. III. 3. S. 266 ff. At anføre her Detaillen af disse Undersøgelser vilde fore for vidt; adskillige dikhørende Data anføres af Selmer, andre vilde blive optagne i et følgende Bidrag til Skolens og Gymnasiets Historie, som afhandler sammes Gøds og Eiendomme.

ist. oprindelig 4615 Rdl. D. C.); hvorefter Directionen erkjendte*), at det af de „med Omhyggelighed samlede yderlige Oplysninger“ maatte antages, at der til Skolens Stipendiefond maatte regnes:

1. Det nedlagte Gymnasiums Privatlegaters Beløb, efter Capitalernes Omskrivning til Rigsbankpenge . . . 10300 Rbd. Sølv.
2. Skolens egne Privatcapitaler til- ligemed de fra Faaborg og Svendborg Skole, efter lige Omskrivning 2620 —
3. Den saakaldte Oplagskassens Capitaler til Beløb ved Udgangen af Aaret 1827 . . 2046 Rbd. 84 f. Repr. og 4852 Rbd. 21 f. Sølv.

Ialt: 2046 Rbd. 84 f. Repr. og 17772 Rbd. 21 f. Sølv, foruden endeel mindre Legater, som skulle nævnes nedenfor. Men da denne Sum overgik hvad der hørte til en complet Stipendiefond eller til en aarlig Renteindtægt af 735 Rdl., der er det ved Forordn. af 7de Nov. 1809 reglementerede Maximum af Stipendieuddelingen for en Cathedralsskole, ordnedes Stipendiebæsenet endelig ved Directionsfrivelse af 6te September 1828 saaledes, at det bestemtes, at der til at danne en Stipendiefond af Skolens Midler skulde udlægges Activer til Beløb 17771 Rbd. 63½ f. Sølv og 500 Rbd. Sedler, og hvad der endnu manglede i den fulde Stipendiesums Capital skulde contant udbetales af Skolens

*) Spørgsmaalet om Beløbet af Gymnasiets og Skolens Legatcapitaler blev afgjort ved Directionsfrivelse af 22de Februar 1828, og vistnok ikke uden Hensyn til dette Resultat blev det ved Kgl. Resolution af 8de Februar s. A. bestemt, at det ved Rescript af 1° 1802 Skolen tillagte Bidrag 2800 Rdl. aarlig fra Odense Communitet herefter skulde betjales.

Ræse; til en Stipendieoverskuds-fond (hvorom strax Mere) henlagdes Resten af Legatsummerne eller deres Indtægter, hvorhos anordnedes, at begge disse Fonds Activa for Fremtiden aldeles skulde være affondrede fra Skolekassens baade hvad Obligationer og Regnskab angaaer. Stipendiefonden findes da i Aaret 1829 at have udgjort 18424 Rbd. 38 f . Solv og Sedl.; men allerede i det følgende Aar led den et Tab af 300 Rbd. ved et Pants Realisation, og dette Tab blev først erstattet i Begyndelsen af 1835 ved Hjælp af Stipendieoverskuds-fonden, hvorefter Stipendiefonden eiede 18423 Rbd. 20 f ., indtil i Aaret 1842 i Anledning af en Omsætning af en Obligation ved en Feiltagelse 100 Rbd. af Stipendiefondens Midler gik over til Stipendieoverskuds-fonden. Denne Feil, som først er bleven opdaget iaar, vil snart blive redresseret.

II. Stipendieoverskuds-fonden.

Denne Fond dannedes, som ovenfor er bemærket, samtidig med Stipendiefonden i Aaret 1828 og til den henlagdes da:

1. Obligationer til Beløb 1546 Rbd. 84 f . Repr.;
2. Rantsler Friis's Legat ogsaa kaldet „Ol- og Brodpenge," 42 Rdr. 12 f . S. aarlig;
3. Borger Jørgen Friis's Legat 16 Rbd. S. aarlig.
4. Rasmus Pedersens Legat, ogsaa kaldet Rudkjøbings Mulktpenge 7 Rbd. 20 f . S. aarlig.
5. Nonnows Legat eller den halve Indtægt af den til Rodkilde perpetuerede Gaard i Ulmerøvre 2 $\frac{1}{4}$ Td. Byg aarlig.

Istedetfor at danne en særskilt Oplagskasse har man lige

fra Overstudsfondens Stiftelse forenet hvert Aars Dplag med denne Fond og gjort dem frugtbringende til Fordeel for samme, indtil vedkommende Disciple, for hvem disse Dplag vare gjorte, bleve dimitterede (jfr. Skolens Progr. for 1844 S. 66 f.). En større Forsøgelse har dog denne Fonds Capital erholdt ved Renten af de ovenfor nævnte Fonden selv tillagte Legater — hvortil senere ifølge Rgl. Resolution af 28de September 1838 kom Halvparten af Nyborg nedlagte Skoles Stipendiefond — endvidere ved hjemfaldne Dplag samt ved de Overstud af Stipendiefondens Renter, som fremkom for de Aar, i hvilke ikke alle Stipendiepladse vare besatte. Hvor meget denne Overstudsfond og det deri indbefattede Dplagskasse er voxet fra dens Stiftelse til Slutningen af forrige Aar, vil sees af følgende Angivelse af dens Capitalformue for de respective Aar, i hvilken Sølvs og Repr. er slaaet sammen:

1828	. . .	1757 Rbd.	16	fl.
1829	. . .	1879	—	81 —
1830	. . .	2282	—	92½—
1831	. . .	2854	—	— —
1832	. . .	2885	—	64 —
1833	. . . . .			*)
1834	. . .	2645	—	— —**)
1835	. . .	2346	—	84 —***)

*) For dette Aar, i hvilket den hidtilværende Regnskabsfører formedelst Misligheder blev afskediget, mangler Capitalfortegnelse.

**) Formindskelsen har vel sin Grund i, at i Aarene 1833 og 1834 større Dplag bleve udbetalte til Dimittenderne, end Fondens Indtægter vare.

***) Fonden maatte afgive 300 Rbd. til Stipendiefonden for at erstatte et tabt Pant. s. ovenfor.

1836	. . .	2816	Rbb.	84	§.
1837	. . .	2869	—	84	—
1838	. . .	2869	—	84	—
1839	. . .	2869	—	84	—
1840	. . .	3319	—	84	—
1841	. . .	6578	—	—	—*)
1842	. . .	6508	—	—	—**)
1843	. . .	6608	—	—	—
1844	. . .	7606	—	43	—
1845	. . .	8406	—	43	—
1846	. . .	9256	—	43	—
1847	. . .	9556	—	43	—
1848	. . .	9819	—	75	—
1849	. . .	10319	—	75	—***)

Da Univerfitetsdirectionen i Aaret 1835 havde taget under Overveielſe, hvorvidt man kunde komme de mindre vote=

- *) Fonden tillagdes af den nedlagte Nyborg Skoles Activa 2040 Rdl. foruden det Valkendorffſke Kornlegat fra Glorup 6 Ldr. Byg aarlig.
- ***) Fonden tillagdes en Obligation ſtor 180 Rdl. iſtedetfor Rasmus Pedersens Legat (jfr. S. 18), men afgav iſølge Directionens Reſolution af 1° 1841 en fra Nyborg Skole modtagen Obligation til Beløb 350 Rdl. til Nyborg Borger- og Almueſkolevæſen imod at erholde det ved Delingen 1841 Nyborg By tillagte Valkendorffſke Kornlegat fra Juulſkov 5 Ldr. 2 Skpr. Byg aarlig.
- ***) Denne Fondens betydelige Stigen ſiden 1843 har ſin Grund, foruden i Fondens egne ſtorre Renter, deels i at ſaa godt ſom hele Stipendiesummen aarlig er bleven oplagt for Diſciplinene i narværende Rectors Embedſtid, deels i, at overhovedet færre Stipendiater ere blevene dimitterede i diſſe Aar, i 1843 kun een, i 1846 ingen.

rede Skoler til Hjælp ved at henlægge til disses Stipendiefond de Legatindtægter, der vare tilfaldne de mere doterede Skoler ved Reductionen af en Mængde Latin-skoler i Maret 1739, forlangte den under 25de April 1835 Ephoratets og Forstanderskabets Betænkning, om Noget maatte være til Hinder for en Forslyttelse af de ved Svendborg, Faaborg og Aukhøjings Skolers Reduction Odense Skole tilfaldne Legater, til Rølding Skole, der er meget fattig paa Legater til Understøttelse for Disciple. Men de locale Auctoriteter troede af flere Grunde at burde paa det Stærkeste modsætte sig denne Forslyttelse og vindicere Odense de omtalte Legater; og Directionen maa have fundet disse Grunde vægtige, da den ikke alene Intet videre foretog i denne Sag, men end ikke i Maret 1838, da Nyborg Skole nedlagdes, benyttede Leiligheden til ved en Part af denne Skoles Legater (hvortil i sin Tid Legaterne fra de reducerede Skoler i Kjørteminde, Bogense og Middelfart vare blevne henlagte) at forbedre Rølding Skoles meget ringe Stipendiefond, men udvirkede, at Nyborg Skoles Stipendiefond blev deelt imellem Nyborg By og Odense Cathedralskole.

I Forordningen af 7 Nov. 1809 er, som ovenfor anført, bestemt, at naar Stipendiefondens Capital er istand til at udrede de reglementerede Stipendiesummer, skal det Overfløende anvendes til overordentlig Understøttelse for Skolens udmærkede Disciple i deres Skole- og Universitetsaar, og i Directionens Skrivelse af 28de Juni 1828, der opregner Stipendiefondens Capitaler og Indtægter, fremhæves atter, at denne Fond i Forbindelse med Renterne af de Capitaler, som af disse Indtægters Overskud over de aarligen approberede Stipendiesummer og ved indtræffende Besparelser af hjemfaldne Stipendier endvidere maatte i Fremtiden kunne opspares,

udelukkende skulle blive anvendte til Understøttelse for Odense Cathedral-skoles Disciple og for de derfra dimitterede Studerende i de første Aar, som disse tilbringe ved Kjøbenhavns Universitet. Saa længe Overskuds-fonden, efter Fradrag af Dplagene, ikke indeholdt nogen betydelig Capital, holdtes den disponibel til at bøde paa Tab, Stipendiefonden havde lidt eller muligens kunde lide, og man bovede ikke at anvende Noget af de aarlige Renter til extraordinaire Understøttelser. Først i de sidste fem Aar ere saadanne Understøttelser uddeelte, dog kun ialt til et Beløb af 360 Rdl. *) Fra iaar af vil der imidlertid hengaae lang Tid, inden der kan blive Midler til lignende Understøttelser, da Overskuds-fondens Indtægter i Slutningen af forrige Aar have faaet en anden Anvendelse. Under 21de November f. A. tilkjendegav nemlig Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet igjennem Ephoratet Skolens Forstanderskab Følgende: „I Anledning af en af Ministeriet nedlagt allerunderdanigst Forestilling angaaende en i nogle Retninger forandret Ordning af de lærde Skolers Beneficievæsen har det behaget Hans Majestæt Kongen under 18de f. M. blandt Andet at resolvere, at der til Dækning af en Deel af det Tab, som ved Tilstaaelsen af Fripladser i de lærde Skoler forholdes Skolevæsenet, skal af Indtægterne af den nuværende Stipendieoverskuds-fond ved Odense Cathedral-skole aarlig afgives 480 Rdl. til Skolens Kasse, i hvilken Beløbet bliver at beregne til Indtægt for Skolecontin-

---

*) Nemlig til 2 Disciple 50 Rdl. hver paa Grund af langvarige og bekostelige Sygdomme, til 2 Studerende ved Universitetet 50 og til 2 andre 80 Rdl. hver, paa Grund af at de enten ikke havde noget eller høist ubetydeligt Dplag fra Skolen og baade vare værdige og trængende til Understøttelse.

genter under en særlig Afdeling." — Ved denne Bestemmelse er der, paa omtr. 20 Rdl. nær, disponeret over hele den nærværende aarlige Indtægt af Overskuds-fonden endog med Indbegreb af Renterne af den i dens Masse indeholdte Op-lagskasse, og Skolen faaer saaledes Betaling for 16 Gra-tistpladser.

III. Legater udenfor Stipendiefonden.

De tildeels meget betydelige extraordinaire Legater, hvis Administration og Uddeling er henlagt til særskilte Auctori-teter og hvoraf nogle ere bestemte til Opmuntring og Un-derstøttelse for Disciple, andre for Studerende ved Univer-sitetet, ere følgende:

A. For Disciple.

1. Det Baggerste Præmielegat, stiftet af Etats-raad (dengang Justitsraad) Frederik Bagger til Juul-skov ved Fundats af 8de Juli 1789, kongl. confirm. 7de August s. A. Denne med uendelig Snakksomhed affattede Fundats har til Overskrift: „Femte offentlige Stiftelse siden 1767 fra Friderich Bagger paa Juulshou i Fyen paa Capital 20000 Rdl.“, og angaaer for den største Deel Nyborg By og Skoler; den findes in extenso i Schack's Fort-sættelse af Hofm. Fund. IV. S. 20 ff. Det, som deraf vedkommer nærværende Legat, er følgende: „Herforuden skal til en Opmuntring som Præmie for de to sædeligste og flittigste Disciple, saavel i Odense- som Nyborg Skolers tvende øverste Lectier, uddeles saaledes, at hver af disse to faaer i begge Skolers tvende øverste Lectier, strax efter Examen 4 Rdl., og i næste Lectie hver 3 Rdl., som

talt udgjør 14 Rdl. Skulde det see, at endnu var Een i samme Lectie, som af Lærerne kunde eragtes ligesaa værdig til Præmie som de to andre, men dog kunde drages i Tvivl at gjøre Præference: da, for at forekomme Jalouse og Misundelse, skal efter Skriftens Exempler Lodtrækning mellem disse Trende være Dommer i Sagen."

Efter Bagers høitidelige Erklæring i Slutningen af Fundatsen skulde Renten af denne Stiftelse paa 20000 Rdl. tage sin Begyndelse fra 11 Juni 1789 saaledes, at den fulde Uddelelse skulde, hvad enten han levede eller han døde, see i to Terminer næstkommende Aar 1790. Men efter Distributionsprotokollen modtoges de første Renter ikke før December 1793 og uddeelttes tilligemed følgende Termins første Gang til 4 Disciple i Aaret 1794 og saaledes fremdeles indtil 1802 incl.; men fra 11 Dec. 1802 til 11 Decbr. 1826 bleve Renterne aarlig indbetalte til Skolens Kassierer, af denne førte Skolekassen til Indtægt og, tvertimod Legatets oprindelige Bestemmelse, henregnede til de Kilder, hvoraf de aarlige Understøttelser skulde udredes til trængende Disciple. Først efterat Undersøgelserne om Stipendiefondens Kilder vare tilendebragte, kom dette Legat som Stipendiefonden ubedkommende tilbage til sin oprindelige Bestemmelse og uddeelttes første Gang igjen i September 1828 paa fundatsmæssig Maade.

Renten af dette Legat modtages i hver Termin fra Nyborg Amtstue af Stiftsprovsten eller Borgemeesteren i Odense, der i Juli Maaned udbetaler de samlede Renter for de sidste 2 Terminer til Rector. Ved Censuren efter Hovedexamen afgjøres ved Lærernes Stemmer, hvilke Disciple Præmierne skulle tildeles, og de udkaarede Disciple fremkaldes ved Translocationen og modtage Præmierne i offentlig For-

samling. Tre Gange har siden 1828 Løddet afgjort, hvem af to lige værdige Disciple der skulde erholde Præmien.

Da Forholdene efterhaanden havde forandret sig betydeligen især ved Oprettelsen af flere Classer, saa at Legatet, hvis det skulde uddeles efter Fundatsens Bogstav, vilde være indskrænket til et i Forhold til Freqventsen ringe Antal af Disciple, og derved ofte den mindre Værdige vilde erholde det blot paa Grund af at han var i en af de to øverste Classer og relativ den værdigste i denne Klasse, henvendte den nuværende Rector sig under 18de Marts 1845 til Stiftsøvrigheden (under hvem Legatet forterer) med det Forslag, at for Fremtiden den Forandring gjordes i Legatets Uddeeling, at Disciplene fra fjerde til syvende Klasse incl. bleve kvalificerede dertil, saaledes at den større Præmie uddeltes til 7de og 6te, den mindre til 5te og 4de Classes Disciple. Efterat Sagen var forelagt Cancelliet og dette havde corresponderet derom med Universitetsdirectionen, tilmeldte førstnævnte Collegium i Begyndelsen af Juli s. A. Stiftsøvrigheden, at det havde overladt Sagens Afgjørelse til Universitetsdirectionen, hvorefter Rector igjennem Ephorattet erholdt Directionens Resolution af 19de s. M., der bifaldt den foreslaaede Forandring.

2. Det Moltkeske Legat, stiftet af Geheimestatsminister Joachim Godtke Greve af Moltke til Understøttelse for Embedsmænds Børn, som gaae i Skole. Af de 50 Portioner, hver paa 40 Rdl., som dette Legat indbefatter, ere tyende henlagte til Odense Cathedralsskole. Legatet er stiftet 1819, men den af den nuværende Lehnbesidder af Grevsfabet Bregentved, Greve A. W. v. Moltke senere udfædede Fundats er confirmeret under 27de December 1822; den findes aftrykt bl. A. i Engelstofts Efterretn. ang. Univ. og de lærde Skoler 3die og 4de S. 361 ff. og i Frede-

riksborg Skoles Progr. for 1837 S. 9 ff. Denominationen til disse Portioner skeer ved Besidderen af Grevskabet Brengentved, og hver Termins Renter udbetales af Samme til Rector, af hvem isvrigt intet Vidnesbyrd forlanges om Vedkommendes Evner, Flid eller Fremgang, men kun, hver Gang Renterne hæves, Attest om „at de udnævnte Børn leve og vedbørligen deeltage i Skoleunderviisningen“. Til ethvert „Barn“, som enten ved Dimission eller af anden Grund forlader Skolen, betales endnu Renterne til den Termin, som følger næstefter at Aarsagen til Ophørelsen af Legatets Nydelse indtræffer. Legatet er for Odense Skoles Vedkommende traadt i Kraft fra 1ste Januar 1826.

B. For Dimisji og Studerende ved Universitetet :

3. Det Michelsenfke Legat, stiftet af Biskop over Fyens Stift Hans Michelsen saaledes, at Renterne allerede bleve uddeelte fra 1638 af, men Fundatsen først conciperet af Legator kort før hans Død 1651 og understrevet af hans Søn Henrich Hansen, Sognepræst i Skamby og Provst i Skam Herred, Odense, St. Hans Baptistæ Dag 1653 (Origin. paa Perg. i Bispearch. Skolens D. No. 4, aftrykt hos Hofm. VI. S. 168 ff.). Legatet beløber sig oprindelig til 1000 Rdl. og er bestemt til 3 i Fyens Stift fødte eller dog fra Odense Skole eller Gymnasium dimitterede fattige Studenter af god Forhaabning for Kirkens eller Skolens Tjeneste, der skulle nyde det hver i 3 Aar, imedens de studere paa et Universitet her i Danmark. Efter Fundatsen bestyres Legatet af Stifterens Efterkommere, ældste Arving efter Arving, som bliver ved Bogen og er bosiddende „her i Landet“ (hvilket synes at være forstaaet som eenstydig med Fyen); naar ingen saadan findes, skal Fyens Biskop alene raade for samme Stipendier. Legatet har saaledes

bæret bestyret af og til af Biskopperne, men for det meste af Stifterens Slægtninge, fra 1677 af Medlemmer af Familien Mule, og et Medlem af denne Familie, Pastor U. E. Mule, Sognepræst i Nørrelyndelse og Høiby er siden 1832 Ephor for Legatet. Legatet fik i forrige Aarhundrede en Tilvært, idet Johannes Mule, Sognepræst i Nørrebroby under 19de December 1753 forpligtede sig til, ifølge et sine Forældre givet Løfte, at lægge 200 Rdl. Courant til Legatet, saasnart han formaaede det (jfr. Hofm. VI. S. 170), og denne Sum blev ogsaa indbetalt 1787. En anden ældre Forøgelse af Legatet med en Sum af 62½ Rdl. skyldes J. Mules Fader og Formand i Embedet Michael Mule, efter hvad samme J. Mule beretter i en Skrivelse til Biskop Bloch, der er dateret 1½ 1787 og findes vedlagt Legatets Fundats i Bispesearchivet. Ved Rigsbankforordningen skete ingen Forandring med Capitalen, der gik over til samme Beløb i Rigsbankpenge; derimod tabtes i Aaret 1831 ved Salget af den Gaard i Nyborg, hvori de 1062½ Rbd. af Capitalen indestode, paa Grund af Eierens Fallit, 183 Rdl. 25 St. Sølv, og Renterne af det Øvrige, som vedblev at staae i samme Gaard, medgik i nogle Aar til at bestrive Udgifterne ved en Proces. Under disse Omstændigheder ansøgte Legatets Ephor Cancelliet om, at Renterne maatte lægges til Capitalen, indtil denne havde naaet Beløbet 1262½ Rdl., og dette blev bevilget. Siden 1840 er Renteuddelingen igjen traadt i Kraft. Mere om dette Legat s. Schacks Forts. af Hofm. IV. S. 334 f. og Odense Cathedralskoles Program for 1842 S. 44 ff.

4. Det Baggerste Legat for Dimissi indeholdes i det Legat paa 21,000 Rdl., som daværende Kammerraad, senere Etatsraad Fr. Bagger til Juulskov stiftede til adskillig Brug ved Fundats af 23de Juni 1781, kongl. confirmeret 8de August 1781 (Legatprotokollen hos Hospi-

talsforstanderen i Odense, Schack's Forts. af Hofm. IV. S. 319 ff.). Af denne med stor Vidtløftighed og Snaksomhed affattede Fundats vedkommer os her Følgende:

„For paa et Slags Maade at være lidet behjælpelig i at befordre Lærdom og Videnskaber skal hvert Aar til 2 af de flindigste, sædeligste og til Studeringer bedst oplagte Deposituri, som ere barnsødte i Fyen og fra Odense Gymnasto eller Skole det Aar sendes til Kjøbenhavn, betales enhver 50 Rdl., af hvilke halvtredstindstyve Rigsdaler de 20 udleveres til Depositt og de 30 efter Examen philosophicum, som da udgjør til dem begge eet hundrede Rigsdaler, da det dependerer af Biskoppen med Overlæg af Professorerne at udvælge de mest værdige. Dog skal de først annammende være de, som jeg i min Levetid selv maatte udvælge og som ved min Død herhos maatte findes optegnede. Denne tvende Deposituri tillagte Summa — leveres fra Juulskov hvert Aars 11te Juni til Biskoppen, som i en dertil overleveret Protokol lader enhver af de Benævnte enten selv eller ved en dertil committeret bekjendt vederhæftig Mand i Odense qvittere for oppebaarne Legatum, og fra Hovedpersonerne inden 14 Dage skaffer Biskoppen vedbørlig Bevits.“ Det hele Legat skulde bestandig indestaae i Juulskov Gods med Prioritet næstefter 3000 Rdl. til Refsøbindinge og Kullerup Hospitaler; men siden 1805 indestaae kun i dette senere formindskede Gods 17675 Rdl., hvorimod Resten er gjort frugtbringende paa anden Maade. Et Tillæg til den i omtalte Fundats gjorte Bestemmelse findes i Fundatsen for „Femte offentlige Stiftelse paa 20000 Rdl.“ fra 1789, hvor en lignende Sum er legeret til 2 Dimissii af Nyborg Skole (Schack S. 21). Det hedder nemlig der: „Dog bliver herved at observere, som den trykte Odense Fundats ikke indeholder, men Erfarenhed siden den Tid har lært mig at tagttage,

nemlig: at hvis de Pensionen nyvende lader enten Examen philosophicum reent gaae overstyr eller og fornøiede med et Degnekald eller andet Verdsligt ikke mere lægge dem efter Studeringer, hvis Dyrfelse her dog sigtes til, saa maae Enhvers resterende 30 Rdl. ikke udbetales, førend det for Skolens Rector er beviist, at de har taget Examen philosophicum og der faaet Charakteren i det mindste haud illaudabilem; hvilken Post saa herefter for de fra Odense Deponerede maatte iagttages.

Skolen eier denne Belgjörers Portrait, malet i Olie, hvilket nu hænger i syvende Classes Børelse; tillige blev til Minde om denne Stiftelse en Indskrift paa en Marmorplade indsat i daværende Mesterlecties Bæg, og denne Indskrift er siden flyttet til den nye Skolebygning, hvor den findes indmuret i Vestibulen paa høire Side ligeoverfor Indgangen. Den lyder saaledes:

En mægtig Støtte for sin Familie | En selvtankende Videnskabsmand | En grundig Jurist | En menneskekyndig Læge | Landvæsenets Forbedrer | En Pligt følende Christen | En Original af Drivtighed | Forældreløses Fader | Enkers og uforsørgede Jomfruers Velgjører | De trængende Studerendes | Høimodige Beskytter | Den synkende Armodskraftfulde Ophjælper | Slaveaandens Banemand | En retskaffen Patriot | En ædelmodig Menneskeven | Alt dette savnes for vor Verden | I den mageløse | **FRIDERICH BAGGER** | Herre til Juulschou kongelige Majest. | Kammerraad virkelig Justitsraad | Og Etatsraad som døde d. 23 Febr. 1791 | I sin Alders 81 Aar | Men ævig skal leve iblandt os | Ved sine priisværdige Stiftelser | Lyselig og lønlig bortskjænkede | Han over 156000 Rdl. | Hans offentlige Gavnildhed | Mod Odense Skole og Gymnasium | Til en rundelig Gjengjæld for frie | Underviisning og Understøttelse | Beskrives omstændeligen i hans ved | Trykken udgivne Personalier i Doctor | og Professor og Rector Taubers Grund | Træk til et Skilderie over Menneske | Vennen og i Efterretningen om Le-

gatum | For Juulskou paa 21000 Rdl. og et senere | Legatum paa 20000 med meere som er | Trykt i Odense 1781 og 1789.

Bekostet af J. H. Tauber.

Efter Reformen 1802 bleve Renterne af Legatet modtagne af Skolens Kassierer og førte Skolekassen til Indtægt, men af denne igjen udredet Legatportioner til dem, hvem Commissionen eller Directionen for Universitetet og de lærde Skoler havde tillagt dem efter Rectors Forslag, skjøndt det i Commissionens Resolution af 19 September 1804 udtrykkelig hedder: „Med Frøken Ernsts og Baggers Legater forholdes det, som hidtil, i nøieste Overeensstemmelse med Fundatserne,“ hvorefter Biskoppen ene raader over Udbetalingen efter Overlæg med Professorerne, i hvis Sted Rector nu traadte. Dette kunde ikke undgaae Prof. Sartorps Opmærksomhed, efterat han havde tiltraadt Rectoratet, ligesom ogsaa en anden Uregelmæssighed baade med Hensyn til dette og endnu mere med Hensyn til Frøken E.'s Legat, at der ikke hvert Aar var disponeret over det hele Rentebeløb og at det Overstykkende var kommet Skolekassen til Gode. Han tænkte da strax paa at vindicere disse Legater deres Tilgodehavende og henvendte sig under 25de April 1824 med Indstilling desangaaende til Directionen. Efter lange Forhandlinger, der dog mest angik det andet Legat, og efter en nøiagtig og fuldstændig Opgjørelse af Skolens og begge Legaters Mellembærende bifalbt Directionen under 1ste April 1826, at der, foruden at der til Baggers Legat udbetaltes en contant Sum for at fuldstændiggjøre Understøttelser af Dimissi fra 1819—1823, tillige udlagdes til Legatet kongelige Obligationer til Beløb 350 Rbd. S., hvilke skulde lægges til Capitalmassen og hvis Renter skulde tilfalde de samme Dimissi, der aarligen nyde Understøttelse af den oprindelige

Capitals Renter. Under Forhandlingerne om denne Sag 1824—26 afholdt Universitetsdirectionen sig fra at besætte de Baggerste Legatpladser, men henviste Afgjørelsen til „Directurerne, Biskoppen og Rector,“ og har ogsaa senere betragtet disse tvende Embedsmænd som Bestyrere og Uddelere af Legatet (jfr. Selmers acad. Tid. I. 3. S. 241), hvormod ifølge Praxis, overeensstemmende med Fundatsens Ord, Biskoppen betragtes som Legatets Ephorus, til hvis Approbation Rector aarlig indstiller sit Forslag og af hvem Bemyndigelse meddeles Hospitalsforstanderen, der er Legatets Regnskabsfører, til Udbetalingen af Portionerne. De seneste Bestemmelser om dette og følgende Legat anføres nedenfor.

5. Frøken Ernsts Legat for Dimissi, stiftet af Juliane Helene Ernst ved Testament af 28 November 1781, hvori fastfattes, at Renterne af hvad der blev tilbage i hendes Bo, efterat andre Forpligtelser vare opfyldte, skulde anvendes til Understøttelse af tvende fra Odense Skole dimitterede Disciple, saaledes at hver skulde have 50 Rdl., og at hvad der endvidere blev tilovers derefter, ligeledes skulde udsættes og Renten anvendes til Understøttelser paa 10 Rdl. for saa mange andre Dimissi, som Renterne kunde tilstrække. Men da ved Skiftets Slutning den Sum, som tilfaldt den latinske Skole efter Testamentet, befandtes at være langt større, end Testatrix havde forestillet sig, nemlig 8000 Rdl. D. C., oprettede Executores testamenti, Kbr. F. Bülow og Stiftsphysikus Dr. J. Eichel under 29 December 1784 en Fundats, der blev kongl. confirmeret under 1ste April 1785 (Origin. i Bispearch. Ek. D. No. 89, aftrykt i Engeltøfts Universitets- og Skole=Annaler 1808 II. S. 100 ff.), hvori dette Legats Bestyrelse og Anvendelse nærmere blev bestemt saaledes, at det skulde indlemmes blandt Skolens andre Legater og staae under Biskoppens, Professorernes og

Stiftsprovstens Forvaltning; Renterne skulde modtages af Rector umiddelbart fra Debitorerne, og efter hans Forslag fastsætter hvert Aar efter Skolens Examen Biskoppen, hvor der skal nyde Stipendierne; til tvende Dimission fra Skolen eller Gymnasiet skulde aarlig udbetales 50 Rdl. hver, de 20 Rdl. ved Dimissionen, det Øvrige efter Examen philosophicum, og de øvrige Renter skulde anvendes til Portioner paa 40 Rdl., Halvdelen at tildele ved Dimissionen og den anden Halvdeel efter anden Examen; skulde der ikke blive dimitterede saa mange Disciple, som der blive Stipendier, da oplægges de overskydende Renter til et andet eller de følgende Aar.

„Skulde een eller flere af Stipendiaterne ikke tage Examen philosophicum eller derved erholdt ikke i det ringeste den Charakter *haud illaudabilem*, da skal de til den eller dem *pro persona* bestemte 30 Rdl. eller 20 Rdl. tilfalde andre fattige Studerende i deres Sted, som have gaaet i Odense Skole eller paa Odense Gymnasium, ved Examen philosophicum have faaet den bedste Charakter og ikke have været udfsete til at nyde dette Stipendium ved deres Deposit, naar de opholde sig ved Academiet og bevise deres Flid ved Professorernes Attester, da saadanne Studenter i disse Tilfælde af Rectoren for Biskoppen maae foreslaaes til at faae udbetalt af Renternes Overskud, saavidt tilstrække kan, efter deres Værd og Trang, hver 20, 30, 40 til 50 Rdl. eengang for alle“. — Som Overskud i Boet, efterat Legatets 8000 Rdl. vare udtagne, blev af *Executores test.* i Aaret 1785 overleveret til Rector *Lauber* 106 Rdl. 1 Sk., og deraf befojst Trykning og Indbinding af en af Rector holdt *Ordtale* over *Testatrix* samt en *Mindetable* af Marmor, der blev indsat i *Mesterlectiens* Væg ligeoverfor den over *Bagger*, og nu er indmuret i *Vestibulen* paa venstre Side ligeoverfor *Indgangen*. Den lyder saaledes:

„Til et uforglemmeligt | Æreminde over | Odense latinske Skoles Velgjørerske | Forældreløse Jomfruers | Og Enkers Velynderske | Den over al Roes nu langt ophøjede | Og i vor og Efterslægtens Minde | Udødelige Frøken | JULIANE HELENE JUSTINE von ERNST | Den jordiske Udødelighed befæstede hun | Ved priisværdige Stiftelser | 10,000 Rigsdaler, hvoraf 10 fattige Jomfruer | Og Enker nyde de aarlige Renter ligeledes | Et legatum til den latinske Skole i Odense | 8000 Rdl. hvis aarlige Renter uddeles til | værdige og trængende Candidaters Understøttelse | Deels ved deres Afreise fra Gymnasiet | og Skolen til Academiet | Deels efter deres priiselig overstandne | Examen philosophicum | Ifølge den allernaadigst stadfæstede Fundats | Af 1 April 1785 | Den salig Afdøde lever altsaa iblandt os | Ved hendes udtømmelige | Gavnildheds Kilder | Ved Rektor og Professor Taubers trykte Tale | Over hende som evig forfriskede og | Varrige Gravminder.

Uddelingen tog sin Begyndelse i Maret 1785 og fra dette Aar af indtil Reformen 1802 uddeeldes til 113 Personer 4480 Rdl. D. C. i ordinaire Portioner. I Bispearchivet findes en Erklæring fra Executores testamenti af 21de 1790, hvori den Paastand opstilles, at der ikke behøves Examen philologicum for at fyldestgjøre Fundatsens Fordringer. Denne Erklæring er foranlediget ved Rector Krafts modsatte Paastand i Skrivelse af 11de. Bispens Resolution af 21de erklærer Executorernes Anskuelse for den rette, og af samme Mening er Biskoppen endnu i Maret 1800, da Spørgsmaalet atter blev reist af Rector Heiberg.

Samtlige Actstykker til Legatets Historie fra 1802 indholdes i Legatprotokollen, der begynder med en Copie af Fundatsen. Efter Reformen deelte dette Legat Skjebne med de andre, idet det blev indlemmet i Skolens Midler og dets Renter førte Skolekassen til Indtægt, hvorimod der efter Rector's af Universitets-Commissionen eller Directio-

n en approberede Forslag udbetaltes Legatportioner til færre eller flere Dimissfi, dog sjelden noget Aar det hele Rentebeløb; i flere Aar blev aldeles Intet brugt af Renterne, men disse heller ikke efter Fundatsens Bydende oplagte eller i Regnskaberne anførte som tilhørende Legatet. Kort efter sin Embedstiltrædelse begyndte derfor Prof. SARTORPH en Undersøgelse om dette Legats Forhold til Skolekassen, hvoraf Resultatet var, at der af Legatets Obligationer kun forefandttes til Beløb 5400 Rdl. Sølv, hvorimod de andre 2600 Rdl. ved Forandring af Pantet vare blevne udsatte som hørende til Skolens Capital, uden at man dog kunde opdage, naar dette var steet eller til hvad Beløb de vare omskrevne i Rigsbankpenge; endvidere havde Legatet en betydelig Sum tilgode hos Skolekassen for de i en Række af Aar oppebaarne og ikke heelt benyttede Renter, hvis Beløb i Rigsbankpenge heller ikke kunde udfindes nøie. Efter en vidtløftig Correspondence med Universitetsdirectionen fra 1824 af, bestemte denne ved Skrivelse af 26 Februar 1825, at de sidstomtalte 2600 Rdl. skulde omskrives til 1960 Rbd. S.; med Hensyn til Legatets Tilgodehavende hos Skolekassen afgjordes endvidere, efter Brevvevling med Cancelliet, ved Resolution af 28 Januar 1826, at Rentebeholdningerne, forsaavidt de i sin Tid vare indbetalte i Skolekassen i Dansk Courant, skulde erstattes med 1 Rbd. S. for 6 Rdl. D. C. Efterat Forstanderskabet derpaa overeensstemmende hermed havde indsendt en Beregning af Legatets Mellembærende med Skolekassen, fastsattes endelig ved Resolution af 1ste April s. A. hele Erstatningen af Legatets Dverskud fra 1803 til 1825, foruden en Sum af 941 Rbd., der allerede noget i Forveien forskudsvis var anvist for at uddeles til trængende Dimissfi, til en Sum af 1581 Rdl. 15 ſ., hvoraf 331 Rdl. 15 ſ. skulde udbetales contant, det Øvrige refunderes Legatet ved at transportere til det en

Skolen tilhørende kongl. Obligation paa 1000 Rbd. S. og en Panteobligation paa 250 Rdl. Ved denne Forøgelse kom altsaa Legatets i Obligationer staaende samlede Capital i Aaret 1826 til at udgjøre 8610 Rbdl. S. Angaaende Legatets Forhold til Skolens Regnskabs- og Kassevæsen fastsattes efter Forstanderskabets Forslag ved samme Directionsskrivelse af 1ste April 1826 følgende Regler:

1. Alle til Legatets Fond hørende Activer skulle være paategnede at tilhøre Legatet og bevares i et særskilt Rum i den lukte Kasse paa Odense Raadhuus, hvortil D. C. Forstanderskab har Nøgler. I Skoleregnskabet føres for Legatet en særskilt Conto.

2. Skolens Kasserer besørger, som hidtil, Indkrævelsen af Legatets Indtægter, Renter og deslige, meddeler derfor Dvittering, indfører dem under behørig Conto til Indtægt, anmelder i Udeblivelsstilfælde Restancer paa behørig Maade for Forstanderskabet, der i Tilfælde af at Tvangsmidler skulle anvendes for at inddrive Restancerne, træder i Forbindelse med Legatets nuværende Bestyrere efter Fundatsen, nemlig Biskoppen, Stiftsprovsten og Rector, med hvilke Forstanderskabet ligeledes træder i Forbindelse, saa ofte der med Capitalfondet skal foretages nogen Forandring.

3. De modtagne Indtægter afleveres af Regnskabsføreren ved hver Termin til Bestyrerne af Legatet eller til den, som af dem ved Fuldmagt committeres til Modtagelsen imod Dvittering, og de føres da strax til Udgift i Skoleregnskabet, ved hvilket bemeldte Dvittering skal fremlægges, og naar dette er skeet, er Cathedralskolens Forstanderskab uden videre Ansvar for bemeldte Indtægter.

Kort efter er heri skeet nogle Modificationer, idet Regnskabet for Anvendelsen af Legatets Renter og dets Kassebeholdning ifølge Cancellieskrivelse af 13de Mai 1828 blev

inddraget under Stiftsrevisionen, hvorefter denne Conto er bortfalden i Skoleregnskabet og blot en Fortegnelse over Legatets Capitalfond optagen deri. Det aarlige Regnskab underskrives af Rector og indsendes til Medbestyrerne, for af dem at tilstilles Revisor, ligesom ogsaa disse tvende Medlemmer af Legatets Direction decidere samme Regnskab.

Angaaende Legatets Anvendelse i Fremtiden bifalbt Universitetsdirectionen ved Skrivelse af 21 Juli 1827 følgende af Legatets Directeurer i Overensstemmelse med Fundatsen foreslaaede Regler:

1. Portionernes Størrelse beregnes aarlig i Forhold til de i Aaret indkomne Rente-Indtægter og fordeles i 7 Portioner efter Forholdene 5—5—4—4—4—4—4, saaledes at de tvende største udgjøre hver $\frac{1}{2}$ og de 5 mindre hver $\frac{1}{5}$ af den hele Renteindtægt for Aaret, hvori Dimissionen steer, nemlig af Renten til 11te December næstføreg. Aar og til 11te Juni s. A.

2. Den første Distributs af disse tillagte Portioner bliver ved Dimissionen, naar Dimittenden har modtaget sit Testimonium, af Skolens Rector at udbetale, saaledes at af de tvende større Portioner udbetales to Femtedele af det tillagte Beløb og af de fem mindre Halvdelen af samme.

3. Den anden Distributs steer, naar Vedkommende med Attest fra det philosophiske Facultets Decanus beviser, ei blot at han har absolveret Examen philologicum og philosophicum, men endog den ham tildeelte Hovedcharakter for begge samlede. Skulde Sygdomstilfælde forhindre ham fra at absolvere begge disse Examina i det første Aar efter hans Dimission, og han ved lovgyldig Attest beviser det, da reserveres hans anden Distributs ham endnu et halvt Aar, men beviser han da ikke sin Adkomst til den, har han mistet al Fordring paa samme, alt efter Fundatsens § 2.

4. Naar der efter den paa ovenanførte Maade stete Distributs endnu bliver et Overskud, og Rector, i Overensstemmelse med Disciplenes Antal og Fremgang i de tvende øverste Classer, erklærer, at han ikke i de to næstfølgende Aar kan vente at dimittere saa mange, der, som baade slittige og trængende, kunne efter Fundatsen være kvalificerede til Understøttelse af Legatet, at dette Overskud, foruden de imidlertid indkommende Renter, dertil skulde behøves efter Fundatsens § 2, og Overskudets Sum kommer til at stige over 200 Rbd. Sols, da anvendes Halvparten af dette Overskud til Capitalens Forøgelse og Halvparten til extraordinair Understøttelse for ældre Dimissi fra Skolen, som opholde sig og studere ved Kjøbenhavns Universitet og som dertil efter Fundatsens § 4 ere kvalificerede.

Efterat Alt hvad der hørte til dette Legats fremtidige Bevarelse, Bestyrelse og Anvendelse saaledes var ordnet, er baade dets Capital betydeligen bleven forøget og ikke ringe Summer anvendte til extraordinaire Understøttelser, foruden at de ordinaire Portioners Beløb næsten med hvert Aar er steget i Forhold til Renternes Stigen. Af Overskudet er lagt til Capitalen og udsat:

fra 1826—1842	2225 Rbdl.
„ 1843—1849	1022 —

3247 Rbdl.

saa at den i Obligationer staaende Capitalmasse for Tiden er 11857 Rbdl.

Til Understøttelser er anvendt:

	Personer	ordinaire	Personer	extraord.
1827—42	66	3694 Rbdl. 48 f.	14	650 Rbdl.
1843—49	21	1149 — 38 „	10	500 —

De ordinaire Understøttelsesportioner, som oprindeligen

udgjorde resp. 50 og 40 Afd. og i Aaret 1827 vare, de større 6 Afd. 4 Mf. r. S. og 57 Afd. 4 Mf. 7 f. Repr., de mindre 5 Afd. 2 Mf. r. S. og 46 Afd. 1 Mf. 2 f. Repr., ere stegne saaledes at de ved den sidste Uddeling i Efteraaret 1848 udgjorde resp. 76 Afd. 47 f. og 61 Afd. 18 f.

Da den ved den provisoriske Plan af 25 Juli 1845 anordnede Afgangsexamen ved selve Skolen for den største Deel ogsaa indbefatter de Discipliner, som forhen vare Gjenstand for Examen philologicum og philosophicum, og en saadan anden Examen, aflagt et Aar efter Dimissionen ikke fordrer af de fra de udvidede Skoler dimitterede Studerende, fandt Rector sig foranlediget til at gjøre Ephoratet opmærksom paa Nødvendigheden af en Forandring i de hidhørende Bestemmelser i begge de sidstnævnte Legaters Fundatser. Efterat Sagen var bleven forelagt Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet, modtoges under 15de Juli 1848 følgende Resolution:

„I Anledning af hvad af Stiftsøvrigheden i Skrivelse af 27de f. M. er indstillet ved Fremsendelsen af et Andragende fra Rector Prof. Henrichsen, betræffende en Forandring af de Bestemmelser i Fundatserne for de Odense Cathedralskole tillagte Bagger ske og Frøken Ernst Legater, hvorefter Udbetalingen af den anden Portion af disse er betinget af at vedkommende Studerende have underkastet sig den saakaldte anden Examen ved Universitetet, samt da disse Bestemmelser saavel som de i Universitetsdirectionens Skrivelse af 21de Juli 1827 indeholdte nærmere Forrifter angaaende Udbetalingen af det sidstnævnte Legat ikke længere kunne ansees anvendelige efterat den ved den provisoriske Plan af 25de Juli 1845 befalede fuldstændige Afgangsexamen træder istedetfor Examen artium og Examen philologico-philosophicum alene med

Undtagelse af de til en egen Examen henlagte philosophiske Discipliner, vil Ministeriet herved have fastsat, at det Baggerste og Frøken Ernsts Legater herefter paa eengang maae udbetales vedkommende, til at nyde Legaterne denominerede Studerende, naar de efter udholdt fuldstændig Afgangsexamen ved Odense Cathedral-skole dimitteres til Universitetet, hvorimod den i Universitetsdirectionens ovenmeldte Skrivelse af 21de Juli 1827 approberede Bestemmelse om den Understøttelse, som af Frøken Ernsts Legat under visse Vilkaar kan tilstaaes ældre Dimissi fra Odense Skole, fremdeles maa forblive i Kraft."

Til Slutningen maa endnu omtales et for Disciple og Studenter fælles meget betydeligt Legat, der vel ikke i og for sig staaer i nogen Forbindelse med denne Skole, hverken hvad Bestyrelsen eller Anvendelsen af Legatets Midler angaaer, men dog vistnok i de fleste Tilfælde vil komme Disciple i og Studenter fra denne for Tiden eneste lærde Skole i Stiftet til Gode. Jeg mener det Riberske Legat, stiftet af Birkedommer Vincent Riber ved Testament af 26de September 1835 (S. Schacks Forts. af Hofm. IV. S. 361 ff.). Ifølge dette Testament skal Halvdelen af Ribers Bo efter Fradrag af Gjelden sættes paa Rente i godt Fordegods i Fyen mod 1ste Prioritets Pant som Legat for Studerende af Fyens Landalmue, hvortil ogsaa regnes Skolelærere paa Landet, men ikke andre paa Landet boende Embeds- og Bestillingsmænd, ei heller Forpagtere eller Betjente paa Herregaarden. Legatet er sat under samme Bestyrelse som Lundegaards Stiftelse (Stiftsøvrigheden, Provsten og tvende Præster af Salling Herred) og bestemt til et Barn af Bøndestanden, der prøvet efter almindelig Opfordring ved offentlig Examen af Directionen og derefter forberedet i de

elementaire Gundskaaber paa Landet ved en Præst eller anden studeret Mand, erkjendes for at være udmærket begavet. Naar den efter noieste Prøvelse valgte Elev er anbragt i Skolen, skal Understøttelsen bestaae i Skolepenge, Logis, Kost, Bøger, Klæder, Bast og andre Smaaudgifter, saavidt fornødent gjøres. Ved Universitetet understøttes den Samme med et Pengebidrag, der dog ikke maa gives længere end i 5 Aar og ikke overstige 300 Rdl. aarlig, hvorhos Directionen skal paasee, at Ingen gives Skoleunderstøttelse, førend det med Visshed kan sees, at Universitetslegatet er disponibelt til den Tid, Discipelen skal dimitteres eller benytte det. Skulde udmærket begavede Bønderbørn findes saa sjældne, i et saadant Tidrum, at Legatet steg til en større Capital end at Renterne udfordres til to, een i Skolen og een ved Universitetet, da, og først da kan den tredie Plads besættes med et borgerligt Barn, ligeledes udvalgt ved offentlig Examen efter almindelig Indbydelse.

Legatets oprindelige Sum 9414 Rdl. 3 Mk. er nu stegen til omtrent 11000 Rdl., hvoraf dog 1000 Rdl. ifølge Testamentet tilfalde en Slægtning af Legator, hvis han gifter sig, men indtil da tilfalde ogsaa af denne Sum Renterne Legatet, og Summen selv ligeledes, „ifald han ikke kommer i ægteskabelig Forsatning“. Paa Grund af nogle Bestemmelser i Testamentet om Renternes Anvendelse til Understøttelse af en studerende Slægtning i et vist Tidrum, hvortil ogsaa hører Sammensparelsen af de omtalte 1000 Rdl., har Understøttelsen til en Bøndesøn ikke kunnet træde i Kraft før i Begyndelsen af dette Aar.

Bidrag

til

Odense Cathedralskoles Historie.

Tredie Hefte.

Odense Communitet

af

Canter G. P. Mumme.

Ut Ddenſe Communitet er en Stiftelſe med meget betydelige Midler, hvis aarlige Renter udgjøre en af den almindelige Skolefonds vigtigſte Indtægtskilder, er nokſom bekendt. Mindre bekendt er det derimod viſnok, at denne Stiftelſe oprindeligen ene har været beregnet paa at underſtøtte Ddenſe latiniſke Skoles Diſciplene, at den har virket til dette Maal i flere Aarhundreder og at den har været noie forbunden med denne Skole indtil for noget over 50 Aar ſiden. Kong Frederik den Anden beſtemte nemlig her, ſom andenſteds (ſ. Ex. Koeskilde, Helsingøer, Slagelſe o. a. B.) endeel af de af ham i ſaadanne Byer med Kloſtergods doterede Hoſpitalers Indtægter til Beſpiisning for den latiniſke Skoles Lærere og et viſt Antal Diſciplene; ſenere blev Beſpiisningen in natura forandret til ugentlige Koſtpenge, og diſe udgjorde i ældre Tider en vigtig Deel af Lærernes Løn og de betydeligſte Stipendier for Diſciplene, ſom Skolerne havde til deres Naadighed. Af Fælleskabet med Hoſpitalet er Navnet Communitet opſtaaet. Efter Skolereformen i det forſte Decennium af dette Aarhundrede ophørte efterhaanden denne Anvendelſe af ſaadanne Stiftelſers Midler; dog forbleve de i Almindelighed forenede med vedkommende Kjøbstads Skole og Skolens Kaſevæſen, undtagen her, hvor diſe Midler underlagdes en ſæregen Beſtyrelſe og i alt Fald fra Aar 1828 af, da Stipendievæſenet var blevet ordnet her (ſee Progr. ſ. 1850 S. 31 Not.), ikke kom denne Skole mere end enhver anden af Vandets Skoler til Gode. Selv i den ſeneſte Tid har man været ſaa ængſtelig i at overholde denne Adſkillelſe, at end ikke, naar Ddenſe Cathedralſkole trængte til Liſſtud fra den almindelige Skolefond, diſe anvandedes til Udbetaling paa Ddenſe Communitet, men Pengene ſendtes fra Dvaſturen i Kjøbenhavn, eller, naar Fiſttransporten hindrede Contanters Forſendelſe, igjennem Zahlkaſſen anvandedes paa Ddenſe Amtſtue.

Til Odense Communitets Historie havde jeg samlet endeel Materialier, hvilke jeg agtede ved Leilighed at bearbejde som Bidrag til Skolens Historie. Men da Hr. Cantor M u m m e, der i flere Aar har arbeidet paa en Beskrivelse af Odense Byes offentlige Stiftelser, i Forbindelse med Graabrødrehospitalets Historie havde behandlet Communitetets Historie, og jeg, ved at blive bekendt med dette Arbeide, fandt, at det var bygget paa langt rigere Materialier end der stod til min Raadighed, overtalede jeg ham til at overlade mig dette Parti af sit Skrift til Indlemmelse i Rækken af Bidragene til Odense Cathedralskoles Historie. Da Communitetet er en Stiftelse, som nu vedkommer alle Landets lærde Skoler og gavner disse ved sine rige Midler, kan dets Historie vel antages at ville være af Interesse ogsaa udenfor vor Skoles Kreds.

§.

1ste Afdeling.

Communitetets Historie indtil dets Adskillelse fra Graabrødre Hospital.

1.

Uagtet denne Stiftelse i en lang Række af Aar stod i den nøieste Forbindelse med Graabrødre Hospital, vedkommer den dog nærmere Odense Cathedralsskole, der gav Anledning til dens Fremkomst. Ved denne Skoles Stiftelse i Aaret 1271 eller 1277¹⁾ blev det bestemt at Skolemesteren skulde lønnes af Biskoppen, men han og 16 Disciple have deres Underholdning i St. Knuds Kloster.²⁾ Om dette senere ophørte, eller om Reformationens Indførelse i Danmark bevirkede nogen Forandring i denne Henseende, kunne vi ikke oplyse; men i Aaret 1554 befalede Kong Christian III Prioren i St. Knuds Kloster, at han i Klosteret skulde underholde 8 Præster, 1 Skolemester, 1 Hører og 6 Degne (Disciple), samt lade Degnene gaae tilbords med sine Folk (o: i Folkestuen), men de 10 Andre spise i Præstestuen (o: de forrige Munkes Spisefal).³⁾ Da Prioren senere resignerede og Kongen vilde bruge dette Kronlehn til en Statsembudsmand, sølte Regjeringen sig forpligtet til paa anden Maade at drage Omsoarg for de Institutioner, der hidtil havde været afhængige af bemeldte Kloster. Kong

---

¹⁾ Scr. Rer. D. 7 S. 224. Ved Slm. Bidrag til Odense Byes ældre Historie 1 S. S. 170 og 172.

²⁾ Pont. Ann. Ecc. Dan. 1, 758. Atlas 6, 601.

³⁾ Dansk Mag. 2, 74. Bloch 1, 240.

Frederik II befalede derfor, at 5 af Skolens Lærere (Skolemesteren og 4 Hørere) tilligemed 30 Disciple for Fremtiden skulde nyde deres Underholdning eller Kost med to gode Maaltider daglig hos Spisemesteren i Graabrødre Hospital.¹⁾ Men for at Hospitalslemmerne ikke skulde lide nogen Affortning ved denne Foranstaltning, saa stiftede Kongen ved Fundats, dat. Koldinghuus Slot d. 5 Marts 1572²⁾, det saakaldte Communitet³⁾ i Hospitalet,

1) Om Frue Skoles Indlemmelse muligt har hængt sammen med det forøgede Antal Lærere og Disciple, eller om Frederik II selv har udvidet Omfanget af denne Velgjørenhed ved samme Leilighed, kunne vi ikke bestemt angive. Ved samme Tid var Bespiisningen af de 12 Degne og 14 Almissedegne, om hvilke nedenfor vil blive talt, ophørt paa Kongs- og Bispegaarden, og forandret til Kostpenge. Capellanen (som var en af de 12) havde faaet Vederlag, Sognedegnen, som var den Anden, fik nu Kosten paa Communitetet. Saaledes var der 10 Degne tilbage at forserge og 14 Almissedegne fra St. Hans Kloster; dersom nu St. Knuds Kloster endnu kun havde de 6, kunde netop Tallet 30 udkomme. Man kunde troe, at Kongen egentlig kun vilde gjenoprette og samle paa eet Sted al den Spiisning, der før havde været deelt til flere.

2) I herværende Bispearchiv findes to Copier af denne Fundats — Originalen er forsvunden —, af hvilke den ene blandt Latinskolens Papirer under No. 16 har Aarsallet 1571; den anden derimod i en Rescriptprotocol iblandt Documenter henhørende til Graabrødre Hospital er dat. 5 Marts 1572. Dette er vel Grunden til, at Fundatsen ogsaa hos Hofman er anført paa 2 Steder; T. 5 S. 60 og S. 152, og hos Ved. Simons. i Bidrag til Denske Byes ældre Historie II. 2, S. 153 og 158, med samme Uovereensstemmelse i Aarsallet. I dansk Magazin 2, 80 og hos Bledh 1 S. 31-32. 241-42 henføres Fundatsen til Aaret 1572. I et kongl. Rescript af 12 Aug. 1746, som findes i Bispearch. og nedenfor vil blive omtalt, anføres derimod bemeldte Fundats dat. 5 Marts 1571. I en Documentisamling i Karen Brahes Bibliothek i herværende Frøkenkloster findes ogsaa en Copie af denne Fundats, hvor Aarsallet er angivet at været 1572, og til samme er der foiet en Verification af Afskriften af Consistoriet i Denske, dat. d. 26 Novbr. 1572.

3) Dette Navn er vist ikke synderlig ældre end 18de Aarhundrede;

idet han til samme henlagde Konge-Korntienden af følgende 43 Sogne i Fyen og paa Langeland: Sanderum, Bellinge, Ubberrud, Masum, Beilby, Ryslinge, Gisslev, Langaa, Drendrup, Gudme, Brudager, Dure, Veistrup, Beile, Sønderbroy, Sordløse, Hundstrup, Espe, Horne, Aastrup, Naby, Hillerslev, Ulbølle, Herringe, Vesterfjerninge, Næraa, Klinte, Grindløse, Norup, Otterup, Lumbh, Haarslev, Herrested, Ellinge, Kullerup, Refsvindinge, Dalby, Stubberup, Snøde, Stoenfse, Lindelse, Humble og Magleby. Endvidere skulde Rector nyde Tienden af Gamtofte,¹⁾ og de fire Hørere Tienden af Bispenberg og Vigerslev som Tillæg i deres Løn. Endelig blev der tilstaaet den nye Stiftelse 200 Læs Brænde og fri Olden til 100 Sviin i de kongelige Skove under Dalum og St. Knuds Kloster. Saaledes var der da sørget tilstrækkeligt for at forskaffe den nye Stiftelse de fornødne Indtægter, og for at ordne de herved forandrede Forhold i Graabrødre Høspital blev der af Bestyrelsen for samme udnævnt en Høspitalsmester, der erholdt følgende Instruction, som vi meddele efter en Documentsamling angaaende Odense By i Karen Brahes Bibliothek:

„Anno 1577 den 23 May haffuer Vii effterschreffne Niels Jespersen, Superintendent, Mogens Henrichsen, Borgemester, och Hans Dinesen, Forstandere for det Almindelige Høspital udi Ottenfse, Jacob Henrichsen, Sorgen Simonsen og Bertel Lang, Sognepræster her ibid., of-fueruerendis och med os sambthændis Erilig och welw.

---

tidligere hed det Klosteret eller Bespisningen i Høspitalet, og Navnet opstod vel først, da Bespisningen havde ophørt og der kun vedblev Fælleskab i Indtægten imellem Høspitalet og Skolen.

¹⁾ Denne Tiende blev senere perpetueret til Brahesborg Hovedgaard imod en aarlig Afgift af 100 Rdl. (Hofman 5, 67).

Christopher Schriffuer, Borgem., Christen Mule, Knud Sjørgensen, Oluf Bager, Michel Bagger och Jacob Jespersen, Raadmænd i Ottense, offueruerende, Och grandgiffueligen betrachted, och effter Kongl. Majst. wor Allernaadigste Herris Bress och Befalling berammit, at disse efterfr. Artichler, schich og forordning, schulle hereffter holdis ubrodeligen, Gud Allermæchtigste til ære, och de fattige udi det Almindelige Hospitals tilligelse, och de Schollens Persohnener, som her sammesteds underholdis thil ydermere Bistand, gaffn och fordeel, dog forbeholdet os eller woris effterkommere at forandre, formeere och forbedre, Efftersom Lehylligheden och Rødtorffstighed tilfigger. Och samme Dag bleff Her Hans Lauridken Sambthcht och aff os alle Sambtlige, som da i Hospitalet Neruerende tilstede Baare, Annamit for en Hospitalsmester, Och paa samme Artichler gjorde sin eed, at hannnd Wille Aldelis Rette sig efter, och i alle Andre maade were de fattige och Schollens Persohnener, nu ehre, eller hereffter Kommendis worder, huld och thro, og sig Snden og Uden Hospitalet saa forholde, som hand Will for Gud Andtsuare, og for sin Christelige øffrighed Vere bekjendt.

1. Hospitalsmesteren, den som nu er eller hereffter kommindis worder, schal gjøre sin eed som det sig bør.
2. Schall Hospitalsmesteren daglig til Middag och afften søge det Bord paa dend Hospitals Stue, som Hospitalets daglige Følch spises paa, Naar hand er uden loulig forfald.
3. Samneledis Naar Nogen her off Byen eller Andensteds besøge hannem, schal hand paa samme Stue gjøre och giffue huer sin Bescheed effter huer sin Wilkor och Schichelighed.
4. Schal Hospitalsmester icke Reyse Nogensteds ud fra

- huse paa sin egen Bestilling, og icke heller paa Høspitals Begne uden forstandernis Widschab og Sambthche.
5. Schal Høspitalmester icke slaa Nogitt Kjøb eller Sal an, icke heller Selge Nogit enten aff Høspitals eller Deignenis (o: Communitetets) Indkomst och Landgilde, i hele eller halffue Vester, uden forstandernis wilge och Sambthche.
  6. Iche heller selge deris Landgilde eller Andit, huis de fattige eller Degnene Kunde ombere — — — — — aff Forstanderne och de hannem igien Raadføre til det Beste saa Allting ganger oprichtig och Vel til, baade de fattiges og Degnenes Weigne.
  7. Schal hand icke heller bruge eller giøre Noget Kjøbmandschab paa sin egen Haand, enten med Ørne, Høning, Heste eller Nogit Andit.
  8. Schal hand icke heller haffue Nogen fri Magt at udfaae eller ublaane nogit aff de fattiges eller Deignenes, were sig enten Korn, Pendinge, Kalch, Thømer eller Anditt saadant, som Mercheligt er, eller udi Store Summer uden forstanderne deris Widschab och Sambthche, och dersom Nogit da bliffuer Ublaant, schal der paa Klare Register opschriffues.
  9. Schal Høspitalmester icke haffue magt til at bortlaane Høspitalstjenere, deris Heste och wogue i nogen fremmide deris egt eller Arbejde.
  10. Schal hand icke heller maa Indtage Nogen paa de fattiges Koft at Underholde.
  11. Huor nogen Sag elle Deelemaal er reift och begyndt til Ting, maa hand dog icke lade falde eller afftalle uden forstandernis Widschab och Sambthche.
  12. Naar nogen indtagis i Siughuset til Underholdning, da schal hans medhaffuendis Gods opschriffues paa

Klare Register opførís til Regenschab. Sammeledís Naar nogen igien uddøer, schal Hospitalsmester strax giffue det forstanderne tilkiende, och saa udi di fattiges, derís Prædikanters och flere udi Hospitalet derís Meruerelse, offuersee, huis der findís efter den Døde, och huis Dynner och Andit der findís, som kan holdís til forraad, och iche strax udschiffetes Blant de sygge, schal Indschriffues til inventarium.

13. Schal Hospitalsmester were forpligtet dagligdags, uden hand er i loulig forfald, at besøge de Siuge udi Guffit, Middag och Afften, under Maaltid, og haffue flittig opsiun huorledís derinde spises och holdís. Sammeledís passelig op Altid paa Køchenit, huor der tilredís Maden, paa det der maa spises ligeligen offueraldt, och Naar Hospitalsmester er i loulig forfald, schal saa Dugsuenden i hans Sted haffue opsiun at saa tilganger.
14. Schal Hospitalsmester achte at hand holder i forraad goede Slagter-Orsen huos de thiennerer, som pligtig ere at holde fuor til wor frue dag i faste, och siden at Anamme i Hospitalet paa fuor, och der holde fremdelís paa fuor, besynderlig imellemb Paasche och Johannis at forspises til ferst Mad til de fattige Siuge.
15. Schal Hospitalsmester were forpligtet passeligen och Altid om afftenen at gaa ind i Siughuset Naar Bedeklochen er Ringet, og da forfare om Rogen findís, som iche haffue lagdt sig til Roe og Guille, och dem straffe om Morgen en effter Leylligheden.
16. Hospitalsmester, den som nu er, schal haffue til Lon af Degnene (3: Communitetet) 20 gode Daller och aff Hospitalet 10 gode Daller, och deraff bekoste sig sielff Kleder och Andit huis hand behouff haffuer, och ingen

Udgift indføre i de fattiges eller Deignenes Regnsk., enten Bryllup- eller Barselsgaffuer, eller i nogen Anden maade huad hand paa sine egne Beigne udgiffuendis worder, och Naar som helst Hospitalemester, den som nu er, icke Kand for Alderdomb, schrøbelighed eller andre Merchelige Aarsager lenger were de fattige thienlig, brugelig, schal hand och hans Gustrue Niude sin Underholdning effter dette Bress och forordning, som Prior och M. Niels Jespersen hannem giffuet och derpaa giort haffuer, som er Konig Mayst. Anpart aff porup Kornthiende. Underschreffuit aff Niels Jespersen, Superintendent o. s. v." (ialt 9 Underskrifter).

2.

Med de ovenfor omtalte Tiender, som af Kong Frederik II vare henlagte til Communitetet, er der i Tidernes Løb foregaaet adskillige Forandringer. Saaledes blev ved kongeligt Rescript af 30 Sept. 1672 Konge-Korntienden af Hillerslev, Besteraaby og Nastrup Sogne i Salling Herred forlenet til Fru Birgitte Trolle til Baroniet Brahetrolleborg, og istedet derfor Tienderne af Frørup, Ollerup, Lunde og Rolfsled Sogne henlagte til Hospitalet.¹⁾ Istedetfor Dalby og Stubberup Sognes Konge-Korntiender fik Stiftelsen Svendborg Mølle til Eiendom, men for denne blev i Aaret 1684 udlagt til Hospitalet Konge-Korntienderne af Maarup, Gjerum og tildeels af Harritslev Sogne i Hjørring Amt i Jylland.²⁾ Endelig er ifølge et imellem Besidderen af Friherstaberne Einsidelsborg og Kjørup og Directionen for Odense Hospital og Communitet under

¹⁾ Sfr. Hofman 5, 168.

²⁾ Sfr. Hofman 5, 177.

12 April 1787 oprettet og den 15 Juni s. A. confirmeret Magestiftsbrev, der er læst ved Landstinget den 27de næstefter, Konge-Korntienden af Allesø Sogn henlagt til Communitetet istedetfor Næraa Sogns Konge-Korntiende.¹⁾ Forøvrigt eier Stiftelsen endnu de fleste af de foransførte Tiender, hvilket nedenfor vil blive viist; nogle faa ere med kongelig Tilladelse afhændede, deels imod en bestemt aarlig Afgift, og deels mod Jordegods. Med Hensyn til dette sidste maae vi bemærke, at det enten bestaaer i Gaarde, som ere overdragne i Arbefæste eller til Eiendom, eller perpetuerede til Hovedgaarde imod en vis aarlig Afgift til Communitetet, der saaledes kun kan betragtes som Afgifts-eier, eller særegne Jorbeiendomme, i hvilke Communitetet har Capitaler prioriterede, som forrentes med en aarlig Afgift i Korn. Tienderne leveres ikke in natura, men ere enten ved Tiendecommissions-Rjendelse eller ved kongl. confirmerede Tiendeforeninger overdragne til Yderne imod en vis bestemt aarlig Afgift efter Capitelstarxen eller perpetuerede.

Var nu denne kongelige Gave allerede i og for sig af megen Betydning for den herværende latinske Skole, saa er den i Tidernes Løb, formedelt Agerdyrkningens Forbedring og Tiendernes derved stigende aarlige Afgift, bleven det i endnu langt høiere Grad for den siden oprettede almindelige Skolefond. Til dette indsendes nemlig nu, hvilket nedenfor vil blive omtalt, Stiftelsens betydelige, aarlige Overflud: en Bestemmelse, som i sin Tid ikke fandt almindeligt Bifald her i Stiftet.

3.

Af det Foregaaende vil det sees, at Stiftelsens Diemed var, at forskaffe Rector, Conrector, fire Hørere og 30

¹⁾ Schack's Fortsættelse af Hofmans Fundatsamling S. 98.

Disciple Underholdning af „M og Mad.“¹⁾ Ifølge heraf blev ved Hospitalet ansat en Hospitalismester, som skulde have Indseende med, at Alt gik rigtig til ved denne Be-

1) At der ogsaa paa anden Maade var sørget for Skolens Disciple, seer man af Biskop Dr. Engelstofts Odense Byes Sognehistorie S. 99 o. fl. Her hedder det nemlig, at 14 Almissedegne havde eet Maaltid daglig i St. Hans Kloster, maastee som en Folge af den gamle Klosterkoles Overgang til Latinskolen. Andre havde fuld Forpleining for den Tjeneste, de gjorde i Kirken, der bestod i at stænke Biervand, synge og træde Orgelet. Efter Reformationen vedbleve de indtil 1572 at holde daglig Chorsang i Kirken og benævntes i Almindelighed „de tolv Degne“ uagtet to af disse Pladser optoges af tvende faste Embedsmænd: Capellanen og Sognebegnen ved St. Hans Kirke. Der var altsaa kun 10 Disciple af Latinskolen, som fik deres Ophold paa denne Maade. Lehnsmandene paa St. Hans Kloster fandt imidlertid denne Vynde paa Klosteret altfor trykkende og skilte sig egenmægtigen af med de 14 saakaldte Almissedegne, som havde haft halv Kost paa Kongens Gaard, ligesom de ogsaa gave „de tolv Degne“ Kostpenge ifødetjer Kosten. Kun to af disse Personer, nemlig Capellanen og Sognebegnen, bleve forso-gede paa anden Maade, idet hiin beholdt Høiby Kongetiende og denne som en af Hererne ved Skolen efter 1572 fik Kosten i Graabrødrekloster. Kong Frederik den Anden meente vel, at han ved Stiftelsen af Communitetet havde gjort nok for Skolen, og at dens Disciple nok kunde assistere ved Gudstjenesten i St. Hans Kirke for Intet; thi uagtet det ved Communitetsfundatsen udtrykkelig var forbeholdt de 10 Chorsangere, at de skulde beholde deres Ret for at synge paa Son- og Festsdage, uagtet den daglige Chorsang i St. Hans Kirke da blev nedlagt, skrev dog Kongen under 27de Juli 1575 til daværende Biskop Niels Jespersen, at Sungen i St. Hans Kloster for Fremtiden skulde besørges af 12 Degne af Graabrødre. Meningen heraf var, at Hospitalsforstanderen skulde levere 12 Cherdegne til Kirketjenesten i St. Hans Kirke. (Orig. blandt Skolens Papirer under No. 63 i Bispe-Arch. — Jfr. Ved. Sim. III. 2, S. 172). „Vi have tilskrevet Bispen,“ skriver derpaa Kongen til Lehnsmanden Erik Rosenkrands, „om de 12 Degne, som tillesh have sjunget i fornævnte St. Hans Kloster, at Prior i Graabrødre skal gjøre os samme Tjeneste.“ Ved et Kongebud blev saaledes en betydelig Understøttelse unddraget 10 Skoledisciple, ligesom 14 andre ved

spiiisning, og i endeel Aar spiste derpaa ovennævnte Personer to Gange daglig, Kl. 10 Formiddag og Kl. 5 Eftermiddag, i et Værelse i Hospitalet, der endnu længe efter

Lehnsmændenes Vilkaarlighed tidligere havde mistet halv Kost. Skolens Forvarere lode imidlertid ikke denne Sag gaae saaledes hen; thi neppe var Kong Frederik II afgaaet ved Døden, for Biskop Jacob Madsen indkom med en Klage tilligemed en Beretning og et Bidnesbryd om dette Beneficiums Bestaaffenhed af Jorgen Simonsen, Sognepræst til St. Alban, B. Lang, Sognepræst til Vor Frue, og Hans Lang, Læsemester i Odense, dat. $\frac{26}{100}$ 1589 (Orig. og Copie iblandt Skolens Papirer under No. 61 i Bispe-Archiv. Jfr. Ved. Cim. III. 1. S. 36. Biskop Jacob Madsens Visitation. og S. 31). Følgen heraf var en Skrivelse fra Chr. IV til Axel Brahe, „Embedsmand paa vor Gaard i Odense,“ om 12 Skolepersoners (10 Degne, Capellanen og Sogndegnen til St. Hans Kirke, hvilke sidste dog som ovenfor omtalt vare forsørgede paa anden Maade) Bespiisning eller Kostpenge af „Kongens Gaard i Odense“ for at holde Chorsang i St. Hans Kirke, undertegnet af Niels Raas og Jorgen Rosenkrantz $\frac{16}{100}$ 1589. (Orig. i Bispe-Archiv) For de 10 Chordegnes Vedkommende opnaaedes igjen strax 24 $\frac{1}{2}$ ugentlig for hver. Dette fandt imidlertid ikke noget villigt Dre hos Lehnsmændene, selv naar de som Axel Brahe havde Lehnat paa Regnskab; Sagen gik derfor i Langdrag, indtil der under 4 Decbr. 1591 atter indløb en Skrivelse fra Kong Chr. IV, underskrevet af 4 Rigsraader angaaende denne Sag. (Orig. iblandt Skolens Pap. under No. 62 i Bispe-Arch.) „Formodentlig fik Skolen da“, hedder det i ovenanførte Sognehistorie, „en betydelig-re Erstatning; thi St. Hans Kloster befundes i det 17de Aarhundrede at have udvædet 237 Rdl. 2 Mk. til Skolen, som er dobbelt saa meget som det først bevilgede og som var saameget, at Frederik III, da Lehnsgodset opløstes, 1664 udlagde 8 Sognes Kongetiende derfor. (Kongebr. 15de Sept. 1664, stadfæstet 17 Novb. 1670 i Bispe-Arch. Tienderne gave dengang 27 Pund 10 Skpr. Rug, 27 Pund 6 Skpr. Byg og 4 Pund 60 Skpr. Havre, beregnede til $1\frac{1}{2}$ Rd pr. Td. Rug og Byg og 4 $\frac{1}{2}$ pr. Tonde Havre. Jfr. Hofm. F. V, 76). I dette Gods er da Chorsangernes Lon indbefattet; medens denne flere Dotation ogsaa indeholdt Bidrag til andre Skolepersoner, nemlig Rector scholæ, 6te Lectie Hører, to andre Hørere, 10 Skolepersoner og 10 andre fattige Disciple.“

benævntes Communitetets Spisestue. Den var beliggende i en grundmuret Sidefløi paa 28 Fag af Hospitalsbygningen og blev senere benyttet af Hospitalsforstanderen, indtil det hele Locale overlodes til den i Slutningen af forrige Aarhundrede i Hospitalet oprettede Sygeanstalt. ¹⁾

¹⁾ I den i Mæret 1689 oprettede Spisecontract hedder det hvad Skolen angaaer: „Efter som Spisemeesteren i Hospitalet een efter anden „siden dend forandring blef giort med Sorgen Grol Høylig haver „besverget sig over Spiisningens betalling at have været for Ringe, „og derfor een efter anden samme gierning haver quitterit, saa „Ugen dertil haver været at bevæge, samme spiisning at ville „forfiune for dend Priis og efter den Contract, som med Anders „Friderichsen eller de andre haver været befattet, Hvilket aar efter „andet icke haver givet ringe Biderværdighed; — Paa det derfor „samme Spiisning baade for Skoelen og de fattige engang for „alle Kand naae en fuldkommen bestandighed: da Haver Vi paa „Kongl. Mayest. allernaadigste behag oprettet denne Contract med „Stiftskriveren Mogens Mortensen Dager, som tillige er Ridefoged „over Skoelens og de fattiges gods, om Skoelens og de fattiges „Spiisning, som hand enten self eller ved andre maa lade forfiune „i Graabrodre Kloster som følger:

S k o e l e n .

„Først Spiser hand Sex Hørere ved sit eget bord, Hvilche efter „Fundagen skal Tracteris foruden nogen Expectanter, Hvorefter „skal gotgjorriis for hver Persohn om ugen bereignet til Siuf dage „En Rixdr. fra dend tiid hand dem begynder at spise, mens Rector „og Conrector, som icke Spisís, skal givís for derís Kost om ugen „En Rixdr., som dennem med got ydferdigt Korn efter Capitels- „køb skal betalís.

„2. Skal der aarligen Spisís 26 Disciple, og skal givís Hver „Maaltid trey Retter mad og hver sin lovlig Portion efter Fun- „dagen, saasom Dagen tilherer, og det, som af dem icke bliver „fortærit, det niuder Expectantes og andre fattige Disciple, som „Rector scholæ dertil ordinerer. Ellet skal være saa got, som „det kand kiobís i Byen, Kanden for 2 skilling, og skal Rector „eller Conrector være hodsvarende naar de spiser, for at have Ind- „seende med dennem at de ere skichelige, og at de Sædvankige „exercitia Bedligeholdís, hvorefter skal givís og gotgjorriis for „hver Persohn, fra dend tiid Hand dennem begynder at Spise, „om ugen, bereignet til Siuf dage, Halvfemte Mærd.

Saa stor en Velgjerning denne Stiftelse nu ogsaa var i sig selv baade imod Disciple og Lærere, synes de Sidste dog ikke længe at have fundet Behag i selve Forpleiningsmaaden; thi allerede under 18 Mai 1689 blev det bestemt, at Rector og Conrector istedetfor Kost i Hospitalet skulde nyde Kostkorn. Derved var Exemplet givet for de øvrige Lærere til ogsaa for deres Vedkommende at attraae en lignende Begunstigelse, og Opfyldelsen af deres Ønske i denne Henseende var saa meget mindre forbunden med Banfæligheder, som det ogsaa deelttes af Stiftelsens Bestyrelse. Thi var det i dyre Tider ofte besværligt nok for Hospitalet at tilveiebringe det Fornødne til Disciplenes Bespiisning, saa forsøgedes Banfælighederne i denne Henseende meget derved, at ogsaa Lærerne skulde deeltage i Maaltiderne, fordi disse ifølge Fundatsen havde Ret til at fordre en bedre Beværtning. Ved Hospitalsdirectiøns Møde den 6te November 1711 yttredes derfor den Formening, at Hospitalet stod sig bedre ved ogsaa at give Hørerne Kostkorn, og da derefter Forslag desangaaende indsendtes til Regjeringen, saa blev det ved allerhøieste Rescript af 31te December s. A. tilladt, at Hørerne ved Latinskolen, istedetfor Kosten i Hospitalet i Overeensstemmelse med Fundatsen, maatte oppebære ugentlig 1 Rigsdaler i Korn efter Capitelstarten. Smidlertid skulde

---

„3. Dersom Nogen klage paa Spiisningen med Billighed kunde „foraarstags, da skal Disciplene give Rector det tilkiende, at hand „derpaa Raader heed, og dersom derpaa da icke Raadis heed, da „da skal det Biscopeen tilkiendegivis, at dersfore kand icke Noiagtig „Satisfaction.

„4. Disciplerne skal derimod med ald Høflighed beegne Mogens Mortensen og hans fuldmægtig, og dersom befindis, at nogen „bevifer sig uhøflig imod dem, da skal Rector det tilkiendegivis, „som efter Sagens Beskaffenhed hannem tilbørlig skal straffe.“

faavel Høverne som Rector og Conrector Kisteviis være tilstede ved Disciplenes Bespiisning, deels for at paasee, at ingen Uordener fandt Sted, og deels for at have Indseende med, at Kosten var forsvarlig. At det vel ikke altid gik saa rigtigt til hvad dette Sidste angaaer, uagtet der i Tider, naar Levnetsmidlerne vare dyre, tilstodes Spisemesteren en forhøiet Betaling for hver enkelt Person, derom vidne de mange Klager, som af og til indkom over Bespiisningen, og som bevirkede, at Hospitalsforstanderen atter i Aaret 1746 ansøgte om at vorde befriet for samme. ¹⁾ Man fandt det imidlertid paa den Tid endnu betænkeligt saa aldeles at afvige fra hvad der i ovenangførte Fundats af Kong Frederik den Anden var foreskrevet, og sluttede en ny Accord med Hospitalsforstanderen angaaende Bespiisningen. Som en Følge af den derefter skete Indstilling indløb under 12te Aug. 1746 følgende allerhøieste Rescript: ²⁾

„Frederik d. 5te r.

„Vor Synderlig Gunst Tilførn! Ved Memorial af „9de Apr. sidstleden haver Frederik Dstrup, Hospitalsforstander ved Hospitalet i Vor Kiøbsted Odense, allerunderdanigst ladet andrage, at, efter Salig og høilovlig „Tshukommelse, Kong Frederik den 2dens Foundation, dateret d. 5 Martii 1571, haver Odense Latinske Skoles „Disciplens Spiisning hidindtil, i hans Formands og hans „Betjenings=Tiid, været det ham anbetroede Hospitalsforstander=Embedet annecteret; Men da nu, formedelst „den Graasferede Sygdom iblandt Horn=Dvæget, adskillige

¹⁾ Allerede fra 1669 findes Supplication fra Hospitalets Directeurer om, at Skolebørnene istedetfor Kosten maatte selv annamme Kornet in natura. (Bispearchivets ældre Registr.).

²⁾ Originalen blandt Skolens Papirer i Bispe=Archivet.

„flags Spiise=Materialier, særdeles feede Wahre i deres
 „Priis temmelig ere bleven forhøvede, ja samme og tildeels,
 „saasom fersk Dre= og Kalve=Rjød, hvormed Skolens
 „Spiisning fornemmelig er bleven bestyret, eh for Penge
 „ere at bekomme, haver hand derfor forestilt, at det er
 „ham aldeles umueligt, paa nogen slags taalelig maade,
 „at kand præstere fornævnte 36 Disciples Spiisning læn=
 „gere uden hans yderste Ruin i fremtiden, og derfor aller=
 „underdanigst begjert, at det maatte tillades ham at qvit=
 „tere Spiisningen, da de Disciplerne tillagde Kostpenge,
 „som hidindtil har været ugentlig for hver Person 5 R ,
 „kunde ved ham til Skolens Rector enten ugentlig eller
 „maanedlig in natura udbetales, som da igjen kunde besørge
 „distributionen til Disciplernes Forældre, paarørende Ven=
 „ner eller andre, som Dennem til Spiisning antager.
 „Som Vi da af Eders herover indhentede Erklæring have
 „fornummen, at det har sine store Vanskeligheder at op=
 „hæve Spiisningen paa Communitetet, og i dets Sted at
 „give Disciplerne Kostpenge, og at I, siden derefter en
 „Kongelig Anordning af 18 Maji 1689 er anledning til i
 „saa bedrøvelige tiider, som disse, at forbedre Disciplernes
 „Kostpenge, ere blevne enige med fornævnte Hospitals=
 „Forstander Østrup som Spiisemester, at hand Continuerer
 „Spiisningen, imod at ham tillægges 8 β ugentlig paa
 „hver Discipels Kost og Spiise = Reglementet nedsættes
 „til Toe gode og tilstrækkelige Retter Mad hver Maaltid ;
 „saa give Vi Eder hermed tilkiende, at Vi, efter saadan
 „Eders allerunderdanigste Erklæring, allernaadigst have
 „funden for godt, at fornævnte Hospitals=Forstander Fri=
 „derich Østrup skal fremdeles Continuere Spiisningen ;
 „hvorimod ham maa tillegges 8 β ugentlig paa hver Disci=
 „pels Kost, og Spiise=Reglementet nedsættes til Toe gode

„og tilstrækkelige Rætter Mad hvert Maaltid, alt saa
 „længe disse besværlige tiider vedvarer. Derefter I Eder
 „allerunderdanigst haver at rette, og Vedkommende sligt
 „til Efterretning at tilkiendegive: Befalendes Eder Gud.
 „Skrevet paa Bort Slot Frederichsberg d. 12 Aug. Ao.
 „1746. 1) Frederich R.“

Saaledes var denne Sag ordnet til Spisemesterens Tilfredshed; men da Hospitalet Aar for Aar kom dybere i Gjeld, især paa Grund af de mange Betjente, Stiftelsen i Anledning af denne Indretning nødvendigviis maatte underholde, saa bevirkede dette, i Forbindelse med de ovenfor anførte Klager over Bespiisningen fra Disciplenes Side, at det ved Rescript af 7de October 1763 blev bestemt, at ogsaa Bespiisningen af de 42²⁾ Disciple skulde

1) (Sfr. Cancelliskrivelse af 28 Juni 1746).

2) Forhen er kun nævnt 26 eller 30 Disciple, men under 21 April 1642 indløb et allerhøieste Rescript til den daværende Stiftsøvrighed, Henning Balkendorf til Glorup og Biskop Hans Michelsen, at endnu 6 Disciple skulde have Kosten i Hospitalet. Brevet, som i Orig. findes iblandt Skolens Papirer i Bispearchivet under No. 35, lyder saaledes:

„Christian IV ic.

„Vor Gunst tilforn. Wider efter Som wii Naadigst Erfarer,
 „huorledes en themmelig forraad Aff dend Indkomst, som till de
 „Threduffue Degners Kost i Dttense er Naadigst tillagt, schall vere
 „forhande, saa ad endnu nogle flere deraff well kunde Underholdes,
 „da er Wii Naadigst tellfredh, at endnu sex fattige personer, som
 „ere slittige och aff goed forhaabning maa bekomme huer StMaal-
 „tid om Dagen hoes de andre, haffuendes Indseende, att ingen
 „Anden end de, som nodtorftig er, dett nyder. Dermed stier wor
 „welle o. s. v.“

I det foran anførte Rescript af 12 Aug. 1746 nævnes ogsaa kun 36 Disciple, hvilket ligeledes er Tilfældet i Jacob Bircherods haandskrevne Beskrivelse af Ddense By. Da Tallet 42 imidlertid udtrykkelig anføres i Rescriptet af 7 Oct. 1763, saa maa vel Antallet af de Disciple, som skulde have Kosten i Hospitalet, atter være bleven forøget med 6 i Lidsrummet fra 1746 til 1763.

ophøre, og enhver af disse af Communitetets Midler nyde ugentlig 5 R i Kostpenge. Ved Rescript af 16 Marts 1764 bestemtes endvidere, at kun Disciplene i Mesterlectien skulde ugentlig have hver 5 R , men de i de andre Lectier ikkun 4 R ugentlig, da den ene Mark, som saaledes afgik for disse, skulde tillægges de flittigste og flideligste Disciple i de lavere Lectier, og enhver, saa vidt det kunde strække til, deraf nyde ugentlig 3 R . Skald en Deel af forebemeldte Kostpenge kunde spares, skulde samme i Overensstemmelse med Forordningen af 23 Juli 1756 af Rector gjemmes og oplægges for hver Discipel til Hjælp for ham ved Universitetet.

4.

Af det Foregaaende vil det altsaa sees, at Kommunitetet ydede saavel Lærerpersonalet som Disciplene i den latinske Skole en ikke ubetydelig Hjælp. Tidssomstændighederne medførte imidlertid senere, at Stiftelsens Indtægter stadig vare i Siltagende, og at Regjeringen derfor var betænkt paa Tid efter anden at udvide dens Virksomhed, sees af følgende Cancelliskrivelse ¹⁾ til daværende Biskop Jacob Ramus:

„Belædle og Høiærværdige Hr. Biskop!

„Da det ved adskillige Lejligheder er fornunnen, at „Dens Skoles Kommunitets Midler ere opvorne til en „anseelig Kapital, og at dets Indtægter ere tilstrækkelige, end til dets aarlige Udgifter behøves, saa ønskede „jeg at det Overkyndende kunde anvendes til saadan Bruug, „som stemmer overeens med Stiftelsens Hensigt; Thi skulle „jeg tjenstlig have Deres Høiærværdighed anmodet, at ville

¹⁾ Orig. iblandt Skolens Papirer i Bispearchivet.

„tilmelde mig hvor stort Overskud der kand havees fra Kommunitetets aarlige Udgifter, samt tillige meddele mig Deres Tanker, hvorledes De formene, at det kunde bedst komme til Nytte, enten ved deraf at oprette et Rehes-Stipendium for et eller andet særdeles dueligt Subjectum, som dimitteres fra Skolen, eller paa hvad anden Maade, naar kun Stiftelsens Diemed derved opnaaes. Jeg forbliver o. s. v.

„Cancelliet d. 25 Ap. 1767.

Thott.“

Fra denne Tid af begyndte man derfor ogsaa hyppigen at anvise Pensioner, Lønninger, Laan ic. paa Kommunitetet. Ikke alene Odense Skoles Lærere oppebare anseelige Summer, som tildeels langt overstege den ved Stiftelsen dem tiltænkte Underholdning af „Si og Mad“, men ogsaa andre Skoler erholdt Hjælp fra samme. Saaledes bestemtes det ved Rescripterne af 18 Marts 1803 og 28 Januar 1804, at Odense Kommunitet skulde bidrage til at lønne Rectorerne i Nyborg og Aalborg, ligesom Stiftelsen ogsaa udrede Pensioner til entledigede Lærere, Enker og Gratialer til fortjente Lærere. Ikke ubetydelige Capitaler udlantes med Regjeringens Samtykke, navnlig til Geistlige her i Stiftet, deels rentefrit, deels mod 6 p. C. Rente og Afdrag; og ligesom Communitetet i trykkende Tider af og til maatte komme St. Knuds Kirke og Graabrødre Høspital til Hjælp, saaledes maatte det ogsaa ifølge kongl. Rescript af 29 Marts 1755 afgive 2000 Rdl. til Gymnastebygningens Reparation. ¹⁾

5.

Saa vel for at vise, hvilke Midler Stiftelsen til forskjellige Tider har havt at byde over, som ogsaa i hvilken

¹⁾ Om de forskjellige og mangfoldige Understøttelser see Bispe-archivets Rescriptprotocoller T. III, IV og V.

Grad dens pecuniaire Forfatning Tid efter anden forbedrede sig, ville vi her anføre, hvad den eiede i Midten og Slutningen af forrige Aarhundrede, ligesom vi nedenfor ville faae Leilighed til at omtale Stiftelsens nærværende Tilstand. Paa den først anførte Tid var til samme henlagt:

- a) Konge-Korntienden af 44 Sogne i Fyens Stift og i Jylland af Maarup og Gjerum samt en liden Andeel af Harritslev Sogns Tiende, som ialt indbragte aarlig i rede Penge 2830 Rigsdaler.
- b) Af Bøndergods tilhørte Kommunitetet 41 Td. 2 Skp. $2\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn, som indbragte Aar om andet 88 Rigsdaler.
- c) Af rede Midler en Capital paa 24,365 Rigsdl. 1 Mk. $13\frac{1}{2}$ ø. ¹⁾

I Slutningen af forrige Aarhundrede bestod derimod Stiftelsens Eiendele i følgende:

- a) Konge-Korntienden af 45 Sogne, hvis Hartkorn beløb sig til 814 Tdr. 1 Skp.
- b) Bøndergods, som stod for 18 Tdr. 3 Skpr. 3 Fk. 1 Alb. Hartkorn og gav en aarlig Indtægt af 35 Rigsdr. 3 Mk. 8 ø., 12 Tdr. Byg og 5 Tdr. 2 Skpr. Havre.
- c) Perpetuerede aarlige Afgifter af solgt Jordegods 23 Rdlr. og 5 Tdr. $2\frac{5}{12}$ Skpr. Byg.
- d) Udestaaende Capitaler:
  1. Smød aarlig Rente af $3\frac{3}{4}$ pCt.

paa sikkert Pant	68,666 Rdlr. 2 Mk. 4 ø.
--------------------------	-------------------------
  2. Uden Rente forstrakt:
    - aa) Efter kongl. Befaling til St. Knuds Kirke siden 11 Juni 1762 indtil videre . 2,000 — — — —

¹⁾ Sfr. Hofm. T. 5, 146.

bb) Efterhaanden til Hospitalet i Odense til dets Udgifter^s Bestribelse . . . 12,072 Rdlr. 3 Mk. 15 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$.

3. At indbetale med Capital og Renter:

aa) 3 Boet efter afg. Biskop

Ramus . . . . . 4,565 — 1 - 9 $\frac{1}{2}$ -

bb) 3 Boet efter afg. Hospi-

tal^sforstander Holmer . . 12,638 — 1 - 14 $\frac{1}{2}$ -

*) Salt 99,942 Rdlr. 3 Mk. 11 $\frac{1}{2}$.

• Af disse Midler udrededes som ovenfor anført:

a) Kostpenge til Lærerpersonalet, Gratificationer, Pensioner *ic.*

b) 42 Disciple hver aarlig i Kostpenge 34 Rdlr. 4 Mk.

c) 4 Gymnasister (3: Disciple af det herværende Gymnasium) hver 40 Rdlr. 4 Mk.

d) 3 Studerende ved Kjøbenhavns Universitet hver 80 Rdlr.

Stiftelsen kunde imidlertid uden Besværlighed afholde disse Udgifter, og for at vise, hvorledes dens pecuniaire Forfatning aarlig forbedrede sig, ville vi her anføre dens Indtægts- og Udgiftsbalance i et Tidrum af 10 Aar i den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede.

	Indtægten.	Udgiften.
1780 .	6353 Rdlr. 4 Mk. 13 $\frac{1}{2}$.	4061 Rdlr. 1 Mk. 11 $\frac{1}{2}$.
1781 .	6935 — — — 3 —	4320 — 2 — 4 —
1782 .	7021 — — — 10 —	4199 — 3 — 15 —
1783 .	7109 — 1 — 9 —	4548 — 3 — 10 —
1784 .	7293 — 3 — 12 —	4203 — 3 — 6 —
1785 .	7064 — 5 — 6 —	4263 — — — 15 —

1) Sfr. Alm. Saml. 21, 292.

1786	.	7772 Rdlr. - Mk.	9 s.	4051 Rdlr.	2 Mk.	1 s.
1787	.	7661	— 2 - 12 -	3937	— 5 - 6 -	
1788	.	8019	— 5 - 10 -	3993	— 1 - 3 -	
1789	.	8295	— 2 - 5 -	3879	— 3 - 1 -	

6.

Da Stiftelsens Status saaledes bestandig forbedrede sig, begyndte man Tid efter anden at tænke paa, om ikke dens aarlige Overskud, eller i det mindste en Deel af samme, istedetfor uden Maal og Hensigt at opdynges i det Uendelige, kunde paa en med Fundators Hensigt overensstemmende Maade anvendes til andre for Staten gavnlige Indretningers Fremme. Efterat Stiftøvrigheden derpaa til Cancelliet havde indberettet, at Communitetet eiede en saa betydelig Formue, at der af samme til ovenanførte Niemed kunde anvendes en Deel, uden at Stiftelsen derved svækkedes eller dens Hovedvirksomhed vilde lide noget Afbræk, blev det ved Rescript af 23 Decbr. 1791 befalet, at der aarlig af Odense Communitets overskydende Beholdning skulde til Directionen for Seminariet paa Blaagaard udbetales 500 Rdlr. Til Bederlag for dette aarlige Bidrag skulde Seminariet være pligtig til uden Betaling for Underviisning, Kost og Vask at modtage et Antal af 12 Seminarister fra Fyens Stift.

7.

En anden Byrde, som blev skudt over paa Communitetet, var Vedligeholdelsen af Odense Latinskolebygning, der hidtil havde paahvilet St. Knuds Kirke; men da denne paa Grund af den betydelige Reparation, som i Midten af forrige Aarhundrede foretoges ved samme, var kommen i betydelig Gjæld, saa saae den sig ikke istand til at opfylde denne Forpligtelse. Til en ved Latinskolebyg-

ningen i Aaret 1761 foretagen Reparation maatte Kirken udrede 2000 Rdlr., og da den paa Grund af den ovenfor anførte Omstændighed ikke saae sig istand til at tilveiebringe dette Beløb, saa erholdt den ved kongl. Rescript af 3 Mai 1760 ¹⁾ Tilladelse til af Ddense Skole-Communitets Midler at laane en Sum af indtil 2000 Rdlr. til dette Diemed, og det uden deraf at svare nogen Rente indtil Kirken med Tiden kunde blive istand til at tilbagebetale Capitalen. Efter Obligation af 11te Juni 1762 udgjorde den laante Sum 1840 Rdlr. 11½ ø., og henstod, paa Grund af Kirkens flette oeconomiske Forfatning, uindfriet indtil Aaret 1833. Skjøndt Laanet var rentefrit, som ovenfor bemærket, synes denne Clausul dog at være bleven glemt, saa at i Tidsrummet fra 1793 til 1833 i Renter af bemeldte Capital var betalt 403 Rdlr. 70½ ø. Ved kongl. Resolution af 28 Aug. 1833 blev det bestemt, at denne Kirkens Gjeld til Communitetet skulde eftergives, samt at de Renter, som i sin Tid vare betalte af denne Gjeld, skulde komme i Afdrag i de resterende Renter, som Kirken skulde Communitetet af dens øvrige Obligationsgjeld til bemeldte Stiftelse. ²⁾

Latin-skolebygningen trængte imidlertid i Slutningen af forrige Aarhundrede atter til en Hovedreparation, og da Kirken, som havde en Gjeld af over 10.000 Rdlr., ikke saae Udvei til Bestridelsen af samme, saa blev det endelig ved kongl. Rescript af 15 Novbr. 1793 ³⁾ bevilget, at St. Knuds Kirke for Fremtiden og saa længe den med Gjeld var behæftet, maatte være befriet for Ddense latinske Sko-

¹⁾ Orig. iblandt Skolens Papirer i Bispearchivet.

²⁾ Algreen Usings kongl. Rescripter og Resolutioner for Aaret 1833 S. 361.

³⁾ Orig. iblandt Skolens Pap. i Bispearchivet.

les Reparation, da samme derimod skulde bestrides af Odense Skoles Communitet.

8.

Med den ovenfor anførte aarlige Understøttelse af 500 Rdlr. til Seminariet paa Blaagaard skete imidlertid snart en Forandring, idet det ved Rescript af 6te Juni 1794 blev befaleet, at disse Penge, eftersom de derværende Seminarister fra Fyen afgik, skulde henlægges til det nye fynske Seminarium paa Brahetrolleborg. Endvidere skulde der af bemeldte Communitets Fond udredes aarlig til dette Seminariums Fornødenheder 1500 Rdlr. Denne aarlige Indtægt af 2000 Rdlr. skulde ikke nogenfinde fratages Seminariet, med mindre den paa en eller anden Maade kunde udredes af et andet Fond. Men denne Underviisningsanstalt, der i sin Tid erkjendtes for at være en af de bedste af den Art her i Landet, trængte idelig til Tilskud, og derfor meddeltes ved Cancelliskrivelse af 5te Juni 1800, at Kongen under 27de f. M. havde resolveret, at Directionen for Seminariet paa Brahetrolleborg maatte bemyndiges til af Graabrødre Hospital i Odense endnu at optage et Laan af 5000 Rdlr. til fuldendelsen af bemeldte Seminariums Bygninger, og derpaa for den fulde Bygningssum, 25,000 Rdl., at give Hospitalet forste Prioritet i samtlige Seminariets Bygninger med Inventarier og Tilliggende. For at sikke Hospitalet den aarlige Rente af denne Capital, 1000 Rdlr., skulde der gives det fast Anviisning i den Sum, der af Odense Kommunitets Midler aarlig forundtes Seminariet. Ligeledes blev det tilladt, at den Seminariet af Communitet bevilgede aarlige Understøttelse af 2000 Rdl. maatte fra det daværende Aars Begyndelse forhoies med et aarligt Tilskud af 1000 Rdlr. i 3 Aar, men skulde efter den Tids Forløb ophøre, dersom

det lærde Skolbæfen selv maatte trænge til paa anden Maade at benytte Overskudet af Ddense Communitets Kasse. Dette blev imidlertid vist snart Tilfældet; thi i Anledning af den med Ddense Latinskole i Aaret 1802 foretagne Reform, blev det under 21 Mai s. A. ved allerhøieste Resolution approberet, at der paa Grund af de med denne Reform forbundne Bekostninger maatte opsiges en Sum af 12,000 Rdlr. af Communitetets Midler. Ved Rescript af 6 Octbr. s. A. blev det ligeledes bestemt, at Rescripterne af 16 Marts 1764 og 21 Febr. 1771, ifølge hvilke der aarlig af Communitetet udbetaltes tre fra Ddense Skole dimitterede Disciple hver 80 Rdlr. til Hjælp for dem under deres Ophold ved Universitetet, skulde ophæves; hvorimod der af bemeldte Stiftelses Midler til Ddense Cathedralskoles Kasse skulde i fire Kvartaler udbetales en aarlig Sum af 2800 Rdlr.¹⁾

Dden Afdeling.

Communitetets nyere Historie efter dets Adskillelse fra Graabrødre Hospital.

I.

I det Reglement for Ddense Cathedralskole, som blev forfattet og approberet i Anledning af den ovenfor omtalte Reform, bestemtes det, at der snarest muligt skulde indtræde en Forandring i det Forhold, hvori Communitetet hidtil havde staaet til Graabrødre Hospital i Ddense. I § 55 af dette Reglement blev det nemlig fastsat, at

---

¹⁾ Denne Bestemmelse ophævedes igjen ved Rescript af 8 Febr. 1828.

saasnart den daværende Forstander for Odense Hospital og Communitet ved Døden eller paa anden Maade afgik, skulde denne sidste Stiftelse adskilles fra Hospitalsdirectionen og underlægges den der paa Stedet værende Direction for Cathedral-skolen. Imidlertid skulde Overbirectionen for denne Skole fra dette Reglements Dato af have Overopsynet med Administrationen af Communitetets Formue. Til Samme skulde ogsaa engang for alle Stiftelsens Fordebog samt hvert Aar en vidimeret Afskrift af det forløbne Aars Regnskab indsendes.

2.

Under 6 Marts 1809 ansøgte derpaa Hospitalsforstander Holmer om Entledigelse fra Embedet som Kasserer ved Communitetet imod at tilstaaes en aarlig Pension af 200 Rdl. Stiftsøvrigheden anbefalede dette Andragende med Forslag om, at der i aarlig Løn skulde tillægges den fremtidige Kasserer ved Communitetet 300 Rdlr. saalænge den omtalte Pension vedvarede, men senere 400 Rdlr. Da Adskillelsen af Communitetet fra Graabrødre Hospital allerede tidligere var bestemt, som ovenfor berørt, saa gif Universitetsdirectionen villig ind paa det Foreslaaede og tillod, at Embedet maatte forenes med Skolekassererembedet ved Cathedral-skolen. Men da den daværende Skolekasserer renoncerede paa den ham tiltænkte Bestilling, saa blev under 6 Febr. 1810 Hospitalsforstander Holmer entlediget og en ny Kasserer ved Communitetet beskiftet.

Som en Følge heraf traadte Communitetet nu aldeles ud af det Forhold, hvori det hidtil havde staaet til Graabrødre Hospital. Dets Kapitaler og aarlige Indtægter bleve adskilte fra Hospitalets, og Stiftelsen henlagt under Universitetsdirectionens Overbestyrelse. Ifølge Forordningen angaaende de lærde Skoler af 7 Novbr. 1809 §§ 109

og 110 skulde disse Skolers saavel som Odense Communitets daværende og tilkommende faste og løse Eiendomme, Capitaler, Legater, Indtægter og Indtægtskilder være og forblive dem uroffkeligen forsikrede, og alle Fundatser, Gavebreve, Anordninger og Adkomster, som hjemle dem samme, stedse staae i fuldeste Kraft. De respective Skolers tillagte Indtægter skulde først og fornemmelig anvendes til deres egne Fornødenheder; men hvad derefter ved Skolerne hver for sig og ved Odense Communitet aarligen blev tilovers skulde inddrages under den oprettede almindelige Skolefond.

At denne Foranstaltning ikke kunde finde almindeligt Bifald her i Stiftet, er en Selvfølge, og der har derfor oftere, ikjøndt forgjæves, været gjort Indsigelser derimod. Communitetet var af dets ophviiede Stifter begrundet ved Bestemmelser, som i de meest bindende Udtryk paalagde Efterverdenen at respectere det. Det hedder saaledes i den ovenfor omtalte Fundats for denne Stiftelse: „Thenne „forstreffne Fundats udi alle sine Ord, Puncter og Articler, som thend udi alle Maade indeholder oc udviiser, ville „Vi udi alle Maade fast oc u-brødeligenn holdet haffue. „Bedendes oc formanendes alle Vore Efferkommere Koninger udi Danmark, at the thenndt udi lige Maade ved „Magt holde, icke giorendes therudi nogen Forhindringe „eller Forvandling, icke heller tilstedendes nogen andre noget herudi at forandre, forstrevne Schole og Schole- „Personer til Schade udi nogen Maade, saafremt the „thermed icke imoed thennem ville opvecke Guds evige „Geffn oc Brede.“

Hviere Hensyn gjorde imidlertid i Tidernes Løb en Reform af de lærde Underviisningsanstalter nødvendig, hvilken for Odense udførtes ved den omtalte Forordning

af 6 Octbr. 1802; men de Bestemmelser, som indeholdtes i samme for det med den herbærende Latinskole forbundne Communitet, tydede paa, at det ikke var Hensigten at afsandre, men tvertimod at opretholde det oprindelige Formaal, og ogsaa fremtidig at forene Communitetets Gien- domme og Fonds med de tvende — Odense Gymnasium og Latinskole — under den fælles Benævnelse „Odense Cathedralskole“ etablerede Underviisningsanstalt, og blot at ophæve den oprindelige Forbindelse, som, efter hvad forhen er bemærket, fandt Sted imellem Communitetet og Graabrødre Hospital. Af Communitetes Midler skulde aarlig bidrages 2800 Rdlr. til Cathedralskolens Fornøden- heder; men ogsaa dette Bidrag ophævedes i Maret 1828 med det Tilfagn fra Universitetsdirectionen, at Cathe- dralskolen vilde kunne erholde de Tilskud, som den i Frem- tiden maatte behøve, anviste fra den almindelige Skolefond. Under denne Fond blev, som meldt, Communitetet, der har en aarlig Indtægt deels i Renter af sine Capitaler, deels af sine Tiender til et Beløb af 25 til over 30,000 Rdlr., inddraget ved Forordningen af 7 Novbr. 1809 og ophørte saaledes at være, hvad det ifølge Fundatsen var bestemt til: et separat Fond til Bedste for Odense Sko- les Lærere og Disciple. Vel hedder det i bemeldte Forordning, at kun Overtskudet, efterat det til Cathe- dralskolen Fornødne var udredet, skulde gaae over til den almindelige Skolefond; men med Undtagelse af det omtalte aarlige Bidrag af 2800 Rdlr., der ogsaa, som meldt, senere er ophørt, har Skolen ikke nydt nogen Indtægt derfra. Saaledes har da Odense Skole maattet renoncere paa denne rige Stiftelse, der nu udgjør den almindelige Skolefonds bedste Indtægtskilde, til Fordeel for det øvrige Danmark. Dog hvad der er skeet, er vist skeet i den bedste Hensigt,

og staaer vel neppe til at forandre, saameget mere, som ogsaa en i Maret 1842 indsendt Indstilling angaaende denne Sag fra Stiftets daværende høie Gouverneur til Hs. Maj. Kongen var frugtesløs.

3.

Allerede ifølge det ovenfor omtalte Reglement af 1 Oct. 1802 § 55, sammenholdt med hvad der senere blev foranstaltet til sammes Opfyldelse, skulde Stiftamtmanden og Biskoppen udgjøre den locale Direction for Communitetet og have Tilsynet med Stiftelsens Kasse. At dette maatte medføre Ansvarlighed, er en Selvfølge; men da ingen nærmere Forrifter vare givne angaaende dette Tilsyns Udstrækning, og det neppe kunde antages som Regel, at Stiftsøvrigheden skulde have samme Pligter med Hensyn til Communitetet, som ved andre Stiftelser var paalagt den og den underordnede Bestyrelse tilsammen, saa vilde den ei heller indrømme noget Ansvar i den omhandlede Henseende, da i Maret 1825 en Kassemangel opdagedes, der medførte et meget betydeligt Tab for Stiftelsen. Denne Kassemangel var dog især foranlediget derved, at daværende Communitetskasserer Koefoed, for at undgaae Opførelsen af store Restancer i Regnskaberne, havde taget til Indtægt, og saaledes gjort sig selv ansvarlig for nogle Tiendeafgifter for Aarene 1815, 1816, 1817 og 1818, til Beløb 8706 Rbd. 52 ß. Repr., som ikke af vedkommende Tiendeforpagtere vare betalte, og som, da disse senere geraadede i Armod, bleve uerholdelige. Med Hensyn til denne Omstændighed, og i Betragtning af den Duelighed og Sver, hvormed Koefoed tidligere havde forestaaet Kasserertjenesten, blev det ved allerhøieste Resolution af 15 Aug. 1826 tilladt, at ovennævnte Sum maatte, naar den øvrige Deel af Kassemangelen kunde dækkes ved contant Indbetaling,

omskrives til Sølv efter Cours 375, og godtgjøres Communitetets Kasse ved at indeholde hans hele Gage som Communitetskasserer indtil Gjelden var betalt. Den constante Indbetaling af den øvrige Deel af Kassemangelen blev virkelig præsteret, og som Folge deraf Restancegjelden paa den anførte Maade omskreven; derimod blev med Indeholdelsen af Kassererens Gage, efter gjentagne Ansøgninger og i Betragtning af Omstændighederne, flere Gange allernaadigst bevilget Udsættelse, indtil den endelig med 1 Januar 1834 skulde have taget sin Begyndelse. Men allerede i August Maaned s. A. befandtes Koefoed atter i en meget betydelig Kassemangel, og han afgik ved Døden den 16de i samme Maaned, just som man vilde foretage de fornødne Skridt til at sikke sig hans Gods og Person. Ved Regnskaberne's Opgjørelse i Aaret 1835 blev det befundet, at den Afdødes Bo vilde have at tilsvare ialt 247 Rbd. 9 š. rede Sølv og 12,670 Rbd. 86½ š. Repr.; heri var dog indbefattet Afdraget af den ældre Gjeld fra 1 Jan. til 16 Aug. 1834, hvortil endvidere kom det øvrige af den ældre Gjeld, 3947 Rbd. 64 š. Sølv. Til Afdrag paa disse Summer udlagdes Stiftelsen alene nogle Constante, Fordringer og Effecter m. m., som ialt udbragtes til 1469 Rbd. 38 š. Repr., saa at de Summer, der maatte ansees for aldeles tabte, udgjorde ialt 4194 Rbd. 73 š. Sølv og 11,201 Rbd. 48½ š. Repr. ¹⁾)

For at betrygge Stiftelsen for saadanne Tab i Fremtiden maatte der altsaa tænkes paa en forbedret Organisation af dens Regnskabs- og Kassevæsen. Under den i denne Anledning førte Brevvevling blev af Stiftsøvrigheden andraget paa, at den umiddelbare Bestyrelse af

¹⁾ Sfr. Selmers academiske Tidender III B. 3 s. S. 316.

Communitetet, hvis Kasserer og Regnskabsfører hidindtil havde staaet umiddelbart under Stiftsøvrigheden, istedetfor at Skolernes Kasserere og Regnskabsførere staae under Skolernes Forstandere, af hvem og paa hvis Ansvar de ogsaa antages, for Fremtiden maatte overdrages en Autoritet, der kunde svare til Cathedralskolernes Forstanderskaber, og bestaae af de Medlemmer af Odense Byes Magistrat og Geistlighed, som ikke havde Sæde i Cathedralskolens Forstanderskab, og som da igjen, ligesom Forstanderskabet, maatte sortere under Stiftsøvrigheden. Directionen for Universitetet og de lærde Skoler forlangte derfor allerede ved Skrivelse af 26 Juli 1826 Cancelliets Betænkning angaaende det Forhold, hvori Byens Stiftsøvrighed efter de gjeldende Anordninger maatte antages at staae til Odense Communitets Kassevæsen, og fremsatte Forslag angaaende det specielle Tilsyn med bemeldte Stiftelses Kasse. Under 18 Novbr. s. A. afgav derpaa Cancelliet sin Betænkning angaaende denne Sag, men henstillede dog til Slutning til Directionen, om det ikke maatte ansees altfor byrdefuldt for Stiftsøvrigheden, med Hensyn til dens mange andre Forretninger, at føre et saa specielt Tilsyn som foreslaaet, og om det ikke hellere kunde overdrages til en af Byens Geistlighed og Magistratspersoner sammensat Inspection, hvormed Stiftsøvrigheden da kunde have samme yderligere Tilsyn, som den havde med de lærde Skolers og andre Stiftelses Forstanderskaber eller Inspecteurer. Directionen for Universitetet og de lærde Skoler indsendte derpaa et Regulativ for Odense Communitets locale Bestyrelse og Kassevæsen, der blev approberet ved kongl. Resolution af 8 Febr. 1828. Ifølge dette Regulativ skulde det locale Overtilsyn med Communitetets Gods, Tiender og Capitaler herefter føres af

Stiftsøvrigheden over Fyens Stift paa samme Maade, som med de andre Stiftsøvrigheden underlagte offentlige Stiftelser fandt Sted, hvorimod samme skulde fritages for det specielle Tilsyn med Bestyrelsen deraf, og for det specielle Ansvar, som hidtil ifølge de ovenfor omtalte Forordninger havde paaligget Stiftsøvrigheden. For at lette Samme dette Opsyn, skulde herefter de for Communitetet aflagte aarlige Regnskaber revideres af Stiftsrevisor.¹⁾ Det specielle Tilsyn og den specielle Forvaltning af Communitetets Midler, under Stiftsøvrighedens Tilsyn og Veiledning, skulde derimod overdrages en egen Inspection, bestaaende af Byfogeden og Sognepræsterne for Frue og St. Hans Kirker i Odense. For denne Forretning blev daværende Byfoged, saalænge han tillige vedblev Byfogedembedet, bevilliget en Godtgjørelse af 100 Rbd. Solv aarligen af Communitetets Kasse, hvorimod efter hans Afgang fra Byfogedembedet, Eftermændene i dette Embede skulde overtage ovennævnte Forretning uden derfor at nyde nogen særskilt Godtgjørelse.²⁾ Disse Inspecteurer skulde tage Sæde paa samme Maade, som Hospitalsdirectionen, hvoraf de ere Medlemmer, og have Forsamlingsværelse tilfælles med denne i Graabrødre Hospital. Communitetets Kassere og Regnskabsførere skulde fremdeles, ligesom med den daværende Kassere havde været Tilfældet, udnævnes af Hans Majestæt selv, dog saaledes, at Stiftsøvrigheden herefter havde Ret til, ligesom ved

1) Under 17 Mai 1828 blev denne tillagt en Godtgjørelse af 150 Rbd. Solv af Communitetets Kasse for hvert af ham revideret aarligt Regnskab for bemeldte Stiftelse.

2) Ved Resolution af 1 October 1831 blev Byfogeden som Communitetetsinspektionens Formand tilstaaet en Godtgjørelse for Skrivematerialier af 50 Rbd. aarlig.

allerhøieste Resolution af 24 Sept. 1812 er bestemt angaaende Hospitalsforstanderskaber, Stiftsrevisorater o. s. v., at bringe en duelig Person dertil i Forslag, som beskikkes paa Stiftsøbrighedens Ansvar.

4.

Efterat vi i det Foregaaende have viist hvad der oprindelig var tillagt Communitetet, og hvorledes dets pecuniaire Forfatning Tid efter anden forbedrede sig, ville vi nu gaae over til at omtale Stiftelsens nærværende Tilstand.

I. Eiendomme og Rettigheder.

A. Gaarde, som ere overdragne i Arvefæste eller til Eiendom, eller perpetuerede til Hovedgaarde mod en vis aarlig Afgift til Communitetet, altsaa alle saadanne For-der, med Hensyn til hvilke Stiftelsen alene kan betragtes som Afgiftseier:

1) Grevskabet Gyldensteens Besidder af en til dette Grevskab perpetueret Gaard i Haarsleb By paa 4 Td. 4 Skpr. 1 Fdk. $2^{35}/_{44}$ Alb. Hartkorn aarlig 5 Td. $2^{5}/_{12}$ Fdk. Byg og 5 Rbd. Denne Gaard skal være den, der omtales i Hofmans Fund. 5 S. 178, givet af Eiler Duikau. Ved kongl. Bevilling af 23 April 1736 er Gaarden overdragen til Elved Hovedgaard imod deraf at svare til Stiftelsen den anførte aarlige Afgift som Landgilde og Hovningspenge; men ifølge et Magestifte af 12 Jan. 1779 og derpaa erhvervet kongl. Confirmation af 1 Sept. s. A. er Gaarden senere overdraget Grevskabet Gyldensteen, hvis Besidder har forbundet sig til at svare den anførte Afgift. Kornafgiften betales efter den forsamme Aar i det følgende Aars Februar Maaned satte Capitelstaxt og forfalder 14 Dage efter at denne er sat, til hvilken Tid Pengeafgiften ligeledes betales.

2. Hovedgaarden Fjellebro's Besidder svarer aarlig af en Gaard i Bantinge Sogn og By 18 Rbd. Denne Gaard er ved et Magekiftebrev af 12 Mai 1666 magelagt til Communitetet for en Deel af Dalby og Stubberup Sognes Kongetiender. Ved kongl. Bevilling af 12 October 1742 er Gaarden perpetueret til Fjellebro. Den aarlige Afgift erlægges som Rente af den for Gaarden i sin Tid givne Capital 360 Rbd., der bestandig bliver indestaaende i Hovedgaarden Fjellebro og Afgiften forfalder hvert Aars 11 November. For Capitalen og den aarlige Afgift er Hovedgaarden pantsat ved en af Khr. Grev Holk Winterfeldt under 11 Decbr. 1809 udstedet Obligation. I de ældre Jordebøger er Gaardens Hartkorn anført med 4 Td. 4 Skp. 2 Fdk., men om Hartkornet efter den nye Matriful har ingen Oplysning været at erholde, fordi Fjellebro i sin Tid har eiet flere Gaarde i Bantinge, som alle for flere Aar siden ere folgte, uden at Bedkommende have kunnet opgive, hvilken af disse der er den ommeldte Gaard.

3. Gaardmand Præben Jacobsen af en Gaard i Ladby, Kjølstруп Sogn, paa 8 Td. 1 Skp. Hartkorn aarlig 8 Td. Rug, 8 Td. Byg og 8 Tdr. Havre. Denne Gaard er i Aaret 1666 med kongl. Bevilling ligeledes magelagt til Communitetet mod Kongetienden af en Deel af Dalby og Stubberup Sogne. Ifølge allerhøieste Rescript af 18 Decbr. 1813 er denne Gaard overdraget den sidste Fæster til Eiendomsdom. Den aarlige Afgift, som med 1ste Prioritet hæfter paa Eiendommen, betales med Penge efter hvert Aars Capitelstart og erlægges, naar denne er sat.

B. Særegne Jordeiendomme, i hvilke Communitetet har Capitaler prioriterede, som forrentes med en aarlig Afgift i Korn:

1. Parcellen No. 10 af den i sin Tid fra Odense

Hospital og Communitet bortfulgte Bondegaard No. 7 i Næsbyhovedsbroby paa 6 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn. Den aarlige Kornafgift, 2 Td. Rug, 1 Td. 5 Skp. Byg og 1 Td. 3 Skp. Havre, erlægges som Rente af Communitetets i denne Parcel prioriterede Capital 400 Rbd., der bestandig skal indestaae i Parcellen og forrentes med den anførte Afgift i Korn, som erlægges med Penge efter hvert Aars Capitelstart og forfalder 14 Dage efterat denne er sat. For Capitalen og den aarlige Afgift habes ved Obligation af 17 Juni 1807 første Prioritets Panteret i Parcellen.

2. Parcellen No. 11 af bemeldte Bondegaard No. 7 sammesteds paa 2 Skp. 1 Alb. Hartkorn. Den aarlige Afgift, 5 Skp. 2 Fdk. Rug, 4 Skp. 1 Fdk. Byg og 4 Skp. $\frac{1}{2}$ Fdk. Havre, erlægges som Rente af Communitetets i denne Parcel prioriterede Capital 137 Rbd. 48 $\frac{1}{2}$ s., der bestandig skal indestaae i Parcellen, og forrentes med den anførte Kornafgift, som erlægges med Penge efter hvert Aars Capitelstart og forfalder 14 Dage efter at denne er sat. For Capitalen og den aarlige Afgift har Communitetet efter tinglæst Obligation af 17 Juni 1807 første Prioritets Panteret i Parcellen.

3. Parcellen No. 8 paa Broby Mark, af ovenanførte i sin Tid udstykkede og bortfulgte Gaard, paa 3 Tdr. 2 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb. Hartkorn. Den aarlige Kornafgift, 2 Td. $2\frac{3}{4}$ Fdk. Rug, 2 Td. 4 Skp. $\frac{5}{12}$ Fdk. Byg og 2 Td. 4 Skp. $1\frac{5}{12}$ Fdk. Havre, erlægges som Rente af Capital 524 Rbd. 85 s. til samme Tid, som de foranførte Afgifter. For den aarlige Afgift og Capitalen, som for bestandig skal indestaae i denne Eiendom, har Communitetet ifølge tinglæst Obligation af 4 Decbr. 1808 første Prioritets Panteret i Parcellen.

4. Parcellen No. 9 i Allesø By og Sogn, af ovenanførte i sin Tid udstykkede og bortsolgte Bondegaard, paa 6 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn. Af Communitetets Midler indestaaer for bestandig i denne Eiendom 400 Rbd., der forrentes med en aarlig Afgift i Korn paa 2 Td. Rug, 1 Td. 5 Skp. Byg og 1 Td. 3 Skp. Havre og erlægges paa samme Maade, som Afgifterne fra de foransførte Eiendomme. For Capitalen og den aarlige Afgift har Communitetet efter tinglæst Obligation af 29 Decbr. 1828 første Prioritets Panteret i Parcellen.

Af de foransførte Eiendomme, der staae for Hartkorn 17 Td. 5 Skp. 1 Fdk. $\frac{13}{44}$ Alb., udgjør den aarlige Afgift ialt 14 Tdr. 6 Skp. $\frac{3}{4}$ Fdk. Rug, 19 Tdr. 2 Skp. $3\frac{5}{6}$ Fdk. Byg, 13 Td. 6 Skp. $1\frac{11}{12}$ Fdk. Havre og 23 Rbd.

II. Tiender.

A. Tiender, som enten ved Tiendecommissions-Kjendelse eller ved kongl. confirmerede Tiendeforeninger for bestandig ere bortaccorderede til Yberne.¹⁾

1. Hundstrup Sogn, 180 Tdr. 5 Skp. $2\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn. Af Huusmændene efter kongl. conf. Tiendeforening af 25 Mai 1804, at betales med Penge efter et Middeltal af 10 Aars Capitelstaxter, 6 Skp. $2\frac{5}{96}$ Fdk. Rug, 3 Skp. $1\frac{5}{192}$ Fdk. Byg og 1 Td. 1 Skp. $3\frac{5}{64}$ Fdk. Havre; af Sognets øvrige Beboere svares aarlig efter Kjendelse af 12 October 1820: 26 Td. 1 Skp. $2\frac{4429}{7560}$ Fdk. Rug,

¹⁾ Nogle af disse Tiender vdes med Korn i Skjebben og forfalde i hvert Aars Decbr. Maaned; andre betales med Penge efter den for samme Aar i det følgende Aars Februar Maaned satte Capitelstaxt og forfalde 10 eller 14 Dage efter at denne er sat; Skatterne og Afgiften til Seminariefonden udredes af Communitetet.

19 Td. 4 Skp. $6\frac{1}{105}$ Fdk. Byg og 51 Td. 7 Skp. $3^{3461}/_{3780}$ Fdk. Havre.

2. Lindelse Sogn paa Langeland, 401 Td. 6 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn, svarer efter kongl. conf. Tiendeforening af 27 Oct. 1808: 91 Td. 7 Skp. $3^{17}/_{24}$ Fdk. Rug, 91 Td. 7 Skp. $3^{17}/_{24}$ Fdk. Byg og 19 Td. 7 Skp. $3^{17}/_{24}$ Fdk. Havre.

3. Dure Sogn, 254 Td. 4 Skp. 2 Fdk. Hartkorn, har efter kongl. conf. Tiendeforening af 20 Juni 1810 og allerh. Bevilling af 26 Ap. 1822 at udrede: 58 Td. 1 Skp. $3\frac{1}{12}$ Fdk. Rug, 29 Td. „ Skp. $3^{13}/_{24}$ Fdk. Byg og 58 Td. 1 Skp. $3\frac{1}{12}$ Fdk. Havre.

4. Drendrup Sogn, 145 Td. 1 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn, udreder efter Tiendecommissions-Kjendelse af 26 Sept. 1816: 25 Td. 7 Skp. Rug, 46 Td. 2 Skp. Byg og 48 Td. 6 Skp. 3 Fdk. Havre.

5. Klinte Sogn, 229 Td. 2 Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. Hartkorn, svarer efter Tiendecom.-Kjendelse af 8 Octbr. 1812: 41 Td. 2 Skp. $3\frac{7}{12}$ Fdk. Rug, 68 Td. 4 Skp. $\frac{1}{3}$ Fdk. Byg og 31 Tdr. 7 Skp. $\frac{5}{6}$ Fdk. Havre, som ydes med Korn i Skp., og 2 Td. 4 Skp. $1\frac{5}{12}$ Fdk. Rug, 1 Td. 4 Skp. $\frac{1}{3}$ Fdk. Byg, 1 Td. 5 Skp. $1\frac{2}{3}$ Fdk. Havre, som betales med Penge efter Capitelstarten.

6. Bellinge Sogn, 234 Td. 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hartkorn. Af dette Sogn svares:

- a. Efter Kjendelse af 12 Juni 1814: 20 Td. 7 Skp. $2\frac{7}{12}$ Fdk. Rug, 33 Td. 1 Skp. $3\frac{7}{12}$ Fdk. Byg og 32 Td. 6 Skp. $1\frac{5}{12}$ Fdk. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendeforening af 13 Aug. 1813: 8 Td. „ Skp. $3\frac{1}{12}$ Fdk. Rug, 8 Td. „ Skp. $3\frac{1}{12}$ Fdk. Byg og 8 Td. „ Skp. $3\frac{1}{12}$ Fdk. Havre.
- c. Efter kongl. conf. Tiendeforening af 26 Aug. 1814:

8 Td. 3 Skp. $1\frac{7}{36}$ Fdk. Rug, 8 Td. 3 Skp. $1\frac{7}{36}$ Fdk. Byg og 11 Td. 1 Skp. $3\frac{1}{6}$ Fdk. Havre.

7. Allesø Sogn, 155 Td. 5 Skp. 2 Fdk. Hartkorn, svarer:
- Efter Tiendecommissions-Kjendelse af 20 Novbr. 1813 eller Overtiendecommissions-Kjendelse af 1 Juli 1816: 8 Td. Rug, 16 Td. Byg, 10 Td. 2 Skp. $3\frac{2}{3}$ Fdk. Havre.
  - Efter kongl. conf. Tiendeforening af 8 Mai 1815: 3 Td. 6 Skp. Byg, 2 Td. 7 Skp. 1 Fdk. Havre.
  - Efter kong. conf. Tiendeforening af 7 Mai 1821: 17 Td. 3 Skp. $2\frac{3}{4}$ Fdk. Rug, 23 Td. 2 Skp. 1 Fdk. Byg, 17 Td. 3 Skp. $2\frac{3}{4}$ Fdk. Havre.
  - Efter Tiendecom.-Kjendelse af 28 Decbr. 1817: 2 Skp. $2\frac{2}{3}$ Fdk. Rug, 4 Skp. $1\frac{5}{6}$ Fdk. Byg, 2 Skp. $2\frac{2}{3}$ Fdk. Havre.
8. Norup Sogn, 243 Td. „ Skp. 1 Fdk. Hartkorn:
- Af Norup og Hasmark Byer udredes efter Tiendecom.-Kjendelse af 1 Decbr 1815:
    - Afgift at ydes med Korn, der er solgt og betales efter Capitelstarten: 27 Td. „ Skp. $1\frac{1}{3}$ Fdk. Rug, 42 Td. 2 Skp. $2\frac{11}{12}$ Fdk. Byg, 27 Td. 2 Skp. $\frac{5}{6}$ Fdk. Havre.
    - Afgift at betales med Penge efter Capitelstarten: 1 Td. 1 Skp. $2\frac{1}{6}$ Fdk. Rug, 4 Td. 7 Skp. $1\frac{2}{3}$ Fdk. Byg, „ Td. 3 Skp. $1\frac{1}{12}$ Fdk. Havre.
  - Af Egense By efter Tiendecommissions-Kjendelse af 21 Decbr. 1816, at ydes med Korn, der er solgt og betales efter Capitelstarten: 11 Td. 7 Skp. $1\frac{3}{4}$ Fdk. Rug, 11 Td. 7 Skp. $1\frac{3}{4}$ Fdk. Byg, 11 Td. 7 Skp. $1\frac{3}{4}$ Fdk. Havre.
9. Snøde Sogn paa Langeland, 265 Td. 6 Skp. „ Fdkr. 1 Alb. Hartkorn, svarer efter kongl. conf. Tiendeforening af 26 Sept. 1817: 63 Td. 6 Skp. $3\frac{187}{432}$ Fdk. Rug, 49 Td. 4 Skp. $1\frac{1}{27}$ Fdk. Byg, 105 Td. 3 Skp. $3\frac{29}{464}$ Fdk. Havre.

10. Refsbindinge Sogn, 180 Bd. 6 Skp. 3 Fdf. $2\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn, hder :

- a. Efter kongl. conf. Tiendes. af 16 Mai 1813: 23 Bd. „ Skp. $1\frac{1036}{1248}$ Fdf. Rug, 26 Bd. 2 Skp. $2\frac{260}{1248}$ Fdf. Byg, 32 Bd. „ Skp. $\frac{558}{1248}$ Fdf. Havre.
- b. Efter Tiendecom.=Kjend. af 22 Juli 1814: 18 Bd. „ Skp. $\frac{19}{24}$ Fdf. Rug, 21 Bd. „ Skp. $\frac{5}{6}$ Fdf. Byg, 20 Bd. 5 Skp. $3\frac{1}{2}$ Fdf. Havre.
- c. Efter kongl. conf. Tiendes. af 30 Mai 1821: „ Bd. 7 Skp. $2\frac{17}{24}$ Fdf. Rug, 1 Bd. 3 Skp. $2\frac{1}{16}$ Fdf. Byg, 1 Bd. 3 Skp. $2\frac{1}{16}$ Fdf. Havre.

11. Herringe Sogn, 123 Bd. 2 Skp. 1 Fdf. $1\frac{1}{4}$ Alb. Hartk., udreder :

- a. Efter kongl. conf. Tiendes. af 5 Febr. 1819: 20 Bd. 2 Skp. $\frac{2}{3}$ Fdf. Rug, 20 Bd. 2 Skp. $\frac{2}{3}$ Fdf. Byg, 20 Bd. 5 Skp. $1\frac{2}{3}$ Fdf. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendes. af 16 Juli 1821: 1 Bd. 4 Skp. $3\frac{3}{4}$ Fdf. Rug, 1 Bd. 4 Skp. $3\frac{3}{4}$ Fdf. Byg, 1 Bd. 4 Skp. $3\frac{3}{4}$ Fdf. Havre.

12. Ubberud Sogn, 312 Bd. 3 Skp. „ Fdf. 2 Alb. Hartkorn, svarer :

- a. Efter kongl. conf. Tiendes. af 25 Apr. 1812: 8 Bd. 4 Skp. $1\frac{1}{12}$ Fdf. Rug, 8 Bd. 6 Skp. $3\frac{1}{12}$ Fdf. Byg, 7 Bd. „ Skp. $3\frac{1}{12}$ Fdf. Havre.
- b. Efter Tiendecom.=Kjendelse af 18 Aug. 1812: 8 Bd. 6 Skp. $2\frac{1}{3}$ Fdf. Rug, 8 Bd. 5 Skp. 3 Fdf. Byg, 8 Bd. 6 Skp. 1 Fdf. Havre.
- c. Efter kongl. conf. Tiendeforening af 19 Mai 1815: 6 Bd. 7 Skp. $1\frac{1}{9}$ Fdf. Rug, 6 Bd. 5 Skp. $1\frac{11}{18}$ Fdf. Byg, 6 Bd. 4 Skp. $\frac{1}{9}$ Fdf. Havre.
- d. Efter Tiendec.=Kjendelse af 18 Juli 1817: 22 Bd. 1 Skp.

- 1 Fdk. Rug, 22 Id. 2 Skp. $2^{5/12}$ Fdk. Byg, 28 Id.
2 Skp. $1^{5/12}$ Fdk. Havre.
- e. Efter kongl. conf. Tiendef. af 14 Sept. 1818: 1 Id.
Rug, 1 Id. Byg, 1 Id. Havre.
- f. Efter kongl. conf. Tiendef. af 28 Novbr. 1820: 3 Id.
„ Skp. $5/16$ Fdk. Rug, 3 Id. „ Skp. $5/16$ Fdk. Byg,
2 Id. 7 Skp. $1^{13/16}$ Fdk. Havre.
- g. Efter kongl. conf. Tiendef. af 27 Sept. 1827: 1 Id.
4 Skp. 2 Fdk. Rug, 1 Id. 2 Skp. 1 Fdk. Byg, 1 Id.
3 Skp. 2 Fdk. Havre.
13. Brudager Sogn, 126 Id. 7 Skp. 3 Fdk. $1^{1/2}$ Alb.
Hartk., hder:
- a. Efter Tiendecom.-Kjendelse af 4 Martz 1818: „ Id. 3
Skp. $3^{5/6}$ Fdk. Rug, „ Id. 3 Skp. $3^{5/6}$ Fdk. Byg, 1
Id. „ Skp. $3/4$ Fdk. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendef. af 14 Novbr. 1823: 16 Id.
2 Skp. $1^{13/16}$ Fdk. Rug, 14 Id. 1 Skp. $3^{11/12}$ Fdk. Byg,
35 Id. 4 Skp. $3^{23/36}$ Fdk. Havre.
14. Gudme Sogn, 261 Id. 6 Skp. 1 Fdk. $2^{1/4}$ Fdk.
Hartk., udreder:
- a. Efter Tiendecom.-Kjendelse af 14 Mai 1818: 1 Id. 3
Skp. $2^{11/12}$ Fdk. Rug, 1 Id. 3 Skp. $1/4$ Fdk. Byg, 2
Id. 4 Skp. $2^{1/12}$ Fdk. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendef. af 10 Jan. 1822: 1 Id. „
Skpr. $1^{13/16}$ Fdk. Rug, „ Id. 5 Skp. $2^{13/24}$ Fdk. Byg,
1 Id. 6 Skp. $1^{7/48}$ Fdk. Havre.
- c. Efter kongl. conf. Tiendef. af 15 Oct. 1829 og 24 Mai
1830: 25 Id. 2 Skp. $3^{049/3960}$ Fdk. Rug, 26 Id. „ Skp.
 $1^{16259/15840}$ Fdk. Byg, 40 Id. 4 Skp. $1^{971/3168}$ Fdk. Havre.
- d. Efter kongl. conf. Tiendef. af 8 Juni og 9 Juli 1813:
25 Id. 7 Skp. $4^{15/16}$ Fdk. Rug, 27 Id. 1 Skp. $1^{5/16}$
Fdk. Byg, 40 Id. 1 Skp. $1^{23/24}$ Fdk. Havre.

15. Beile Sogn, 122 Td. 5 Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn, yder:

1. Efter Tiendecom.-Kjendelse af 22 Novbr. 1822 en Afgift med Korn, der er solgt og betales efter Capitelstarten: 15 Td. 5 Skp. $3\frac{3}{4}$ Fdk. Rug, 15 Td. 3 Skp. 1 Fdk. Byg og 19 Td. 2 Skp. $\frac{1}{2}$ Fdk. Havre.
2. Efter Tiendecom.-Kjendelse af samme Dato en Afgift at betales med Penge efter Capitelstarten: 6 Td. 3 Skp. 1 Fdk. Rug, 6 Td. „ Skp. $\frac{3}{4}$ Fdk. Byg og 7 Td. 5 Skp. $\frac{3}{4}$ Fdk. Havre.

16. Nasum Sogn, 202 Td. 1 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. Hartkorn, udreder efter kongl. conf. Tiendeforening af 7 Mai 1821: 25 Td. 6 Skp. $1\frac{1}{3}$ Fdk. Rug, 52 Td. 2 Skp. $1\frac{7}{8}$ Fdk. Byg og 49 Td. 3 Skp. $\frac{3}{4}$ Fdk. Havre.

17. Humble Sogn paa Langeland, 608 Td. „ Skp. 2 Fdk. Hartkorn, yder:

- a. Efter kongl. conf. Tiendefor. af 26de og 27 Novbr. 1816 samt 16de og 17 Octbr. 1817 med Korn, som er solgt og betales efter Capitelstarten: 90 Td. 2 Skp. $2\frac{3}{4}$ Fdk. Rug, 135 Td. 5 Skp. $1\frac{3}{4}$ Skp. Byg og 207 Td. „ Skp. $2\frac{3}{4}$ Fdk. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendef. af 5 Decbr. 1816: 7 Td. 5 Skp. $1\frac{7}{16}$ Fdk. Rug, 14 Td. 7 Skp. $1\frac{15}{16}$ Fdk. Byg og 17 Td. 3 Skp. $3\frac{13}{24}$ Fdk. Havre.
- c. Efter kongl. conf. Tiendef. af 26 Sept. 1823: 10 Td. 1 Skp. $3\frac{13}{32}$ Fdk. Rug, 20 Td. „ Skp. $3\frac{27}{32}$ Fdk. Byg og 26 Td. 1 Skp. $2\frac{28}{32}$ Fdk. Havre.
- d. Efter kongl. conf. Tiendef. af 20 Sept. 1827: 3 Skp. Rug, 4 Skp. 2 Fdk. Byg og 6 Skp. Havre.
- e. Af Forpagtergaardene Knepholm og Lykkesholm, efter kongl. conf. Tiendeforening med Besidderen af Grevskaabet Langeland af 2den October 1837: 1 Td. 1 Skp.

$3\frac{9}{16}$ Fdk. Rug, 2 Td. 3 Skp. $3\frac{1}{8}$ Fdk. Byg og 3 Td. 5 Skp. $2\frac{11}{16}$ Fdk. Havre.

18. Af Herrested Sogn, 320 Td. 3 Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. Hartkorn, ydes efter Tiendecom.-Kjendelse af 19 April 1826:

1. Med Korn, som er solgt og betales efter Capitelstarten: 55 Td. 1 Skp. 1 Fdk. Rug, 70 Td. 2 Skp. Byg og 83 Td. 6 Skp. $2\frac{1}{4}$ Fdk. Havre.
2. At betales med Penge efter Capitelstarten: 1 Skp. $3\frac{1}{4}$ Fdk. Rug, 2 Skp. Byg og 2 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Havre.

19. Maarup Sogn i Jylland, 41 Td. 2 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn, svarer:

- a. Efter Tiendecom.-Kjendelse af 15 April 1822: 10 Td. „ Skp. $\frac{1}{2}$ Fdk. Rug, 10 Td. 3 Skp. 1 Fdk. Byg og 10 Td. 3 Skp. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendef. af 5 Aug. 1829: 1 Skp. 1 Fdk. Rug, 2 Skp. Byg og 4 Skp. 2 Fdk. Havre.
Afgiften, som ydes med Korn, skulde ifølge Ministeriets Skrivelse af 19 Decbr. 1852 for Aaret 1852 betales med 4 Rbd. pr. Td. Rug, 2 Rbd. 64 f. pr. Td. Byg og 1 Rbd. 32 f. pr. Td. Havre.

20. Gæpe Sogn, 220 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Hartkorn, udreder:

- a. Efter Tiendecom.-Kjend. af 17 April 1826: 29 Td. 4 4 Skp. $3\frac{1}{4}$ Fdk. Rug, 33 Td. „ Skp. $2\frac{1}{2}$ Fdk. Byg og 38 Td. 6 Skp. $1\frac{1}{4}$ Fdk. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendef. af 17 Juli 1821: 4 Skp. 2 Fdk. Rug, 4 Skp. 2 Fdk. Byg og 4 Skp. 2 Fdk. Havre.

21. Jordløse Sogn, 194 Td. 1 Skp. 3 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn, yder:

a. Efter Tiendecom.-Kjend. af 22 Martz 1826: 37 Td. 5 Skpr. $3\frac{1}{4}$ Fdk. Rug, 35 Td. 7 Skp. $1\frac{3}{8}$ Fdk. Byg og 29 Td. 2 Skp. $\frac{1}{16}$ Fdk. Havre.

b. Efter kong. conf. Tiendef. af 2 Aug. 1821: 1 Td. 6 Skp. 2 Fdk. Rug, 2 Td. 1 Skp. 2 Fdk. Byg og 7 Skp. 2 Fdk. Havre.

22. Sønderbrohøje Sogn, 307 Td. 7 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb. Hartforn, svarer:

a. Efter Tiendecom.-Kjend. af 18 April 1826: 41 Td. 7 Skp. $\frac{1}{6}$ Fdk. Rug, 46 Td. 6 Skp. $1\frac{3}{8}$ Fdk. Byg og 48 Td. 6 Skp. $1\frac{3}{8}$ Fdk. Havre. ¹⁾

b. Efter kongel. conf. Tiendef. af 30 Juli 1821 2 Td. 5 Skp. $\frac{1}{4}$ Fdk. Rug, 2 Td. 5 Skp. $\frac{1}{4}$ Fdk. Byg og 2 Td. 2 Skp. 1 Fdk. Havre.

23. Kullerup Sogn, 127 Td. 3 Skp. „ Fdkr. $\frac{3}{4}$ Alb. Hartforn, yder efter kongl. conf. Tiendef. af 20 Juli 1821: 20 Td. 4 Skp. $2\frac{1}{2}$ Fdk. Rug, 30 Td. 4 Skp. $\frac{3}{16}$ Fdk. Byg og 39 Td. 5 Skp. $3\frac{7}{16}$ Fdk. Havre.

24. Ellinge Sogn, 147 Td. 7 Skp. 2 Fdk. $1\frac{3}{4}$ Alb. Hartf., svarer:

a. Efter Tiendecom. Kjend. af 13 Apr. 1826: 25 Td. 4 Skp. $\frac{1}{2}$ Fdk. Rug, 28 Td. 6 Skp. $1\frac{1}{8}$ Fdk. Byg og 37 Td. 5 Skp. Havre.

b. Efter kongl. conf. Tiendeforening af 26 Juni 1821: 6 Skp. $\frac{1}{4}$ Fdk. Rug, 6 Skp. $\frac{1}{4}$ Fdk. Byg og 1 Td. Havre.

25. Nyslinge Sogn, 164 Td. 6 Skp. 3 Fdk. $1\frac{3}{4}$ Alb. Hartforn, udreder:

a. Efter Tiendecom. Kjend. af 7 Apr. 1826: 17 Td. 5 Skp.

---

¹⁾ I Medfør af Ministeriets dertil erhvervede Resolution af 7 Febr. 1850 betales den Deel af Segnets Kongetiende, som forhen blev ydet med Korn, fremtidig med Penge efter Capitelstaxten.

- $\frac{1}{2}$ Fdk. Rug, 19 Td. 2 Skp. 2 Fdk. Byg og 23 Td. „ Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Havre.¹⁾
- b. Efter kongl. conf. Tiendef. af 1 Octbr. 1821: 10 Td. 3 Skp. $1\frac{1}{4}$ Fdk. Rug; 8 Td. 1 Skp. $1\frac{3}{4}$ Fdk. Byg og 15 Td. „ Skp. 2 Fdk. Havre.
26. Beistrup Sogn, 142 Td. 4 Skp. 3 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn, hder:
- a. Efter Tiendecom.-Kjend. af 11 Novbr. 1822.
1. Med Korn, som er solgt og betales efter Cap., 5 Td. „ Skp. $1\frac{1}{5}$ Fdk. Rug, 5 Td. 3 Skp. $1\frac{8}{15}$ Fdk. Byg, 8 Td. 3 Skp. $\frac{49}{60}$ Fdk. Havre.
2. Alt betales med Penge efter Cap. 6 Td. 6 Skp. $\frac{1}{4}$ Fdk. Rug, 8 Td. 1 Skp. $1\frac{5}{6}$ Fdk. Byg og 9 Td. 5 Skp. $3\frac{1}{3}$ Fdk. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendef. af 22 Juli 1823.
1. Med Korn som er solgt o. s. v.: 10 Td. 1 Skp. $\frac{1}{8}$ Fdk. Rug, 10 Td. 1 Skp. $\frac{1}{8}$ Fdk. Byg og 20 Td. 2 Skp. $\frac{1}{4}$ Fdk. Havre.
2. Alt betales med Penge efter Capitelst. 2 Skp. $\frac{11}{12}$ Fdk. Rug, 2 Skp. $\frac{11}{12}$ Fdk. Byg og 4 Skp. $1\frac{5}{6}$ Fdk. Havre.
27. Gjerum Sogn i Jylland, 84 Td. 6 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartk., svarer:
- a. Efter kongl. conf. Tiendef. af 22 Juli 1822: 18 Td. „ Skp. 3 Fdk. Rug, 16 Td. „ Skp. $2\frac{1}{2}$ Fdk. Byg og 10 Tdr. 4 Skp. Havre.
- b. Efter kongl. conf. Tiendef. af 19 Januar 1824: 2 Td. 2 Skp. Rug, 2 Td. 1 Skp. Byg og 3 Td. „ Skp. 2 Fdk. Havre.

¹⁾ 3 Medser af den ovenfor anførte ministerielle Resolution af 7 Febr. 1850 betales den Deel af Sognets Kongetiende, som forhen ydedes med Korn, for Fremtiden med Penge efter Capitelstarten.

- c. Efter kongl. conf. Tiendef. af 24 Oct. 1824: 1 Skp. Byg.
 d. Efter kongl. conf. Tiendef. af 13 Juni 1829: 4 Skp. Rug, 2 Skp. Byg og 4 Skp. Havre.
 e. Af Gaarden Konstrups Parcellister, som ere uaccorderede, er for 1852 ydet: 5 Skp. Rug, 4 Skp. Byg og 3 Skp. 2 Fdk. Havre. ¹⁾)

28. Stoenſe Sogn paa Langeland, 177 Td. 4 Skp. 2 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb. Hartk., yder efter kongl. conf. Tiendef. af 25 Novbr. 1816: 34 Td. 2 Skp. $1\frac{7}{8}$ Fdk. Rug, 9 Td. 3 Skp. $2\frac{9}{16}$ Fdk. Byg og 82 Td. 7 Skp. $\frac{1}{8}$ Fdk. Havre.

29. Haarslev Sogn, 508 Td. 5 Skp. 3 Fdk. Hartk., udreder:

a. Efter Tiendecom.-Kjend. af 27 Decbr. 1815:

1, At ydes med Korn o. s. v. 9 Td. 5 Skp. $3\frac{2}{3}$ Fdk.

Rug, 9 Td. 7 Skp. $2\frac{1}{2}$ Fdk. Byg, 9 Td. 5 Skp.

$3\frac{2}{3}$ Fdk. Havre og 5 Td. 5 Skp. $2\frac{1}{4}$ Fdk. Boghvede.

2, At betales med Penge efter Cap.: 5 Td. 5 Skp. $3\frac{7}{12}$

Fdk. Rug, 5 Td. 5 Skp. $1\frac{7}{12}$ Fdk. Byg, 5 Td. 5 Skp.

$3\frac{7}{12}$ Fdk. Havre og 4 Td. 2 Skp. 1 Fdk. Boghvede.

b. Efter Tiendecom.-Kjend. af 10 Juli 1816: 44 Td. „

Skp. $1\frac{2}{3}$ Fdk. Rug, 33 Td. 1 Skp. Byg, 45 Td. 1 Skp.

$2\frac{7}{12}$ Fdk. Havre og 33 Td. 2 Skp. $\frac{1}{8}$ Fdk. Boghvede.

c. Efter Tiendecom.-Kjend. af 18 Marts 1818: 16 Td.

1 Skp. $2\frac{3}{4}$ Fdk. Rug, 16 Td. 2 Skp. $\frac{1}{2}$ Fdk. Byg,

16 Td. 1 Skp. $2\frac{3}{4}$ Fdk. Havre og 5 Td. 4 Skp. $1\frac{3}{4}$

Fdk. Boghvede. ²⁾)

d. Af Holſe By efter kong. conf. Tiendef. af 19 Aug. 1823:

2 Td. 3 Skp. $2\frac{261}{288}$ Fdk. Rug, 2 Td. 3 Skp. $2\frac{261}{288}$

Fdk. Byg og 2 Tdr. 3 Skp. $2\frac{261}{288}$ Fdk. Havre.

¹⁾) Ifølge Ministeriets Skrivelse af 15 Aug. 1853 ſkulde Afgiften af Gjerum Sogn betales med 195 Rdlr. 6 ſ. for Marts 1852.

²⁾) Boghveden betales efter ſamme Pries ſom Byg.

- e. Af Giltkou By med flere Tiendeydere i Haarslev Sogn efter Tiendecom.-Kjend. af 5 Oct. 1835: 13 Td. 1 Skp. $3\frac{5}{6}$ Fdk. Rug, 18 Td. 6 Skp. $\frac{5}{6}$ Fdk. Byg og 13 Td. 1 Skp. $3\frac{5}{6}$ Fdk. Havre.
30. Magleby Sogn paa Langeland, 486 Td. 4 Skp. „ Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb. Hartk., udreder:
- a. Efter kong. conf. Tiendesf. af 28de og 29 Novbr. 1816 samt 18 Octbr. 1817:
1. At ydes med Korn o. s. v.: 35 Td. 7 Skp. $1\frac{7}{8}$ Fdk. Rug, 108 Td. 3 Skp. $\frac{1}{2}$ Fdk. Byg og 129 Td. 4 Skp. $3\frac{1}{4}$ Fdk. Havre.
  2. At betales med Penge efter Cap.: 6 Skp. $2\frac{5}{12}$ Fdk. Rug, 2 Td. 3 Skp. $2\frac{11}{12}$ Fdk. Byg, 2 Td. 3 Skp. $2\frac{11}{12}$ Fdk. Havre.
- b. Efter kong. conf. Tiendesf. af 8 Oct. 1832: 18 Td. 6 Skp. $3\frac{97}{156}$ Fdk. Rug, 39 Td. „ Skp. $1\frac{11}{27}$ Fdk. Byg og 48 Td. 5 Skp. $1\frac{113}{234}$ Fdk. Havre.
31. Grindløse Sogn, 231 Td. 1 Skp. „ Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb. Hartk., hder efter Tiendecom.-Kjend. af 18 April 1815: 42 Td. 6 Skp. $3\frac{1}{36}$ Fdk. Rug, 86 Td. 1 Skp. $1\frac{11}{18}$ Fdk. Byg og 61 Td. 7 Skp. $2\frac{23}{36}$ Fdk. Havre.
32. Langaa Sogn¹⁾, 123 Td. 6 Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. Hartkorn, udreder:
- a. Efter Forening af 16 Sept. 1825, conf. 19 Sept. 1826: 17 Td. 7 Skp. $3\frac{1}{3}$ Fdk. Rug, 20 Td. $1\frac{1}{3}$ Fdk. Byg og 23 Td. 4 Skp. $1\frac{1}{3}$ Fdk. Havre.

1) Denne Tiende var ved Fæstebrev af 28 Juni 1793 overdraget Geheimeconferentsraad, Grev Moltke til Skorup paa Livstid imod en aarlig Afgift af 50 Rbd.; Skatterne og Afgiften til Seminariefonden betales af Fæsteren. Efter Grev Moltkes Afgang er bemeldte Tiende atter kommet tilbage til Communitetet.

l. Efter midlertidig Forening om Afgiften for Aaret 1852:
10 Td. 2 Skp. $\frac{2}{3}$ Fdk. Rug, 11 Td. 4 Skp. Byg og
12 Td. 6 Skp. Havre.

B. Tiender, som ere perpetuerede til andre Stiftelser eller Personer, saaledes at Communitetet blot har en vis aarlig Afgift.

1. Kongetienden af Gislew Sogn, 478 Td. 1 Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. Hartkorn, perpetueret ifølge kongl. Bevilling af 12 Januar 1647 til Hovedgaarden Lykkesholm i Svendborg Amt imod en aarlig Afgift af 13 Td. 6 Skp. Rug, 21 Td. Byg, 7 Td. 4 Skp. Havre og 1 Td. Bughvedegrn. Bughvedegrnene beregnes lige med 2 Td. Byg. Enhver ny Eier af Lykkesholm skal give en billig Indfæstning. Skatterne og Afgiften til Seminariefonden betales af Afgiftshyderne.

2. Kongetienden af Frørup Sogn, 537 Td. 6 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. Hartkorn, perpetueret ifølge kongl. Bevilling af 23 Juni 1699 til Hovedgaarden Drbeklunde imod en aarlig Afgift af 15 Td. Rug og 18 Td. Byg. Enhver ny Eier af Drbeklunde Hovedgaard skal betale i Indfæstning 60 Rbd. Skatterne og Afgiften til Seminariefonden betales af Afgiftshyderne. Ved kongl. Bevilling af 30 Sept. 1672 er denne med flere Tiender givet til Bedlerlag for Hillerslev, Aaby og Aastrup Sognes Kongetiende, som ved Kong Fr. II's Fundats af 5 Marts 1572 vare henlagte til Høspitalet eller nu Communitetet. Bevillingen findes anført i Hofm. F. 5 p. 168.

3. Kongetienden af Lumby Sogn, 387 Td. 7 Skp. „ Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn, perpetueret til Hovedgaarden Nislegaard, ifølge Bevilling af 18 Decbr. 1783, imod en aarlig Afgift af 15 Td. Rug, 24 Td. Byg, 5 Td. Havre

og 3 Skp. Boghvedegrøn; disse sidste betales lige med 6 Skp. Byg.

4. Kongetienden af Otterup Sogn, 160 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. Hartkorn, perpetueret til Hovedgaarden Nislefsgaard, ifølge kongl. Bevilling af 14 Febr. 1727, imod en aarlig Afgift af 10 Td. Rug, 18 Td. Byg, 3 Td. 6 Skp. Havre.

5. Kongetienden af Vesterstjerne Sogn, 216 Td. 6 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb. Hartkorn, perpetueret til Gieren af Gaarden Langekøb i Svendborg Amt imod en aarlig Afgift af 9 Td. 3 Skp. Rug, 12 Td. 6 Skp. Byg og 7 Td. 4 Skp. Havre. Ved et under 22 Aug. 1713 og 27 Apr. 1731 confirmeret Fæstebrev af 31 Marts 1713 er denne Tiende med flere til Communitetet henlagte Kongetiender overdraget til Geheimeraadinde Krag til Egekøb, og derefter af hende i Medhold af Fæstebrevet henlagt til Leutved Hovedgaard, hvorfra den er bleven overdraget til Gieren af Gaarden Langekøb. Da denne Overdragelse stred imod Fæstebrevets Bestemmelser, blev der i sin Tid desangaaende gjort Indberetning, hvorpaa den kongl. Universitets-Direction under 9 Decbr. 1837 tilmeldte Kønens Stiftsøvrighed, at den ikke fandt, at der i det givne Tilfælde var grundet Anledning til Søgsmåls Anlæg. Afgiftshyderen betaler Skatterne og Afgiften til Seminariefonden.

6. Kongetienden af Ulbølle Sogn, 232 Td. 5 Skp. „ Fdk. 1¼ Alb. Hartkorn, perpetueret til Hovedgaarden Rakkebølle imod en aarlig Afgift af 7 Td. 4 Skp. Rug og 9 Td. Byg. Ved det ovenanførte Fæstebrev af 31 Marts 1713, kongl. conf. d. 22 Aug. s. A. og 27 Apr. 1731, blev denne Tiende med flere til Communitetet henlagte Kongetiender overdraget til Geheimeraadinde Krag til

Egekov, og senere ifølge Skjøde af 25 Febr. 1762, kongl. conf. d. 6 Febr. 1767, perpetueret til Hovedgaarden Rakkebølle.

7. Kongetienden af Ollerup Sogn, 163 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn, perpetueret til Skjoldemose i Svendb. Amt imod en aarlig Afgift af 5 Td. 5 Skp. Rug, 6 Td. 6 Skp. Byg og 2 Td. 4 Skp. Havre. Ved kongl. Bevilling af 30 Sept. 1672 er denne med flere andre Tiender (See S. 29) afgivet til Bederlag for Hillerslev, Naby og Nastrup Sognes Kongetiender (vide Hofm. T. 5 p. 168). Ifølge ovenansførte kongl. Bevilling af 27 Apr. 1731 er denne Tiende perpetueret til Hovedgaarden Skjoldemose.

8. Kongetienden af Høieslunde Sogn, 231 Td. 1 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn, perpetueret til Hovedgaarden Egekov, ifølge den tidtberørte kongl. Bevilling af 27 Apr. 1731, imod en aarlig Afgift af 5 Td. Rug, 7 Td. 4 Skp. Byg, 3 Td. 1 Skp. Havre og 1 Td. Boghvedegrøn; denne sidste beregnes liig to Tønd. Byg.

9. Kongetienden af Horne Sogn, 682 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hartkorn, perpetueret ifølge kongl. Skjøde af 22 Decbr. 1630 til Gieren af Hvedholm imod en aarlig Afgift af 22 Td. 4 Skp. Rug, 27 Td. Byg 12 Td. 4 Skp. Havre.

10. Kongetienden af Sanderum Sogn, 516 Td. „ Skp. 1 Fdk. Hartkorn, perpetueret ved kongl. Skjøde af 13 Aug. 1765 til Gieren af Hovedgaarden Christiansdal imod en aarlig Afgift af 21 Td. 4 Skp. Rug og 25 Td. 4 Skp. Byg.

11. Kongetienden af Rolsted Sogn, 281 Td. 7 Skp. 2 Fdk. Hartkorn, perpetueret til Hovedgaarden Hellerup i Svendborg Amt imod en aarlig Afgift af 7 Td. 4 Skp.

Aug, 8 Ld. 2 Skp. Byg og 3 Ld. 6 Skp. Havre. Ved kongl. Bevilling af 30 Sept. 1672 er denne i Forening med andre Tiender givet til Bederlag for Hillerslev, Naby og Nastrup Sognes Kongetiende (See S. 29) og ved kongl. Skjøde af 30 Juli 1772 overdraget Tieren af Hovedgaarden Hellerup.

12. Halvparten af Kongetienden af Beilby Sogn, 602 Ld. 5 Skpr. 3 Fdk. 2 Alb. Hartforn, overdraget til Generalkrigscommissair Riegels paa Snoghøi imod en aarlig Afgift af 82 Rbd. Denne Tiende, som ved Kong Fr. II Fundats af 5 Marts 1572 var henlagt til Communitetet, blev ved Perpetuationsbrev af 19 Decbr. 1750, grundet paa en kongelig Resolution af 15 Mai s. A., overdraget til Hovedgaarden Billeshauge, hvorfra den senere i Medhold af den kongelige Universitetsdirections Skrivelse af 4 Novbr. 1820 blev afhændet og er nu efter Skjøde af 20 Juni 1839 og med den kongl. Universitetsdirections Approbation af 10 Aug. s. A. overdraget til Kammerherre Riegels til Snoghøi. Skatterne og Afgiften til Seminariefonden udredes af denne som af de foranførte perpetuerede Tiender af Afgiftshyderen. Hver Gang Tienden overdrages til en ny Eier skal der til Communitetet erlægges som Indfæstning eller Recognition 50 Rbd.

13. En Anpart af Kongetienden af Haviglev Sogn i Hjørring Amt i Sjælland. Denne Tiende, i hvilken flere Stiftelser ere lodtagne, og som foranstaltet bortfæstet af Stiftsøvrigheden i Aalborg, er i Aaret 1684 udlagt til Communitetet (see S. 29. Sfr. Hofm. F. 5 Pag. 177). Afgiften, 5 Rbd. 5 Mk. 12 $\frac{1}{2}$, bliver i hvert Aars Decbr. Maaned indbetalt til Communitetet fra Aalborg Stiftsøvrighed.

III. Refusioner.

1. Den ifølge Rentekammer-Resolution af 20 Apr. 1675 tilstaaede Godtgjorelse af Odense Kjøbstads Consumtionskassé af 70 Rbd. er ophørt.

2. Fra adskillige Tiendehdere i Ubberud og Bellinge Sogne som Godtgjorelse for de af Communitetet udredte Skatter ifølge Tiendeforeninger af 2 Mai 1811 og 14 Juni 1813: 15 Rdl. 1 Mk. 11 f. , som betales af vedkommende Tiendehdere og erlægges paa samme Tid som Tiendeafgiften, nemlig i hvert Aars Februar Maaned.

Indtægten af Communitetets Bøndergods og de til samme henlagte Kongetiender udgjorde for Aaret 1850: 16,082 Rbd. 51 f. ; for Aaret 1853: 31,853 Rbd. 12 $\frac{1}{2}$ f. , paa Grund af de høie Kornpriser. Stiftelsens Capitalformue udgjorde ved Udgangen af Marts 1854: 160,787 Rbd. 9 $\frac{1}{160}$ f. ; Renten heraf beløb sig for Aaret 1853 til 6,247 Rbd. 5 f.

U d g i f t e r.

I. Lønninger:

- a) Den Communitetsinspectionens Formand, ved Resolution af 1 Oct. 1831, tilstaaede Godtgjorelse for Skrivematerialier . . . . . 50 Rbd. — f.
- b) Revisors Honorar, overeensstemmende med Kirke- og Underviisningsministeriets Resolution af 7 Novbr. 1849 . . . . . 75 — — —
- c) Den Politibetjentene i Odense som Stiftelsens Bud tilkommende aarlige Løn . . . . . 20 — — —
- d) Regnskabsførerens Gage . . . . . 800 — — —

- e) Den ved Resolutioner af 26 Aug. 1837 og 30 Sept. 1843 tilstaaede Godtgjørelse for Postpenge udgjorde for Aaret 1851 . . . . . 26 Rbd. 52 S.
- f) Godtgjørelse for Skrivematerialier i samme Aar . . . . . 15 — —
- II. Skatter og Afgifter til Seminariefonden:
- a) Skatter af Stiftelsens Tiender. . 1827 — 93 —
- b) Afgiften til Seminariefonden for 1851 . . . . . *) 107 — 4 —
- III. Forskjellige løbende og tilfældige Udgifter 216 — 4 —
- Efter Fradrag af disse Udgifter indsendes det betydelige aarlige Overskud af Stiftelsens Indtægter til den almindelige Skolefond.

---

¹⁾ For eet Sogn (Nørup) var Afgiften ikke bleven affordret ved Aarets Slutning og vilde derfor blive anført i næste Aars Regnskab.

Indbydelseskrift

til

Afgangsexamen og Hovedexamen

i

Odense Cathedralskole

i Aaret 1858.

Indhold.

1. Bidrag til Skolens Historie, fjerde Hefte.
  - a. Udsigt over Frequentzen, især i de sidste hundrede Aar, samt om Klasseantallet.
  - b. Biblioteket.
2. Skoleefterretninger.

Juni - Juli 1858
_____

Odense.

Trykt i Odens Stiftsbogtrykkeri hos M. G. Hennel.

I. Udsigt

over

Fregventfen, ifær i de fidsfte hundrede Aar,
fant om Glaffeantallet.

Trivialskoler var oprindeligt det almindelige Navn for de latinske Skoler, som efter Reformationen bleve indrettede een i hver Kjøbstad, efterat Munkestolerne vare ophævede. Under dette fælles Navn (der, som bekjendt, skriver sig fra Middelalderens Inddeling af de syv frie Kunster i Trivium og Quadrivium) omtales de i de antvorskovske Synodaldecreter fra 1546 (s. Nyerup de lat. Skolers Hist. S. 14); men hvad der allerede var anthydet i Kirkeordinantsen af 1537, fremhævedes i disse Synodaldecreter stærkere, nemlig Forskjellen imellem de mindre Skoler i Smaaahyerne med een eller to Hørere foruden Skolemesteren, altsaa med to eller tre Lectier (Classer), og de større Skoler i Cathedral- eller Capitelstæderne samt i enkelte andre anseelige Stæder, med fem eller, hvor Disciplenes Antal var meget stort, sex Classer og tilsvarende Lærerpersonale. Denne Adskillelse havde ret snart til Følge, at de store Skoler, i hvilke det hele Lærdoms-Trivium kunde fuldføres, udelukkende bleve kaldte Trivialskoler i Modsetning til de smaa Skoler eller „Børneskolerne“, i hvilke man ikke kunde vente at naae det Maal og den Modenhed, som Universitetsstudierne fordrede. Det er muligt, at Modsetningen endog strax fra Begyndelsen af gjorde sig gjeldende i Talebrugen; almindelig og rodfæstet sees den at være i Slutningen af

det 16de Aarhundrede og forekommer ofte i Documenter fra Christian d. 4des Tid¹⁾.

Det er bekjendt, at overhovedet de latinske Skoler og navnlig de større have været stærkt besøgte i det første Aarhundrede efter Reformationen. Ogsaa Odense Trivialskole, som var opstaaet ved en Forening af de tre gamle Munke-skoler, har vistnok fra Begyndelsen af haft en meget anseelig Frequentz, og efter enkelte Anthydninger at dømme synes Disciplenes Antal jævnt at være tiltaget i Løbet af

1) F. Ex. i Skolereformatsen af 1604 (Kieß Skånske Skolväsendets Historia S. 615) og i Skolereglementet 1632 (f. St. S. 652, 653). Præsten Anders Pedersen Perlestikker, der fra 1593 til 1613 var Discipel i begge Arter af Skoler, karakteriserer dem i sine Optegnelser, hvoraf Uddrag meddeles i N. hist. Tidsskrift V. I saaledes S. 156: „Først skal Ungdommen lære adskillige smaa Bøger udi de smaa Skoler, efter deres ingenium eller Forstand, hvor der behøves gode Skolemestere eller Lugtemestere, der kan med Underviisning, Riis og Awe lære Ungdommen de første Elementer. Siden skulle de begive sig til de store Skoler, som kaldes trivialske Skoler, udi hvilke læres fornemmeligen grammatica, dialectica og rhetorica, og udi samme Skoler ere de ogsaa undergivne Ferle og Riis, naar de forbrøder sig o. s. v.“ — Det er besynderligt, at en med vort Skolevæsens Historie saa fortrolig Mand som afd. Prof. P. N. Thorup, i sine historiske Efterretninger om Ribe Cathedralskole S. 59 har kunnet falde paa den Formodning, at naar Rector Hans Mikkelsen Ravn i sin omtr. 1650 skrevne admonitio de scholis bene constituendis (Myerup S. 114 ff.) taler om, at Disciplene, naar de have lagt en god Grundvold i en af de mindre Skoler, fordærves eller forsømmes i de større Skoler eller ved Universitetet, han da ved de „større Skoler“ forstaaer de af Christian d. 4de oprettede Gymnasier. I Christian d. 4des Love (Forordn. af 27 Marts 1629, 2 Post § 4 og den store Reces I. 1. 4 S. 352 Rosenv.) gjøres udtrykkelig Forskiel imellem Gymnasia og de største Skoler, hvilken Superlativ betegner, ligesom Comparativ og Positiv, de samme Trivialskoler.

Aarhundredet. I Christian den Tredies Skrivelse til Prior i St. Knuds Kloster Christen Povelsen dat. Nyborg Tirsd. efter St. Andreæ Ap. Dag 1554 hedder det, at Kongen har erfaret, „at Skolerne her i Landet, Gud være lobet, meget formeres med Pøblinge og andre unge Personer, som studere, saa at Skolerne i Nyborg og Odense ikke ere store nok til de Pøblinge, der ere“; derfor er det Kongens Willie, „at Prioren med det allerførste tiltænker at lade forlænge den Skole der udi Odense, saa at Pøblinge kunde der have noksom Rum at sidde udi“ (Danske Magazin II S. 74). Denne kongelige Befaling er udgaaet, imedens Mag. Laurik Golding var Odense Skoles Rector (1553-1558), om hvem Elias Maur i den Afledstale, han holdt, da han 1694 nedlagde Rectoratet¹⁾, siger (p. 18), „at Disciple Skareviis strømmede sammen til ham.“ Hvad der især i den sidste Halvdeel af det 16de Aarh. kan have bidraget til baade at høve Skolens Anseelse og forøge Tilstrømningen til den, er deels den betydelige Understøttelse, som ved Frederik d. Andens Fundats af 5 Martz 1571 (el. 1572) om 30 Disciples Bespiisning i Graabrødre Hospital fikkedes dens Disciple, hvem ogsaa andre ikke ubetydelige Beneficia vare tillagte eller i samme Tidrum bleve tillagte, deels den Omstændighed, at det i de odensesse Synodalforhandlinger under Aar 1590 udtryffeligt fastsattes, at Rectorerne i de mindre fynske Skoler ikke havde Tilladelse til at dimittere til Universitetet: hvilken Ret ene forbeholdtes Odense Skole (Nyerup S. 52). Saaledes bliver det da forklarligt, at der allerede i Slutningen af

---

¹⁾ Eliæ Naurii oratio valedictoria de clarissimis et beatissimis scholæ Otheniensis Rectoribus, habita in auditorio scholæ Othen. die IX Maii MDCXCIV. Hafniæ 1699. 8.

Aarhundredet maatte indrettes et nyt eller dog aldeles ombygget og udbudet Skolehuus¹⁾. Denne Fornøielse og Udvildelse af Bygningen er noget nær det Æneste, som Biskop Jacob Madsen (1588-1606) har fundet værdt at berette om Odense Skole i sin Visitationbog, imedens han deri har meddeelt mange Oplysninger om de andre hvenske Byers Skoler paa den Tid, og navnlig næsten altid har angivet, hvormange Disciple han forefandt, hvergang han visiterede en Skole. Imidlertid ere endog disse Antegnelser om de andre Skoler ikke ganske uden Interesse for vort Æmne; vi see nemlig, at selv af disse saakaldte smaa Skoler med to eller tre Lærere de fleste vare saa stærkt besøgte som i vore Dage de bedst frekventerede lærde Skoler²⁾, og vi kunne

1) Der er i første Hefte af disse Bidrag til Skolens Historie, som udfom i Anledning af det nuværende Locales Indvielse 1846, yttret Lov om at en saadan total Ombygning af det eldte, som den gamle Grundtegnning over Odense viser, ret anseelige tootages Skolehuus har fundet Sted i Aaret 1596. Men enhver Lov maa vige for Biskop Jacob Madsens Vidnesbyrd i hans Visitationbog (udg. af Pastor Crone 1853) S. 26: „Bygde Christoffer Walkendorff oc lod forlange Ottense Schole 12 Alne Ao. 1596 paa sin egen Bekostning vndtagen 1½ hundr. Daler, hannem beuilget aff Vor Frue Sogne Kirke der til aff Arild Huitfeldt, som da hadde Jus patronatus til Vor F. Sogen“.

2) I en kongelig Skrivelse af 19 Juli 1578 klages over, at disse mindre hvenske Skoler „ikke holdes ved lige og Magt, som det sig burde, af den Aarsag, at Skolemester og Hørere ikke have den Løn og Underholdning de dem behjælpe med kunde, hvorover en Part af Skolerne blive saa godt som aldeles øde“ (Myerup S. 51). Ogsaa i Jacob Madsens Tid var Lønnen ussel nok (Bogensse-Rectors aarlige Indtægt var imellem 45 og 46 Rdl.); Biskoppen forefandt da i de fleste Skoler uduelige eller dog meget maadelige Lærere, men Disciple var der nok af: saaledes i Nyborg Skole med Rector og een Herer 1597, 94 og senere 106 Disciple, i Kjerteminde med

allerede heraf gjøre os en Forestilling om Hovedskolens stærke 'Frequents' paa den Tid. Men flere mere directe Data tyde hen paa det Samme, og overhovedet kan man vel antage, at fra Slutningen af det 16de Aarh. indtil noget over Midten af det følgende Odense Skole har havt sit største Discipelantal. I Aaret 1608, da Anders P. Perlestikker, efterat have gaaet 15 Aar i Svendborg Skole, optoges i Odense Skoles femte eller næstøverste Klasse, var det alene i denne Klasse 49 Disciple (N. hist. T. V. 1 S. 149), og noget senere høre vi, at Skolen var „formeret og tiltaget“ saaledes, at det var nødvendigt at ansætte en sjette Hører, hvis Løn Kongen under 12te October 1629 nærmere bestemmer (Fundationsbrevet findes i Bispearchivet ibl. Skolens Documenter No. 29). Dtte Aar forinden var der ved Siden af Skolen blevet oprettet et Gymnasium, der dannede ligesom en Obergangsclasse fra Skolen til Universitetet, og dette Gymnasium, som ene af alle de af Christian d. Fjerde ved Stiftsskolerne funderede lignende saakaldte Cathedralcollegier kom til nogen ordentlig og vedvarende Virksomhed, havde, efterat det 1639 var blevet fuldstændig organiseret, en saa betydelig Tilgang, at man fandt

---

een Hører foruden Rector 1588, 85 og 1592, 90 Børn, hvilket Antal var for stort til Rummet, saa at somme sad paa Gulvet (S. 139); i Svendborg med Rector og 2 Lærere i 1594 og de to følgende Aar inellem 101 og 105; i Ålbens med ligesaa mange Lærere 1598, 103 Børn. Slettest besøgte vare Faaborg og Bogense Skole, hvor Rector ingen Medlærere havde; imidlertid havde den første Skole ikke blot i Aaret 1589, men endog 1604 lige efter en især for Børn ødelæggende Epidemie (af denne „Pest“ døde i Nyborg 50 Skolebørn) 60, og den sidste i Aaret 1595, 56 Disciple. I Aaret 1617, da A. P. Perlestikker blev Skolemester i Raskov, var der i denne, som det synes, kun med to Lærere forsynede Skole 105 Disciple (N. h. T. V 1 S. 158).

det fornødent jævnlig at dele dets Disciple i to Partier: hvilkken Kjendsgjerning atter vidner om en stærk Frequentens i Skolens Mesterlectie, der ene forshnede Gymnasiet med Disciple. I et af Gymnasiets Professorer forfattet Actstykke fra Begyndelsen af det følgende Aarhundrede anslaaes Frequenten i Skolen henved Midten af det 17de Aarh. til over tre hundrede Disciple ¹⁾. Dette klinger noget overdrevet, men urimeligt kan det dog ikke siges at være, naar man seer hen til, at f. Ex. Ribe Skole i Aaret 1592 talte 315 fattigere Disciple („tenuioris sortis alumni“ Terpæger Ripæ Cimbr. p. 506). Hvad der vistnok i Midten af Aarhundredet hidrog endeel til at forlænge Skolegangen endnu mere, end ellers allerede var sædvanligt nok, og til at samle en stor Mæsse Disciple i de øverste Classer, vare de Rescripter, som Frederik d. Tredie, i Anledning af det store Antal Studenter, som dengang laae ved Universitetet, lod udgaae under 13 April 1649 og 29 Februar 1656, hvori Rectorerne opfordres til at raade deres Disciple, „at de sig udi Skolerne forholder, indtil Leilighed kan gibes, at de til fri Kost uden for megen lang Ophold

---

¹⁾ I de vidtloftige Forhandlinger imellem Biskop Chr. Muus og Professorerne ved Gymnasiet, som foranledigedes ved kong. Rescript af 28 August 1716 om at reglere Alt hvad som angaaer Læsningen paa Gymnasium efter de daværende Omstændigheder, og som omsider førte til Frederik d. 4des nye Fundats af 25 Juni 1718, sige Professorerne: „I de Tider, der blev læst paa begge Auditoriis, da var her ei alene saadan en Frequentens, at der var aarlig 24 Gymnasister, 12 paa hvert Sted, men endog slige Beneficia til dem, at de 12 havde Kost i Klosteret og de 12 nød Rente af Legatis, imedens nu her ikke er den tredie Deel i Skolen imod forrige Tider, tilmed og Kosten har ophørt for Gymnasisterne siden Fredens Slutning anno 1660“ (Gymnasiets Documenter i Bispearch. No. 74).

kan blive befordret" ¹⁾). Paa den anden Side synes ikke længe efter Christian d. 4des Dod Frequentfen i det Hele at være aftagen noget „for besværlige Tiders Skyld“, dog i de første Decennier langt mindre, end man skulde formode efter de daværende Forholds Tryk og Understøttelsernes derved bevirkede Forringelse. Skolen havde fra 1663 til 1687 en dygtig Rector i Mag. Niels Andersen Gaels, under hvis Styrelse, efter Raars Vidnesbyrd i Affædstalen p. 53, især i hans kraftigere Aar Skolen blomstrede i alle Retninger, „saa at faa eller ingen af hans Forgængere have havt en mere besøgt Skole" ²⁾). Fra hans Tid have vi endnu tvende Actstykker, der ere af særdeles Interesse her, forsaavidt som de ere de eneste før 1757, der angive Discipelantallet for Flerheden af Classerne eller for samtlige Classer. I Bispearchivet er opbevaret iblandt Skolens Documenter under No. 27 fra Aar 1665 nogle Metæ og Sections- eller Timetabeller for fem af Skolens Classer tilligemed Rabnene paa Disciplene i hver af disse Classer; af disse Rister sees da, at Mesterlectiens tvende Afdelinger have havt 34, femte 24, fjerde 15, tredie 6 og anden 17 Disciple, altsaa ialt 96: Tabellerne for de to nederste Classer mangle. Dengang vare altsaa især de lavere Classer temmelig svagt besatte. Det andet Actstykke der-

1) Skolens Papirer i Bispearch. No. 12 og 14. En Deel af Rescriptet fra 1656 findes aftrykt i Engelstofts Univ. og Skole-Annaler 1809 B. I S. 205.

2) Ogsaa Profæssor ved Gymnasiet Erik Mule bevidner i et Document, hvori Justitsraad C. C. Bircherod ved forskjellige Argumenter og Vidnesbyrd søger at afvise Skolens Fordringer i Ringo's Bo (Skolens Papirer i Bispearch. No. 86 litt. L), at der paa de Tider, han gif i Odense Skole (1677-1686) „var stor Conflur af Ungdom saavel i Mesterlectien som i de andre Lectier“.

imod, som findes i Bispearchivet under No. 39 og hvortil Hael's's egen Concept er i Skolens Archiv, giver en langt gunstigere Forestilling om Skolens Frequent's. Det er en efter Biskoppens Opfordring afgiven Indberetning om Skolens Tilstand, uden Datum, men som maa være skreven efter 1670, da et i dette Aar stiftet Legat nævnes deri. Derefter havde Skolen i sine 7 Classer resp. 43, 35, 17, 19, 18, 21, 42, ialt 195 Disciple. Fra Hael's's senere Embedstid mangle Efterretninger; imod Forventning findes heller ikke fra Elias Naur's Rectorat Synderligt, som angaaer den her behandlede Gjenstand; kun lige i Begyndelsen af den af ham først indrettede „Skolebog“ (d. e. Regnskabsbog, Skolens ældste Protokol) berettes, at samme Aar, han blev Vicerector (som saadan fungerede han under Hael's's Svagelighed fra 1684 til 1687) lod Stiftsfriveren Spiisningen i Klosteret ophøre, hvorefter de Disciple, som vare Kostgængere, indtil videre fik 3 Mk. ugentlig i Kostpenge, og siden, da Kornets Priis steg, 4 Mk., dog saaledes, at de, som havde heel Kost, af de høiere Kostpenge maatte afstaae 1 Mk. hver til de mange fattige Exspectantes, „at de dis bedre kunde conserveris og ey formedelst Spiisningens Ophold og de Kloster-smulers Indhold schulde forlade Scholen“. Syv og tredive Disciple erholdt dengang Penge ugentlig deels for heel deels for halv Kost, og desuden understøttedes een og tredfindsthyve Expectanter (disse pleiede ellers at faae Levningerne af Klostermaden), „blandt hvilke de fattigste og nødtørftigste rigtig bekom nu 3 Bøgger og Papyr, som bleff kjøbt til dennem, nu 3 Brød, som bleff baged til dennem, nu udi Nøede Penge al den Mult og øfrige deel-Penge, som endeels forsømmelse og strafværdig uskikkelighed 3 Kirchen eller Scholen kunde foraarbage, Saa att deris tal bleff fast daglig derud-

ofver formeeret i Scholen og ikke formedelst spisningens ophold formindscheede". — Naur's Eftermand Thomas Broderus Bircherod (1694-1731) har i sine Regnskaber for de første fire Aar af sit Rectorat optegnet Navnene paa samtlige Disciple af de to øverste Classer og for de følgende fem Aar blot Mesterlectianernes Navne, og man seer da, at 1694 vare 41 i Mesterlectien, 30 i V, 1695, 47 og 25, 1696, 55 og 29, 1697, 59 og 40, 1698 og 1700 vare ligeledes 59 i Mesterlectien, 1699, 56, men 1701 kun 30 og 1702, 27. Disse Angivelser lede til at antage, at Naur har efterladt sig en talrig Skole, og at Freqventsen under hans Eftermand i Begyndelsen rimeligviis endog steg, men snart efter dalede igjen. I den følgende Skoleprotokol, som begynder med Regnskabet for 1704, findes den omtalte Fortegnelse over de øverste Classer, der kun har Hensyn til dem, som nøde fri Kost, ikke mere; men fra 1718 af har man i Distributøprotokollen et Slags Maalestof for Freqventsen. Dog vover jeg ikke at gaae saa vidt som Statsraad Bloch, der i sin Roeskilde Domskoles Historie S. 3 S. 14 yttreer, at da Beneficierne uden Tvivl have været udstrakte til alle Skolens Disciple, kan man antage i en saadan Protokol at have en fuldstændig Fortegnelse over samtlige Skolens Disciple fra den Tid af. Thi vel gjelder hvad han s. St. bemærker med Hensyn til sin Skole, „at Adelens eller andre rige og fornemme Folks Børn, som ikke nøde Beneficier, sees sjelden at have freqventeret Skolen før langt hen i det 18de Aarhundrede“, i fuldt Maal ogsaa om Odense Skole, hvor saa formuende Folks Børn gif før de sidste Decennier af det 18de Aarh.; men deels vare Indtægterne ikke eens hvert Aar og kunde vel ikke altid fordeles saaledes, at alle Skolebørn fik deraf, deels findes af nederste Classe eller den

faakaldte Sinelectie snart ingen snart kun nogle faa anførte iblandt dem, som fik Beneficier, deels sees for nogle enkelte Aar, i hvilke Disciplene ere anførte med Nummere efter den Plads, de da havde i deres Classe, flere Nummere at være udeladte, f. Ex. for Aaret 1724 ikke mindre end 10 af øverste Classe, 1 af V, 4 af IV, 1 af III, 4 af I; og endda kan man ikke vide, om de, der i Distributsprotokollen staae som de sidste i hver Classe i dette Aar, virkelig have været de nederste i Classen, og om der ikke endnu nedenfor dem har været en og anden, saa doven eller usikkert, at han paa Grund af sine Lyder slet ikke kunde komme i Betragtning ¹⁾. Smidlertid have vi vistnok i denne Distributsprotokol fra 1718 af en aarlig Fortegnelse over de allerfleste Disciple i Skolen, og fra 1731 kan man sammenholde disse Lister over Penge- og Kornuddelinger med en Post, som fra Begyndelsen af Thomas Aabys Rectorat (1731-1748) er optagen i Regnskaberne og har holdt sig der indtil Taubers Tid (1781), nemlig, hvormeget Papir der hvert Aar blev uddeelt til hver Classe (med Undtagelse af Sinelectien, der vel kun brugte Table til Skriveøvelser) og til hvor mange Disciple i hver Classe. Af disse Data kan man slutte, at der mellem 1718 og 1721, altsaa omtrent paa den Tid, da man ogsaa har et udtrykkeligt Vidnesbyrd om Freqventsens Aftagelse (f. S. 10 Not.) ikke var synderlig over 100 Disciple i Skolen, men imellem 1722 og 1739 Freqventsen atter har været lidt større, og at Skolen vel i disse Aar har talt imellem 120 og 140

¹⁾ Folk af det Slags anføres ikke i Protokollerne undtagen en eneste Gang i Maur's Skolebog (fol. 12 vers.), hvor der gjøres Rede for Uddelingen af Skolens Korn, ved hvilken Leilighed en Discipel karakteriseres som „forsømmelig Drog“ med 0 i alle Kornsorters Rubriker,

Disciple. I Skoleaaret 17³⁹/₄₀ fik 113 Papir og (lige i Slutningen af Skoleaaret) 105 Stipendier.

Inden jeg gaaer videre, kunde det være passende her at indflette nogle Notitser om Glasfeantallet og hvad dermed staaer i Forbindelse, i de hidtil behandlede to hundrede Aar. Om Antallet af Lectier eller Classer i Ddense strax efter Skolens nye Ordning ifølge Kirkeordinantsen have ingen Underretning¹⁾. I Begyndelsen af Frederik d. Andens Fundats om Bespiisningen i Klosteret nævnes som Skolens Lærere Rector og fire Hørere; men deraf kan man ikke saa lige slutte, at der 1571 kun var 5 Classer, da, skjøndt i Regelen hver Lærer havde sin Klasse, dog dengang og senere een Lærer ikke sjelden havde to Classer at passe²⁾, og vel endnu hyppigere i de større Skoler de ne-

1) I Kirkeordinantsen bestemmes i Almindelighed, at „hvor som ere 3 Forstandere (moderatores) til Skolen, der skulle Lectierne være fire, men hvor som ikke er uden to, der skulle Lectierne ikke være uden tre“. Dog angives her og i de antvorskovske Synodaldecreter Underviisningsgjenstandene ogsaa for en 5te Klasse, og i Ordinantsen hedder det henimod Slutningen af Ufsnittet om Skolerne: „At Vi nu saahave beffikket Skoler i smaa Stæder, med Skolemester og een Hører eller to, dermed ville Vi ikke have udi de store Kjøbstæder aflagt eller forværrede de Skoler, som noget bedre ere, som pleie at have en Skolemester og fire eller fem Hørere. Thi hvad var det for en Skik? o. s. v.“

2) Svendborg Skole, en af de smaa Skoler, havde i Slutningen af det 16de Aarh. endog syv Classer, men disse Classer vare det mere af Navn end af Gavn og svarede omtrent til de 3 eller 4 nederste i de større Skoler; den første var Abcet-Lectien, den anden Skrivelectien, den tredie Donatlectien, den fjerde Tye-Lectien, den femte en anden Skrivelectie paa den venstre Side, den sjette kaldtes anden Lectie og den syvende Skolemesterlectie (Mesterlectie, Rectors Klasse). Til disse 7 Classer var der kun 3 Lærere, Rector og 2 Hørere, af hvilke den øverste læste i 6te (2den), men tillige „forhørte“ Donati-

derste Classers „Veblinger“ undervistes af de ældste „Degne“ eller Disciple. I Odense Skole var der i Biskop Niels Jespersens Tid (1560-1587) foruden 5 Classer en Afdeling Begyndere, hvem Hørerne selv, rimeligen skifteviis, skulde examinere 1 Time om Formiddagen og 1 Time om Eftermiddagen, men som ellers skulde undervises af Disciple af de øverste Classer ¹⁾. I den Tid A. P. Perlestikker gif i Odense Skole (1608-1613) var denne Skole deelt i sex Classer (han kalder dem *Dcturiæ*); den første var Sinkerlectien, den anden første Lectie eller *Tye-Lectie*, tredie og fjerde kaldtes anden og tredie, femte, øverste Hørers eller fjerde Lectie, den sjette og hypperste Mesterlectien (S. 149). Sinkerlectien (*infima*) synes at have indbefattet baade *Abcdarii* og *Donatistæ*, men den har i alle Tider af dens Tilværelse været aldeles ringeagtet, saa at selv i officielle Documenter sjelden en anden Betegnelse af Classerne bruges end den af A. P. Perlestikker angivne, hvorved 2den Klasse kaldes *Iste* o. s. v., uden at „Sinken“ blev regnet med i Rækken af Classerne. Men, hvad der er værre, Sinkerlectien var saa godt som altid og saa behandlet som Stedbarn med Hensyn til Lærere, idet dens Hører i Almindelighed „blev tagen af Skolen“, d. e. var en Discipel af de øverste Classer, rimeligviis en af de ældste i Mesterlectien, skjøndt der allerede i Slutningen af

---

sterne og havde Skriveclasserne under sig; nederste Hører havde *Tye-Lectien*, men „forhørte ogsaa *Abcdarios*“ (N. h. Lidskr. V 1 S. 142 f.).

- 1) *Ratio exercitiorum in usum iuventutis scholæ Otthonianæ instituta a Nicol. Caspa. Wibergio Dioces. Fion. Epo.* Denne hidtil utrykte Læseplan, af hvilken jeg ved Hr. Dr. P. W. Bechers Godhed besidder en Afskrift efter et Haandskrift, han har fundet i Søverrig, skal jeg ved en anden Leilighed nærmere omtale.

det 16de Aarh. var henlagt nogen Løn til en femte Hører. Denne Skjebne at have en Discipel til Hører deelte i det 16de Aarh. som oftest Dye-Lectien, ja af og til endog 2den Lectie med Sinelectien. Det var vel i de Tider vanskeligt at faae en ældre Studerende til at gaae ind paa de faare ringe Bilkaar, der selv i den større Skole tilbødes de yngste Hørere (de 3 øverste Hørere vare Degne i Byens 3 Kirker), imedens det var almindeligt, at en Mesterlectianer, efterat han i 2 eller 3 Aar havde lært, hvad der kunde læres i Mesterlectien, forblev i Skolen, hvor han havde Livs Dphold, indtil han fik nogenlunde rimelig Udfigt til ikke at komme til at sulte ved Universitetet. Saa-danne bleve da tagne til Lærere for de laveste Classer og havde, i det mindste i de første Tider, nogle aparte Emolumenter derfor; men i Begyndelsen af det 17de Aarh. (efter 1614) blev det, som A. P. Perlestikker siger, „aflagt“ i al Fald for første og anden Klasse (S. 151). Christian d. Fjerde, hvis store og utrættelige Nidkjærlighed for at forbedre Skolerne er noksom bekjendt, og som i sine Skrivelser og Anordninger fra Begyndelsen af sin Regjering indtil sine sidste Aar idelig i stærkere og stærkere Udtryk lægger Bisperne paa Hjerte at fjerne udelige Skoletjenere¹⁾, har vel gjort en Ende paa denne Ustik eller dog af Nødvendighed kun taalt den i nederste Klasse. Under hans Regjering blev Skolen paa Grund af sin Størrelse forøget med een Klasse ved Ansættelsen af en

---

¹⁾ Saaledes i Skrivelse til samtlige Superintendenter af 8 April 1594 (Rieq S. 85 f. Not.), aabent Brev af 22 October 1604 (f. St. S. 614 ff.), Recepterne af 1615 og 1643 (Rosenvinge S. D. Love IV S. 314 og 360), Skrivelse til Biskopperne af 7 Dec. 1630 (Rieq S. 88 Not.).

fjette Hører, hvorom ovenfor er talt¹⁾; men til denne nu nederste Lærerpost var der kun henlagt saa ringe Indtægter, at Sinelectien, saalænge den bestod, i det Hele kun i tyve Aar havde andre end Disciple til Hørere. Herom har Maur foran i Skolebogen efterladt følgende Dphsning: „Sineheleike = Hører pleyer aff gammel Tid at være en fattig gammel Discipel aff Mesterleike, som for sin flid kunde forfremmiß till et Degne-Kald; hafde imidlertid en Discipels Kost og derforuden Lunde Sogen, indtil Aar 1669, da en studiosus ved naun Lucas Morthensen kom i Sineheleiken; menß spiseb ved Disciplernis Bord og hafte Lunde Sogen til Løn: Siden haffver der aldt været studiosi i Sinehe-Leiken, indtil Aar 1689, da Leiken bleff ledig effter Christen Jacobsen Uldis, og siden dend Tid har en Discipel af Mesterleiken²⁾ tilligemed Custode af 5te

1) S. 9. Til denne Hørers aarlige Løn var bestemt 30 Rdl. af St. Knuds Klosters Indkomster og extraordinair Kost blandt Disciplene i Hospitalet. Pengene sees ikke at være blevene erlagte til vedkommende Lærer, hvorimod han havde Lunde Sogn foruden Kosten, der besparedes, naar Høreren var Discipel og derfor siden fik en anden Anvendelse. Det i Aaret 1617 her oprettede Conrectorat derimod har ingen Indfyndelse havt paa Klasseantallet, om der end maaskee oprindeligt, da man fattede Planen om flige Skoleembeders Dyrettelse ved de større Skoler, var paatænkt en Deling af Mesterlectiens to Partier. Dog dette er det ikke her Stedet at drøfte næiere

2) Som saadan nævnes 1692 Andreas Jensen „Pædagogus in infima“ (fol. 19) og følgende Aar den Samme, „som Sineherne informerer“; han var fra 1791 tillige Løbedegn i Davinde. Uldis (Ullik) understriver, skjøndt han er Student, ikke i Protokollen blandt Hørerne, førend han 1689 er avanceret fra Sinelectien til Hører i første Lectie. Om den betroede Discipel af en af de høiere Classer, der kaldes Custos s. Afh. om Skoletugten S. 16 Not.

Leige informeret de smaa Sinder, dog under første Leige Hørets continuerlig opagt og inspection, som og svarer till begge Leiger, saalenge han niuder begge Leiger's indkomster, undertagen Kost-Kornet, som Anno 1690 blef lagt til Con- Rectoris Løn". Dette Sidste maa dengang være skeet efter en foreløbig Bestemmelse af Biskoppen og under hans An- svar. Først under 4 Juni 1701 udstededes det kongelige Rescript, hvorved „til Conrectors Løns Forbedring hen- lægges den nederste eller sjette Lectie-Hørers bevilgede Kost- korn, naar Classen lovlig ledig vorder, hvorimod Conrec- tor skal være forpligtet til samme Klasse med en dygtig Discipel af Mesterlectien at lade forshyne, som det ubi Rectoris scholæ saavel som Biskoppens Overhøring og Bisi- tats forsvarlig kan eragtes" ¹⁾).

§ Skoleforordningen af 17 April 1739 § 16 hedder det: „I de latinske Skoler maa herefter ingen Discipel antages, førend han haver allerede tilforn vel lært sin danske Cate- chismum og derforuden ei alene er færdig i at læse Dansk, baade Prent og Skrift, men endogsaa nogenledes kan skrive, paa det at baade for Lærerne og Disciplene kan spares den Tid, som paa disse første Begyndelser er hengaaet i de første eller saakaldte Sinker=Lectier". Ved disse større Fordringer til Begyndere bortfaldt altsaa den gamle Sinkerlectie eller Insima, og fornemmelig derved, ligesom og- saa ved nogle i § 17 og 19 indeholdte strengere Bestem-

---

¹⁾ Hofmans Fundatfer V S. 73. Fra samme Tid af eller maa- ske ligeledes allerede fra 1690 vare vel Lunde Sogns Degne- indtægter henlagte til første Lectiehørers Løns Forbedring; iblandt hans Indkomster findes Lunde Sogn anført i Opteg- nelserne foran den 1704 begyndte Regnskabsprotokol.

mæsser om ikke at optage eller lade forblive fattige Børn i Skolen," med mindre de ere med besynderlig gode Ingeniis derhos med stor Lyst og Beqvemhed begavede", foraarfagedes allerede 1740 en ikke ubetydelig Formindskelse i Discipelantallet, hvilket ogsaa kan sees af Papiruddelingen til 98 og Stipendieuddelingen til 89 Disciple, og paa dette Punkt imellem 100 og 80 Disciple holdt Freqventsen sig i Almindelighed indtil 1757; ringest synes den at have været 1745, da Papir blev givet til 69 og Stipendier til 66. At iøvrigt hvad der i den nævnte Skoleforordning var bestemt om Betingelserne for fattige Disciples Optagelse er blevet heelt maadeligt overholdt, vides baade af andre Vidnesbyrd (Myerup S. 229 ff.) og sees af Indledningen til Forordningen af 23 Juli 1756 „angaaende fattige Børns Antagelse i publice latinske Skoler o. s. v.", i hvilken Forordnings § 1, foruden Andet til større Betryggelse imod daarlige Subjecters Optagelse i Skolen, ogsaa fordres af dem, som ville antages, nogen Kundskab i Latin. Og — hedder det videre — „da det er at formode, at i de Skoler, hvor der ere fem eller flere Classer, den nederste Klasse paa denne Maade med Tiden kan undværes og de øvrige mest trængende og slettest aflagte Skolelæreres Løn derved blive noget forbedret, saa have Biskopperne ved forefaldende Vacance at overlægge med vedkommende Rectorer, hvad der i den Henseende maatte eragtes at være Skolen mest tjenligt og derom til Os at gjøre allerunderdanigst Forestilling". Ligeledes befales i § 3, at de Beneficarii, som efter afholdt ingeniorum Prøve og efter Lærernes Dom befindes at være af slet intet Haab, bør strax hjemvises fra Skolen for at hensættes til anden ærlig Haandtering; det Barn, som har faaet Charakteren af lidet Haab, kan endnu behol-

des eet Aar i Skolen paa Prøve indtil næste Examen, saafremt det har Hørernes Vidnesbyrd om dets Flid og Lærvillighed, og det ikke er over 12 eller i det høieste 13 Aar. Det Barn, som har faaet Charakter af temmelig godt Gaab, kan efter dets Alder beholdes 2 Aar eller længere, ifald det kan synes at forbedres, men førend nogen saadan Stipendiarius kan admitteres i Mesterlectien, maa han kunne fortjene Charakter af stort Gaab ¹⁾. I samme Forordnings § 4 er det paalagt Rectorerne at holde Protokol over alle Skolens Disciple, hvori aarlig skal indføres Oplysninger om enhver Discipel under visse foreskrevne Rubriker. Først fra den Tid af har man altsaa aarlige Fortegnelser over samtlige i Skolen værende Disciple, og efter disse Protokoller meddeles her en Oversigt over Discipulantalet fra 1757 til 1857.

---

¹⁾ Da Kongens Fødselsdag d. 31 Martz 1757 blev høitideligholdt med Tale og Sang paa det nylig ombyggede Gymnasium, der med det Samme indviedes, blev der i Anledning af denne dobbelte Fest affunget en Cantate „indsendt fra den bekjendte Danske Poët Ambrosius Stub“ (som det hedder i Originaludgaven af Cantaten, der findes i Skolens Bibliothek), i hvilken Digteren, Skolens og Gymnasiet's Fosterson, ved følgende Linier (Barfod's Udg. S. 121) vistnok alluderer til de ovenfor anførte Bestemmelser af den Aaret i Forveien emanerede Forordning:

Ustiftede! op, op fra Skole-Bænke!
 At nole der maae ingen tænke,
 Der voxer op i Sinkerie.
 Bort, bort, ulærde, fleve Sjæle,
 Som søger uden Sand's og Mæle
 Bort Kjøbenhavns Academie!

År.	Begyn- delte.	Slut- ning.	År.	Begyn- delte.	Slut- ning.	År.	Begyn- delte.	Slut- ning.
1757	69	58	1791	113	95	1825	60	51
1758	78	58	1792	148	112	1826	65	49
1759	67	44	1793	135	107	1827	63	52
1760	59	48	1794	120	85	1828	70	58
1761	60	42	1795	92	68	1829	73	56
1762	53	45	1796	83	72	1830	69	54
1763	64	47	1797	78	54	1831	78	65
1764	61	45	1798	62	50	1832	76	64
1765	63	54	1799	58	48	1833	75	57
1766	67	55	1800	57	39	1834	68	58
1767	67	62	1801	62	42	1835	67	57
1768	72	64	1802	49	34	1836	59	52
1769	75	55	1803	42	37	1837	63	38
1770	65	54	1804	42	37	1838	56	39
1771	59	43	1805	61	49	1839	62	51
1772	59	47	1806	63	53	1840	61	49
1773	61	49	1807	61	51	1841	65	50
1774	55	45	1808	61	53	1842	58	49
1775	66	52	1809	64	51	1843	65	49
1776	75	55	1810	61	38	1844	65	52
1777	76	68	1811	59	50	1845	77	72
1778	84	68	1812	76	63	1846	104	86
1779	81	64	1813	81	61	1847	111	86
1780	82	72	1814	80	61	1848	103	83
1781	89	80	1815	77	70	1849	113	93
1782	89	78	1816	83	64	1850	114	98
1783	92	76	1817	87	74	1851	109	87
1784	86	76	1818	106	88	1852	104	89
1785	101	86	1819	103	77	1853	115	91
1786	103	81	1820	96	83	1854	115	91
1787	97	80	1821	93	58	1855	145	122
1788	102	84	1822	71	51	1856	160	130
1789	101	88	1823	65	50	1857	179	—
1790	102	87	1824	65	55			

Til denne Liste vil jeg knytte nogle orienterende Bemærkninger. Den i sidstnævnte Forordnings Indledning udtalte Forventning om nederste Classes snarlige Undværlighed blev allerede Aaret efter opfyldt. Man erfarer nemlig af et kongeligt Rescript af 10 Juni 1757, at da i samme Aar efter afholdt Examen ved ingeniorum Prøve endeel Disciple i den nederste Lectie vare befundne ubegvemme til Studeringer, hvilke efter bemeldte Forordning vare blevne hjemviste fra Skolen, saa havde Biskoppen (Chr. Ramus), efter derom fra Skolens Rector Professor Søren Ancher sen indkommet Forslag, overveiet og med ham eragtet det for bedst, at den nederste Lectie, som herefter ikke vilde være til nogen Nytte for Skolen, blev reduceret, og at der altsaa ikke behøvedes mere end 4 Lectier og 4 Hørere foruden den øverste Lectie. Efter dette Forslag blev da ved samme Rescript resolveret, at den nederste (1ste) Lectie ved Odense Skole herefter skulde afgaae eller bortfalde ¹⁾. Ved denne Indskrænkning af Skolens Classer og ved den første Udrensning af uduelige Subjecter sank Discipelantallet temmelig betydeligt, og skøndt man siden ikke var slynderlig nøieregnende med Prøvetiden for Personer af „intet“ eller „lidet Haab“, og taalte mange af forargelig Opførsel, hævdede Freqvensen sig dog først lidt i de sidste Aar af Anchersens Rectorat (1748-1781), mest under daværende Hører Sibberns Vicariat. J. H. Taubers (1781-1787) og Ole Krafts (1788-1793) Ny som Skolemænd traf flere Disciple til Skolen ²⁾; men under det fireaarige Sn-

¹⁾ Delingen af nederste Lectiehørers Løn imellem de andre Lærere blev først bestemt ved Cancellieskrivelse af 2 Januar 1777.

²⁾ Skoleprotokollen er ført skjodekløst især af Kraft, i hvis Tid blot Navnene paa Disciple i Begyndelsen af hvert Skoleaar

terregnum efter Krafts Død gif det nedad, og da Publikum var i Ubished om, naar den bebudede Reform vilde komme og om den ikke vilde bringe en Realskole istedetfor en latinff Skole, er det ikke at undres over, at Frequentfen vedblev at aftage endog efterat Skolen i Slutningen af forrige Aarhundrede i Ludvig Heiberg (1797-1818) havde faaet en anseet og kraftig Styrrer ¹⁾. I Aaret 1800 var der 41 i Mesterlectien, men kun 6 i V, 4 i IV, 4 i III og 2 i II; i det følgende Aar 24 i Mesterlectien, 6 i V, 4 i IV, 7 i III, men 21 i II.

Ved Reformen ifølge Reglement og Anordning for Cathedralsskolen i Odense af 6 October 1802 indskrænkedes Classernes Antal til fire, dog saaledes, at der samtidig med, at Fordringerne til dem, som vilde optages i nederste Classe, fattedes betydeligt under hvad der var forlangt i Forordn. af 11 Mai 1775 § 20, indtil videre endnu foiedes dertil en Forberedelsesclasse for Børn af 9 Aars Alderen, der ikke besad de til Optagelse i nederste Classe fornødne Forkundskaber. Denne Classe, i hvilken der ikke maatte være over 12 Disciple, bortfaldt efter 4 Aars Forløb, men den reglementerede Inddeling i fire toaarige Classer bibeholdtes i omtrent 40 Aar. Til at un-

---

ere angivne uden Udfyldning af de andre foreskrevne Rubriker og uden at der i Slutningen af Aaret er angivet, hvem der har forladt Skolen foruden Dimittenderne; jeg har derfor maattet udfinde dette ved Sammenligning af det ene Aar med det andet. Heller ikke af Heiberg er Protokollen ført med synderlig Nøiagtighed for Reformen.

- ¹⁾ Odense Skoles Frequentfs var dog anseelig i Sammenligning med andre Skolers i den Tid: saaledes var i Ribe i L. Hansens Rectorat (1782-1818) den største Frequentfs 39 og umiddelbar før Reformen var Disciplenes Antal sunket til 10 (Thorup's Program f. 1830 S. 44).

derbise disse fire Classer blev der ansat et uforholdsmæssigt Antal Lærere, nemlig Rector, Conrector og tre Oberlærere samt 5 Adjuncter, hvilke skulde staae under Oberlærernes specielle Control med Hensyn til Underviisningen; men denne Control bortfaldt senere, ligesom ogsaa Oberlærernes Antal aftog og Lærernes Tal indskrænkedes til det Nødvendige. Ved Reformen bleve endeel ubrugbare Disciple fjernede, og da der tillige foretoges en Indskrænkning af Beneficierne og Skolen fra en Friskole blev en Betalingskole, var der i de første Aar efter Reformen ikke mange Disciple i nogen Klasse eller overhovedet synderlig mange Disciple i Skolen, hvilket heller ikke ønskedes eller var tilfjttet ved Reformen ¹⁾. I ovennævnte Reglement § 22 sættes det høieste Antal af Disciple, som paa eengang kunne optages og undervises i Skolen, indtil Skolens Reform er i fuldkommen Gang, til 75, og der tilføies, at over 100 maa det heller ikke i Fremtiden gaae. Jeg minde oftere paa min tidligere Skolebane at have hørt, at der efter Reformens Indførelse i Landets samtlige Skoler blev givet en Bestemmelse om, at der i Provinds-skolerne ikke maatte være over 70, i Metropolitan-skolen ikke over 100 Disciple. Jeg har ingensteds kunnet finde nogen saa-

---

¹⁾ Den Uoverensstemmelse, som finder Sted imellem den foranførte af Skoleprotokollerne uddragne Dversigt og den i Engelstofts Univ. og Skole-Annaler for 1809 B. 2, S. 279 af Skolens daværende Rector meddeelt Udsigt over Frequentensen fra 1802-1809, har sin Grund i, at af Heiberg Antallet er angivet som det var ved Foraars- og Efteraars-Examen, saa at baade de mangle, som ere udgaaede inden den første, og de ere medtagne, som ere udgaaede efter den anden Examen inden det nye Skoleaars Begyndelse. Lovrigt ere i de ovenfor angivne Tal for Begyndelsen af Aaret ogsaa indbefattede de Disciple, som indkom i Løbet af Skoleaaret.

dan Bestemmelse; men, hvad enten Traditionen har Hjemmel eller ikke, er det Sidste, saavidt muligt, factiſt fastholdt i Statsraad Niſſens Tid for Metropolitanſkolens Bedkommende, ſjøndt denne Skoles Locale dengang var gunſtigere for Optagelse af et større Antal end de fleſte andre Skolers; af Provindsſkolerne var i de første 40 Aar af dette Aarhundrede ſjelden nogen i det Tilfælde, at der kunde blive Tale om en Grændse for Optagelse af Aspiranter. Odense Skole har i Løbet af ſamme Tidsrum kun i Prof. Saxtorphs to første Embedsaar havt over hundrede Disciple, og dengang vare flere af Classerne overfyldte, da ingen Deling fandt Sted ¹⁾; men jævnlig har den havt over 70 og har overhovedet hørt til de, efter Tidens Maaleſtok, stærkeſt beſøgte Provindsſkoler. Da der hundrede Aar efter den første Reduction af latinske Skoler atter foretoges en betydelig Reduction, ſkulde man have troet, at Redlæggelsen af Nyborg lærde Skole havde bragt Provindsens nu eneste lærde Skole en kjendelig Tilgang; men det var aldeles ikke Tilfældet: Erfaringen fra 1740 gjentog ſig, ſjøndt nu ſom da den reducerede Skoles Stipendier bleve henlagte til Odense Skole. Overhovedet er det en Kjendsgjerning, ſom dog her maa berøres, at Skolen i det Hele har været meget lidet beſøgt af Børn fra de andre Byer, og denne Erfaring gjentager ſig endnu den Dag idag, at Thyens øvrige Kjøbstæder ſende yderſt faa Disciple til Cathedralſkolen; af 398 i min Embedstid optagne Disciple have kun 30 været fra de andre Byer.

---

¹⁾ S 1818 havde IV 24, III 29, II 32, I 21 Disciple, 1819 IV 26, III 32, II 30; men ogsaa i de følgende Aar vare enkelte Classer meget stærkt beſøgte, ſaaledes i 1820 IV af 30, II af 29, 1821 IV af 28, III af 29, II af 28, I derimod kun af 8.

Endnu vil jeg for Fuldstændighedens Skyld tilføie, at Skolen i Aaret 1840 fik en 5te Classe ved Deling af 3die Classe i to eenaarige Classer, og ved min Tiltrædelse 1843 sex Classer, alle eenaarige paa øverste Classe nær; hertil er siden endnu kommen en 7de foruden at en eller anden af Mellemclasserne af og til, formedelst et for stort Discipeltal eller af anden Grund, har været deelt i to sideoordnede Afdelinger. At den i de sidste Aar saa stærkt tiltagende Freqvents er foranlediget ved Oprettelsen af tre Realclasser, er noksom bekjendt.

II. Bibliotheket.

Hr. Dr. Chr. G. Kalkar har, imedens han var Oberlærer ved Odense Cathedralsskole, i Aaret 1836 udgivet en lille Bog, der indeholder Efterretninger om Odense Byes Bibliotheker, iblandt disse naturligviis ogsaa om Cathedralsskolens, hvis Bibliothekar han dengang var. Dette lille Arbejde har fundet fortjent Paaskjønnelse og har bidraget meget til at henlede Opmærksomheden paa de her i Byen værende ret anseelige offentlige og halvt offentlige Bogsamlinger, iblandt hvilke især Karen Brahes indeholder ikke faa litteraire Skatte. Dog ere disse Efterretninger temmelig korte, navnlig for Skolebibliothekets Bedkommende. Bogens Plan tillod ikke at gøde hvert Bibliothek en udtømmende Beskrivelse eller at dvæle ved Enkeltheder: hvorfor ogsaa Bibliothekets ældre Historie knap er berørt. Hvad Forfatteren mest fremhæver for at karakterisere denne Bogsamling, er deels Haandskrifterne og Palæotyperne, deels de vigtigste philologiske Værker, især Udgaver af Classikerne. Men ogsaa andre Retninger af Litteratur og Videnskab ere ret vel repræsenterede i dette Bibliothek, der desuden i de mere end tyve Aar, som ere forløbne siden, har modtaget en Forøgelse af Skrifter næsten til det dobbelte Antal af hvad det dengang indeholdt. Dog om Bibliothekets Beskaffenhed og Indhold vil Publikum bedst komme til Kund-

skab ved den trykte Fortegnelse, der ret snart vil udkomme; men idet jeg saaledes med Glæde bebuder et vigtigt Hjælpe-middel til dets Benyttelse, finder jeg det passende tillige noget udførligere, end det har kunnet skee i det omtalte Skrift, at berette om dets Oprindelse og Fremvært; og jeg føler mig desto mere opfordret til just iaar blandt Bidragene til Skolens Historie at behandle denne Gjenstand, som dette Aar er Bibliothekets Jubelaar.

Det er just nu hundrede Aar siden Gymnasiets Bibliothek, der udgjør Skolebibliothekets ældste Stamme, blev aabnet. Efterat Gymnasiebygningen imellem 1755 og 1757 var bleven aldeles ombbygget¹⁾, blev den indviet paa Kongens Fødselsdag d. 31 Marts 1757 med megen Stads og en Tale af Professor eloquentiæ ved Gymnasiet og Rector scholæ Søren Ancher sen, hvilkens Tale handlede om „Kongen som den bedste Opbygger“. Man synes at have været yderst fornøiet med denne Ombygning, hvorved dog Gymnasiet, der før havde bestaaet af to fuldstændige Etager, af den øverste Etage kun beholdt tilbage

---

1) At den Hovedreparation, der udførligere er omtalt i Iste Hefte af Bidrag til Cathedralst. Hist. (1846) S. 41, i Virkeligheden snarere kan betragtes som Opførelse af en ny Bygning, kan deels skjønnes af den dertil medgaaede Sum, næsten 3000 Rdl., deels af Samtidiges Vidnesbyrd. Conrector P. Holm, som har skrevet Programmet til Indvielsesfesten, lader Musen Euterpe, som af sine Søstre har faaet det Hørv at agere Prologus, forkynde det glade Budskab, „at hendes og hendes Søstres Bolig, Gymnasium Othinianum, solo pæne æquatum, ut nitidius appareat ædificatum, igjen skal aabnes d. 31 Marts“. Over Gymnasiets Dør staaer: „Anno 1755 renovata et sere de novo exstructa sunt hæ ædes etc.“, og det Samme bevidner baade Pontoppidan Danske Atlas T. III S. 452 og Hofman Fundast. T. V S. 8.

en Dvift med tre Kamre. Diſe Kamre, ſom af Mangel paa Skorſteen ikke mere vare tjenlige til Beboeſe, bleve beſtemte til Bevaringsſted for videnskabelige Apparater, og Ancherſen ſatte ſig nu i Spidsen for Udførelſen af en i diſe Aar fattet Plan, nemlig at grunde et Slags offentlig Bibliothek, ſaaledes at de Bøger, man vilde ſamle i Gymnaſiet, ikke blot ſkulde være til Nytte for Gymnaſiets Perſonale, men ogſaa for andre „brave Folk“ i Provindsen. Ancherſen viſte en meget priisbærdig Iver for denne Sag, hvorved han uden Tilſkud af Gymnaſiets eller andre offentlige Stiftelſers Midler fremmede den i kort Tid. Allerede i Efteraaret 1757 habdes ſamlede og opſtillede 152 Bind, og under 18 November ſ. A. lod han udgaae en Rundſkrivelse (hvortil Concepten er bevaret i Skolens Archiv) til Stiftets Provſter om at gjøre Herredernes Præſter bekjendte med denne Foranſtaltning og opfordre dem til at underſtøtte den ved Bidrag af Bøger. Denne Opfordring var ikke uden Frugt; endſkjøndt flere Præſter i deres Vaakſrift paa Circulairet tilſtode, at de ikke vare ſaa lykkelige at kunne anſkaffe ſig endog de Bøger, ſom de behøvede „til den tørre Rødtørft“, indkom dog allerede i Begyndelſen af det følgende Aar ikke ſaa Bidrag iſær fra Geiſtligheden i Bjerge-Herred i Fyen og fra Søndre-Herred paa Langeland. To af Kamrene paa Dviſten bleve indrettede til Bibliothekſlocale, det tredie beſtemt til mathematifke, phyſiſke og geographiſke Apparater, ſom deels allerede habdes, deels efterhaanden ſkulde anſkaffes¹⁾. Allerede i Gymnaſiets

¹⁾ Heraf havde man dengang neppe ſynderlig Andet end to ſtore Himmel- og Jordglober, hvilke, ſom Gymnaſiets Regniſkab for 17⁵⁴/₅₆ udviſer, i Lobet af dette Aar vare indkjøbt i England for 189 Rd. 1 Mk. Diſe Glober, hvilke Skolen endnu har, omtales dengang ved enhver Leilighed med Velbehag ſom en ſtor Prændelſe for Gymnaſiet.

Regnskab fra 1 Mai 1757 til 1 Mai 1758 findes da den nye Post: „Claviger (en af Gymnasisterne) for at lukke op og i og hans Umage ved Bibliotheket 3 Rd.“, Paa Kongens Fødselsdag d. 31te Marts 1758 blev det nye Bibliothek høitidelig indviet ved en Tale af Anchersen, hvori han atter lagde Tilhørerne Bibliothekets Betydning og det Dnskelige i, at det blev forsøget ved Gaver, paa Hjerte; og det Samme gjorde Forfatteren til det Program, hvorved der indbødes til Festen, Conrector Holm¹⁾. Under 2den Januar s. A. var af Biskoppen bleven autoriseret en Protokol, hvori skulde indføres alle de Bøger, som til Bibliotheket enten vare eller herefter bleve anskaffede. Foran denne Protokol er indført en „Instrux for Bibliothecario ved Gymnasium i Odense“, saaledes lydende:

„1. Hvo af Collegio, som Bøgerne blive betroede, skal med dem have nøie Tilsyn, saa ikke een eneste af dem, som nu ere eller herefter kunde tillægges, forkommes eller bliver beskadiget, og skal han og hans Arvinger derfor være ansvarlige, som for andre publique Midler og Fonds.

2. Udi den af Hans Høiærværdighed Biskoppen gjennemtrukne og forseglede Bog, af 230 numererede Blade, skal Bøgerne efter deres Format rigtig indføres, efterat der i enhver Bog er bleven tegnet, hvo der har givet dem, eller og om den kunde være dertil kjøbt.

3. To Gange om Aaret i det ringeste skal den, som forestaaer Bibliotheket, lade Bøgerne udtage, afstøve og afbanke, saa at de ei af Støv og Dnm fordærves, hvortil kan bruges tvende af de skikkeligste Discipler paa Gymnasio in feriis.

---

1) Anchersens Tale havde til Titel: Rex stator Musarum in Arcto, qua simul dedicata est Gymnasii Othiniensis bibliotheca; den er ikke trykt (Wießings Jubellærere II. 1 S. 263), Holms ret pubsecrlige Program findes i Skolebibliotheket.

4. Han maa vel see til, om der nogensteds skulde regnes, at Bøgerne deraf ei blive beskadigede, og derom betids advare Vedkommende, at derpaa kunde raades Bod.

5. Evende Gange om Aaret, ved Paaske og Micheldags-Diber, naar det maatte behage Collegium at samles paa Bibliothequets Sal for at eftersee Bøgerne, skal han være pligtig til at fremlægge for dem benævnte Bog (§ 2) og lade fremvise for dem hvad Bog de derefter kunde forlange til Eftersyn.

6. Og paa det Bibliothequet kan være til desto større Nytte, skal det være ham tilladt at udlaane til brave Folk hvad Bog de kunde begjere, imod at de derfor give ham deres Haandskrift, som paa Bibliothequet bebares til at fremvises for Collegium, om Bogen ei skulde være bleven indleveret, naar de der blive forsamlede.

7. Og kan Bøgerne udlaanes paa nogle Uger, et Fjerding- eller halvt Aar i det høieste, da de ubeskadigede maae tilbageleveres; hvilket den, som de ere betroede, haver at besørge, hvis han ei siden selv derfor vil staae til Ansvar.

8. Det kan og være til Nytte, at han af og til paa en halv Times Tid eller længere for de skikkeligste af Gymnastikerne efter Læsetimerne gennemgaaer de Bøgers Indhold, som ere dem for nærværende Tid meest fornødne at vide nogen Underretning om.

9. Hvis det i Fremtiden skulde skee, at der enten maatte kunne opfindes eller og blive givet en Capital til Bibliothequets Forøgning og Forbedring, skal for den aarlige Rente deraf kjøbes Bøger efter samtlige Collegii Godtbefindende.

10. Og paa det han, som haver Bøgerne under Hænder, kan om dem være des visfere forsikket, og derfor staae des bedre til Ansvar, skal han og ingen anden have Nøglen til Bibliothequet, men derimod lade det aabne ugentligen

tvende Gange, saasom Mandags og Tirsdags Eftermiddag Kl. 4 ved en Person, som han det kan betroe, om han ei selv da kan være tilstede, og ifald en eller anden udenbys fra skulde paa andre Tider forlange Bibliothequet aabnet, bør han ei heller dertil findes uvillig.

11. Over det, som findes paa Salen udenfor Bibliothequet, skal der forfattes et rigtigt Inventarium paa nogle Blade bag i meerbemeldte Bog § 2, hvormed og han, som staaer for Bøgerne, ogsaa maa have Tilsyn, at det ei kommer til Skade ved dem, som han paa Bibliothequet opfører. NB. For Ild og Lys maa han og vel iagttage Bibliothequet, om det der skulde behøves, hvilket dog ikke maa skee uden høistfornødne Tilfælde“.

Bogfortegnelsen selv er først begyndt d. 1ste September 1761, og dengang bestod Samlingen af 176 Folianter, 314 Qvarter, 248 Octaver og 8 Bøger i mindre Format, altsaa tilsammen 746 Bind. Det er mærkeligt nok, at der i hele de følgende 41 Aar indtil Gymnasiets Nedlæggelse eller Sammensmeltning med Skolen kun er kommet hertil 10 Bind af Suhms historiske Værker, forærede af Forfatteren, der ogsaa forærede 6 oldnordiske Skrifter, og desuden har Bibliotheket erhvervet 13 andre Qvartbind samt 9 Exemplarer af Logarithmi Briggiani, kjøbt 17⁸⁸/₈₉ som Inventarium til Brug for Gymnasisterne ¹⁾.

Noget yngre end Gymnasiets er Skolens Bibliothek. I gamle Dage blev til de fattige Børn i de nederste Class-

---

¹⁾ Særskilt er bag i Protokollen med Prof. Sibbern's Haand indført som „Inventarium ved Gymnasium“ et samme Aar anskaffet Astrolabium og fuldstændigt Landmaaler-Apparat, samt en Kasse med „meget net skaarne Figurer af Valnødde-træ, som vise alle corpora solida og sectionem coni“.

fer kjøbt de fornødne Læsebøger paa Skolens Bekostning ¹⁾, ligeledes anskaffedes latinske og græske Ordbøger saavel som hebraiske og mathematiske Bøger, som skulde perpetuere ved Skolen (Maur's Skolebog fol. 11); men til at anlægge ordentlige Bogsamlinger var her som i Landets andre Skoler neppe Plads eller Raad, og mulig følte's ikke engang Trang dertil. En saadan Trang blev først kjendelig i det attende Aarhundrede, i Løbet af hvilket adskillige Skolebibliotheker stiftedes omtrent paa samme Maade som Gymnasiets, ved enkelte Mænds Nidkjærhed og ved private Bidrag ²⁾. I Odense derimod og vel i de fleste af Landets Skoler gaves først Impulsen dertil af det Offentlige ved Forordningen af 11te Mai 1775, af hvis Bestemmelser angaaende dette Punkt (§ 42—48 Fogtman S. 548 f.) de vigtigste ere, at der i hver latinsk Skole hvert Aar skal anskaffes nogle Bøger til et Skolebibliothek, hvortil foruden de ved Skolerne faldende Bøder (for mange Forsæelser af Rectorer, Lærere, Privatdimisforer, Ungdommens Forsørere o. A.)

¹⁾ „Scholebøger, som ere udgifne til Fattige, paa det de icke schulde forsømme sig formedelst Mangel af Bøger, bestaaende af Aurora, Donat, Cateches: glose Bøger, Æsopi fab: Grammatica, Epist. Ciceronis, Dialogis og Andet, som brugis i de nederste Lectier. — Noch foruden historia passionis Græc. Lat. bestaaende af hundrede Exemplar:“ (Bircherod's Regnsk. i Maur's Skoleb. fol. 53 og 64).

²⁾ I Ribe stiftedes allerede 1720 ved Rector Chr. Falsters Iver og Biskop L. Thuras varme Understøttelse et Skolebibliothek (Thorup bl. Gisterr. ang. Ribe Cath. 5te Fortf. 1828 S. 7 ff.). I Roskilde lagdes Grundvolben til et Bibliothek i Maret 1764 (Blach Bidr. til R. Domskoles Hist. II S. 66 og III S. 33), og til dette samt to andre sjællandske Skolers Bibliotheker tillodes det ved k. Rescript af 17 Mart's 1774 at anvende 50 Rd. aarlig af disse Skolers Midler (Fogtmans Reser. ang. Geistl. S. 548).

eller overordentlige Indkomster skal anvendes en liden Sum af Skolens Midler; Bøgerne skulle være deels Skolebøger især Autores Classici, deels andre, som tjene til Studerindgers Forfremmelse; Bogsamlingen skal i Særdeleshed være til Brug for Skolens Lærere og Disciple, men naar den tiltager, saa at der findes Bøger i allehaande Videnskaber, maae Andre af geistlig og verdslig Stand laane en og anden Bog mod Forsikkring, at den til en bestemt Tid uskadt tilbageleveres; der skal i Skolen indrettes Skabe eller Bærelser til Bøgerne, og Rector skal i en Protokol indføre de Bøger, som kjøbes eller gives, samt i alle Maader være ansvarlig for deres Bevarelse; ligeledes skulle Rectors paaminde Disciplene ved deres Bortgang fra Skolen og siden, naar nogen faaer Embede eller Velstand, at betænke Skolens Bibliothek, hvorfra de ere dimitterede, med en Bog, hvori Giveren kan tegne sit Navn.

I de første Aar herefter spores ingen Iver for at sætte Forordningens Bestemmelser i Værk; der blev anskaffet yderst faa Bøger. I Aaret 1781, da Sibbern, imedens han var Rectors Vicarius, indrettede en Catalog, bestod Bibliothekets overveiende Masse af eet Værk, nemlig Allgemeine Welthistorie 47 Bind, og samtlige øvrige Bøger udgjorde kun 26 Bind: saa at Tauber (i Besvarelsen af Antegnelser til Skolens Regnskab f. 17⁸³/₈₄ i Bispearch.) med Føie kan erklære „Anlæggelsen af Bibliotheket og dets Henslyttelse paa det Sted, hvor det nu staaer“ for sit Værk. „Bibliothekstuen“ var før Reformen det Bærelse i Skolens nederste Etage, som stødte op til den Gaard, der dengang tilhørte Grev Trampe og senere har været Realskolens Locale, men nu er nedreven. Bibliothekstuen var allerede i Taubers Tid endog forshynet med et i de Tider sjældent Inventarium, en Kaffelovn, der var foræret af femte

Lectie-Hører Høyer; endvidere fandtes dengang deri, efter en Inventarieliste foran Catalogen, en Reol, Trappe og et stort Bogskab med en Paaskrift paa (vel en Arbejdsdel fra ældre Tider) samt de tvende mindre Globes, som Skolen endnu har og som vare kjøbt i Sverrig for 24 Rdl. I Taubers Rectorat anskaffedes en heel Deel Bøger, og nogle erhvervedes ved Gave; men i de følgende 10 Aar var der en fuldstændig Stilstand, og først efterat Rector Heiberg i Begyndelsen af 1798 havde gjort Biskoppen opmærksom derpaa samt paa, at Bibliotheket hvilken trængte til gode Udgaver af de almindeligst bekjendte græske og latinske Forfattere samt til gode historiske Skrifter og nogle Journaler, fik han Tilladelse til at anvende de imidlertid samlede Bibliothekspenge til Indkjøb af saadanne Bøger. Dog var Skolens Bibliothek i Slutningen af 1802, da Gymnasiet med Alts, hvad der tilhørte det, gik ind under Skolen, ikke voxet til mere end 785 Bind.

Med Reformen 1802 begynder Bibliothekets planmæssige Forøgelse og dets Flor. Allerede ved kong. Resolution af 21 Mai 1802 var det blevet paalagt Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler „at afhjælpe Mangelen paa litteraire Hjelpekilder og videnskabeligt Apparat, med stadigt Hensyn paa Lærernes og Lærlingernes Fornødenheder, og lægge Grundvold til et udsøgt Skolebibliothek og skaffe Plads til samme enten i Skolens eller Gymnasiums Bygning (Nyerup de lat. Skolers Hist. S. 323). I Reglement og Anordning for Cathedralsskolen i Odense af 6 October 1802 § 39 bestemtes til Skolebibliothekets og det mathematisk, physiske og naturhistoriske Apparats Vedligeholdelse og Forøgelse en aarlig Sum af 600 Rdl. Som Bilag 7 udstededes et i § 39 paaberaabt Reglement for Bibliotheket, der dog ligesaa lidt som de fleste andre

Bilag til denne Anordning er udkommet i Trykken, men hvoraf Skolens Archiv eier et skrevet Exemplar tilligemed et af Hertugen af Augustenborg gjennemseet og paa flere Steder med egen Haand forandret Udkast dertil, rimeligviis en Afskrift af Reglementet for Christiania eller Kjøbenhavn's Skoles Bibliothek. Dette vidtløftige Bilag indeholder i 10 Paragrapher Forskrifter om hvilken Plan der skal følges i Bøgernes Anskaffelse, hvorledes der skal forholdes med Indkjøb, hvem der skal have Tilsyn med Bibliotheket og de mathematisk-physiske og naturhistoriske Apparater, endvidere Bestemmelser om Bibliothekarens Forretninger, Fremgangsmaaden ved Udlaan til Lærere og Disciple samt hvad disse Lærere have at iagttage; om Udlaan til andre Personer er der slet ikke Tale i dette Reglement.

Begge omtrent lige store Bibliothekers Bøger udgjorde i 1802 sammenlagte efter min Optælling 1569 Bind. Til denne Stamme sluttede sig efter Prof. Saxtorph's (Progr. f. 1841 S. 57) og Dr. Kalkars Beretning (i Archivet har jeg Intet kunnet finde derom) en ved den daværende Oberdirection modtagen Gave af omtrent 1000 Bind. Professor Heiberg's Incrementcatalog, som gaaer fra Begyndelsen af Aaret 1804 indtil 1818, udbiiser for dette Tidsrum en Tilvæxt af 1878 Bind, hvoraf nogle ere erhholdte ved Gave, men de allerfleste ere indkjøbte deels i Bogladerne deels paa Auctioner, af hvilke dog ingen enkelt gav noget stort Udbytte. At Antallet af Bøger ikke steg høiere i det nævnte Tidsrum, ligger deels i Pengebøfsens flereaarige flette Tilstand deels i den Omstændighed, at dengang bethdelig Mindre, end der var normeret, virkelig blev anvendt til Bøger: hvoraf man dog ikke maa slutte, at de andre i Anordningen omtalte Underviisningsapparater have slugt

det Øvrige¹⁾. Fra 1819 til 1821 ere kun de paa Auctioner kjøbte Bøger indførte i Incrementprotokollen, og efter dette Aar savnes særskilte Fortegnelser over nye Bøger indtil 1841; men efter Dr. Kalkars Angivelse ere fra Slutningen af 1818 til 1835 tilkomne omtrent 4500 Bind, hvoraf en stor Deel erhvervedes paa de betydelige Auctioner, som forefaldt i det nævnte Tidrum, deels i Fyen deels i Kjøbenhavn, efter Prof. Heiberg, Landsdommer Baden, Kammerjunker Heinen til Fraugdegaard, Stiftamtmand Kofod, Conferentsraad Moldenhawer, Adjunkterne Krag, Krejdal, Overlærer Brohm o. A. Desuagtet blev ogsaa imellem 1823 og 1835 i Gjennemsnit knap den tredie Deel af den oprindelig normerede Sum forbrugt. Paa den anden Side er i Løbet af dette Aarhundredes første Halvdeel Bibliothekets Masse to Gange bleven formindsket ved Salg af Doubletter, første Gang i August 1807 (333 Bind) ved en særskilt Auction i Rectorboligen, anden Gang 1835 paa Auctionen efter Overl. Brohm. — Fra Udgangen af 1835 indtil Midten af 1841 var efter Prof. Sartorps Optegnelse (Progr. f. 1841 S. 58) Tilvæksten 1616 Bind, og Bøgernes daværende Antal var saaledes 9798 Bind foruden Programmer, Heilighedskrifter, Taler o. s. v. I det sidstnævnte Tidrum blev der aarlig anvendt noget over Halvparten af det normerede Maximum, undtagen 1838, i hvilket Aar forbrugtes 754 Rd. 12 $\frac{1}{2}$, altsaa ikke saa Lidet over Maximum, vel nærmest paa Grund

---

¹⁾ De saa physiske Instrumenter, som Skolen fik i de første Aar efter Reformen (af saadanne findes nævnedes i Deliberationsprotokollen en hydrostatisk Vægt og et Pyrometer med 6 Stænger, en Elektriseermaskine, en Reflections-Teleskop, et kunstigt Die og Dre), erholdtes enten ved Gave, eller betaltet extra-ordinairt af Communitetets Midler.

af et betydeligt Indkjøb paa den Brummerfke Auction, hvorved Bibliotheket fik en anseelig Forøgelse især af Værker henhørende til de nyere Sprog. I Aaret 1841 nedfattes Budgetsummen til 350 Rbd. (hvoraf endda 20 til 30 Rbd. i flere Aar henlagdes til Forskyndelse af Discipelbibliotheket) og senere til 270 og 200 Rbd., hvilken Indstrækning nærmest foranledigedes ved de betydelige Beløb, som Anskaffelsen af de naturvidenskabelige Samlinger udkrævede; men fra 1852 er til Bibliotheket og de naturvidenskabelige Samlinger samt øvrige Underviisningsapparater henlagt 350 Rbd. aarlig, og den normerede Sum er siden 1844 ogsaa aarlig anvendt efter sin Bestemmelse; hvad der i et enkelt Aar bespares paa Bibliotheksscontoen, kan efter Universitetsdirectionens Resolution af 10 Juni 1843 komme Bibliotheket tilgode i det næste Aar uden Afkortning, men paa den anden Side vil ogsaa Bibliotheksskassens eventuelle Underbalance i et enkelt Aar være at liquidere i den normerede Sum for det paafølgende Aar. Især fra 1844 af er en ikke ringe Deel af den til Bibliotheket normerede Sum aarlig anvendt til Anskaffelse af Apparater til den geographiske Underviisning, som Skolen tidligere næsten ganske havde manglet, endvidere til Tegne- og Sangapparater; men desuagtet har Bibliotheket faaet en saadan Tilvæxt siden 1841, at dets nuværende Masse udgjør henved 16,000 Bind, naar Programmer og andre Smaaskrifter medregnes, men Doubletter fradrages. Af hvad der er tilkommet siden Slutningen af 1843 ere endeel Bøger erhvervede til forholdsvis billige Priser paa flere Auctioner, især efter Prof. Lauber (1847), Pastor Sorterup (1851), Biskop Mynster (1854) og Stiftsphysicus Aarestrup (1856), men endnu flere skyles Gaver deels fra Universitetsdirectionen og Underviisningsministeriet, deels fra Pri-

vate, af hvilke jeg her vil nævne Conferentsraaderne Veddel Simonsen og Wegener, der have foræret Skolen de af dem udgivne Skrifter, Etatsraad Blom, afd. Justitsraad Jacobsen, Justitsraad Bølling, Kammerjunker Oldenburg, Kasserer Hansen, flere Lærere og forhenværende Disciple. En anseelig Samling af Bøger har Biskop Tetens i Aaret 1849 sendt som Gave til Bibliothekerne i den By, hvori han havde været Stiftsprovst; af de Bøger, som tilfaldt Skolen, bleve dog adskillige, som vare Doubletter for vort Bibliothek, efter Ministeriets Bestemmelse igjen overladte til andre lærde Skolers Bogsamlinger. Endelig har afd. Pastor Westengaard ved testamentarisk Disposition i Aaret 1853 tilladt Skolen af hans efterladte Bøger at udtage nogle, som det kunde være ønskeligt for den at komme til at eie. — Hvis man skal fremhæve nogle Sider af Bibliotheket, som især trængte til at forsøges og i de sidste 15 Aar ogsaa ere blevne betydelig forsøgede, da er det dansk og tysk Litteratur, de mathematiske, physiske og naturhistoriske Videnskaber.

Tilsynet med Bibliotheket paaligger Rector, og han staaer til Ansvar for dets Vedligeholdelse (Forordn. af 11 Mai 1775 § 46, 7 Nov. 1809 § 126). I Begyndelsen besørgede han ogsaa Udlaanet og Protokolføringen; men efterhaanden som Skolebibliothekerne ere blevne større, ere ved de fleste Skoler de specielle Forretninger blevne overdragne en af Lærerne som Underbibliothekar. Her bestemtes det allerede ved kongel. Resolution af 21 Mai 1802, „at af de ansættende Adjuncter den ene skulde gaae Rector tilhaande ved Skolebibliotheket“ (Nyerup cit. St.), hvorimod det noget senere approberede Reglement for Bibliotheket ikke indskrænker denne Post ene til Adjuncterne. Det hedder nemlig i dette Reglements § 5: „Skole-

bibliothekets Bibliothekar er bestandig en af de ved Skolen ansatte Lærere og udnævnes af Over-Directionen. Er han ikke selv Medlem af Skoleraadet, forshner dette ham med en Instrux for hans Forretninger og Pligter i Overeensstemmelse med dette Reglement, og saa er han forpligtet at vende sig til Skoleraadet med skriftlige Førestillinger og Forslag i alle Anliggender angaaende Skolebibliotheket". Sandsynligviis var det oprindelig ikke betænkt at forene nogen Godtgjørelse med Forretningen, der altsaa betragtedes som en Byrde, hvilken ingen af Skoleraadets Medlemmer kunde have Lyst til at bære, og hvilken man derfor fandt det beqvemlest at sthyde over paa Adjuncterne, der stode udenfor Skoleraadet og vare ganske afhængige af det; men da der senere blev forenet en liden Løn med denne Bestilling, vilde man ikke udelukke Conrector og Overlærere fra Afgang til dette Emolument. Smidlertid have dog de første Bibliothekarer været Adjuncter, og de senere fik det lille Embede ikke fordi de vare blevne eller havde Udsigt til at blive Overlærere, men som ældre Lærere, der ansaaes for særdeles skikede til denne Bestilling og vare villige til at overtage den. Samtidig med Reformens Indførelse blev Adjunct Schandorph udnævnt til Underbibliothekar, og da han afgik i det følgende Aar, blev Adjunct (senere Overlærer) Bergenhammer hans Eftermand. Efter dennes Død valgtes Overlærer Brohm ved Resolution af 9 April 1825 og vedblev at være Bibliothekar indtil sin Død (4 Juli 1834); hans Eftermand baade som Overlærer og Bibliothekar blev Dr. Kalkar (23 Septbr. 1834), og da han var bleven befordret til geistligt Embede, fulgte Dr. Paludan Müller, der allerede havde vicarieret fra Begyndelsen af 1813, da Kalkar tiltraadte en Udenlandsreise, men først blev endelig bestiftet til Underbibliothekar ved

Universitetsdirectionens Skrivelse af 21 Mai 1844; endelig efter Prof. Müller's Befordring beskikkedes under 20 October 1853 til Bibliothekar Adj. Kragh, der Aaret efter ogsaa succederede Müller i Oberlærerposten. Udnævnelsen til denne Bestilling skeer endnu ligesom fra først af ved Overbestyrelsen efter Rectors Forslag. Lønnen bestemtes i 1802 til 50 Rd. aarlig, og denne Godtgjørelse er forbleven uforandret, uagtet Bibliothekets Omfang efterhaanden er steget til det Tidobbelte og Forretningerne næsten hvert Aar ere blevne flere.

Hvad Anskaffelsen af Bøgerne angaaer, da fastsætter Forordningen af 11 Mai 1775 § 42, at Rector aarlig skal indsende en Fortegnelse over, hvad for Bøger der for den lille til Bibliotheket dengang henlagte Sum skulle kjøbes, til Biskoppen, som udvælger dem, han finder mest fornødne og nyttige, hvorefter Rectoren maa købe samme til Skolens Nytte. Derimod forbeholdt efter Reglementet af 1802 § 3 Overdirectionen sig at disponere over Anvendelsen af den da normerede Sum til Bøger og Apparater, og til den skulde Skoleraadet kvartaliter eller oftere indlevere en Fortegnelse paa de Bøger, som bragtes i Forslag til at indkøbes, med tilføiede Priser; ja i Begyndelsen besørgede Overdirectionen selv ved et af sine Medlemmer (Moldenshawer) Indkjøbet. Ved Forordningen af 7 November 1809 er denne Umhyndighedstilstand ophævet, og Skolen har nu indenfor Grændserne af Budgetsummen frit Raaderum til at anskaffe hvad der skønnes at være fornødent eller ønskeligt at have. Af de anskaffede Bøger ligge de, som have en mere almindelig Interesse saavel som samtlige Journaler, Programmer og andre Smaa skrifter i en vis Tid til Eftersyn i Lærernes Aftrædelsesbærelse, hvor der ogsaa er henlagt en Fortegnelse over dem og en Forslagsprotokol.

I Begyndelsen var ingen bestemt Ublaaanstid fastsat; senere bestemtes den til to Middagstimer hver Uge (i de senere Aar Tirsdag og Fredag 12-1), dog saaledes, at en Bog, som der habes siebliffelig Brug for, ogsaa kan erholdes udenfor disse Tider. Ublaaet er ikke indskrænket til Skolens Personale, men i lang Tid har enhver læselyst og paalidelig Person i Provindsen haft Afgang til at benytte Bibliotheket. Glædeligt har det været at see, hvor flittigt de ældre Disciple især i de senere Aar have benyttet Bibliothekets Hjælpemidler ikke blot til det Arbejde, Skolen medfører, men flere af dem ogsaa til Selbstudium.

Om begge Bibliothekers oprindelige Localer er talt ovenfor. Overleveringen af Gymnasiets Bogsamling og andre Apparater til Skolen blev forsinket ved Biskop T. Blochs Død, og Foreningen af begge Samlinger i eet Locale fandt først Sted i Begyndelsen af 1804, efterat Overdirectionen under 27 December 1803 havde bifaldet Skoledirectionens (o: Stiftsovrighedens eller Ephoratets) Indstilling desangaaende. Den forenede Bogsamling opstilledes nu i Gymnasiebygningens mindre Auditorium paa venstre Side af Vestibulen, imedens det større Auditorium paa høire Side blev Skolens, ligesom det tidligere havde været Gymnasiets Solennitetsaal; senere brugtes det tillige til Gymnastiklocale. Man tænkte ogsaa dengang paa at oprette en Læsestue ved Bibliotheket enten i Vestibulen eller i et af Qvistværelserne (Skoleraadets Deliberationsprotok. 16 Aug. 1804); men denne Plan blev ikke udført. Senere foranledigede Bøgerens bethdelige Forøgelse, at man atter maatte tage det større Qvistværelse i Brug til deri at opstille en Deel af Bibliotheket, og Rummet begyndte endda tilfids at blive for knapt, saa at man havde maattet berøbe Stiftsbibliotheket de Samme overladte tvende andre Qvist-

værelser (jfr. Kalkar om D. Bibl. S. 39), hvis ikke Skolen i Aaret 1846 havde faaet et nyt opbygget større Locale med Solennitets- og Gymnastiksal. Der blev da bestemt, at Bibliotheket skulde forblive i Gymnasiebygningen, der formedelt sin Beliggenhed ikke godt kunde afhændes til privat Brug, og at ogsaa den større Sal skulde benyttes til Bibliotheksværelse. Men nu foreslog Biskop Faber, der ønskede ved denne Leilighed at skaffe Stiftsbibliotheket et eget rummeligere Locale, at Gymnasiet skulde overlades til dette Bibliothek imod et Vederlag, der var tilstrækkeligt til derfor at indrette Værelser til Skolens Bogsamling i Skolebygningen selv. Denne for begge Stiftelser særdeles heldige Plan, hvorved navnlig Skolen fik et Locale, der var langt mindre bekosteligt at vedligeholde og meget bekvemmere, erholdt efter Universitetsdirectionens Indstilling kongelig Approbation (jfr. Bidrag til Skolens Hist. I S. S. 29 og 45 samt Progr. f. 1847 S. 99 ff.); Bibliotheket blev allerede flyttet i Juleferien 1846 og opstillet i de to Værelser i Stueetagen, som oprindelig havde været bestemte til de naturvidenskabelige Samlinger. Men efter ti Aars Forløb maatte Bibliotheket atter skifte Plads, da der ved Skolens seneste betydelige Udvidelse og Oprettelse af Realclasser blev Trang til flere Classéværelser. I Midten af forrige Aar er det da blevet flyttet op paa Loftet og opstillet i de to store Værelser, som før vare brugte til Opbevaringssted for de naturvidenskabelige Samlinger, samt i den parallel dermed paa den anden Side af en Corridor indrettede Sal af 24 Alens Længde (s. Progr. f. 1857 S. 144 ff.). Dette nye Locale er smalt og lavt og staaer i Skjønhed langt tilbage for det forrige, men iøvrigt er det anstændigt og endda ret hyggeligt, og tillige har det den Fordeel, at det allerede i sin nærværende Skikkelse kan rumme flere Bøger end

det forrige, og, hvis det gjøres fornødent, kan udvides til begge Sider.

Af Cataloger har Bibliotheket en heel Deel baade ældre, fra Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede, og en nyere, som efter Bergenhammers i smaa Hefter skrevne Fortegnelse er indført i tre store Protokoller og fortsat til seneste Tid; men den Roes, som Dr. Kalkar S. 20 tildeleer denne sidste Catalog, kan jeg ikke istemme. Den har store Mangler og Ubequemmeligheder i Planen, og disse Mangler ere blevne forøgede med Tiden, idet den til nye Bøgers Indførelse levnedes Plads ikke har staaet i Forhold til Bibliothekets Tilvæxt; denne Catalog, som nu vel har tjent i over 30 Aar, er efterhaanden paa mange Steder bleven saa chaotisk i sit Udseende, at man neppe kan finde Rede i den. I 1842 havde man fattet den Beslutning at lade trykke en fuldstændig scientifisk ordnet Catalog, der skulde udkomme som første Deel af det følgende Aars Skoleprogram (jfr. Progr. f. 1842 S. 39 f., 1843 S. 17); men de, som tænkte herpaa, havde neppe nogen klar Forestilling om de Forarbejder og de Pengemidler, som et saadant Foretagende kræver; kun tre Ark udkom i det følgende Aars Program, og af flere Grunde stillede Sagen derefter i Bero. Siden 1854 er efter Ministeriets Foranstaltning arbeidet paa at tilvejebringe en ny og hensigtsmæssigere Catalog, der senere skulde trykkes (s. Progr. f. 1854 S. 103 f.). Ministeriet var dengang af den Mening, at Catalogen vilde være helst heelt at aftrykke i det første Program, der udkom, efterat Arbeidet var tilendebragt; men efter Rectors nærmere Forklaring og Indstilling har Ministeriet under 16 Mai f. A. bifaldet, at Catalogen trykkes særskilt, og at der til Afholdelse af Udgiften dermed i Budgetforslaget for 18⁵⁸/₆₀, foruden det sædvanlige Beløb

til Programmer, under denne Konto optages et ekstraordinært Tilskud af 300 Rd., og ligeledes paa Budgetforslaget for 18⁵⁹/₆₀ et ekstraordinært Beløb af den Størrelse, som kan antages at ville medgaae til Trykningen af Resten af Catalogen. Seddelcatalogen blev færdig ifjor og Realcatalogen er saavidt fuldført, at Trykningen har kunnet begynde; det hele Arbeide udføres af Bibliothekaren, Overlærer Kragh.

Sluttelig vil jeg endnu tilføie nogle Ord om Forbindelsen eller rettere sagt Mangelen paa Forbindelse imellem Cathedralsskolens og Odense Byes øvrige Bibliotheker. Af disse Bibliotheker har Dr. Kalkar i sit Skrift omtalt Karen Brahes, Fyens Stifts-, Militær- og Borgerbibliotheket, hvilket sidste dog synes senere at være gaaet ind, hvorimod der er tilkommet Læseforeningens Bogsamling, der efterhaanden er voret til en betydelig Størrelse, samt den paa Odense Slot værende Afdeling af det kongelige Haandbibliothek, der ved allerhøieste Resolution af 31te December 1850 blev skjenket til Fyens Stift. Allerede Dr. Kalkar har i Fortalen til sit 1836 udkomne ofte nævnte Skrift gjort opmærksom paa Vigtigheden af, at de i og for sig indskrænkede Kræfter, over hvilke hvert enkelt af disse Bibliotheker har at raade, ikke spildes, men vinde i Styrke ved en Forening, samt udtalt sig om det Gavnlige og Onskelige i, at de forskjellige Bibliothekers Bestyrelser forenede sig om at kjøbe Bøger efter en fælles Plan og ikke, som hidtil, hvert Bibliothek anskaffede, hvad det troede at være til sin Tarv, uden at forhøre sig om det ikke allerede var tilstede i et af de andre, hvorved mangt et kostbart Bærk fandtes i Byen in duplo, og til Gjengjæld mange andre ligesaa vigtige aldeles savnedes. Dgsaa mig var, efterat jeg var bleven ansat her, den Ødselhed, som viste sig i An-

ffkaffelsen af de samme Bærker i to Bibliotheker, paafaldende, og jeg tillod mig dengang at fremkomme med det bestedne Onske, at Bestyrerne eller Bibliothekarerne for Stifts- og Cathedralsskolens Bibliothek maatte, inden de aarlige Bestillinger af Bøger fandt Sted, conferere deres>Lister med hinanden og forhøre sig, om ikke en Bog, der ønskedes anskaffet paa det ene Sted, allerede fandtes paa det andet. Men dette Forslag vandt dengang ikke Bifald. — Et Skridt videre gaaer Forfatteren af en interessant Artikel: Om et eneste stort offentlig Bibliothek i Staden Odense, der findes i Hempels (C. Baggers) Bidrag til Tidshistorien 1838 No. 12 (Forfatteren er, som man seer af Ersklevs Forfatterlexicon, Geheimearchivar Conferentsraad Wegener, dengang Lector ved Sorøe Academie). Han skildrer med levende Farver Adspjittelsens Ulemper og foreslaaer Foreningen af de sex dengang i Odense bestaaende Bogsamlinger (Læseforeningens medregnet) til eet Bibliothek i eet Locale og under een Direction, bestaaende af sex Directorer, hvoraf hver forestaaer den Section, som før har udgjort et særskilt Bibliothek, og har en vis Uafhængighed indenfor dens Omraade, men dog skal arbejde i Samklang med de andre Directorer ved Mageskifter imellem Sectionerne og navnlig ved Indkjøb af Bøger, hvilke sidste skulle afgjøres i en Forsamling af de 6 Directorer efter fælles Dverveielse, dog saaledes, at hver Director har den afgjørende Stemme for sin Section og fuld Raadighed over sine Fonds, hans Colleger derimod kun en raadgivende. Denne Idee, hvilken Forfatteren i Artikelens Overskrift kalder „en patriotisk Phantasi for Fyenboere“, indeholder den første Spire til en senere af Regjeringen i Bevægelse sat Plan til Stiftelsen af et Centralbibliothek for Fyen.

Ved Skrivelse af 11te Juni 1851 tilkjendegav Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet Stiftsøvrigheden sit allerede i længere Tid nærrede Ønske, at medvirke til Oprettelsen af et Centralbibliothek i Fyen ved en Forening af flere i Odense værende offentlige Bibliotheker, og anmodede Stiftsøvrigheden om, efter Forhandling med Bibliothekaren for Slotsbibliotheket, hvilket det ved ovenfor omtalte kongelige Rescript var tilladt at optage i et saadant eventuelt Centralbibliothek, at udtale sig om, hvorvidt Forholdene maatte tilstede en Forening af flere af de i Odense værende offentlige Bibliotheker, og i bekræftende Fald at meddele Ministeriet en Plan for Oprettelsen af et saadant Centralbibliothek, ledsaget af en Beregning over de Udgifter, som dets Oprettelse og Vedligeholdelse vilde medføre, saavel som en Oversigt over de Resourcer, som til deres Dækning maatte være tilstede. Da Ephoratet, foranlediget ved denne Ministerialskrivelse, ogsaa havde forlangt Rectors Erklæring med Hensyn til Skolens Bibliothek, udviklede Rector i sin under 24de Juni s. A. afgivne Betænkning Skolebibliothekets særegne Viemod og Brug, hvorfor han fra Skolens Standpunkt og seende hen til dens Interesse ikke kunde ønske nogen Forandring i Bibliothekets hidtil værende Stilling, men at han dog paa den anden Side erkjendte det Ønskelige i, at de hidtil spredte Kræfter bleve mere samlede, og at den strenge Afsondring og Uafhængighed af Odense Byes forskjellige Bibliotheker fra hverandre, hvorved endeel Pengemidler ere blevne spildte, hævedes, ligesom han ogsaa troede, at Skolens Bibliothek, uden at tabe væsentlig sin Charakter og den Nytte, det hidtil havde stiftet i sin Kreds, kunde indordnes under det paatænkte Centralbibliothek med fælles Bestyrelse, Bibliothekar, Catalog og Fonds paa visse nærmere

angivne Bilkaar, hvoraf de vigtigste vare, at det som en Section af Centralbibliotheket beholdt sin Plads i Cathedralskolens Bygning med let Afgang for Lærere og Disciple, samt at der ved Bogkjøb toges særdeles Hensyn til Skolens Tarv. Efterat Ministeriet ved Stiftsøvrighedens Skrivelse af 11te September s. A. og de samme vedføjede Bilag var blevet underrettet om, at de Bibliotheker, med Hensyn til hvilke der kunde være Spørgsmaal om at lade en Forening som den omhandlede indtræde, vare Høns Stiftsbibliothek, Slotsbibliotheket og Cathedralskolens Bibliothek, tilkjendegav Samme i Skrivelse af 8de October s. A., „at de Betingelser, som af Rector vare bragte i Forslag, indeholdt efter Ministeriets Formening de laveste Fordringer, der fra Skolens Side kunde opstilles for dets Bibliotheks Indordning under det paatænkte Centralbibliothek; men selv om man vilde blive staaende derved, vilde der dog kun tilveiebringes en halv Forbindelse, der ved Forviklinger, som formeentlig vilde være en uundgaaelig Følge deraf, ikke vilde kunne være uden en uheldig Indflydelse saavel for Skolen som for det paatænkte Centralbibliothek. Ministeriet maatte derfor være af den Formening, at Skolens Bibliothek rettest maatte forblive i den samme Stilling som hidtil, idet Samme dog fra sin Side ikke vilde have Noget at erindre imod, at der efter nærmere Forslag fandt en Udvevling Sted imellem det og det paatænkte Centralbibliothek, saaledes at hiint afgang til dette, hvad der staaer i fjernere Berørelse med Skoledisciplinerne, og igjen derfor modtog fra dette, hvad der nærmere angaaer disse“. — Det er saaledes kun Stiftsbibliotheket og Slotsbibliotheket, som vilde komme til at danne Centralbibliotheket; men da det første kun har faa, det sidste ingen Midler til Vedligeholdelse og Forøgelse, og det har nogen Banfælighed at

anvise nye Hjelpekilder, have de fortsatte Forhandlinger om disse tvende Bibliothekers Forening og et Centralbibliotheks Oprettelse endnu ikke ført til noget endeligt Resultat. Smidlertid ere Forholdene nu saadaane, at en større Samvirken imellem det eventuelle Centralbibliothek, Cathedral-skolens — og vel ogsaa Militairbibliotheket, hvis dette vedbliver at bestaae — let vil kunne tilveiebringes. Karen Brahes Bibliothek, der for sin lille aarlige Rente (8 Rd.) kun anskaffer danske Bøger, som ere ældre end 1736, og Læseforeningens Bibliothek, der nærmest er beregnet paa underholdende Læsning for Middelstanden, kunne her ikke komme i Betragtning.

B i d r a g

iii

Odense Cathedralskoles Historie.

Femte Hefte.

Actstykker henhørende til Disciplinens Historie.

1. Skolens ældste Love.
2. Kongelige Rescripter om den Discipel, som havde forskrevet sig til Djævelen.
3. Skoleretsfag angaaende nogle Spillere.

I.

Odense Skoles ældste Love.

Dette Actstykke er vel udgivet tidligere af N. F. Møller i et Program, som udkom 1819; men dette Program er nu saa sjældent, at vistnok kun Faa kjende det eller ere i Besiddelse deraf, og jeg antager derfor, at de, som interessere sig for Skolevæsenets og navnlig denne Skoles Historie, ikke ville være utilfredse med at see disse Love, som baade ere ældre end nogen anden Skoles her i Landet og i sig selv ere saa mærkelige og karakteristiske, optagne i Samlingen af de Afhandlinger og Actstykker, som skulle bidrage til at oplyse Skolens Tilstand i forrige Tider. Jeg har, ligesom Møller, udgivet dem efter den Afskrift, der findes i Skolens Archiv foran Elias Naur's saakaldte „Skolebog“ eller Regnskabsprotokol fra 1684; de ere skrevne med Naur's egen Haand smukt og tydelig, dog ikke uden flere Skrivfeil, hvoraf Møller vel, uden videre at antyde det, har rettet en Deel, men han har tillige tilladt sig ikke saa vilkaarlige og unødvendige Forandringer. Naur's Kilde har rimeligviis været en gammel auctoriseret Afskrift, som er gaaet i Arv til ham fra hans Formænd, maaskee næsten ligesaa gammel som den, der findes i det nu i Sverrig værende Haandskrift, hvilket jeg har omtalt i det nylig udfomne første Hefte af „Samlinger til Thyens Historie og Topographie“, men dog, saavidt der kan skjønnes ved Sammen-

ligning med det Brudstykke, Dr. P. W. Beæker har afskrevet efter dette Haandskrift, neppe en Copie af samme. Nyerup, som i sin Historie om de latinske Skoler i Danmark S. 47 ff. har givet et kort Udtog af Lovene, har benyttet en Afsskrift, som da tilhørte Revisor Anderssen og som nu skal være i Christiania. Efter en Notice i denne Afsskrift skulle de være forfattede i Aaret 1578; men Nyerup har senere meddeelt Møller, at han efter en Angivelse, han havde fundet i Universitetsbibliothekets Exemplar af Magaards descriptio Othiniaë, ansaae det for rimeligere, at de ere fra Aaret 1572. At de fire første Afsnit ere fra Biskop Niels Jespersens Tid (1560—1587) og vistnok forfattede af ham selv, sees deels af indre Kjendetegn, Overeensstemmelsen imellem dem og denne Biskops Synodalier, hvilken Overeensstemmelse paa enkelte Steder endog er ordret (jfr. Pontoppidans Ann. eccl. III S. 374 og Blochs Thens Geistl. Hist. S. 25), deels af det udtrykkelige Vidnesbyrd, som indeholdes i et latinsk Digt, der findes foran Lovene i det svenske Haandskrift og hvis Forfatter er hans Formands Søn, Præsten Mag. Hans Tørgensen Sadolin (om hvem s. Bloch og Ræraae F. G. S. S. 13 ff.) Digtet lyder efter Dr. Beækers Afsskrift saaledes:

In leges scholæ Othonianæ Epigramma M. Johan. Georgii Sadolini Wibergii.

Mens hominum, quæ non legum ratione movetur,

Hæc solet in mores degenerare feros.

Præcipue vero puerorum turba fatiscit,

Ni legum ductu nobile carpat iter.

Ergo scholas quisquis venerandis legibus ornat,

Hic studio præbet commoda multa suo.

Nicolaus Caspar merito tollendus honore,

Qui coelus teneros hac quoque parte iuvat.

Guate Dei, pueros qui diligis ipse pusillos,

Æthere a parvum dirige lute gregem.

Proferet eximios tua sic Ecclesia fructus,

Agnoscuntque tuum pectora sancta decus.

Det femte Afsnit: leges mensales er, som Oberkriften viser, fra 1588, altsaa fra Biskop Jacob Madsens første Embedsjaar, og rimeligviis skrevet af denne Biskop selv. I Maurus Bog findes tilsidst endnu et Stykke, der ikke synes at have staaet i den af Nyerup benyttede Afskrift og heller ikke kan staae i det svenske Haandskrift: „De Conrectore hoc amplius“ o: om Conrectors Pligter og Forhold til Rector og Hørerne. Dette Stykke kan ikke være ældre end 1617, i hvilket Aar Conrectoratet i Odense først blev oprettet, men er sandsynlig endog endeel yngre, og synes ikke at være eiendommeligt for Odense Skole, men af en eller anden Auctoritet med de samme Ord at være meddeelt alle de større Skoler, ved hvilke en Conrector blev eller var ansat. Da C. G. Tauber i sin Historia scholæ Arhusiensis S. 63 ff. har optaget dette Stykke, har jeg troet at kunne ubelæde det her; han angiver 1671 som dets Afsattelsestid.

Disse gamle Love omtaler Nagaard i sin 1738 udgivne Descriptio Othinæ p. 33 som endnu værende i Kraft; Skoleforordningerne af 17de April 1739 og 11te Mai 1775 indeholdt vel nogle disciplinariiske Bestemmelser, hvorved disse Love modificeredes endeel, men man sporer dog deres Indflydelse indtil Reformen 1802, da Skolen fik nye Love. Den store Strengthed i Straffene, som Tidernes Raahed vel gjorde nødvendig, have de tilfælles med alle de andre gamle Skolelove, men tillige bære de Præg af en varm Følelse for Ungdommen, og der skinner en kjærlig Aand igjennem, som savnes næsten i alle andre Skolars

Løbe, hvoraf nogle ellers have taget diæse til Mønster; umiskjendelig er denne Lighed navnlig i Frederiksborgs omtrent 100 Aar yngre Løbe, der findes i Bendtsens historiske Efterretninger om den lærde Skole ved Frederiksborg 1822 § 6.

Leges,

secundum quas sese gerant Ludi Magister et Hypodidascali scholæ Otheniensis, prout deo et suis maioribus respondere velint.

Quomodo præceptores erga discipulos suos affectos esse oporteat.

Quum citra controversiam sit, fideles quosque animorum præceptores in munus et officium parentum naturalium succedere, eorumque industriam circa scholasticam iuventutem cum fructu et dextre erudiendam impenso quodam studio pie imitari: decet ergo, ut in primis et ante omnia paternum erga discipulos suæ fidei commissos affectum vere induant scholæ nostræ Rectores, cumque bonis literis et moribus præcepta pietatis summa qua possunt fidelitate perpetuo coniungant, piæque de deo cogitationes animis eorum fideliter inserant. Hæc enim duo, paternus amor scilicet et pietatis studium ita sese in iuventutis libera educatione mutuo respiciunt, ut alterum sine altero neutiquam diu queat consistere.

Proximum est, ut discipulorum ingenia et mores ita diligenter observent, ut non modo eorum ingenia bonis literis cultiora reddantur, verum etiam illorum mores ad omnem humanitatem probe compositi deo ac piis omnibus quam maxime semper approbari possint.

Deinde ut in castigando modum teneant, ne vel lenitate nimia petulantium ingenia peiora reddant, vel liberarium mentes immoderata quadam austeritate a studiorum proposito incauti absterreant; modus siquidem in omnibus rebus optimus.

Postremo summopere etiam cavendum est, ne præceptores pravis exemplis vel inconsiderantia aliqua huic scholasticæ iuventuti scandalum obiiciant, unde illorum vel ingenia vel mores quoquo modo corrumpi possint, cogitantes sedulo illud Christi: *Ὡς ἔστιν, οἱ σκανδαλίση ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ, ἢνα κρεμασθῆ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.*

Quapropter in primis et ante omnia supremum scholæ nostræ Rectorem (ut cui primaria huius scholasticæ iuventutis cura est commissa) hortamur sedulo, ut seminarium hoc ecclesiæ filii dei paterno affectu et quacunque poterit fidelitate in pietatis bonarumque artium studio ac honestatis officii diligenter instituat, regat et promoveat. Insuper discipulorum mores et conversationem ita semper iusta disciplina prudenter observet, ut modis omnibus, semoto scandalo, quærat gloria dei huiusque scholastici gregis utilitas, salus et conservatio.

Cogitent insuper correctores*) sive hypodidascoli nostri, haud minimam laborum ac molestiarum partem in iuventutis honesta educatione et informatione sibi relictam esse. Quocirca ipsos quoque fideliter monemus, ut

---

*) Dette Ord betyder her ikke Andet end Medlærere, Rectoris „collegæ“ i Modsetning til supremus scholæ rector ovenfor. Saaledes bruges i Kirkeordningen moderatores om samtlige Lærere.

se quisque in literaria hac palæstra vigilem præbeat et fidelem in curandis illis omnibus, quæ suum concernunt officium quæque ad iuventutis nostræ profectum facere videntur, ut omnia recte in schola, in templo et ubique gerantur.

Primum itaque omnium diligens habeatur horarum et prælectionum ratio, ne per incuriam sive negligentiam præceptorum in dies et horas animi discentium maximo cum studiorum dispendio misere defraudentur. Quare Ludimagister omnium primus horas prælectionum iuxta prius notatum ordinem*) observabit quam diligentissime, quo liberius suos collegas tardius ingredientiæ admonere queat. Nam statim, audito horæ signo, quilibet in sua classe comparere tenetur sub mulcta pecuniaria inter ipsos constituta. Si quispiam hypodidascalorum legitima occupatione schola abesse cogatur, significabit Ludimoderatori suæ absentiae causam, ut proximum collegam substituat, qui eius nomine doceat; sin autem per negligentiam, vel ebrietate vel alia inhonesta occupatione detentus abfuerit, unde pueris eius fideli curæ commissis conquærendi occasio detur, nec speretur post iustam admonitionem emendatio, exclusionis poenam sustinebit. Præter labores et exercitia, bona fide curanda, unde pueri promoveri possunt, nihil prorsus in schola instituere vel facere præsumant hypodidascali, nisi conscio et approbante Ludimagistro.

Quemadmodum enim Rectori scholæ, ut superiori, in rebus honestis et licitis debetur ubique ab hypodidascalis honor et obedientia, ita vicissim eorum auctoritatem et

---

*) Her sigtes vel til Biskoppens Læseplan for Skolen (udg. i Iste Hefte af Samlinger til Fyens Hist. og Topogr. S. 45 ff.).

commodum haud gravatim tueatur et promoveat bonus Ludimagister, quum nemo non, qui ratione regitur, in id ipsum facilis et promptus esse debeat. Verum ignavis et præfractis regulam præscribimus, qui nulla honesti et virtutis cogitatione permoventur; huiusmodi enim, si forte ad gubernationem coetus scholastici admissi fuerint, cognita semel atque iterum ipsorum rebellione et inobedientia, iudicio Superintendentis loco amovendi erunt.

Admonitionem itaque Rectoris scholæ candide excipiant hypodidascali, emendationem haud gravatim promittentes, modo severiorem Episcopi vel Præpositi correctionem noluerint sustinere. Constituat Ludimoderator hypodidascalis mulctam quandam pecuniariam tolerabilem in poenam neglecti officii alteriusve inconvenientis facti, quod scholæ officium concernit, quæ pecunia in ipsorum communem usum suo tempore conferenda est.

Singuli hypodidascali suam septimanam in templo D. Canuti diebus Dominicis ad horam 12 et diebus precationum observent. Ab hac lege exemptus erit Ludimagister, quin [leg. quia] curam alioqui totius scholæ gerit.

Quilibet hypodidascalorum suos pueros in eadem parochia, cuius ipse diaconus est*), hospitantes tenetur, quoties opus fuerit, e schola in templum ac rursus a templo in scholam decenti ordine per plateas sine tumultu deducere eorumque mores inter eundum ac redeundum ubique diligenter observare.

Ludimoderator quoque per vices nunc ecclesiam hanc nunc aliam subinde visitare tenetur, quo rectius omnia, tam quæ ad cantus dispositionem quam ad discipulorum

---

*) De tre øverste Hørere vare Dagne hver i et af Odense Bys tre Sogne.

mores ibidem formandos faciunt, ipsemet inspicere atque pro auctoritate queat corrigere. Auctoritatem et ius conferendi scholæ nostræ beneficia dignis et idoneis personis certas ob causas Ludimagistro concessimus, accedente tamen Præpositi approbatione (in absentia Episcopi), modo hac sua auctoritate non fuerit abusus.

Ludimagister singulis semestribus reddet Præposito rationem acceptæ et distributæ cereviciæ pro funeribus vel pecuniarum, quibus heredes cereviciam plerumque redimere solent, quo facilius æmulorum obsequia et calumniosas suspiciones vitare possit, ne schola nostra, in cuius subsidium hæc pecunia colligitur, sua portione defraudetur.

Pecunia, quam ostiatim colligunt scholastici in festis Martini et Nataliciis sub iustam inter ipsos, Ludim. et hypod. distributionem cadat, hac servata proportione, ut primum universa summa in tres æquales partes dividatur, quarum duæ partes inter scholasticos distribuantur, habita personarum ratione, ut hactenus servatum est, residua pars Ludimagistro et hypodidascalis pro more cedat, ubi, observata priori divisione, una tertia Ludimoderatori detur, reliquis duabus in sortem hypodidascalorum cadentibus.

Caveant omnes, qui iuventuti gubernandæ præfecti sunt, si quando fuerint invitati ad nuptias, ne, posteaquam sponsam in thalamum iuxta consuetudinem honeste deduxerint, inter convivas remaneant, quin domum potius sese honeste conferant, ne ulterius commorando nocturnis potatoribus se reddant similes et nimix ingurgitationi sese tradentes honestatis omnes limites scelerate transgrediantur. Absit importuna et omnino nociva familiaritas, quam aliquis docentium in hac schola vel cum collegis suis vel scholasticis propter potandi consuetudinem aliave illicita

commerciam sibi conciliare velit: hæc enim cum æqualibus contracta exemplo lædit, et cum inferioribus paulatim doctis auctoritatem diminuit aut etiam tollit. Quemadmodum enim honesta familiaritas nusquam non laudanda est, ita familiaritas importuna scandalo occasionem præbet, et nimia ubique contemptum parit.

Insuper et choreas ad tympanorum saltum compositas ducere, item pepla honestarum mulierum sive puellarum coronulas attingere aut earum capita veneranda histrionum more denudare nulla ipsis ratione permittatur: etenim morum rectores decet gravitas et constantia, siquidem levitate morumque dissolutione illis nihil unquam inconvenientius.

Si quidquam reprehensione dignum designaverint scholæ nostræ hypodidascali, quod cum honestate ac decore personæ vel officii eorum pugnare convincitur, respondebunt Præceptori et Præposito. Ludimagister vero censuræ Episcopi sui stabit, nisi notiorum [sic] aut enorme aliquid (quod deus avertat) commiserit: hoc enim generali Consistorio diudicandum relinquetur. Quocirca suam vocationem ita doctrina et moribus ubique exornabit, prout Deo Opt. Max. omnia intuenti respondere et conscientiam suam immaculatam conservare velit.

Leges poenarum,

quas servabunt posthac scholæ nostræ Rectores, quoties in delinquentes discipulos animadvertendum erit, ne iustæ disciplinæ modum pro subitis quandoque affectibus excedant.

Recte invehitur in nimium plagosos præceptores ipse Quintilianus, modum præscribens disciplinæ optimum, quum rationem teneræ ætatis haberi iubet, quos aliter tractandos eenset, quam eos, qui feroces sunt et duri; nam præcep-

torum nimia sævitia plerumque perniciosa est. Quare limitandam esse huiusmodi disciplinam scholasticam, operæ pretium duximus, ne delicti modum excedat. Non enim ex subitis affectibus privatove odio, sed pro delicti ratione in fontes animadvertendum est, ut recte monet poeta :

Parcere subiectis et debellare superbos.

Ius igitur castigandi per totam scholam penes Ludimagistrum erit, penes hypodidascalos tautummodo in cuiusque propria classe, nisi inter duodecimam et primam, ubi scholasticos indiscriminatim omnes (præter Ludimagistri) scholam sero ingredienti punit præsens hypodidascalus, qui eadem hora musicam curat. Item ius erit cuivis hypodidascalo in aliorum absentia tumultuantes sub sua prælectione in reliquis classibus (Ludimagistri, ut diximus, excepta) pro auctoritate compescere, ut debitus honor et obedientia infimis pariter ac summis in hac schola docentibus æque ab omnibus discipulis merito habeatur.

Hic rursus Rectorem scholæ monemus serio, ne ulla ratione in petulantiam et contemptum discipulorum suæ classis erga hypodidascalos conniveat, sed horum ius et auctoritatem ubique ut propriam modis omnibus propagare, tueri atque defendere contendat. In privatis [sic] discipulorum accusationes et delicta (præter enormia) animadvertat quisque hypodidascalus in sua classe; enormia vero vel ad Ludimagistrum deferantur vel ex eius decreto ab ipsis etiam hypodidascalis puniantur.

Variant plerumque pro ratione delicti etiam delinquentium poenæ et castigationes. inter quas supremum tenent gradum proscriptio et flagellatio; hæc enim dociles, de quibus bene sperandum est, corrigit et emendat, illa vero insanabiles veluti fucos ab alveariis tandem late eiicit

et proturbat. Omne igitur delictum flagellatione puniendum certas ob causas sub disciplina [leg. disciplinam] Ludimagistri cadat.

Hæc disciplina vicesimam virgæ plagam (etiam in maxime notiora [sic] flagitia animadvertendo) nunquam excedat; enimvero satis plagas [leg. plagarum], ubi speratur emendatio, ubi vero spes nulla comparuerit, vix mille sufficiant. Huiusmodi castigatione animadvertatur in sceleratos quosque discipulos et nebulones, scortatores, ebriosos, noctivagos percussores et clancularios fures, quorum factum nondum civili magistratui innotuit; item in discipulos, qui non rogata a præceptoribus venia neque monstrata iusta absentiae causa, publicis sacris, theologica lectione vel schola octiduum integrum et ultra abesse non verentur (hos enim discipulos vocitavit consuetudo scholæ), maxime vero omnium in divini nominis blasphematores atque præceptorum suorum, nec non magistratus utriusque contemptores, denique in legum atque statutorum scholæ nostræ violatores. Ii ex æquo omnes, nulla prorsus habita personarum sive conditionum ratione, in præscriptæ disciplinæ animadversionem pro magnitudine delicti merito incurrant, ac postea in gratiam recipiantur, modo emendationem serio promiserint; sin minus, publica Rectoris censura proscribantur, a magistratu civili latius puniendi.

Cum aliquoties etiam contingere solet [sic], ut in honesto scholasticorum coetu huiusmodi reperiantur (proh dolor) Sathanæ organa et ministri scelerum, qui excusso omni freno salutaris disciplinæ liberrime in quævis flagitia iis longe peiora pro sua libidine feruntur, omnemque exuentes pudorem aperto scandalo per homicidia, adulteria, puellarum deflorationem ac honestarum plerumque viduarum oppressionem, per furta insuper manifesta hanc

utcunque bene institutam rempublicam contaminant foedissime, ac dentibus æmulum scholastici ordinis quam plurimos insontes et honestos discipulos misere lacerandos obiiciunt: tales profecto tamque deploratæ sortis scholasticos, sine gravi iudicio et consensu utriusque magistratus sub scholæ nostræ honestissima disciplina [leg. honestissimam disciplinam] nequaquam facile duximus esse recipiendos, ut [leg. at] ut oves morbidas longe ab hoc ovili exclusione potius seiungendos, quam paucorum scabie grex universus ex insperato tandem inficiatur: cum interim eorum lapsus, qui ex humana fragilitate, impostura Sathanæ vel malo etiam sodalitis ad tale quippiam (quod deus avertat) designandum unquam fuerint perducti; sub scholarum veteri et ubique percepta immunitate et disciplina æquiori iure tegi possint atque expiari, accedente tamen civilis magistratus approbatione, habitoque respectu personæ et ingenii eorum iuxta reliquas facti circumstantias, præsertim quorum vitæ etiam integritas ac morum honestas antea bonis viris quam maxime commendata fuerat atque perspecta.

Grandiores natu pro absentia unius aut alterius diei, nudatis humeris, tres virgæ ictus ferant, reliqui vero delectis natibus pro more puniendi sunt.

Pari punitione in alia quoque discipulorum errata et delicta (modo enormia non fuerint) animadvertendum est, habita ætatis, virium atque ingenii eorum ratione, quid possint ferre et quid ferre recusent.

Quare diligenter attendat prudens præceptor (ut antea monuimus), ne talis castigatio modum excedat vel parti alicui corporis aut membro, quod vel natura tegit vel caritas ipsa a verberibus defendit, damnum sive nocumentum aliquid inconsideranter inferat, præsertim cum

huiusmodi disciplina, alioqui summe necessaria, non in bonæ indolis et naturæ destructionem, sed in salutem magis et conservationem honestatis ac morum iuventutis scholasticæ, pio atque paterno affectu a deo et maioribus nostris naturaliter ordinata est certisque prudenter sancita legibus.

Usus ferulæ in classibus præsertim hypodidascalorum (ut in ordinatione Regia cautum est) sit interdictus, nisi forte contumax aut rebellis aliquis nebulo suo hypodidascalo insurgere audeat, ibi, ut licito ferulæ medio, idem cohiberi debet, ne alias id ipsum præstare præsumat. Reliqua discipulorum delicta, modo levia fuerint et communia, levioere etiam disciplina, iuxta scholæ consuetudinem, unica ferulæ aut virgæ plaga sunt expianda.

Constituantur etiam duo notarii*) in singulis templis, qui absentes et tumultuantes observent: hos postero die producent sub horam decimam, ut ab ipso Ludimagistro more solito castigentur. Sin autem dicti notarii in tumultus aut strepitum alicuius discipuli, cuiuscunque fuerit conditionis, conniverint (ut sæpe fit) vel ipsi huiusmodi confusionis causam dederint, convicti a Ludimagistro duplici poena sunt affligendi.

Sint præterea Coricæi**) ubique [in] schola et tem-

*) Om de her og i følg. Afsnit § 4 nævnte notarii jfr. min Afh. om Skoletugtens Hist. (i Progr. for 1853) S. 16 og 24.

**) Denne søgte Betegnelse for Espioner, Lurere eller hemmelige Dypafsere og Angivere i Rector's Tjeneste findes ogsaa andensteds f. Ex. i Thor Degns viborgske Love sidste Afsnit § 10 (Hffst. paa Univibibl.). Ligeledes har jeg fundet dette Navn i et gammelt Skolereglement, der er aftrykket i Stettiner Gymnasiums Progr. for 1852 S. 31, og det synes at have været temmelig almindeligt i tydske Skolers Love: jfr. N. Tholuck das acad. Leben des 17ten Jahrh. 1ste Abth. S. 173. Ordet's Oprindelse angiver Strabo XIV. c. 1 p. 644 (T. III p. 181. Lauchnitz): Forbjerget Korykos paa den

plis et plateis, qui eos notent, qui vernacula lingua utuntur sive tumultum excitant: iis dabitur aliquid ex pecunia pauperum, ut eo sint diligentiores. Si discipulorum quispiam ob punishmentem commeritam suum præceptorem coram parentibus vel amicis accusaverit eumque reddiderit odiosum, prima vice suscipiatur in gratiam, modo poenitudine ductus causam apud partem offensam in integrum restituerit; verum secundo vapulabit duplo: at tertia vice poenam proscriptionis, veluti seditiosus et turbator scholasticæ reipublicæ merito sustinebit.

Tabula habita modalis omni die Saturni ante prandium sub horam decimam, priusquam dimittatur schola, clara voce recensebitur. Bis singulis diebus sub decimam et quintam ad Ludimagistrum producentur annullatores et ultimi*), iusta ob delictum plaga afficiendi.

Appendix de iis, qui scholæ beneficiis gaudent.

1. Cum plurimi sint beneficiorum scholæ nostræ competitors, adeo importuni etiam, ut per varios intercessores sæpius non vereantur esse iis molesti, quibus potestas distribuendi hæc beneficia concessa est; publico

---

ernthæiſke Halsø i Jonien var i gamle Tider Sædet for farlige Sørøvere, der som Spioner adspredte sig i alle Havne for at faae at vide Kjøbmandskibenes Wei og Ladningernes Bestaaffenhed, og derpaa samlede sig for at angribe dem, som havde rige Ladninger inde. Deraf blev det senere almindeligt at kalde enhver nysgjerrig Person og den, som søgte ved at lure at komme efter Hemmeligheder, en Korykaios.

*) I de viborgske Love er der et heelt Capitel „de ultimo et annullatis“, hvoraf sees, at der ved det første Ord forstaaes dem, som komme sidst i Skolen eller Kirken, og ved det sidste dem, som paa Grund af flemme Forseelser, f. Ex. Sværger og Banden, maatte bære en Ring (om Halsen?); disse kaldtes ogsaa Asini, rimeligviis fordi der istedetfor Ringen ofte brugtes Billebet af et Hæsel eller Hæselhoved.

cautum est decreto, ne quispiam posthac ad ullum scholæ beneficium admittatur, nisi quem antea beneficiorum ordo legitimus et successio tetigerit. Hic ordo a classe Ludimagistri ad secundam quartæ classis decuriam inclusive tantummodo pertingat, nisi urgente necessitate, ubi personæ alicuius singularis ingenii, parentum vel fortunæ ratio ad aliam constitutionis huius dispensationem aliquando coegerit.

2. Qui parochias extra civitatem habent, finitis sacris, eadem vespera redire tenentur; sin excusationem pertexerint [sic], reddant Ludimagistrum de iusta occupatione certiolem, schedula a Pastore loci impetrata, modo poenam pro ratione temporis ac more [leg. moræ] subire noluerint.

3. Si eorum quisquam, qui scholæ beneficio sunt ornati, hisce legibus et statutis nostris non paruerit, sive in contrarium (ut est quorundam effrenis petulantia) quicquam designaverit, ei primus error iuxta delicti modum poena superius posita expiabitur: secundus ipsum a beneficio excludet, at error tertius, ubi non speratur emendatio, proscriptionis flagellum certo certius experietur.

4. Præficietur itaque singulis horum ordinibus notarius aliquis sive generalis deputator, qui reliquorum acta et mores diligenter attendat, errata emendet atque, ubi opus fuerit, querelas eorum iustas ac necessarias ad Præpositum vel Ludimagistrum lubens deferat, subinde etiam contumaces et refractarios, quos ipse in ordinem redigere non potest, palam proclamabit, ut convicti poena tandem commerita afficiantur. Sin autem deputator prænominatus suo non fuerit legitime functus officio, vel in alicuius etiam scelus et delictum pro suo affectu conniverit neque quod iustum, fuerit [leg. fecerit], deponetur

ipse primum ut indignus ab officio, insuper et beneficio, quod tenet, iuste privabitur.

5. Conclusum est quoque ex consensu publico magistratus certas ob causas, ut qui bona venia hinc, schola relicta, vel ad academias vel alio sese conferre decreverint, infra acto vel ad summum quatuordecim dierum spatium, urbe discedant ac iter institutum libere capessant. Verum si quisquam ex contumacia præfixum terminum sine honesta ac legitima excusatione excesserit, atque ulterius hic moram faciendo tam sibi quam aliis fuerit molestus, in scholam rursus pertrahatur, insuper sui præceptoris testimonio spoliatur, tandem magistratus decreto urbe etiam, si opus fuerit, excludatur.

Pari auctoritate et iure in circumforaneos illos scurras et ardeliones est conclamatum, qui, relictis aliis scholis, nullo honesto muniti testimonio, huc confluunt, ut sese liberius scholæ nostræ immunitatibus tueantur, in omnem interim nequitiam paratissimi, complures secum alios in eandem sæpe perniciem trahentes. Hoc [leg. hos] serio admonemus, ut se vel urbe subducant, vel suæ apud nos moræ causam reddant, vel etiam scholæ nostræ, si placet, dent nomen, modo ordinatam a magistratu poenam effugere velint.

Sequuntur postremo

Quædam Paræneses et Regulæ morum, secundum quas vitæ mores et universam conversationem ubique instituant literarum, honestatis atque pietatis studiosi scholastici, quo feliciorum successum habeant ipsorum conatus et studia in gloriam Dei atque eorum propriam salutem et commodum.

Cum regnum Dei ante omnia primum sit quærendum eiusque iustitia, hoc ita iubente Domino, quo facilius vitæ

præsentis necessaria nobis adiiciantur. Quæ sententia satis admonet, nihil prorsus in vita hominis feliciter institui aut perfici posse sine gratia præsidioque divino. Quocirca hortamur sedulo atque monemus, ut inter alia officia primas sese pietati debere semper cogitent studiosi scholastici. Ac primum quidem actis gratiis Deo Patri nostro clementiss. per Christum pro universis ac innumeris in se et omnes homines beneficiis, sine intermissione per eundem Iesum Christum precabuntur, ut porro sibi et aliis omnibus largiatur omnia, quibus opus est, et ad hanc vitam feliciter et bene transigendam et ad æternam consequendam atque divini nominis gloriam ornandam et illustrandam. Est et Deus pater noster speciatim orandus per Christum, ut ipse literarum bonarum, morum ac pietatis studium in animis discipulorum exsuscitet, alat, provehat, utquæ ad gloriam sui nominis et nostram aliorumque hominum utilitatem ac salutem studia et actiones nostras omnes feliciter dirigere, promovere atque defendere dignetur.

2. Omnes etiam serio monemus, ne quis per nomen Dei temere aut falso iuret, vel ad execrationes abominandas ac diabolicas venerandum hoc nomen impie usurpet, neve Sathanæ vocandi malitiam aut aliud quodcumque malum cuiquam imprecetur, vel quoquo tandem modo maledicat.

3. Volumus quoque pro temporis ratione nunc scholasticos omnes, nunc vero ad hoc solum destinatos e ludo literario in templum pariter et ordine se tacitos conferre, in templo non confabulari, non de loco pugnare, non præceptorum sedes, sive adsint sive absint, occupare, sed cantorem aut alium, qui choro moderando præest, diligenter auscultare præcipientem et adiuvere, nec incipien-

tem prævertere nec desinentem in longum producta voce æquare.

4. Volumus item, quemque, cum verbi Dei minister cantat, continenter tacere, ad auditum nomen Iesu sive sacrosanctæ Trinitatis utrumque genu flectere, cantantis verba attendere, nec huc illucque spectare aut obambulare, sed libros inspicere, maxime eos, in quibus canenda habentur, in templo constituto tempore mature adesse, nec ante finem sacri, nisi impetrata venia, certam ob causam quoquam discedere.

5. Mandamus insuper ac serio præcipimus, ut qui ætate et iudicio maturiori reliquos antecellunt, sedulo sacris concionibus constituto tempore intersint, ex quibus discipulorum et ordinem textus et locorum communium diligenter observent*), ac subinde selectiores sententias libris suis ad hoc aptatis vel etiam memoriæ infigant: quarum rationem præceptoribus hoc postulantibus suo tempore etiam sint reddituri. In absentes autem illo tempore, item ignorantes et negligentes severe animadvertetur, quorum excusationem nisi gravissimam haud facile admittant præceptores.

6. Præterea opera inprimis danda est scholasticis, qui humanitatis et pietatis studio sunt addicti, ne mores a civili et recepta hominum consuetudine abhorreant, sed modesti sint, suaves et probatis hominum moribus, inter quos vivitur, conformes. Inbemus itaque scholasticos in universum omnes et singulos in locis quibuscunque publicis et privatis sese quam modestissime gerere, omnem petulantiam morumque lasciviam penitus exuere, dicta

---

*) Saaledes staaer der i Haandskriftet, men uden ordentlig Mening.

obscoena et confabulationes minus pudicas vitare, vociferationes item et contentiones et rixas, ludos quoque inhonestos ac illicitos in plateis, cæmeteriis et passim alibi (sub gravi poena) prorsus deponere, neminem contumelia afficere sive contumelioso nomine compellare aut irridere, multo minus quemquam dictis factisque lacessere: potius gravitatem et verecundiam (quæ maxime decet honestos adolescentes) summo studio semper et ubique tueri.

7. Mandamus quoque omnibus scholasticis, ut pro suo officio honorem deferant magistratui, verbi Dei ministris, eruditis et doctis viris, præceptoribus suis, honestis civibus, gravibus viris, matronis ac puellis honestis; nam hoc verbum Dei admonet, meretur quoque illorum virtus ac præstantia; denique morum publica honestas idem requirit.

8. Volumus etiam, scholasticos omnes, qui in hunc ludum literarium veniunt, ut instituantur, nomen suum apud Rectorem scholæ profiteri, ut is de profectu illorum in literis facto periculo eos in classem et decuriam transferat, in quibus sibi accommodatas lectiones audiant.

9. Publico etiam decreto cautum est, ne quempiam eorum, qui commendatione indigent, in hac schola suscipiat Ludimagister instituendum, nisi antea præceptoris, quem reliquit, aliorumve fide dignorum hominum probato testimonio singulariter sibi fuerit commendatus.

10. Ante horam auditam sese mature ad scholam conferent scholastici, ubi toto eo, quo prælegitur, tempore diligenter auscultabunt, animumque ad id maxime, quod prælegitur, intendent, neque dicto aut facto præceptoris prælegenti vel commilitonibus unquam sint molesti: exacta demum hora et signo domum abibunt.

11. Absentibus etiam præceptoribus ante horam vel post auditam nemo in gymnasio per scamna discurret, nemo vociferabitur, alium irritabit aut quoquo modo lædet; nemo præ foribus scholæ resistet aut ibi obambulabit, sed domo adveniens quisque recta in ludum ibit, ubi tacitus sedebit, memoriter reddens imperatum sibi ediscendi pensum, aut scribens aut legens aut repetens quidpiam.

12. Non feret etiam impune quispiam, si ludat eo tempore, quo non est facta ludendi copia a præceptoribus, et illo ipso tempore ut latine colloquantur una ludentes etiam præcipimus, neque ludendo certent, proposita illa [fort. leg. ulla] præmii loco pecunia victori, quemadmodum etiam chartarum aut tesserarum posthac uti lusu (sed pilæ) ipsis minime permittatur.

13. Pari quoque ratione omnia periculosorum ludorum sive certaminum genera, ut concurrenti (veluti ab equitibus concertantibus fit), luctandi atque saltandi, serio prohibemus, ac ne quis æstate piscandi, natandi aut lavandi gratia fluvios profundos vel stagna intret, hieme item ne quis in area glaciali cursitet, ne quem petulanter niveis globis petat.

14. Omnino interdiciamus etiam, immo constanter prohibemus, ne quisquam discipulorum nostrorum familiaritatem et consuetudinem iungat, sive iis unquam conversetur, qui scholam nostram non frequentant, qui vel exclusione sunt puniti vel alioqui mala gratia hinc disceserunt; nam tales pestiferis consilijs improbisque castigationibus sæpe seducere solent, quoscunque possunt alios, ne non habeant sui similes complures.

15. Mandamus quoque, ne diversoria meritoria sive publicas tabernas potandi gratia et domicilia, in quibus habitant puellæ, mulierculæ de pudicitia suspectæ, unquam

petant ulli ex nostris scholasticis, quacunque sint ætate aut conditione; nam hinc multorum ac magnorum malorum sæpe exstitit occasio. Et sobrietas inprimis decet ac necessaria est studiosis scholasticis, quia paulatim ex huius virtutis contemptu et negligentia in alia gravissima mala et vitia plerumque incidunt, ut (proh dolor) experientia et exempla haud longe petita satis docent et convincunt.

16. Prohibemus quoque, ne quis gladio, pugione aut illis [leg. aliis] armis munitus sit ullo tempore aut ullo in loco, maxime nocturno tempore in plateis obambulet cum heluonum sodalitiis, nisi solum cum peregre proficiascatur. Etenim communi utriusque magistratus consensu contra huiusmodi noctivagos ardeliones serio est conclusum, quocunque tandem in loco reperiantur per plateas nocte intempesta discurrere, sive domos suspectas et sodalitia interdicta occupare, ut actutum per publicos civitatis vigiles primum præsententur ipsi Ludimoderatori, scholæ carcere includendi, ac postero die summo mane sistentur Ludimagistro dignas daturi poenas, modo honestam excusationem et facti rationem reddere non potuerint.

17. Nolumus etiam sumptus fieri inutiles in nimium exquisiti minimeque decentis cultus vestitu comparando, quem militibus et aliis id genus merito relinquent, dum interim honesto ac decenti vestitu ubique utantur scholastici nostri, ne levitatem morum animique dissolutionem hîscæ affecti [fort. affectati] cultus ineptiis unquam declarent.

18. Ea est etiam quorundam adolescentium levitas morum et impudentia, ut, si ad nuptias aliquando vel alia honesta convivia quopiam fuerint invitati, nequaquam cogitent, quid ipsos deceat, quid non, verum omnem protinus modestiam exuentes vel sese quibusdam adiungunt pota-

toribus, vel saltantium agmina ingrediuntur ac subinde petulanter turbant etiam, quo rixas atque contentiones excitant, aliquando superiora conviviorum loca, illis minime concessa, pro^hlibitu conantur occupare, aut simile quipiam omnem præter honestatem et decorum tentare præsumunt, haud verentes etiam piis monitoribus quandoque petulanter resistere. Hos pro auctoritate monemus, ne prædictorum quidpiam posthac unquam committant, modo petulantia^e suæ ac intemperantiæ poenas declinare atque effugere cupiant.

19. Prohibemus quoque immo prorsus e schola tollimus omnes illicitos contractus, emptionis, venditionis, mutationis aut commodationis rerum inter scholasticos: conscios approbatores habeant ipsi suos præceptores; quantopere enim noceat res huiusmodi literariæ reipublicæ, quotidianæ querelæ, accusationes et creberrimæ inter discipulos contentiones satis manifesto docent atque convincunt.

20. Postremo fideliter ac paterne monemus, ut omnibus diebus ac singulis horis discipuli nostri, cuiuscunque ætatis sive conditionis fuerint, suum quam studiosissime faciant officium ubique in schola, in templo, in domibusque honestorum civium, apud quos hospitantur, et passim alibi, quemadmodum probos atque honestos decet discipulos, æqualiter etiam omnibus præceptoribus, summis, mediis et infimis (ut par est) obtemperare studeant, nec cuiusquam horum imperium et auctoritatem unquam fastidire aut aliqua ratione detrectare vel obiicere [leg. abiicere] præsumant.

Cæterum ne quis putet nihil requiri amplius a se, quam præscriptarum legum officia præstet, cum certe multo plura sunt [sic] facienda, de quibus præceptores cordati sedulo suos discipulos habebunt admonitos; omnia

enim iis legibus includi et exprimi nequaquam possunt. Quare omnibus quoque præceptorum honestis ac piis admonitionibus (quæ sunt veluti viva lex) non minus quam scriptis iis legibus nostris est parendum. Quapropter in illos, qui iis constitutionibus ac decretis nostris, denique præceptorum suorum sanis adhortationibus et monitis acquiescere noluerint, pro arbitrio suo et culpæ modo, iuxta harum legum præscriptam disciplinam severe præceptores animadvertent; hoc enim ipsorum postulat officium non minus quam diligenter instituere. Qui vero disciplina præceptorum corrigi se non sustinuerint aut placide etiam non possint (ut sunt quidam, quos frangas citius quam flectas), ii ex grege nostro scholastico et ab hac suavissima republica literaria infami quadam proscriptione latissime profligentur ac tandem magistratui civili pro merito puniendi relinquentur.

Leges mensales

servandæ Eleemosyna Regia fruentibus

in schola Othoniensi

Anno 1588.

Scholastici alumnique huius literarum gymnasii cogitent præcipue, quare huc a parentibus sunt [sic] missi, ut gaudeant scholasticis privilegiis: pii, docti et bene morati ad suos redeant. Fieri id non potest, nisi deo et piorum præceptorum legibus pareant. Quare ad deum ante omnia precibus ardentibus confugiant scholastici, sacras conciones et prælectiones diligenter audiant et scribant, auditas vero ruminent et discant, ut deum sibi faventem in studiis habeant. Legibus vero maiorum subsint ut ordinationi divinæ, ne deo bellum moveant, sibi aliquando exitiosum futurum.

1. Principio itaque habeant præfectum designatum a Ludirectore, qui leges custodiendas urgeat et mulctam in eas delinquentium levat, tum errata scholæ Rectori significet, nisi duplo velit [del. nolit] mulctari. Et ne frustra ipse suos labores faciat, ex pecuniaria mulcta ipsi cedat pars quinta. Pro reliquis quatuor coematur in festo Natalitiorum Dñi papyrus, cuius duæ partes cedant æqualiter distribuendæ reliquis commensalibus, tertia vero solis istis, qui figurativam exercent in coenobio musicam.

2. Nemo ebrius mensam accedat sub mulcta solidorum duorum aut denudatione vestium et plagarum trium.

3. Qui se absentarit a prandio vel coena sine Ludirectoris venia aut excusatione iusta facta per alium condiscipulum apud Rectorem, mulctabitur solido uno singulis vicibus.

4. Si aliquis ebrietati aut comotationibus deditus se absentavit a schola et mensa duobus aut tribus diebus continuis, iusteque convictus fuerit, carceri scholastico inclusus cibetur pane et aqua dies sex. Eadem lex illis erit, qui discursationibus nocturnis plateas et diffamatas aedes lustrant.

5. Si quis illicitis amoribus, scortationi aut aliis malis artibus (quæ non conveniunt Musarum castarum cultoribus) se dederit, convictus virgis cædatur et infamis absque testimonio schola exeat.

6. Assidentes mensæ incipiant ante cibum a benedictione cibi et potus: quibus sublatis, gratiarum actione prandium et coenam finient; qui hanc legem non observarit, solido mulctetur.

7. Rector vero scholæ (vel ipso absente supremus qui adest hypodidascalus) omnium nomine incipiet et finiet preces, ceteris piis votis exclamantibus Amen. Qui

hunc morem interturbarit, præfecto causarum solidos duos numerabit.

8. Ita se gerant apud mensam adolescentes, ut supremus primo, huic ordine assidentes e patina edulium capiant, sub poena solidi unius.

9. Exspectantium famelicorum extra portam assidentes mensæ memores sint, ut, si quid supersit, in suis orbiculis relinquunt.

10. Si quis deprehensus fuerit sibi servare aut exportare ædibus clanculum edulium aut panem, sit ipsi mensa interdicta triduum, et mulctetur tribus solidis.

11. Sub prandium ex V. T. inter scholasticos unus unum caput distincte legat, sub coenam vero proximus illi, clara etiam voce, tacentibus ceteris cap. unum ex N. T. recitabit, servato hoc ordine, ut a supremo prioris mensæ ad infimum infimæ mensæ fiat initium et progressus; negligens aut non faciens suum hic officium solidos duos numerabit.

12. Postea ex Enchiridio theolog. Doct. Hemmingii memoriter alternatim in præsentia Rectoris et hypodidascalorum recitabunt unum caput singulis septimanis, vel si capita breviora existant, duo vel tria; hac ratione facili labore totum opus annuo spatio ediscendo absolvant. Is qui neglexerit, duos solidos exponat.

13. Inter hæc exercitia erit altum commensalium silentium, ut ne quidem alicui mussitare liceat sub mulcta solidi unius.

14. Nullus præsumat posthac materna uti lingua in ædibus vel extra ædes coenobii, vel in schola, platea vel alio aliquo scholastico congressu, sub poena trium plagarum humero denudato. Daniloqui quotidie in schola

ordine quotquot punientur, ante et post meridiem, vapulabunt, altero denudato humero.

15. Hinc antequam ædes exeant, musica fegurativa, prandio et coena finitis, sodalitium finient; qui vero se in hac palæstra strenuum exhibuerit, honorem et mercedem scholasticam suo tempore expectabit.

16. Si quis sciens ad flagitia consodalium connivere præsumserit, nec post triduum, a quo rescivit commissum crimen, Ludirectori aut uni ex Pastoribus, in cuius parochia hospitium habuerit, [del. non] indicarit, poenæ mulctæque flagitioso irrogandæ subiaccebit.

17. Si controversia aliqua de quacunque re fuerit orta inter condiscipulos, penes Rectorem scholæ erit decisio, quæ si ibi componi nequeat, penes Pastores aut Superintendentem erit adiudicatio.

18. Horæ destinatæ prælectioni theologicæ omnes commensales intersint; qui ex ea se absentarit, solidum danicum solvat præfecto.

19. Cum quid ex memoria recitandum est, neque is, qui recitat, librum inspiciat, neque alter e regione suum illi librum obvertere [leg. obvertat] ad oculum sub poena unius solidi.

20. Mensas, fenestras, pocula, patinas, orbiculos vel aliam supellectilem mensurariam [leg. mensariam] sua petulantia non corrumpant, vel si id fecerint, suo sumptu corrupta vel fracta reficiant.

21. Non solum his statutis, verum etiam deinceps statuendis obedientiam promittant.

22. Has leges qui violaverit, poenas præter præscriptam mulctam sustinere non recuset: poenæ autem pro delicti magnitudine et prudentia et moderatione Rectoris sint obiurgatio, virgæ, carcer, eiectio. In omni bene

constituta republ. vitia hominum et maxime perditorum ignominiis, vinculis, verberibus et exiliis mulctantur.

23. Poenis se submittere nolentes et contumaciter Præceptoribus rebelles magistratus politicus curabit, aut nihilo minus refractarios ex urbe hac sine mora eiici curabit.

II.

Kongelige Rescripter til Biskop J. Lødberg om den Discipel, som havde forskrevet sig til Sanden.

(i Bispearchivet.)

Friderich den fjerde af Guds Raade Konge til Danmark o. s. v.

Vor Bevaagenhed tilforn; Saasom Vi af din til Os indkommen allerunderdanigste Memorial af den 27 Novembris sidstforleden, have maat (sic) fornemme hvorledes en Discipel af den tredie Lectie der udi Vor Kjøbsted Odtense Skoole ved navn Hans Bilde Michelssen, udi sin Alders fjortende Aar nu nylig skal have forskrevet sig til Dievelen, saa er Vores allernaadigste Villie og befaling at du strax skal lade Barnet indsette udi Forbaring paa Band og Brød i tre Uger, og gjøre den anstalt, at det imidlertid bliver i Skolen straffet og pidstet engang om Ugen, dernæst af Præsten alvorligen foreholdet sin begangne daarlige forseelse, saa at det for Meenigheden kand lade see sin fortrydelse derover, hvorefter det hid oversendes og til Arbeide i Børnehuset leveres; Du haver Os ellers strax allerunderdanigst at referere, at du denne Vores allernaadigste

ordre haver bekommet. Dermed skeer Vor Villie. Befalendes dig Gud. Skrevet paa Bort Slot Kjøbenhavn den 13 Decembris Anno 1720.

Under vor Kongelig Haand og Signet.

Friderich R.

D. S. Vibe.

Friderich den Fjerde o. s. v.

Vor Bevaagenhed tilførn. Tilsvær paa din til Os af den 21 Decembris sidstafvigt indkommen allerunderdanigste Memorial, angaaende en Discipel af Ottense Skole navnlig Hans Bilde Mikkelsen, som sig til Dievelen skal have forstreven, give Vi dig hermed allernaadigst tilkjende, at Vi af denne dags dato haver allernaadigst befalet os Gifselig Hr. Christian von Lenthe til Zarlhausen, Ridder, Vores Geheime og Etats Raad Ober Ceremoniemester, Stiftbefalingsmand i Vore Lande Fyen og Langeland og Amtmand over Ottense, Dalum, St. Knuds og Rugaards Amter, at lade samme Barn imod foraaaret levere til en hidreisende Skipper, som kand tage det under ansvar og opsig, og det her levere til Os Gifselige Vores Tilforordnede Directeurer for de Fattiges Væsen i Bort Rige Danmark, som Vi den 13 Decembris nestafvigte aar allernaadigst haver befalet hannem til arbeide i Bornehuuset paa Christianshavn at lade imodtage, naar hand her bliver præ-senteret. Og haver du Os ellers strax allerunderdanigst at berette, at du denne Vores allernaadigste ordre haver bekommet; Dermed skeer Vor villie. Befalendes dig Gud. Skrevet paa Bort Slot Kjøbenhavn den 10 Januarii A^o 1721.

Under vor Kongelig Haand og Signet.

Friderich R.

D. S. Vibe.

Bispeens Indstillinger findes ikke mere, ei heller har det hidtil været mig muligt andenstedsfra at forskaffe Oplysning om de nærmere Omstændigheder ved denne Sag; kun er det i Skolens Regnskab for 1720 bemærket, at der efter Bispeens Ordre er leveret til Monr Østrup til Hans Bilde's „Forflegning“ tvende Gange 6 Rd. 4 Mk. 11 S.

III.

Skoleretsag i Aaret 1780 angaaende nogle Spillere.

(Efter Documenter i Bispe- og Rectorarchivet).

1. Forhør.

Ole Oxenboël i 4de Lectie, som havde været til Skrifte:

Bekjendte, at Kl. 5 kom han til Gjertlerens, hvor vare forsamlede i Clausens Logis følgende, nemlig: Bredahl, Buss, Hansen paa Øverste Part i Mester lectie, Funch, Viberg, hvor de spillede Polsk Pass 1 sk. Spillet; han tilstod, at han selv gik i Spillet med, blivende ved indtil Kl. 8, da Adolph Hansen og Funch gik hjem. Kl. 9 $\frac{1}{2}$ foregav Oxenboël at være gaaet hjem, men de øvrige at være forblevne paa Stedet uden at vide, hvad videre foretoges. — Han tilstod og at have hørt, Buss først gik i Seng Morgenen derpaa Kl. 6. Desuden foregav han, at de i Selskabet intet drak, medens han var tilstøde, men ved hans Bortgang lod Viberg 1 Flaske gl. Vin hente ved Oxenboël, som endeligen sadlede om, sigende, at han ej for sin Person betalte noget af Vinen, men fik af Bredahl 1 Thekopfuld, hvorpaa han sagde, at være gaaet hjem, uden

at vide, hvad siden effter skete. Hans Vert er Carl Schmidt Skoemager.

NB. Adolph Hansen og Bredahl havde ej den gang været til Skrifte, da de ere af Mester lectie, som gif til Skrifte Ugen tilforn.

Peder Kryssing Clausen i 5te Lectie, som og dengang havde været til Skrifte:

Han tilstod, at ovenmeldte 5 Personer (ligelhdende med Oxenboëls Udfigende) var tilstede hos bemeldte Gjortler Hans Lund i Clausens logis, som og at Adolph Hansen gif bort noget før Oxenboël, men Buss, Bredahl, Viberg og Clausen at have vedbleven at spille til Kl. 3 om Natten, da Bredahl og Viberg gif hjem, men Buss at blive tilbage liggende paa Clausens Seng indtil Dag, nægtende, at mere var druffet, end oven meldte Flaske Vin. Han paaftod ej at kunne bevises, at der ofte havde været spillet i hans logis, men bekjendte tillige, at have hos Carl Schmidt i Bonnichsens og Oxenboëls logis spillet en halv Snees gange med Viberg, Oxenboël, Buss, Bonnichsen og Bredahl, som og at Adolph Hansen nogle gange havde været der og spillet fra Kl. 5 til 10.

Hans Jensen af 5te Lectie, som ej havde været med i bemeldte Selskab, men blev fremkaldet for at udfige, hvad han til Sagens Dphsning ellers vedste om Vibergs Dpsørsel:

Han tilstod da, at Viberg havde under Kirketjenesten fiddet med en Brændeviins Flaske og druffet deraf, som og have gaaet hen i Klokkerens Stoel, der gjort Abespil, imedens Jensen som Versicular*) læste i Kors Døren, for at

*) Versicularer kaldtes de af Skolens øverste Classer til Forsangere i Choret valgte Disciple, og som af Cantor dertil vare dannede. Der var to Versicularer ved hver af Byens tre Kirker; de maatte møde ved alle ministerielle Forretninger,

standse ham i Læsningen, videre at have fra sit Sted slaget efter ham med en Bold, da han gif hen at læse i Kors Døren til Slutningen: ja endog mange gange under Sangen at have ved sine spottelige Bendinger af Psalmens Ord oppaakt ham til Latter.

Friderich Funch af 5te lectie, som og havde været til Skrifte og i Sælfskab med de andre: Hans Udsigende var, at samme, nemlig ovenmeldte Personer vare tilstæde i bemeldte Clausens logis hos Gjørtler Hans Lund: at han selv var kommet der Kl. 5 og gif hjem Kl. Ste, havde ifkun spillet 1 Dvarteer; i den øvrige Tid seet paa dem, hørt at Buss tabte 2 Rdlr., som han ej vedste, om han vandt tilbage. Desuden tilstod han at have spillet 1 gang hos Carl Schmidt med de af Peder Kryssing Clausen anmeldte Personer.

Peder Viberg i 5te lectie, som havde været til Skrifte, og i Sælfskab med de andre, øverst i lectien og Versicular i Frue Kirke: Bekjendte det samme som de andre havde tilstaaet og udsagt om ham, med den Forskjæl at have spillet 2 §. Spillet og Oxenboël at have vundet 16 Mk., og selv at være forbleven hos Gjörtleren til Kl. 3. — Slige maade tilstod at have spillet hos bemeldte Carl Schmidt med Adolph Hansen, Clausen, Funch, Bonnichsen, Oxenboël, Bøving, Kannevorff og Hannibal Maale. — Hvad Drikken af Brændeviins Flasfen under Kirketjenesten angaaer, tilstod han selv; og i henseende til de andre Beskyldninger om

---

havde Forsædet i Choret og vare tillige forpligtede til at paa-see, at de andre Sangere iagttog tilberlig Rolighed og Orden. Det var altsaa et Slags Lillidspost og tillige en indbringende Bestilling, især Versiculariatet ved St. Knuds Kirke, der i Skoleprotokollen altid betegnes som „et meget godt stipendium“; det indbragte endnu 1802, da det blev ophævet, omtr. 80 Rdl. aarlig.

hans Dpførsel under Tjenesten havde han intet at undskyldte sig med. — Disse nyismeldte Personer, som spille hos Carl Schmidt, skal efter Vibergs videre Udsigende have spillet desuden nogle Timer en Eftermiddag ved Iule Tider. — Han logerer hos sine Forældre.

Adolph Hansen paa øverste Part i Mester Lectie og ej den gang var til Skrifte — Tilstod at han kom i deres Selskab Kl. mellem 5 og 6, spillede med dem til Klof. henimod 8te; og desuden 1 gang endnu at have været med i Spilleselskab tilligemed Buss, Bøving og Bonnichsen hos C. Schmidt.

Henric Buss af øverste Part i Mester lectie, som ej heller den gang havde været til Skrifte — Svarede, at, da de kom af Skole, gik de, uden at erindre sig, de andre den Dag havde gaaet til Skrifte, ind til dem, som vare forsamlede hos Gjørtler H. Lund; indlod sig i Spill med dem, da de andre viiste sig villige dertil — Om den Wiin som blev druffet, var hans Udsigende ligesom de foriges, som og, at de have spillet til Klof. 3, og at være blevet liggende, som oven er meldt, paa Clausens Seng indtil om Morgenen. Videre bekjendte han at have spillet 2 a 3 gange hos meerbemeldte Skoemager C. Schmidt: men Funch derimod oftere, nemlig 4 a 5 gange hos samme Mand; og endelig at Bøving, Kannevurff, Bredahl, Bonnichsen og Clausen at have spillet sammesteds.

Nicolai Bredahl paa øverste Part i Mester Lectie, som og var med i deres Selskab, men ej den Dag gaaet til Skrifte — Hans Tilstaaelse var næsten ligesom den foriges, nemlig, at de ej tænkte paa, at de havde gaaet til Skrifte den Dag; og da der allerede, førend de kom ind, spillede, indlod de sig og med i Spillet, og der efter hans Udsigende ej blev spillet højere end 1 §. — Ligeledes tilstod

han at have spillet til C. Schmidts nogle Timer, og nogle gange 1 fl. Spillet. I Spilleselskabet tilstod han at være bleven til Klof. 3 om Natten hos Gjørtleren.

Preben Bøving paa øverste Part i Mester Lectie, som hverken havde været hos bemeldte Gjørtler, ei heller den Dag gaaet til Skrifte — Tilstod ifkun 1 gang at være kommet ind til Carl Schmidts paa en Løverdags Eftermiddag, da intet dermed forsømtes, og havde, da der ved hans Ankomst allerede spillede, indladt sig i Spill med for en Times Tid; men nægtede isvrigt alle de andre mod ham gjorde Beskyldninger, og derhos udbad sig, at maatte forhøres hos Bonnichsen, om han oftere havde været der.

Ludvic Kannevurff paa øverste Part i Mester lectie, som ej heller den gang havde været til Skrifte — Tilstod at have været en Times Tid i Spilleselskabet, men ej spillede med; men derimod 2de gange havde været hos Carl Schmidt, og spillet til Tidsfordriv uden Penge — Bevidnede derhos, at han ikke havde seet Bøving der uden 1 gang.

Peder Hartvig Bonnichsen paa Nederste Part i Mester Lectie, som ej heller den gang havde været til Skrifte — Tilstod vel bemeldte Aften at have været et Øyeblik inde hos Gjørtleren, uden selv enten at spille med, eller forud at vide, der spillede, men allene for at laane en Bog, men tilstod, at der nogle gange var spillet om Penge, 1 fl. Spillet, paa hans Kammer med Bredahl og Buss, som og at have spillet med Kannevurff, men om intet; ligeledes at Bøving ej havde været der uden 1 gang — I det øvrige paastod han, at kunde bevise ved sin Vert og Vertinde adskillige gange at have forlangt af dem, at de vilde bortvise dem, som kom paa hans Kammer for at spille, saasom han ej selv ret vel vilde bortvise dem, for ej at paadrage sig

deres Uvenskab. — Endelig bekjendte han, at Velling 1 gang havde været der og spillet om Penge.

Hannibal Maale af 5te Lectie, som og samme Dag havde været til Skrifte — Bekjendte, at han vel 3 a 4 gange havde været til Carl Schmidts og spillet om 1 Rll; men som han ej havde været med hos Gjortleren, bedste intet videre at melde — Tillige tilstod han at være kommet eengang til Bonnichsen, hvilken først overtalede ham til at spille for plaisir, men fiden efter om 1 Rll —

Ole Oxenboël blev atter fremkaldet og tilstod at have hørt i Skolen nogle af de andre Disciple sige, hvorledes Viberg selv havde roest af at have slaget Monsr Højers Vinduer ind samme Nat, som de Dagen før havde været til Skrifte, men bedste ikke at navngive de Disciple, som havde sagt det —

For anden Uorden og Molest paa Skolen er ellers Viberg af sin Lærer befundet, og afftraffet tilforn —

Saaledes erfaret i samtlige Læreres Dørbørelse ved Examen d. 3die April 1780.

S. Anchersen. P. Holm. H. Sibbern.

N. Højer. I. Karup. I. I. Rosengaard.

2. Indstilling om Straffen.

Højædle og Velbaarne

Naadige Herre!

Ved Examen d. 3 huius a. c. over de anflagede Disciplers forargelige Forhold paa den Dag, de havde været til Skrifte, blev i samtlige Skolens Læreres Dørbørelse og Paahør erfaret, at Hoved-Personerne ere: Peder Viberg og Peder Clausen af 5te Lectie, som begge om Eftermiddagen havde været til Skrifte: Endnu disse 2de af Mester-

Lectien, som den Dag ikke havde været til Skrifte, nemlig Honric Buss, som Lærerne i lang Tid har været misfor-
noyet med, og Nicolai Bredahl, som, imod al Formodning
af hans øvrige gode Dpførsel, dog befindes at være med.

Samlingen var hos Gjørtler Hans Lund paa Torvet
i Clausens Logis — Clausen bestyldte Buss og Bredahl
at have overtalt sig og Viborg til at spille, hvilket Bredahl
nægtede gandske og paastod, at Spillet var begyndt, førend
han kom; Buss derimod vedste ej anden Udflugt, end disse
Ord: De (Viborg og Clausen) Viiste sig villige, De und-
skyldte sig ikke. Disse Fire altsaa begyndte inden 5 Slet
Eftermiddag at spille, og bleve ved indtil Kl. 3 om Natten,
drak (effter det, man kunde komme effter) ingen Brænde-
viin, men effter 10 Slet 1 Flaske gammel Viin, og gif
Bredahl og Viborg Kl. 3 hver til sit, men Buss forblev hos
Clausen og lagde sig i hans Seng, ligesom han var gaaet
fra Spillet, indtil det kom noget op paa Dagen, at han
kunde gaae hjem og lade som ingen Ting var.

Viborg, som hidtil har været Versicularius til Frue
Kirke, blev af den anden Versicularius Hans Jensen, som
aldeles er uden for Spille-Selskabet, bestyldt for forargelig
Dpførsel under Guds Tjenesten, at han nemlig var gaaet
hen i Klokkerens Stool, medens Jensen læste i Kors Døren,
at han ved Abespil kunde standse Jensen i Væbningen,
havde mange gangen under Sangen ved spottelige Bendin-
ger af Psalmernes Ord søgt at opvække ham til Latter,
og andet at forbigaae, endog under Kirke-Tjenesten fiddet
og drukkert af sin Brændeviins Flaske; imod hvilke Be-
styldninger Viborg havde intet at undskyldte sig med.

Samme Nat, som bemældte Spillesamling var, blev
Colloga Monsieur Høyers Vindue, i Rude detas, slaget
ind med en Steen, hvorom Mistanken er paa Viborg, som

forhen for molest imod Skolen er bleven afftraffet; og endvidere ved holdte Examen blev angivet, at have i Skolen imellem de andre Disciple roest af at have slaget Mons. Højers Binduer ind.

Foruden disse Fire, som spillede Matten over, vare samme Aften andre Disciple i Selskabet og spillede med, dog kun nogle Timer, nemlig: Frideric Funch og Ole Oxenboël, som begge ligeledes den Dag havde været til Skrifte, desuden Adolph Hansen, som ej den Dag havde været til Skrifte; Hansen og Funch gif hjem Kl. 8, Oxenboël henimod 10 Slet, dog forud hentede den overmeldte Flaske Biin, hvoraf han, førend han forloed Selskabet, fik for sin Gang 1 Theekopfuldt; Resten blev for de 4 Hoved=Personer.

I Anledning af dette Spille=Selskab blev tillige robet en anden Spillesamling hos Skoemager Carl Schmidt i Dvergade, i P. H. Bonnichsens og O. Oxenboëls Logis, hvor foransførte Hoved=Personer ofte have spillet, og desuden haft i Spillet med sig: Hannibal Maale nogle gange, Ludvic Kannevorff tvende gange, Funch, Velling, hver een gang, og Preben Bøving, som ved en Lejlighed kom derind, men ej før eller siden har været der, spillede 1 Time.

Alt dette er overeensstemmende med det, som ved Examen blev bekjendt og tilstaaet, hvorom Original Forretningen under Lærernes Hænder herved underdanigen følger; maae altsaa i Følge Allernaadigste nyeste Skoleforordning af 11te Maj 1775 § 65 i Underdanighed foreskille, at de 4 Hovedpersoner bør tilkjendes følgende Straf, nemlig:

1. Henric Bredahl, som kort efter han kom af Skole indfandt sig i Clausens logis, næsten fra først til sidst var i Spillet, desuden har spillet hos Carl Schmidt, haver

fortjent at løse sin Trøye. Men da hans Dpførsel i Skolen ellers har været uden Paaanke, og det ikke er af de andre, som spillede, nægtet, at jo, efter hans Paaastand, Spillet var begyndt, førend han kom ind, han altsaa ikke har overtalt de andre til at spille, ei heller den Dag havde været til Skrifte; kand han forskaanes men Isten Gaandsmæk.

2. Henric Buss havde ej heller den Dag været til Skrifte, men da han lige fra Skolen af gik hen til Clausen, kunde ikke nægte Clausens Beskyldning at have overtalt ham tilligemed Viberg til at spille; blev ved i Spillet fra først til sidst, var ude af sit logement Natten over; desuden ofte har spillet hos Carl Schmidt; end videre: ved Forsømmelse og andre Laster været Lærerne til megen Misfornøjelse; Bør han uden Skaansel løse sin Trøye, eller, om han dertil viser sig uvillig, forvises Skolen.

3. Peder Viberg, som den Dag havde været til Skrifte, bør for sit forargelige Forhold den Dag og Nat, som og formedelst sine andre skammelige Laster og spottelige Dpførsel, endog i Kirken og under Gudstjenesten, aldeles forvises Skolen.

Om han, førend han forvises, skal udstaae Skole-Straf, derom melder Forordningen intet.

4. Peder Clausen, som og den Dag havde været til Skrifte, og ej allene fra først til sidst var i Spillet, men lod dem spille i sit logis; desuden for kort siden er advarnet om sin uanstændige Dpførsel; Bør løse sine Buxer.

De andre Disciple, som samme Dag eller Aften har været tilstæde i Spilleselskabet eller i nogle Timer selv spillet med, have forskyldt at revses og straffes saaledes:

1. Ludvig Kannevorff, som havde efter Paaakke sin Confirmation sig forestaaende, hvortil nødvendig Underviis-

ning og Formaning var ham bibragt; Desuden formedelst Udsbøvelser forhen har været advaret, og det uagtet selv har tilstaaet at have været i Spillesælflabet tilstæde, fjønt han den Aften ikke spillede med; men derimod bekjendte at have spillet i Bonnichsens logis nogle faagange; bør have sine 6 Gaandsmæk.

2. Adolph Hansen, som den Dag ikke havde været til Skrifte, tilstod, at han fra Kloffen mellem 5 og 6 til henimod 8 havde spillet med dem; desuden spillet i Bonnichsens Logis, ellers ved den daglige Læsning forsømmelig; bør have 8 Gaandsmæk.

3. Frideric Funch havde været til Skrifte og tilstod at have spillet med og blevet der til Kl. 8; desuden spillet i Bonnichsens logis; derfor bør have 10 Gaandsmæk.

4. Ole Oxenboël, som den Dag havde været til Skrifte, tilstod at have spillet fra 5 til 8 Slet; paastod ved den Tid at være gaact ud af Spillet, dog forblev i Sælflabet indtil henimod 10 Slet, da han hentede 1 Flaske Wiin til Brøderne, fik deraf 1 Kopsuld, og gif saa hjem; bør have 10 Gaandsmæk.

Smellem dem, som har spillet hos Carl Schmidt i Bonnichsens logis

1. Bør Bonnichsen, i hvis logis de have spillet, især siden hans Foregivende om Anmodning til Bert og Bertinde at bortvise dem, som kom paa hans Kammer for at spille, befindes ved Clausens, Funchs og Maales Vidnesbyrd at være aldeles falsk; derfor have 6 Gaandsmæk.

2. Hannibal Maale nogle gange, den eene gang overtalt af Bonnichsen; derfor 2 Gaandsmæk.

3. Velling 1 gang og Preben Bøving 1 Time ved uformodentlig Anledning; saa disse 2de fandt allene advares hereffter at vogte sig for saadanne Sælflaber.

Fremdeles i Henseende til Berterne, hvor Disciplene ere indlogerede, bliver det høyst nødvendigt, at § 66 af den forhen meldte nyeste Allernaadigste Skole Forordning nøye paasees især fiden det erfares, at Berterne tie stille med Disciplenes Bildfarelser, saalænge ingen dispute om det, som Berterne skal have, møder imellem dem og Disciplene; desuden En Discipel, naar han har Gaver og kand passe sine Sager til og i Skolen, kand dog lættre skjule endog en Deel af sine Fejl for Læreren, som han frygter for, end for Berten, hos hvem han har Frihed. Berten derimod ved redelig Tilsyn er som oftest istand til at forebygge en Discipels mishagelige Tilfælde, maac derfor underdanigen indstændigst udbede Hjelp til at faae følgende Berter efter Forordningens Bydende anseete:

1. Gjørtler Hans Lund, som lader Disciplene, han har inden Dørre, holde Spilleselskab, endog paa den Dag de have været til Skrifte; endvidere: holder sine Dørre aabne for dem Natten igjennem —

2. Skoemager Carl Schmidt, som taaler, at Disciplene samles i hans Huus til at spille —

3. Skræder Andreas Holst, som lader Discipelen Buss, hvis Uordentlighed ej kand være ham ubekjendt, være uden for Huset Natten over, uden maaske at vide, hvor han er.

4. Guldsmed Skellerup, der holder Dørrene om Natten aabne for Bredahl, at han kand komme ind, naar han vil, endog Kloffen 3 —

Dette Forslag, med fælles Overlæg iforfattet, indsendes herved til gunstigst Approbation.

Odense d. 6te April 1780.

S. Anchersen. P. Holm. H. Sibbern.

3. Biskoppens Resolution.

Effter dette mig af Skolens Lærere gjorte Forslag, angaaende den lastværdige Opførsel af nogle blant Odense Skoles Discippler til vedbørlig Straffs Fuldbyrkelse over dem (hvorom er meldet i dette mig tilskillede Document) finder jeg, at hver af de Skolens Disciple, som her ere anførte, bør hver for sig paa følgende Maade offentlig i Skolen dem selv til velfortjent Straff, og andre til Advarsel, straffes paa følgende Maade, effter den Kongel. Allernaadigste Skoleforordning af 11te Maj 1775 Art. 65.

De 4re Disciple, som have været Hovedpersoner, bør affstraffes saaledes:

1. Henrich Bredahl af Mester Lectien bør straffes med 10 Gaandsmæk, og ubi 6 Uger miste de ham tillagde Skolens beneficia —

2. Henric Buss af Mester Lectie bør løse sin Trøye og i 4re Uger at miste sine beneficia af Skolen.

3. Peder Viberg af 5te Lectie bør løse sine Buxer, affættes fra sit Versiculariat i vor Frue Kirke, og miste sine Stipendia af Skolen i 8te Uger.

4. Peder Clausen af 5te lectie bør løse sine Buxer og i 4re Uger miste Skolens stipendia.

De andre Disciple, som paa nogen Maade have havt Deel i de i Forhøret meldte Forbrydelser, bør paa følgende Maade affstraffes:

1. Ludvic Kannevorff af Mester-Lectie bør have 6 Gaandsmæk og i 2 Uger miste sine Stipendia af Skolen.

2. Adolph Hansen af Mester-lectie bør straffes med 6 Gaandsmæk, og i 4re Uger miste Skolens stipendia.

3. Frideric Funch af 5te lectie bør have 10 Gaandsmæk, og i 4re Uger miste Skolens stipendia —

4. Ole Oxenhoël af 4de lectie bør have 6 Haandsmæk, og i 4 Uger miste Skolens beneficia —

5. Peder Bonnichsen af Mester-lectien bør have 6 Haandsmæk, og i 14 Dage miste Skolens beneficia —

6. Hannibal Maale af 5te lectie bør have 4 Haandsmæk.

Preben Bøving og Velling bør i Skolen offentlig advares at afholde sig fra uanstændige Selskaber, og fra videre Straf denne gang være fritagne —

Saadan min affattede Kjendelse i denne Sag vilde Skolens Rector Hr. Professor Anchersen offentlig i Skolen for dens samtlige Lærere og Disciple oplæse, og besørge denne nu enhver dicerede Straff bliver paa enhver paa en alvorlig Maade fuldbgyrdet, som deres Forbrydelse billig fortjener; og skulde nogen af disse Disciple vise sig opsættig eller modtvillig at imodtage den dem her saaledes ansatte Straff, haver Hr. Professor Anchersen strax at bortvise dem af Skolen.

Med de, enhver af Skolens Stipendiis fratagne beneficia, holder Hr. Prof. Anchersen sig høystbemeldte Skolefordning efterretlig, at samme bliver beregnet Skole-Kassen til Indtægt —

Odense d. 10 April 1780.

Jacob Ramus.

4. Stiftsøvrighedens Ordre til Borgemeesteren at møde ved Executionen.

Pro Memoria!

Sfølge Hr. Professors til Ds ergangne skribelse af 6te hujus have Vi tilskrevet Borge-Mester Seidelin, som Gen af Odense skoles Forstandere, at han ville Møde i

Odense skole, og overvære Straffens Fuldbyrdigelse paa Mogle af skolens Discipler for Deres uanstændige opførelse; Det vil da være fornødent at H. Professor med Borgemeister Seidelin overlægges og aftaler, hvad dag og tiid Det best kan skee.

Odense d. 10 April 1780.

I. H. Bille.

Jacob Ramus.

til

Hr. Professor Anchersen.

Denne Skoleretsdag forefaldt i det sidste Aar af Søren Anchersens lange Rectorat; han var dengang 82 Aar gammel og havde allerede siden 1770 haft en Vicarius til at varetage Underviisningen i Skolen, men vilde ikke give Slip paa Bestyrelsen af Skolen, hvilken han i det mindste af Ravn beholdt til sin Død. Synderne bleve forhørte i samtlige Læreres Overværelse, men Forslaget til Straffen er kun underskrevet af Rector, Conrector Povel Holm og Hører Hans Sibbern, der siden Begyndelsen af 1779 var Rectors Vicarius.

Om Delinqventerne indeholder Skolens Protokol følgende Dplysninger:

1. Nicolai Henrik Bredal, dengang 27 Aar gammel, Søn af Sognepræsten i Middelfart, kom i 5te Lectie 1776, karakteriseres af Anchersen endnu i August 1780 som „meget slittig og skikkelig“, blev hindret ved Sygdom i at afgaae til Universitetet i August 1780, men dimitteredes i December s. A. (laud.).

2. Henrik Bus, 21 Aar, Søn af „en fattig Mand i Faaborg“, kom i Efteraaret 1777 i 5te Lectie, dimitteret i August 1780 (h. ill.).

3. Peder Wiberg 16 Aar, Søn af en Bispefræms-

mer, kom 1775 i 3die Lectie, betegnes 1776 som noget vild, men roses siden for Flid og Skikkelighed; dog siges 1780 om ham ved hans Dpflyttelse i Mesterlectien, at han maa stikke sig vel, men 1781 (efter Ancherens Død) blev han „bortviist formedelst Uordentligheder.“

4. Peder Krysing Clausen, 19 Aar, Søn af en Kjøbmand i Odense, optoges 1773 i 3die Lectie, betegnes som langsom af Nemme, men skikkelig indtil 1780, da han „haabes at blive skikkelig“, slæbte sig igjennem Skolen indtil 1783, da han blev „affendt til Academiet og fik Charakteren non conuennendus.“

5. Ludvig Harboe Kanneborff, dengang oberst i Mesterlectien, 17 Aar gammel, Søn af Sognepræsten i Faaborg, kom i Efteraaret 1777 paa nederste Part i Mesterlectien; 1779 siges om ham: „af godt Begreb, flittig og skikkelig, Versicular til St. Knuds.“ 1780 i August opflyttet til Gymnasiet i Odense; dimitteret 1781 (laudab.).

6. Adolph Hansen 25 Aar, Søn af Forvalteren for Lundegaard, kom 1777 ved Michelsdagstid paa Mesterlectiens nederste Part, ikke flittig, afgik uden at dimitteres 1780 fra Skolen, efterat være udebleven fra Examen: „Kan faae det Skudsmaal, at han var forargelig forsømmelig.“

7. Frederik Funch, 17 Aar, Søn af en Forpagter paa Langeland, sattes 1775 i 2den Lectie, kom ikke videre end til 5te, i hvilken han var fra 1779 til 1782, i hvilket Aar det hedder om ham: „Faderløs og uordentlig, contemnendus (Charakteren ved Skoleexamen), hjemviist.“

8. Oluf Drenbøll, 19 Aar; hans Fader havde været Præst i Gaagerup; han kom 1776 paa 3die Lecties nederste Part og naaede indtil 5te Lectie, hvorfra han paa Grund af Uflid „hjemvistes“ 1782.

9. Peder Hartvig Bonnichsen, 21 Aar, en Lieutenants Søn, kom 1775 paa 3die Lecties nederste Part; 1779 naaede han til Mesterlectiens nederste Part „i Haab om Forbedring, ei uskikkelig, maa vise Flid“, men 1780 „forlod han Skolen og begav sig med sine Venners Samtykke i Krigstjeneste.“

10. Hannibal Ludvig Maaløe 19 Aar, Søn af Præsten i Gamborg, kom 1779 ved Pindsetid i 5te Lectie, dimitteret 1784 (h. ill.).

11. Preben Bøving 19 Aar, Søn af en Apotheker i Faaborg, kom 1774 i 4de Lectie, i August 1780 „udflyttet til Gymnasiet“; dimitteret 1781 (laudab.).

12. Peder Belling 20 Aar; hans Fader havde været Præst i Skydebjerg, kom 1775 i 4de Lectie, 1778 Versicular til St. Hans, 1780 Versicular til St. Knuds, 1781 „udflyttet til Gymnasiet“; dimitteret 1782 (h. ill.).

Bidrag

til

Odense Cathedralsskoles Historie.

Sjette Hefte.

S k o l e n s G o d s.

Wdenſe Cathedralſkole hører til de rigeſt doterede Sko-
 ler i Landet og vilde være den rigeſte, hvis den, ſom f. Ex.
 Roeskilde, havde beholdt ſin Andeel af Hoſpitalets Mid-
 ler (Communitetet). Navnlig har den betydelige Indtægter
 af Fordegods, og der er neppe andre Skoler end Roeskilde
 og Viborg, der overgaae den i denne Henſeende. Naar og
 hvorledes diſſe Indtægter ere komne til Skolen, og hvilke
 Forandringer der i Tidens Løb ere foregaaede med dem, er
 Gjenſtand for dette lille Skrift, hvori jeg har ſøgt ſaa fuld-
 ſtændigt ſom muligt at meddele Oplyſninger om Oprindelen
 og Adkomſten til hver Indtægtskilde; men det har ikke kunnet
 undgaaes, at der jo i enkelte Punkter er blevet nogen Dunkelhed
 tilbage, enten fordi næſten ingen Kundſkab derom er kommen til
 Eftertiden, eller fordi endeel af de Optegnelſer, ſom havdes i ældre
 Tider, nu ere forſvundne. Dog om det Allermæſte vil der
 findes tilſtrækkelige Oplyſninger, hvilke iſær ſkyldes det paa
 originale Gavebreve og andre vigtige Documenter ſaa rige
 Biſpearchiv.*) Jeg har paataget mig dette temmelig møifomme-
 lige Arbejde vel ogſaa i det Haab, at hvad jeg i mange Aar
 havde ſamlet og nu ſammenſtillede, kunde have hiſtorisk Inter-
 eſſe for En og Anden, men dog meſt med den Tanke, at det
 vilde være til Nytte for alle dem, ſom have med Skolens Gods-
 væſen at gjøre, navnlig for mine Eſtermænd og deres Medfor-

---

*) De vedkommende Pakker i Biſpearchivet betegnes i det Følgende
 ved: St. P. (d. e. Skolens Papirer) og G. P. (d. e. Gymnaſiets
 Papirer.

standere, ved at lette dem Overfigten over dette Gods og vise dem Veien til at finde Hjemmel for Besiddelsen, naar derom i kommende Dage skulde reises Strid, at ikke, som det tidligere stundom har været Tilfældet, Ubekjendtskab med Beviserne for Adkomsten til en Indtægt skal føre til Fortabelse af den.

A. Odense latinste Skole for 1802.

Skolen havde ved Reformationens Tid aldeles ingen Formue; efterat de til de forskjellige geistlige Stiftelser knyttede Skoler vare blevne forenede i een, bleve dens Lærere og endeel af dens Disciple ligesom før underholdte fornemmelig af St. Knuds Kloster, og først efterat dette ved den sidste Priors Resignation 1571 var gaact over til en verdslig Lehnsmænd, blev der sørget paa anden Maade for Lærerne og Disciplene. Til at tilfredsstille Skolens øvrige Fornødenheder havdes lige indtil 1802 ingen andre Midler end hvad der toges af Kongernes og private Belgjøreres Gaver til Disciplene; men disse Fornødenheder vare ogsaa kun faa og simple indtil henimod Begyndelsen af dette Aarhundrede; de indskrænkede sig saa omtrent til Inventariets meget nødtørf-tige Vedligeholdelse, nogle Skrive- og Læseapparater, Læge og Sygepleie for Disciplene, i ældre Tid ogsaa Klæder for de Fattigere. De fleste Udgiftsposter, som nu figurere i Regnskaberne, kjendte man dengang ikke til; Skolens Bygning blev vedligeholdt af Kirken; Belysning brugtes ikke uden ved høitidelige Leiligheder og det først efter Biskop Ringos Tid, da den af ham til Skolen forærede Lysekrone forsynedes med Lys ved Kenterne af den af ham dertil legerede lille Capital; Brændsel behøvedes ikke, i al Fald ikke før Slutningen af forrige

Aarhundrede, da Skolen før den Tid ikke havde Kaffelovne; Skoleopvarmningen, forsaavidt der var Tale derom, saavel som den ugentlige Reengjøring besørgeades af Disciplene selv*); og saaledes gaaer det ogsaa med andre lignende Postex. Men ligesom Udgifterne vare ringe, saaledes var det ogsaa Tilfældet med de Indtægter, som kom ind i de aarlige Regnskaber.***) Hovedposterne i disse var det saakaldte Kostkorn (8 Kongetiender s. nedenfor Nr. 11 ff.) til Lærere og Disciple, Degnepensionerne og de private Legaters Renter, der leveredes til Uddeling af Bispen, ligesom Hovedposterne paa Udgiftssiden var hvad der af disse Indtægter uddeeltes til Lærerne og Disciplene igjennem Rector. I Løbet af det 18de Aarhundrede udgjorde Indtægt og Udgift fjelden over 500 Rdl.,

---

*) I Antegnelserne til Rector Taubers Regnskab for 17 $\frac{2}{3}$ (Bispe-archivet) 2den Udgiftspost Litt. r. anføres over, at der er betalt 4 Rdl. til en Feiekone, medens der i hans Formands Regnskaber kun opføres 1 Rdl. til en Kone for Reengjøring af Skolen to Gange om Aaret. Hertil svarer Tauber: „Da jeg ved min Ankomst i Skolen mærkede overalt, at Skolebiscipelen havde slet ingen Bærd, endog i deres Dine, som ellers gjøre Paastand paa Fornuft, saae jeg mig nødt til at foreslaae for Bispen, hvor uanstændigt det var, at Skoledisciplene af de nederste Lectier, under den øverste Lecties Commando, skulde tvende Gange om Ugen feie Skolen. Jeg vil ei opregne Følgerne af denne vanærende Skik paa de Befalendes og de Adlydendes Gemytter. Bispen tillod at lønne en Kone dertil, som tillige vasker Vinduer o. s. v.“

**) At holde Regnskab brugtes ikke før 1684, da Elias Raur indrettede en Regnskabsprotokol („Skolebogen 1684“), en Foranstaltning, hvoraf han roser sig meget i sin oratio valedictoria 1694 p. 55; det var et besynderligt Regnskab, der førtes dengang, et Regnskab, der nuomstunder vilde være en Daarlighed for hver Regnskabsfører og en Vederstyggelighed for hver Revisor, men der indeholder mange uskatteerlige Oplysninger til Skolens Historie. Regnskaberne fra 1705 af (i den 1721 autoriserede Skolebog) vare ordentligere i Formen og bleve baade reviderede og deciderede, men desto magrere ere de paa historiske Notitser.

hyppig endeel Mindre, og selv i de sidste Aar før Reformationen 1802, da baade Capitelstaxten var usædvanlig høi og Legatmassen var betydelig forøget, steg Indtægten og Udgiften ikke til 2000 Rdl. aarlig. I Skoleregnskaberne kom ikke, hvad der af Communitetet tilflød Lærerne og Disciplene, og, med Undtagelse af det omtalte Rostkorn, Intet af hvad der var tillagt Lærerne af Tiender, Bøndergods og andre Fordebogs-Indtægter, og det er just disse, som, efterat Lærerne fra 1802 af ere blevne satte paa fast Løn, udgjøre Skolens Hovedindtægter, der for den allerførste Deel medgaae til Skolens Hovedudgift fra samme Aar af, Lærernes Gager, og hvoraf Skolen, hvis den ikke bruger dem alle, indsender Overfludet til den almindelige Skolefond, imedens den derfra erholder Tilskud, naar dens egne Hjælpemidler ikke ere tilstrækkelige. Oprindelsen til disse tidligere til Lærerne henlagte og nu til Skolekassen hørende Indtægter, fornemmelig bestaaende i Fordeiendomme, samt de Forandringer, som i Tidens Løb ere skete med dem, skal jeg nu angive i det Enkelte, saavidt muligt efter Tidsfølgen.

Til Lærernes ældste Indtægter høre følgende tre:

1. Jordskyld af forskjellige Gaarde og Huse, mest i Odense, som oprindelig hørte til Alter- og Vicariegods. Denne Indtægt skriver sig fra den allerførste Tid efter Reformationens Indførelse, da Skolemesteren (Rector) og Hørerne næsten ikke havde Andet at leve af end hvad de fik af St. Knuds Klosters sidste Prior; men af denne ældste Indtægt har kun det, som var tillagt Rector, vedligeholdt sig til senere Tider. Afgiften af flere Huse og Bønder, som havde ligget til Glende Alter i St. Albani Kirke (jfr. Chr. Povelsens Register over Vicarierne i Odense G. B. Nr. 30), var den første Jordskyld, som tillagdes Rector ifølge Erik Krummediges o. A. Fundats dat. Rhndelmisseaften 1541

(Hofmans Fund. V. S. 68 f., VI S. 258 ff.), og denne Jordstykld siges at være beregnet til 51 Mk., hvilket Tal dog neppe er læst rigtig, da de derpaa for ethvert Sted specificerede Beløb sammenlagte udgjøre en større Hovedsum. — Til denne Indtagt søiede Frederik d. Anden, for at forbedre Rectors ringe Underholdning, ved Brev af 9de September 1568 (Origin. paa Bergam. Sk. B. Nr. 17, aftrykt i Indbydelsesfr. i Anledn. af Skolebngn. Indvielse 1846 S. 50 ff.) det Vicariegods paa Vestergade, som tilforn laae til St. Annæ Alter i St. Albani Kirke, saaledes at Besidderne af disse Vicariegaarde skulde aarlig yde Skolemester den sædvanlige Jordstykld og anden Rettighed, som pleiede deraf at gaae. Men ved Skrivelse af 3die Januar 1570 til Prioren i St. Knuds Kloster (Orig. paa Papir Sk. B. Nr. 18) tilkjendegav Kongen, at da Eskild Gise havde for Bederlag faaet en Gaard paa Vestergade, som laae til St. Annæ Alter, hvoraf svarede 18 Mk. til Odense Skolemesters Underholdning, saa skulde Skolemesteren og hans Eftermænd aarlig til evig Tid faae disse 18 Mk. af St. Knuds Kloster, og denne Befaling fornøedes efter Priorens Resignation i Kongebrevet af 18de Novbr. 1572 (aftr. Hofm. VI S. 254 og hos Blodh d. fynske G. S. S. 242 f.*). Derimod vedbleve de andre til St. Annæ Alter hørende 8 Gaarde og Huse ogsaa senere at svare Afgift til Rector, som man seer af en „Fordebog over Odense Byes Jordstykld“ fra 1643, som er indført i Raadstueprotokollen af 1649 fol. 77 ff., og i samme Fordebog findes endnu den i Krummediges Fundats Rector af Særsløv Kirke tillagte Afgift, som i denne Fundats er angivet til 14 Mk.,

---

*) Om denne Afgifts senere Convertering s. nedenfor Indledn. til Nr. 11 ff., hvor ligeledes handles om Converteringen af den i det Følg. omtalte 14 Mk.s (= 7 Sldkr.s) Afgift.

opført blandt Jordskyld til Rector, men med 18 Mk. 10 $\text{\textasciix}$, der dengang betaltes af St. Knuds Klosters Lehnsmænd; senere nævnes ikke Særsklev, men i den af Maur i Skolebogen efter ældre Kilder optegnede Jordskyldsliste hedder det: „af St. Knuds Kloster paa Skovby Kirkes Begne 7 Sldr.“, og derved betegnes dog uden Tvivl samme Afgift kun med Forvevling af Navn. — Jordskyldspengene af de omtalte tvende Alteres Gods bleve vel i det Hele igjennem alle Tider, uden Hensyn til Myntværdiens Forandring, opkrævede med det oprindelige Beløb for hvert Sted, men dog angives Hovedsummen af denne Indtægt meget forskjellig i forskjellige Tider, hvortil Grunden maafee tildeels kunde ligge i, at flere ubebyggede Stykker, som vare satte for Afgift, efterhaanden bleve udparcellerede og bebyggede, og derved Afgiften paa den ene Side kan være bleven noget forøget, imedens paa den anden Side den uregelmæssige Indkrævning af saa mange Smaasummer hyppig foranledigede Nægtelse af Ydelsen hos nogle Indvaanere og som en Følge deraf Formindskelse af Indtægten i det mindste for en Tid. Efter Fordebogen 1643 synes Rectors Jordskyld dengang at have været ret klæffelig; men det er ikke klart, om Alt, hvad han modtog, tilfaldt ham, eller han maatte dele det med Andre, navnlig Hørerne (hvorum Mere nedenfor). Rector Niels Hals anslaaer i sin Beretning til Biskoppen om Skolens Tilstand omtrent imellem 1680-1690 (St. P. Nr. 39) Rectors „Vicariepenge“ kun til 10 Rd., efter Mours Specification (i Skolebogen 1684) udgjorde Indtægten da 12 Rd. 3 Mk., efter den saakaldte Jordskyldsprotokol i Skolens Archiv befindes den 1750 at have udgjort 15 Rd. 3 Mk. 6 $\text{\textasciix}$. (omtrent samme Beløb, som efter Skolebogen 1721 er angivet hos Hofm. V S. 68 f.), men aftager siden, stiger igjen imod Slutningen af Aarhundredet, og med et Beløb af 20 Rd. 3 Mk. 6 $\text{\textasciix}$. opføres den

i de første Regnskaber efter dens Overgang 1802 fra Rector til Skolekassen. Efter uendelige Vanskeligheder, som den følgende Tids Kasserere havde med Indkrævningen, er denne Indtægt endelig ved en under 26de Marts 1834 af vedkommende Huuseiere i Odense understrevet og under 18de November 1839 thinglæst Declaration sikket Skolen med et Beløb af 21 Rd., hvoraf dog 1 Rd. hører til det forrige Gymnasiums Profesfor-Indtægter.

Til Rectors Jordskyld hører endelig endnu, som Hofman anfører V S. 70 efter den gamle (Maur's) Skolebog „ifølge Johan Friis's Foundation, dat. Løverdagen efter Søndagen Cantate 1546 endeel Indkomst af 4 Bøndergaarde i Nyslinge By og Sogn, hvis Fæstere, hver af dem og deres Efterkommere, som disse Gaarde besiddendes vorder, skulde give aarlig til St. Albani Skole 6 Mk. Danste, de 3 Mk. inden 14 Dage efter Mikkelsdag og de 3 andre Mk. inden 14 Dage efter Paaste under 12 Mk. Brøde for hver Gang det forsømmes“. Dette Udtog af en Fundats, hvis Original iøvrigt er forsvunden, antyder en Donation; men, som man sees af Biskop Jacob Madsens Visitationbog S. 25, anfaaes denne Disposition fra først af i det mindste for en Deel at staae i Forbindelse med hvad der efter Arummediges Fundats var tillagt de tre Hørere af det Vicarie, som da var i Christiern Pedersens Besiddelse, og Donationen synes at være af samme Natur som den ligeledes af Johan Friis til Nyborg og Svendborg Skole henlagte Afgift af nogle Gaarde (Hofm. V S. 450; jfr. ogsaa Engelstofts D. Sognehist. S. 78. Not. 227). I Aaret 1593 blev det da efter Jac. Madsens Beretning, paa Grund af en imellem Rector og Hørerne opstaaet Strid, afgjort, at de 4 øverste Hørere, som efter Arummediges Fundats i 40 Aar havde havt 16 Mk. af Nyslinge-Pengene (der fra 24 Mk. gl. Mynt vare „om-

fatte til 32 Mk."), skulde endvidere beholde dem og Rector skulde herefter have 6 Mk. deraf. Gaardenes Afgift var heller ikke efter J. Friis's Fundats bestemt til Rector, men i Almindelighed til Skolen, og af den ovenfor omtalte Fordebog 1643 sees, at endnu dengang Rector blot modtog den, men at den tilfaldt „Hørerne og Fattige“ (ved de Sidste menes vel Disciple). Dog allerede i Naur's Tid havde Hørerne mistet Andeel i disse Penge, ligesom ogsaa den øvrige Jordskyld, som efter Krummediges Fundats skulde erlægges til Hørerne og som endnu i nævnte Fordebog synes at være indbefattet i „Skolemesters Jordskyld“ (Rector skulde nemlig efter Fundatsen uddele disse Penge til Hørerne) ikke senere omtales blandt Hørernes Indtægter og maa være bortfaldet. Hvad iøvrigt Afgiften selv angaaer, da erfarer man af Skolebogen 1721 (jfr. Hofm. l. c.), at efterat de 4 Ryslinge-Gaarde vare blevne udlagte til Ryttergods, betaltes den af Regimentsfriveren, og siden, da de ved Reluitionen vare afhændede, af Proprietarien paa Løistrup. Den første af Eierne af Løistrup, der betalte Afgiften til Skolen, var Niels Hanssen Viborg (hvis Navn endnu staaer hos Hofm. S. 69 efter Skolebogen 1721), og i det af denne til Oberst A. D. v. Gramboe under 11te December 1743 udstedede og under 22de Januar 1744 i Fyenbo-Landssting læste Skjøde (Sunds-Gudme Herredes Skjøde- og Pantebøger) hedder det, at Rector i Odense af hver af de 4 Fæstegaarde nyder 2 Sldr., og siden den Tid er der, som Jordskyldsprotokollen viser, aarlig af Løistrup Gaards Eier erlagt 5 Rd. 2 Mk. til Rector eller efter 1802 til Skolekassen.

2. Degnekorn af Landsognene til St. Knuds (St. Albani) og Frue Sogn blev tilligemed Dvægtiende oppebaaret af øverste og næstøverste (5te og 4de) Lectiehørere som Sognedegne ved disse Kirker lige fra Reformationens første Tid; allerede

i Erik Krummediges Fundats 1541 mod Slutn. omtales Høernes Indtægter af disse 2 Sognes Bønder i Modsatning til St. Hans Sogn, „hvortil ingen Bønder ere“, hvorfor St. Hans Kirkes Degn (3die Lecties Hører) da fik Erstatning paa anden Maade (jfr. Engelstoft Odense Byes Sognehistorie S. 78 og 183 f.). I de to Skolebøger og hos Hofman findes ingen Angivelse af Kornets Quantum, hvorimod det i de Optegnelser paa Høernes Løn fra Midten af forrige Aarh., som findes i Skolens Archiv, angives til 3 Tdr. 4 Skpr. Byg for St. Knuds og 3 Tdr. 7 Skpr. Byg for Frue Sogn*); men fra 1815 af nægtede Eiby Mænd at betale det for erlagte Korn, 1 Skjeppe for hver Gaard, og Enden paa den deraf opstaaede Rets sag var, at denne Deel af Indtægten paa Grund af utilstrækkelig Hjemmel tabtes for Skolen ved Høiesteretsdom af 26de Januar 1821, (N. jurid. Archiv B. 29 S. 126, jurid. Tidsskrift IV, 2 H. S. 244), saaledes at der kun blev tilbage i det Hele 4 Tdr. 7 Skpr. Byg, nemlig fra Hunderup 2 Tdr., Bolbro 1 Td. 4 Skpr., Killerup 6 Skpr. og Bisforup 5 Skpr.; disse 2 sidste Byers Gaardmand havde heller ikke betalt fra 1819 af, men ved Forlig af 11te Juni 1824 (thinglæst ved Odense Herredsret d. 26de August f. A.) bekvemmede de sig til at erlægge den resterende Afgift og for Fremtiden at yde Afgiften til hver Forfaldstid. Alligevel have atter samtlige Landsfogne, ogsaa støttende sig paa Loven af 23de April 1850, siden 1852 vægret sig ved at yde denne Afgift, og Striden er endnu ikke afgjort.

3. Degnepensioner. Degnetjenesten i Landsbykirkerne i Odense= tildeels ogsaa i Aasum= og Lunde Herred besørge des i ældre Tider af Skolens Disciple af de øverste

---

*) Chordegneses Tiendegjæs og Døegtienden overlodes ved Kongl. Resolution af 1ste October 1802 til de catechetiske Skoler i Odense.

Classer som Løbedegne, og derfor havde de, og fra nogle Sogne ogsaa Rector og Conrector (som dog vel sendte Disciple i deres Sted) samt de yngste Hørere det saakaldte Degnekorn, der gav en ret klækkelig Indtægt; for Disciplenes Vedkommende blev Degnekornet oppebaaret af Rector for den største Deel in natura, og af ham uddeelt til dem. Uagtet Sognene efterhaanden fik Sædedegne, vedblev dog denne Afgift uden væsentlig Forandring at tilflyde Skolens Personale (iffr. Danske Lov 2den Bog 15 Cap. 13 og 14 Art.) indtil 1740, i hvilket Aar den ved Rescript af 28de Juni overalt blev forandret til en Pengeafgift, der under Navn af Degnepension skulde betales til Skolen af vedkommende Degne, efterat tillige ved Rescript af 4de Marts s. A. Rudkjøbing, Svendborg og Faaborg ophævede Skolers Degnekorn var henlagt til Odense, ligesom de andre nyeste reducerede Skolers til Nyborg latinske Skole. Odense Skole fik da ved førstnævnte Rescript Degnepensionerne fra Odense-Nasum-Salling-Sunds-Lunde-Gudme- og begge Langelands Herreder til Beløb 255 Rd. 64 $\frac{1}{2}$., hvoraf dog kun 81 Rd. 1 Mk. 8 $\frac{1}{2}$ tilfaldt Disciplene, imedens Rector, Conrector og de nederste Lectiers Hørere fik den større Deel af Resten og en anden Deel deraf anvendtes til Skolens Fornødenheder. Ved Nyborg Skoles Nedlæggelse tilfaldt ogsaa samtlige til denne Skole henlagte Degnepensioner fra Binding-Vends-Baag-Bjerge-Stovby- og Skamherreder, der i Rescriptet af 28de Juni 1740 ere anslaaede til 276 Rd. 48 $\frac{1}{2}$., Odense Cathedralskole. Disse Degnepensioner indbetaltes til Skolen af Provsterner, i Almindelighed ved Landemodetiden, og indbragte efter Regnskaberne tilsammen 533 Rd. 64 $\frac{1}{2}$., indtil denne Indtægt bortfaldt ifølge Loven af 23de April 1850.

Samtidig med at Kong Frederik d. 2den ved Hospitals-Fundatsen af 5te Marts 1572 fikkede Skolens Lærere og de 30 Disciple (Degne), som besørgede Chorsangen i de tre Kirker, den frie Underholdning med Æl og Mad, som de havde haft hos St. Knuds Klosters sidste Prior, sørgede han endvidere for Lærerne ved følgende Bestemmelse i samme Fundats (Copie St. P. Nr. 16, hvor Aarsstallet angives 1571, Hofman V S, 61 og 153). „Skal og Skolemesteren udi fornævnte Odense Skole, den, som nu er eller herefter kommandes vorder, have, nyde og beholde Bor og Kronens Part af al Korntienden af Gamtofte Sogn udi Baag Herred, og de 4 Hørere der sammesteds udi lige Maade bekomme Bor og Kronens Part af al Korntienden af Wisenbergs Sogn udi forskrevne Baag Herred og af Wigerslev Sogn udi Skobhy Herred, hvilke fornævnte tiende Tiender altid skulle ligeligen stiftes imellem forskrevne 4 Hørere efter Superintendentens og Sognepræsternes Raad og Samthkke, og efterdi forskrevne tre Tiender altid skulle blive til Skolemesterens og samme 4 Høreres Løns Forbedring, da skulle de selv nu raade derfor og gjøre sig dem saa nyttige som de kunne.“

4. Gamtofte Sogns Kongetiende, der end ydermere blev bekræftet som Rectors Løn ved Christian d. 4des Brev af 1ste October 1629 om Gymnasieprofessorernes Embedsgods (Orig. og Copie G. P. Nr. 25, i Udtog hos Hofm. V S. 19), blev siden perpetueret til Brahesborg mod at samme Gaards daværende Eier Jørgen Brahe for sig og Efterfølgere ved Forfkrivning af 11te Juli 1647 (St. P. Nr. 3 og Copie Nr. 21, Hofm. V S. 67) forpligtede sig til at svare Skolemesteren 100 Rd. aarlig til hver 20de Dag Juul (13de Januar, den gamle Termin). Istedetfor Stedsmaal eller Indfærtningsfum af denne Tiende blev der ifølge Maurus

Skolebog eengang for alle af samme Sorgen Brabe under 13de Januar 1651 indbetalt til Biskop Hans Michelsen 100 Rd. i Specie, og denne Sum blev samme Dag af Bispen udbaant til Henning Povisch til Hollufgaard imod dennes Forstrivning, der i Original findes i Bispearchivet (St. B. Nr. 2) og hvoraf en Copie er indført i samme Skolebog; deri forpligter Debitor sig til at betale Skolemester aarlig ligeledes hver 20de Dag Suul 6 Rd. i Rente; „men“, hedder det i Skolebogen fra 1721, „som de siden den Tid vare blevne uvisse og Renten deraf ikke i mange Aar betalt, blev Commerceraad Bircherod som sal. Biskop Ringo's successor i Egtteskabet tilbømt for høieste Ret d. 10de Marts 1718 at oprette dem igjen. Denne Capital staaer indsat hos Commerceraad Bircherod med andre flere imod Pant i Fraugdegaard og er nu i Croner med Lagien og et Fjerdingaars Rente regnet til Capitalen fra høieste Rets Doms Dato til 11te Juni 1718 Penge 109 Rd. 1 Mk. 11 $\frac{1}{2}$., hvoraf Rector scholæ aarlig nyder Renten.“ Denne Rente fik Rector siden aarlig udbetalt af Biskoppen indtil 1802 med 5 Rd., imedens Capitalen vel var indbefattet i Stiftets offentlige Midler. Den aarlige Afgift fra Brabesborg var allerede i den sidste Halvdeel af 18de Aarhundrede den samme som den er nu, nemlig 106 Rd. 24 $\frac{1}{2}$., hvilken Afgivelse fra den oprindelig stipulerede Sum vel har sin Grund i Møntfodens Forandring.

5. Bispenberg Sogns Kongetiende blev, rimeligviis fort efter at den var tillagt Hørerne, af disse efter Datidens Viis „paa egne og Eftermænds Begne“ bortkøstet, men da de senere Eftermænd klagede til Kongen over, at den aarlige Afgift, som svarede af daværende Fæster, Præsten i Bispenberg, Laurits Andersen, var altfor ringe, paalagde Christian d. 4de ved Brev af 14de Juni 1629 (Orig. i Paffen

Nr. 23 bl. Sk. B.) Befalingsmanden paa Odense Gaard, Henning Walkendorph og Biskop Hans Michelsen at undersøge denne Sag og forhjælpe Hørerne til deres Ret; hvorpaa E. Andersen, da han var i Rette kaldet, godvillig afstod ved Afkaldsbrev 3die August 1629 (Original sfteds) denne Tiende til dem. Umiddelbart derefter d. 4de s. M. blev samme Tiende bortfæstet af Hørerne for 100 Rd. Courant og denne Act bekræftet af Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen d. 27de Juli 1632 (orig. Document i Skolens Archiv). Et Fæstebrev af 15de Febr. 1668, hvorefter Hørerne kun skulde have 90 Sldr. aarlig for Tienden, blev ved Landsthingsdom af 25de Septbr. 1695 erklæret magtesløst at være (Acterne i Skolens Archiv). Endnu findes tvende senere Fæstebreve, det ene af 7de August 1733 (Original i Skolens Archiv, Copie Sk. B. Nr. 56), hvorved Hørerne kjendes, at de med Biskoppens Samtykke for sig og deres Efterkommere have fæstet denne Tiende til Justitsraad Hans Simonson til Erholm, saalænge han lever, imod at han deraf svarer alle kongelige Skatter og betaler efter Sognets Hartkorn, bestaaende af 472 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb. à Tde. 2 Mk. 1 s. aarlig 162 Rd. 3 Mk. 2 s., hvilken Sum han paa Auctionen som Høistbydende har forpligtet sig til at svare. Det andet vigtigere Fæstebrev er udstedet den 23de August 1768 (Sk. B. Nr. 23, ogsaa senere indført i Skolens Fæsteprotokol) til 4 Mænd af Bispenberg Sogn som Repræsentanter for Sognemændene og skulde gjelde saalænge den ene af disse 4 Mænd Henrik Rasmussen af Afsenbølle levede; efter dette Fæstebrev skulde Sognemændene svare alle Skatter og skulde betale Hørerne efter Sognets Hartkorn, à 4 Mk. Tonden, den Sum, for hvilken Tienden ved Auction var bleven dem tilslaaet, nemlig 315 Rd. 1 Mk. 3 s. hver 11te November. Henrik Rasmussen var valgt som den yngste

og stærkeste i den Tro, at han vilde leve længst, og det slog ogsaa til; thi han døde først som Aftægtsmand i Maret 1836, og saa længe betales ikke Mere til Skolen end den 1768 ftipulerede Sum, sjøndt Forholdet imellem Hørerne og Sogne-mændene var ophørt 1802 og flere Tiendeforeninger imidlertid vare indgaaede fra 1814 af. Fra 1836 af nyder Skolen den efterhaanden meget forøgede Tiende efter følgende Foreninger med Yderne:

a. Efter Amtstiendecommissionens Kjendelse af 18de December 1812 og Overtiendecommissionens Kjendelse af 13de Juni 1814: 8 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdk. Rug, 8 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdkr. Byg, 8 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdkr. Havre, som betales med Penge efter Capitelstarten.

b. Efter Tiendecommissionens Kjendelse af 18de Juni 1819: 2 Tdr. 6 Skpr. $2\frac{5}{12}$ Fdkr. Rug, 2 Tdr. 6 Skpr. $2\frac{1}{6}$ Fdkr. Byg, 3 Tdr. 5 Skpr. $1\frac{1}{3}$ Fdkr. Havre, som betales med Penge efter Capitelstarten, og 17 Tdr. 7 Skpr. $1\frac{5}{6}$ Fdkr. Rug, 15 Tdr. 3 Skpr. $1\frac{7}{12}$ Fdkr. Byg, 19 Tdr. 7 Skpr. $3\frac{1}{12}$ Fdk. Havre, der ydes i Skjeppen og sælges efter Capitelstarten.

c. Efter Tiendecommissionens Kjendelse af 30te April 1824: 6 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{2}{3}$ Fdkr. Rug, 6 Tdr. „ Skpr. $1\frac{1}{12}$ Fdkr. Byg, 6 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdkr. Havre, som betales med Penge efter Capitelstarten, og 39 Tdr. 7 Skpr. $2\frac{5}{12}$ Fdkr. Rug, 42 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{7}{12}$ Fdkr. Byg, 45 Tdr. 1 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdkr. Havre, som ydes i Skjeppen og sælges efter Capitelstarten.

d. Efter confirm. Forening af 28de Februar 1831: 2 Tdr. Rug, 2 Tdr Byg, 2 Tdr. Havre.

e. Efter Forening af 21de Juni 1837, confirm. 22de August 1837: 8 Tdr. 3 Skpr. $3\frac{2}{3}$ Fdkr. Rug, 10 Tdr. 1 Skp. „ $\frac{2}{3}$ Fdkr. Byg, 8 Tdr. 5 Skpr. $1\frac{1}{3}$ Fdkr. Havre,

som betales med Penge efter Capitelstaxten, og 3 Tdr. 6 Skpr. $2\frac{5}{9}$ Fdkr. Rug, 3 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{5}{9}$ Fdkr. Byg, 3 Tdr. 6 Skpr. $2\frac{5}{9}$ Fdkr. Havre, som ydes i Skjeppen og sælges efter Capitelstaxten.

f. Efter Forening af 9de August 1837, confirm. 9de Novbr. 1838: 1 Td. 2 Skpr. Rug, 1 Td. 2 Skpr. Byg, 1 Td. 3 Skpr. Havre, som betales med Penge efter Capitelstaxten.

g. Efter Forening af 5te Juni 1838, conf. 9de Novbr. f. A.: 1 Skp. 1 Fdkr. Rug, 2 Skpr. 1 Fdkr. Byg, 5 Skpr. 3 Fdkr. Havre, som betales med Penge efter Capitelstaxten.

h. Efter Forening af 31te Juli 1841: 1 Td. 1 Skp. 2 Fdkr. Byg, 3 Skpr. Havre, som betales med Penge efter Capitelstaxten, og 2 Skpr. 1 Fdkr. Rug, 2 Skpr. 1 Fdkr. Byg, 2 Skpr. 1 Fdkr. Havre, som ydes i Skjeppen og sælges efter Capitelstaxten.

i. Efter Forening af 6te April 1854: 4 Skpr. 1 Fdkr. Byg, som betales med Penge efter Capitelstaxten, og $\frac{1}{6}$ Fdkr. af hver Kornfort, som ydes i Skjeppen, og sælges efter Capitelstaxten.

k. Efter Forening af 22de og 23de Marts 1855, conf. 2den Febr. 1856: 3 Skpr. $1\frac{2}{3}$ Fdkr. Byg, som betales med Penge efter Capitelstaxten.

Bissenberg Sogns hele tiendeydende Hartkorn udgjør 682 Tdr. 1 Fdkr. ny Matr.

6. Vigerslev Sogns Kongetiende, der, som man seer af Rector Niels Hals's Indberetning til Biskoppen om Skolens Tilstand (St. P. Nr. 39) og af en Skrivelse til Horerne fra Oberst G. D. v. Holsten til Langensø dat. 4de Marts 1724 (St. P. Nr. 53), udgjorde 15 Tdr. Rug, 21 Tdr. Byg og 5 Tdr. Havre, var vel allerede i det 17de Aarh. bortfæstet til nævnte Hovedgaard's Eier, men blev ifølge fgl. Tilladelse af 18de Juni 1725 i samme Aar ved Con-

tract af 2den November, confirm. 25de Januar 1726, perpetueret „til evig Tid, urygkelig, uigjenkaldelig“ til Langesøes Eier imod Udbetaling af en Fæstesum af 400 Rd. een gang for alle, hvoraf Hørerne skulde nyde Renten, og en aarlig Afgift af 60 Rd. at erlægge hver 24de Februar (Sk. B. Nr. 53 og 83).

7. Dr. Jens Mule stiftede ved Fundats af 1ste Januar 1621 et Legat paa 1000 Rd., af hvis Renter $\frac{3}{5}$ skulde uddeles til 24 Huusarme i Odense og $\frac{2}{5}$ til Skolens 4 øverste Hørcere, saaledes at hver af disse fik 6 Rd. aarlig efter daværende Rentefod. Directionen for Legatet skulde efter Stifterens Død bestaae af Biskoppen, Stiftsprovsten og Stifterens to ældste Arvinger i Odense; Renterne skulde aarlig oppebæres i Biskoppens Huus hver tyvende Dag Tuul og Mandagen derefter i Directionens Nærvarrelse uddeles (Orig. paa Pergam. Sk. B. Nr. 60, Hofm. VI S. 261 ff.). Capitalen gif i Biskop Kingos Tid tabt af Mangel paa tilbørligt Tilsyn, hvorfor Commerceraad Chr. Carl Birchero, Kingos Eftermand i Ægteskab blev tilfunden ved Høiesteretsdom af 10de Marts 1718 at oprette Legatet igjen, og han udstedede 2den August 1718 Panteobligation paa denne og andre Capitaler, han var tilfunden at retablere, med 1ste Prioritetspant i Fraugdegaard, lydende paa 1083 Rd. 2 Mk. i Kroner og med 5 pSt. Renter; en ny Fundats, afpasset efter Datidens Tilstand, oprettedes efter Kongens Befaling af Legatets Direction under 28de November 1719, tgl. confirm. 26de Januar 1720 (Origin. steds Nr. 59, aftr. hos Hofm. VI S. 263 ff.). Renten udbetales endnu i December Termin fra Bispecontoiret til Skolen, men udgjør nu kun 14 Rd. 62 ø. eller rettere sagt, efter Fradrag af Administrationsomkostninger, knap 14 Rd.

Da Christian d. 4de i Aaret 1617 havde oprettet Conrectoratet ved Odense Skole, synes han at have været i Forlegenhed med, hvorfra han skulde tage Lønningen til dette Embede paa en Tid, da han vistnok ogsaa allerede tænkte paa Oprettelsen af Gymnasiet. Han skrev da under 6te Juni s. A. til Biskoppen (Sk. B. Nr. 24), at da Stiftsprovst Johannes Wandal nu var befuldmægtiget til Biskop over Viborg Stift, skulde det Vicariegodts, som denne Geistlige havde haft, strax anvendes til Rectors eller Conrectors Underholdning, indtil der fandtes andre Midler til Conrectors Underholdning. Flemløse Kongetiende tillagdes ham „naar os Elft. Torben Gabrielsen til Krengerup Bor Mand og Tjenere ved Døden afgangener“ ved Christian d. 4des Brev af 1ste October 1629 (Orig. og Copie G. B. Nr. 25, i Udtog Hofm. V S. 19). Indtil denne Tiende blev ledig, fik han Svonis Vicariat i Roeskilde, der udgjorde omtrent 10 Pd. Korn; men dette Vicariegodts mistede han igjen ved fgl. Brev af 27de April 1641 (Orig. G. B. Nr. 20, Hofm. V S. 31), idet samme Vicariat blev lagt til Professor linguæ latinæ ved Gymnasiet, dog saaledes, at denne Professor skulde, indtil Flemløse Tiende blev ledig, refundere Conrector en Deel deraf, og Resten af hvad han mistede skulde erstattes ham af Skolens Beneficier. Flemløse fik han vel endelig, men beholdt denne Kongetiende kun i meget kort Tid, da den af Frederik d. 3die 1667 blev foræret til Niels Banner til Rødfilde og hans Arvinger, men som Refusion derfor udlagdes til Conrectors Embede ved Kongebrev af 19de Marts 1667 (Orig. Sk. B. Nr. 20, Hofm. V S. 74 f.) Rjæng Sogns Kongetiende 5 Pd. Rug, 4 Pd. Byg, 1/2 Pd. Havre, Barløse S. R. 4 Pd. Rug, 4 Pd. Byg, 1 1/2 Pd. Havre, og Ørsted S. R. 1 Pd. Rug. Begge de førstnævnte Kongetienders Beløb er efterhaanden steget meget betydelig.

8. Rjøng Sogns Kongetiende blev af Conrector bortfæstet og indbragte efter Sibberns officielle Dpgjørelse d. 15de Octbr. 1797 (Sl. P. unummeret Pakke) dengang 255 Rd.; om det var en for alle Gange fast stipuleret Afgift eller den varierede efter Capitelstaxten, kan ikke sees, og i de Udtog af Regnskaberne fra 1802—1805, som findes i Skolens Archiv, er den indbefattet i Summen af bortfæstede Tiender. Efter Prof. Sibberns Død blev der d. 14de Februar 1805 indgaaet Forening med Rjøng Sogns Beboere, hvilken Forening blev kongel. confirmeret under 24de Juni 1805. Efter denne Forening erlagdes af de Byer eller Laug, som høre til Rjøng Sogn, nemlig Rjøng, Gummerup, Høi-berg, Glensborg, Høirup og Holte i Begyndelsen 45 Tdr. 2 Skpr. Rug, 73 Tdr. 4 Skpr. Byg og 78 Tdr. 1 Skp. Havre, som betaltes efter Middeltallet af de sidste 10 Aars Capitelstaxt, men ved Kongl. Bevilling af 24de Mai 1816 blev dette forandret til Betaling efter hvert Aars Capitelstaxt. I den følgende Tids Regnskaber findes Kornbeløbet angivet noget forskjelligt fra det ovenfor anførte Beløb, og efter endeel Forhandlinger imellem Skolen og Sognemændene i Anledning af Revisionsudfættelser fastfattes det endelig med Ministeriets Approbation af 19de October 1854 til ialt 47 Tdr. 2 Skpr. „⁷³³/₆₁₆ Tdr. Rug, 69 Tdr. 7 Skpr. 2³⁷/₅₇₆₀ Tdr. Byg og 74 Tdr. 2 Skpr. 3⁹⁴/₂₃₀₄ Tdr. Havre af Hartkorn ny Matr. 376 Tdr. 6 Skpr. „ Tdr. 2¹/₂ Alb.

9. Barløse Sogns Kongetiende angives i Prof. Sibberns ovenfor nævnte Dpgjørelse fra 1797 at indbringe „efter Fæstebrevet“ 140 Rd., og behandlede siden paa samme Maade med Hensyn til Forening og Betalingsmaade som Rjøng. Efter Forening af 14de Febr. 1805 erlagdes 30 Tdr. 3 Skpr. Rug, 41 Tdr. 4 Skpr. Byg og 40 Tdr. 2 Skpr.

Havre af Sognets 3 Byer eller Laug, Barløse, Thaarup og Caslund; i de senere Regnskaber opføres Tiendens Beløb med 31 Tdr. 2 Skpr. Rug, 43 Tdr. 3 Skpr. $1\frac{7}{8}$ Fdkr. Byg og 40 Tdr. 1 Skp. $3\frac{1}{8}$ Fdkr. Havre af Hartkorn ny Matr. 249 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdkr. $2\frac{5}{7}$ Alb.

10. Ørsted Sogns Kongetiende svares endnu med det oprindelige Quantum 2 Tdr. 4 Skpr. Rug, og erlægges med Penge efter Capitelstaxt af Sognepræsten i Ørsted, til hvem den skal være perpetueret ved Skjøde af 21de August 1719.

Ved Christian d. 5tes Brev af 17de November 1670 (Copie i Bisparchivet ibl. St. Hans Kirkes Papirer Nr. 14. b, i Udtog hos Hofm. V S. 76 efter de gamle Skolebøger) blev, ibl. flere andre Refusioner til forskjellige Embedsmænd og Hospitalet, Kongetienden af 8 Sogne i Nyborg- og Odensegaards Amt, nemlig Aunslev, Besterhøisinge, Bantinge, Gjesteløv, Svanninge, Uggerslev, Allesø og Davinde, tilsammen 27 Pd. 10 Skpr. Rug, 27 Pd. 6 Skpr. Byg, 4 Pd. 60 Skpr. Havre, hver Tønde Rug og Byg beregnes til $1\frac{1}{2}$ Rd. og hver Tønde Havre til 4 Mk., tillagte Rector scholæ, fjette Lectie-Hører, tvende andre Hørere, ti Skolepersoner og andre ti fattige Skolebørn iftedetfor 237 Rd. 2 Mk., deres aarlige Genant, som de efter hans Fader Frederik d. 3dies Bevilling havde faaet af Odensegaards Amt; Kornet skulde Bispen aarlig til de Vedkommende udlægge efter fornævnte Taxt; Contributionen af disse og andre i Kongebrevet nævnte til Bispestolen og Hospitalet henlagte Tiender skulde herefter, som tilforn, erlægges af dem, som havde Tienderne i Faste eller oppebar dem i Regen, og, naar de bleve fæsteledige, saa skulde den, som atter vilde fæste dem, fæste dem paa den Amtstue, under hvis Amt de ere beliggende. — Oplysning om det omtalte Genant giver Frederik d. 3dies Brev

af 15de September 1664, hvori Kongen bl. A. for Skolens Vedkommende byder Amtmændene paa St. Hans Kloster, som nu ere og efterkommendes vorder, en efter anden, at de aarlig skulle udbetale først „til 10 Skolebørn udi Odense hver 24 Slettedaler, er Penge 160 Rd.“, og derefter, efterat Deputater til Hospitalet og Rector ere fastsatte, følger: „Til Rectorem scholæ udi Odense 10 Rd. 2 Ort 16 ß., til Hørerer i sjette Lectie tredive Rigsdaler, end til 10 fattige Skolebørn udi Odense 30 Rd., til andre 2 Hørere udi Odense Skole 6½ Rd. 16 ß.“ og Hensigten af denne Foranstaltning i det Hele antydes i Indledningen til samme Brev ved de Ord: „Efter som Wii Naadigst haffue Resolvert Saameget St. Hanns Klosters Gods og worris Annparter Korn Tiender, dennd Sted at tillegge som — till alle de Geistlige, Hospitall och fattiges Genanter af St. Hans, St. Knuds och Dallumb Ampter pleyer at Vdgiffuis, kannd Extendere oc herepter Nochsomelige med Afbetalis“. Det er (for her blot at indstranke os til Skolen) aabenbart, at Kongen ved denne Leilighed har i een Sum (istedetfor hvilken nogle Aar efter Tiender traadte) villet samle samtlige Ydelse, som de da ophævede Krongodser, St. Knuds og St. Hans Kloster og Frue Provsti tidligere havde svaret til Skolens Personale. De to forskjellige Summer til 2 Gange ti Skolebørn ere da Erstatning for de Kostpenge, som de Skoledegne, der besørge de Chorsangen i St. Hans og Frue Kirke, indtil da havde nydt af St. Hans Kloster, til hvilket Afgiften rimeligviis var bleven henlagt fra Provstiet for Frue Kirkes Vedkommende. Oprindelsen til denne Afgift fra de omtalte Krongodser er tilstrækkelig oplyst af Biskop Engelstoft i Odense Byes Sognehistorie S. 104 og 184 f. Rector havde tidligere fra St. Knuds Kloster faaet 9 Sldr. som Erstatning for 18 Mk. Jordskyld for Vicariegaarden paa

Vestergade (see Nr. 1) foruden 7 Sldr." paa Skovby (Sarslev) Kirkes Vegne".*) Dertil svarer accurat det Genant af 10 Rd. 2 Rigsorter og 16 ß., som Frederik d. 3die tillagde ham, eller de 3 Edr. Rug, 4 Edr. Byg, som han nød af de nævnte Tiender, om hvilke N. Hals i sin Indberetning udtrykkelig bemærker, at de oppebares istedetfor Jordskjyldspengene fra St. Knuds Kloster. I Skolebogen 1721 og senere anføres 3 Edr. Rug, 8 Edr. Byg af dette „Hs. Majest. Korn eller Skolens Korn“, som det almindelig kaldes, som hørende til Rectors Løn; men de 4 Edr. Byg ere (som man seer af Naur's Regnskaber) Bederlag for den Deel af Lumby Degnetiende, som tilforn havde ligget til ham, men senere oppebares af en Discipel. Hvad Hørerne angaaer, da er sjette Lectie-Hører en temmelig sjelden Betegnelse for den af Christian d. 4de oprettede Hørerpost for nederste Klasse, til hvilken Post ifølge Kongebrev af 12te October 1629 bl. N. var henlagt 30 Rd. af St. Knuds Klosters Indkomster (Sfr. Progr. f. 1858 S. 9 og 18), og for disse har han da ligeledes faaet Erstatning ved Andeel i Tienderne; men da Læreren for nederste Klasse eller Sinflectionen for det Meste var en af Mesterlectiens Disciple, som havde andre ikke ubetydelige Indtægter (s. Progr. f. 1858 S. 18 f.), blev vel denne Part anvendt som Bidrag til Løn for Cantor, som efter Hals's Indberetning og Skolebøgerne havde 20 Edr. Byg af Skolens Korn. De „to andre Hørere“,

---

*) Sfr. S. 9 f. Begge disse Delsler anføres endnu i Skolebogen 1684 i Fortegnelsen over Jordskjyldspengene til Rector, skjøndt de ikke mere kom fra denne Kilde eller i denne Form paa Naur's Tid; at han har fulgt ældre Hjemmelsmænd, viser hans Bemærkning: „Forklaring om denne Jordskjyld har jeg uddragen af III Rectorum Fortegnelser, nemlig Sl. Mag. Hennings (1642—1653), Sl. Mag. Matthiis Bangs (1653—1663) og Mag. Halsis (1663—1687)“.

som havde Andeel i Skolens Tiender, vare 4de og 1ste Lecties Hørere, af hvilke hver fik 2 Tdr. 2 Skpr. Vng istedetfor $3\frac{1}{4}$ Rd. 8 ß., der var tillagt dem som Genant af Frederik d. 3die til Erstatning for en tidligere Ydelse, hvis Oprindelse ikke er klar, undtagen forsaavidt 4de Lectiehører var Sognedegu til Frue Kirke, altsaa den Locat (Hører), hvem Rigs-kantsler og Provstiets Lehnsmænd Axel Urne i sit Revers dat. Suleaften 1568 (Sl. B. Nr. 66) havde tillagt „til sin Løns Forbedring Anpart af de Frue Kirkes Degne tillagte Pendinge og Besoldning“, og maastee er 1ste Lecties Hører, som i de første Tider næsten altid ligeledes var en af de ældste Disciple (s. Prog. f. 1858 S. 17) regnet som den 12te af de i samme Revers omtalte tolv Degne (jfr. Engelstoft S. 185). — Foruden hvad der saaledes oprindelig ifølge Kongebrevene var tillagt de omtalte Lærere af de 8 Sognes Tiender, bestemte Ringo, som man seer af Maurus Skolebog fol. 7 og 10, vistnok temmelig egenmægtig, at Conrector istedetfor sin Andeel i Lumby Degnekorn skulde have circa 14 Tdr. af Skolekornet, og dette Emolument nød han fra 1687 til 1802; ligeledes forbedrede Ringo af egen Magtfuldkommenhed Cantors Løn ved at asfignere ham hele Aunslev Kongetiende (dog deri indbefattet de forhen omtalte 20 Tdr.), som efter daværende Capitelstaxt beløb sig til 70 Rd. (Maurus Skolebog fol. 18 vers.), og senere vedblev Cantor at have denne Sum eller faa Meget af de 3 Kornforter, som svarede til den efter Capitelstaxten. Skjøndt saaledes en ikke ringe Deel af Korntienderne tilfaldt Lærerne som Deel af deres Løn, blev dog en betydelig Part tilbage til Understøttelse for Disciplene, hvilke enten fik Korn in natura eller Penge derfor; Noget deraf blev, som man seer af Regnskaberne, anvendt til Bøger, Klæder, Papir o. s. v. til dem; men dette Beneficium deelte Skjebne med Commu-

nitetsbeneficiet, hvoraf ligeledes den allerstørste Part var bestemt til Disciplenes Understøttelse; i 1802 blev det første henlagt til Skolekassens Indtagter, det sidste adskilt fra Skolen og noget senere (ved fgl. Resolution af 22de Mai 1807) inddraget i den almindelige Skolefond. Søvrigt blev Skolens Andeel af disse Tiender modtagen i de første Tider sædvanlig in natura, fiden i Penge efter Capitelstaxten, af Rector og af ham uddeelt efter den skriftlige Anviisning, Biskoppen gav ifølge Fundatsen (Maur's Skolebog fol. 6, 12). Disse i Begyndelsen til Forskjellige bortfæstede Tiender bleve samtlige i Slutningen af det 17de eller i Løbet af det attende Aarhundrede perpetuerede til nærliggende Hovedgaarde, og Afgiften steg saaledes ikke over det oprindelige Beløb, som var nævnet i Christian d. 5tes Fundats, nemlig:

11. Aunslev Sogns Kongetiende (Vinding Herred) udgjorde efter Kongebrevet 8 Pd. Rug, 10 Pd. Byg, 2 Pd. Havre; allerede i Slutningen af det 17de Aarhundrede leveredes disse 20 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg og 10 Tdr. Havre, fra Rastenberg, fiden fra Hindemæe efter Fæstecontract, og ved fgl. Skjøde af 11te Marts 1766 blev denne Afgift perpetueret til Hovedgaarden Suelberg (Vinding Herreds Pantebog Nr. 1 fol. 155). Afgiften betales med Penge efter Capitelstaxten.

12. Vesterhæsing Sogns Kongetiende (Salling Herred) eller rettere sagt den Skolen tillagte Deel deraf, 1 Pd. Rug, 2 Pd. Byg, 1 Pd. Havre, var endnu i Maur's Embedstid bortfæstet til Sognets Præst, men ved fgl. Skjøde af 19de Februar 1698, laft inden Fyenbo Landssting 24de August 1698 (verif. Copie G. P. uden Nummer) blev den perpetueret til Capitain i Livgarden Christopher Scheel imod Prioritet i Arreskov Hovedgaard, som nu hører under Grevstabet Muckadell. Fra omtalte Gaard svares

altsaa aarlig til Skolen 2 Tdr. 4 Skpr. Rug, 6 Tdr. Byg og 5 Tdr. Havre, der betales med Penge efter Capitelstaxten.

13. Bantinge Sogns Kongetiende (i samme Herred) $2\frac{1}{2}$ Pd. Rug, 1 Pd. Byg og 15 Skpr. Havre, svarede*s* i Kaur*s* Tid in natura af Jderne, men blev ved fgl. Skjode af 16de Juli 1698 perpetueret til samme Capitain Scheel mod Prioritet i samme Hovedgaard, der aarlig svarer 6 Tdr. 2 Skpr. Rug, 3 Tdr. Byg og 1 Td. 7 Skpr. Havre med Penge efter Capitelstaxten.

14. Gjestelev Sogns Kongetiende (i f. Herred) $1\frac{1}{2}$ Pd. 5 Skpr. Rug, $1\frac{1}{2}$ Pd. 6 Skpr. Byg og 15 Skpr. Havre leveredes allerede i Kaur*s* Tid fra Nordskov, til hvilken Hovedgaards Eierinde, Oberstinde Wolfrath den blev perpetueret ved fgl. Skjode af 1ste April 1766, læst inden Fyenbo Landsting 27de Januar 1790 (verificeret Copie i Skolens Archiv). 3 Rector Heibergs Regnskaber fra 1798—1800 kaldes den Freltofte Tiende, hvoraf man kan slutte, at den allerede i Slutn. af forrige Aarhundrede er bleven paalagt Hovedgaardens Fæstere i denne By (Nørrelyndelse Sogn, Alsum Herred), og da den senere Eier, Major Sehested solgte en stor Deel af Bøndergodset til Fæstterne, overførte han uden videre i de 1830 paa 5 Bøndergaarde i Freltofte udstedede Kjøbecontracter paa disse Gaardes Eiere Afgiften til Skolen, i det Hele 4 Tdr. 4 Skpr. Rug, 5 Tdr. 3 Skpr. Byg og 1 Td. 7 Skpr. Havre med $7\frac{1}{5}$ Skpr. Rug, 1 Td. $\frac{3}{5}$ Skp. Byg og 3 Skpr. Havre for hver Gaard, uden derom at underhandle med Skoleu, der rigtignok modtager Afgiften fra Bønderne, men endnu maa betragte Nordskovs Eier som sin Debitor. Iøvrigt er Afgiften til alle Tider lige til nu leveret med Korn i Skjeppen, der sælges efter Capitelstaxten.

15. Svanninge Sogns Kongetiende (f. Herred), 6 Pd. Rug, 5 Pd. Byg og 30 Skpr. Havre, leveredes allerede i Mours Tid i det mindste for den større Deel fra Steensgaard og blev ved fgl. Skjøde af 2den August 1698 perpetueret til Geheimeraad Schultz til Steensgaard mod Prioritet i Svanninge Kirke og Kirketiende, der nu eies tilligemed Kongetienden af Grev Wille Brahe efter Skjøde af 16de April 1836 (Salling Herreds Skøde- og Panteprotokoller). Aarlig erlægges altsaa fra nævnte Herregaard 15 Tdr. Rug, 15 Tdr. Byg og 3 Tdr. 6 Skpr. Havre med Penge efter Capitelstaxten.

16. Uggerølev Sogns Kongetiende (Skam Herred) 2½ Pd. 5 Skpr. Rug, 2½ Pd. Byg, 1 Pd. Havre leveredes i Mours Tid fra Uggerølevgaard, hvis Eier havde den i Fæste, og blev ved fgl. Skjøde af 21de October 1766 perpetueret til Ørritslevgaards daværende Eier Krigsraad Skebye. Denne Gaard svarer nu 6 Tdr. 2 Skpr. Rug, 7 Tdr. 4 Skpr. Byg og 5 Tdr. Havre, som betales med Penge efter Capitelstaxten.

17. Allesø Sogns Kongetiende (Lunde Herred) 2 Pd. Rug, 2 Pd. Byg, 15 Skpr. Havre, leveredes i Mours Tid fra Dallund, senere fra Østrupgaard (Sordshjldsprotok.); i nyere Tid erlægges Afgiften af Odense Communitet, som oppebærer Tienden (f. Indbydelseskrift. f. 1855 S. 58), med 5 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg og 1 Td. 7 Skpr. Havre, der betales med Penge efter Capitelstaxten.

18. Davinde Sogns Kongetiende (Masum Herred) 2½ Pd. Rug og 2½ Pd. Byg, leveredes i Mours Tid fra Sanderumgaard; efter Auction 14de November 1764 blev denne Tiende overdraget til den Høistbydende Dr. og Professor philosophiæ (designatus) Peter v. Wejten ved fgl. Skjøde af 5te October 1767, læst inden Fyenbo Landsting d. 30te Juni 1773 mod Afgift til Skolen af 6 Tdr.

2 Skpr. Rug og 7 Tdr. 4 Skpr. Byg aarlig, der svares fra Selleberg, en af de Gaarde, som eiedes af nevnte Professor, der befattede sig med mange Ting og dengang var Apotheker og Sulferraffinadeur i Odense. Tienden betales med Penge efter Capitelstart. Skolens Rettighed er ogsaa conferveret ved nuværende Giers Adkomstdocument.

19. Refusion for Huusleie til Rector, 16 Rd. af St. Knuds og 4 Rd. af Frue Kirke. Efterat den faldefærdige Rectorresident, der laae ved Siden af Adelsens Gaard (senere Landthingsbygningen, den nuværende Borgerfskole) i Aaret 1726 var bleven solgt paa St. Knuds Kirkes Vegne og til Fordeel for den, gav Magistraten allerede 11te Marts 1728 Kirkeværgen Ordre til at udbetale samme Kirkes Andeel af Godtgjørelsen for Huusleien 16 Rd. aarlig (verificeret Copie af Anviisningen og Dwitteringen, St. P. Nr. 51). Men Rector Prof. Th. B. Birchrod ansøgte under 16de Marts f. A. Stiftsøvrigheden om, „at der maatte ikke alene blive anvist ham den aarlige Huusleie fra den Tid af, at Huset var blevet bortsolgt, men og at der maatte forsikres hans Efterkommere i Embedet om Continuation dermed“. Stiftsøvrighedens Opfordring til Magistraten, at afgive Erklæring om dette Andragende, efterkom denne ved under 2den Juni 1728 at give følgende Paategning paa Andragendet: „Af de tyve Rigsdaler, som Rector scholæ istedenfor fri Huus efter Loven med Vedkommendes Godtbefindende er tillagt, finde vi for billigt, at St. Knuds Kirke for sin Part (i Henseende at det gamle og nedfaldne Huus, som Rectores ved den Latinske i forrige Tider haver havt til Beboelse, efter Kongl. Allernaadigste Tilladelse til dens Nytte og Bedste er afhændet) bør efterdags at svare og betale til Rector scholæ, som nu er eller herefter bliver constitueret, Penge sexten Rigsdaler

daler, skriver 16 Rd. Courant, som Kirkeværgerne hvert Aars 11te Martii imod Qwittering erlægger; og som vor Frue Kirke her sammesteds (da St. Hans Kirke nu ingen Evne dertil haver) svarer de øvrige fire Rigsdaler til Huusleien, faa holder St. Knuds Kirke derimod den latinste Skole vedlige paa den Maade, som hidtil steet er". Denne Forpligtelse blev approberet af Stiftsbefalingsmand E. Rosenkrantz og Biskop J. Rodberg under 22de Januar 1729 (St. P. Nr. 52; jfr. Indbydelsesfr. ved Skolens Indvielse 1846 S. 32 f.).

Af de reducerede Skolers Indkomster skulde efter Rescriptet af 4de Marts 1740 (Fogtm. Saml.) henlægges hvad der overstjød fra Rudkjøbing, Svendborg og Faaborg nedlagte Skoler, og for saavidt disse Midler tilfaldt Docentes, skulde blot Rector og Conrector have Deel deri til deres Løns Forbedring, idet de fra de reducerede Skoler udkommende Beløb, nemlig fra Rudkjøbing 35 Rd., fra Faaborg 25 Rd. og fra Svendborg 33 Rd. 3 Mk., tilfammen 93 Rd. 3 Mk. skulde deles lige mellem disse tvende Lærere. Denne Sum, som ogsaa endnu findes angiven i den under 18de Marts 1796 forfattede Designation og i den under 15de October 1797 af Biskoppen til Cancelliet efter Befaling indsendte Fortegnelse over disse 2 Læreres Indtægter (St. P. Correspondance indtil 1802), er noget større end den, som findes hos Hofm. V S. 54 og 55, hvilket vel kommer af, at der paa den Tid, da Materialierne til Fundatserne samledes, ikke erholdtes Landgilde af Gaarden i Veistrup, der da var øde. I Skolens saakaldte Jordstyldsprotokol (hvori der bl. A. ogsaa findes nogle Aars Regnskab over Indtægterne fra de reducerede Skoler) opføres 1750 som Lærernes Andeel af disse Skolers Formue, fra Svendborg: en Gaard i Bei-

strup og en Gaard i Torpe, fra Faaborg: Halvdelen af en Gaard i Ulmeovre og en Part af Anna Rosenkrantz's Legat.

20. Afgift af en Gaard i Veistrup Sogn, Gudme Herred, tillagt Skolemester ($\frac{2}{3}$) og Vocaterne ($\frac{1}{3}$) i Svendborg af Johan Friis til Hesselager ved Fundats dat. Fredagen næst efter Søndagen Quasimodogeniti 1554 (Copie i H. Svanes og andre Nyborg Skolebøger i Bispearch. aftr. Hofm. V S. 450 f., VI S. 77). Landgilden angives der at udgjøre 1 Pd. Byg, 1 Orte Rug, 1 Galt, 1 Orte Havre, 1 Otting Smør, 9 Skilling Erritspenge, 4 Høns og 2 Gjæs; den øvrige Herlighed blev forbeholdt Hesselagergaard. Siden klagede Henning Walkendorph til Glorup over, at denne hans Gaard ved den høie Landgilde var nær ved at ødelægges, hvorfor Henrik Lange til Nygaard og Henning Povisch til Hollufgaard efter kongl. Befaling af 13de Januar 1646 lode Gaarden syne og derpaa ved Brev af 19de August f. A. nedsatte Afgiften til 1 Orte Rug, 1 Orte Byg, 1 Orte Havre, 1 Lam og 1 Gaas (Copiæ-Bog i Karen Brahes Bibl. S. 110 f.). Til samme Beløb angives Landgilden i Nordfjyldsprotokollen fra 1750 af med Undtagelse af at der tilføies 2 Høns, og denne Afgift 1 Td. 4 Skpr. af hver Kornsort og istedetfor Creaturerne 3 Rd. 32 f. svares endnu fra Tisfelholt, hvortil Gaarden allerede laae 1750. Af Tisfelholts Eier blev Gaarden afhændet til Fæsteren ved Skjøde af 12te Decbr. 1841, læst 23de f. M., hvorefter den til Skolen hørende Landgilde skal til hvert Mars Mortensdag in natura leveres til Tisfelholts Eier, der erlægger Afgiften til Skolen til Forfaldstiden 11te Febr.

21. Afgift af en Gaard i Næraatorp, i Sønder-Næraa Sogn, Nafum Herred, 1 Pd. Byg, en Otting Smør, 9 Skilling Erritspenge, ligeledes til Skolemester og Vocaterne i Svendborg efter samme Fundats. Allerede 1750 svaredes

istedetfor Landgilden in natura 4 Rd. i Penge, og samme Afgift svares endnu af Gaarden og dertil hørende Mølle, kaldet Tarup-Mølle, der hører under Hovedgaarden Torpeggaard. Afgiften erlægges til Skolen ikke af Godsseieren, men af Fæsteren efter den i Fæstebrevene (hvoraf det seneste er udstedet 19de Juni 1841 og thinglæst 9de Octbr. f. A.) indførte Clausul.

22. Afgiften af en Gaard Ulmeovre kaldet, Ulbølle Sogn, Salling Herred, 3 Ørter Byg, som fra gammel Tid havde været nydet til Vor Frue Alter i Faaborg Kirke, men siden tillagdes Skolemesteren i Faaborg og en faderløs fattig Pøbling i samme Skole ifølge Otto Rønnovs Fundats dat. Torsdag næst Alle-Helgens Dag 1551 (Copie i Faaborg Skolebog i fol. i Skolens Archiv, Hofm. VI S. 132 f.). Afgiften skulde aarlig leveres til Sognepræsten i Faaborg, og han tilligemed Borgemesteren og andre Dannemænd skulde stifte de 3 Ørter imellem Skolemesteren og Pøblingen, „som de ville bestaae og antvorde for Gud“. Denne Fordeling er altid skeet saaledes, at i Faaborg Legatet er deelt lige imellem Rector og her imellem Rector og Conrector paa den ene og een eller flere Disciple paa den anden Side, hvorfor ogsaa nu kun den halve Indtægt, 2 Tdr. 2 Skpr. Byg, tilfalder Skolekassen, den anden Halvdeel derimod Stipendieoverfluds-fonden. Hos Hofman l. c. er tilføjet: „Gaarden er forlængst afbrudt og Jorden lagt under Rødkildegaard“, hvorfra Afgiften, saa længe den har ligget til Odense Skole, er bleven svaret og i Skjøder betragtet som en Hæftelse paa den nævnte Hovedgaard.

23. Frue Anna Rosenfrantz til Søholm stiftede 7de Marts 1616 et fiden af hendes Søn Palle Rosenfrantz til Glimminge under 10de Juli 1620 fornyet Legat paa 500 Rd., af hvis Renter Skolemesteren i Faaborg aarlig

skulde have 10 Rd. og Disciplene i samme Skole Resten (Copie i Faaborg Skolebøger, aftr. hos Hofm. VI S. 126 ff.). Capitalen blev 1624 indbetalt af Arvingerne og udlaaet til Niels Friis til Krastrup, men efter 1641 til Borgere i Faaborg. I Slutningen af forrige Aarh. havde Skolen en- deel Brynderier med Inddrivelsen af Renterne og Capitalens Sikkerhed; om Noget deraf dengang gif tabt, vides ikke.

Foruden det hidtil nævnte Gods horte til den gamle latinske Skole, til lige Gavn for Lærere og Disciple, den oftere omtalte rige Stiftelse, Communitetet, hvorom det Fornødne findes i Cantor Mummæs Afhandling Progr. f. 1855. Desuden eiede Skolen, da den i 1802 undergik en Reform, en Capitalformue af 13,718 Rd 4 Mk. 8 ß., hvilken Capital dog, paa faa hundrede Rigsdaler nær, bestod af de til Disciplenes Understøttelse af private Belgjørerere bestemte Legater, med Indbegreb af Frøken Ernsts Legat for Dimisfi, der alene udgjorde 8,000 Rd

B. Odense Gymnasium.

Den første Spire til Odense Gymnasium var Rectoratet i Theologien, et Embede, der allerede var oprettet her 1538 eller 1539, men blev stadfæstet 1542 ved Riber-Artiklerne, i hvis 23de Stykke det hedder: „Prior af St. Knuds Kloster skal og iligemaade holde en lærd Theologum og besørge den med lige tilbørlig Underholdning og Besoldning.“ Dette er dog kun en Gjentagelse af hvad der tidligere var paalagt Prioren, ligesom Kongen ogsaa allerede 1538 havde tilstaaet Læsemesteren Bolig i St. Clara Kloster, og 1541 havde befalet Prioren at vedligeholde den (Vedel Simonssen Bidrag

til Odense Bys ældre Hist. II, 2, S. 5, 20 jfr. S. 24). I Begyndelsen fik han altsaa hvad der hørte til Livets Op- hold af St. Knuds Kloster; men da dette vel var temmelig knapt tilmaalt, tilkjendegav Kongen i et Brev til Sognepræ- sten til St. Hans dat. Rbhvn. Fredagen næst efter Søndagen Jubilate 1541: „Sammeledes schall then Lefemester til St. Knudt hafve til sin Løns Forbedring ofver thet, som Prior af St. Knudt hafver Lofvet hannem, thet første Vicarie, som falder vdi Vor Kjøbsted Ottenße, som Wii oc Kronen hafve magt til at forleene“.*) Ogsaa skal Rynkeby Sognekald i Embedets første Tid have været forbundet dermed (Engelstoft Od. Sognehist. S. 54). Intet af disse to Beneficiær blev imidlertid synderlig lange ved Embedet, om ellers det første er kommet videre end til Løftet; det sidste var kun personligt, ligesom ogsaa Ubberrød Kald, der ved Christen Povelsens Brev 1567 blev tillagt den daværende Lefemester (Bircherods Mffpt. i Skolens Bibliothek S. 634 j.). At Lefemesteren indtil 1555 ogsaa har havt St. Sörgens Kald, saaledes som B. Simonson II. 2. S. 88 fortolker Blochs Ord F. G. S. 272, er vistnok feilagtigt. Derimod fik Embedet samme Aar sin første varige Indtagt, nemlig:

24. Særsklev Kongetiende, tillagt Lefemesteren at oppebære udi Regen ved Kongebrev dat. Nyborg Onsdagen efter H. 3 Kongers Dag 1555 (Origin. p. Berg. G. P. Nr. 44, aftrykt hos Hofm. V S. 35). En Specification af dens oprindelige Beløb findes hos Jac. Madsen Bisitatsh. S. 24. Siden blev denne Tiende efter Forening imellem

---

*) Af dette Kongebrev, som neppe er til mere, jynes Prof. theol. Knud Landorph, der under 12te April 1692 har givet en udførlig Indberetning til Bissen om dette Embedes Løn (G. P. Nr. 35), selv at have havt Originalen i Hænder. Jfr. B. Simonson S. 18.

Statsraad, Landdrost til Pinneberg Martin Conrad Bierman v. Ehrenschild til Enggaard og Rector Prof. Knud Landorph med Kongel. Confirmation af 13de Juli 1697 (Orig. G. P. Nr. 51) henlagt til evindeligt Fæste under Enggaard (nu Grevskabet Guldenssteen) imod aarlig Afgift af 120 Rd. i gode danske Kroner til hver 24de Februar, samt et billigt Fæste deraf til daværende Rector og til hans Successorer i Rectoratet til enhver Tid. Den aarlige Afgift var allerede i det mindste i sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede, rimeligvis paa Grund af Forandring i Møntfoden, 127 Rd. 3 Mk., og denne Sum svares endnu aarlig. Indfæstningen betales tidligere ved hver ny Rectors Ansættelse; men om Størrelsen af dette saakaldte „billige Fæste“ er Intet bekjendt; ved Kgl. Bevilling af 2den November 1804 blev det bestemt, at Indfæstningen for Fremtiden skulde betales til Cathedralskolens Kasse ved hver Omstiftning af Grevskabets Besidder og skulde udgjøre 114 Tdr. Rug, 114 Tdr. Byg og 114 Tdr. Havre, beregnede efter Middelsum af de 10 sidste Aars Capitelstærk; dengang blev som Indfæstningssum erlagt 1000 Rd., og i Aaret 1837, da Lehnets sidste Gang skiftede Besidder, 939 Rd. 30 s.

25. Aasum Sogns Kirketiende. Aasum, en af St. Knuds Klosters Kirker, som en kort Tid havde været forenet med Præstefaldet ved St. Albani Kirke, gik, efterat den sidste Prior havde resigneret, ifølge Frederik d. 2dens Fundats af 5te Marts 1572 (Hofm. V S. 65) over til Rectoratet, saaledes at Kæsemesteren selv skulde forrette alle Præstetjenester der, og nyde alle Præsterenter, som Præsten til St. Albani Kirke hidtil havde haft deraf. Dette blev bekræftet ved Christian d. 4des første Fundats for Gymnasiet, dat. 18de Februar 1621 (Orig. p. Pergam. G. P. Nr. 1 aftrykt hos Bloch S. 245 ff. og i Udtog hos Hofm. V S. 8), hvorved Rector

theologiæ blev beffikket til Professor theologiæ ved Gymnasiet med noget forøget Løn. En særffilt Befaling til Sogne=mandene i Aasum, at yde Kirketienden til daværende Rector M. Jens Povelsen Winding og til hans Efterfølgere, har Rantsler Christen Friis paa St. Knuds Klosters Begne udfstedet under 26de September 1637 (Copie G. P. Nr. 48, aftrykt hos Hofm. V S. 20). Heraf kan man slutte, at Kirketienden først da blev lagt til Embedet (jfr. ogsaa Jac. Madsens Visittatsbog S. 24). Hvad Forandringer med Kaldet angaaer, da hedder det i Christian d. 4des første Fundats f. Gymn. kun, at Rector skal lade de Sogne, han har, betjene „ved en residerende Capellan, eller saa, at der ingen Klage overkommer“. I Almindelighed holdt Prof. theol. en personel Capellan, indtil Aasum ved Rescript af 3die April 1739 blev lagt som Annex til Seden, der da først blev et selvstændigt Sognekald (jfr. Engelstofts Sognehist. S. 178). Herved mistede Professorens Frihed til selv at betjene Kaldet eller selv at vælge sig en Vicarius, samt, ved den efter Kgl. Ordre af Stiftsøvrigheden forfattede og under 19de Juni f. A. confirmerede Ligning og Deling af Kaldets Indkomster, Alt med Undtagelse af Præste=Korntienden og den halve Deel af Præstens Andeel af Dvæg= samt Bælge= og Boghvede=tienden. Men da efter Prof. Rannestads Død Prof. ling. Græcæ Chr. G. Seydliiz tillige blev beffikket til Professor linguæ hebr. og Lector theologiæ, bestemtes samtidig dermed ved Rescript af 9de October 1782, at Aasum Sogns Præstetiende herefter skalde henlægges til Sognepræsten i Seden, imod at Seydliiz fik et Bederlag derfor af 100 Rbd. af Communitetet. Begge Tiender bleve i Gymnasiets Tid bortforpagtede paa visse Aaremaal; men man har kun Efterretninger om Forpagtningssummens Størrelse i Slutningen af 18de Aarh., da Kirketienden ene var tilbage. Denne blev

1784 bortforpagtet paa 3 Aar til Generalgouverneur Røepssdorff til Østergaard, at oppebære udi Regen, for 170 Rd., og 1787 atter paa 3 Aar til Gjestgiver Lausen i Odense for 1 Rd. pr. Tønde Hartkorn, ialt for 206 Rd. 3 Mk. 3 f. (Gymnasjets og Skolens Fæsteprotokol fol. 52 og 53); i Gymnasjets allerfjødste Tid indtil 1802 indbragte Bortforpagtingen 284 Rd. (Prof. Sibberns Optegnelser) foruden 13 Rd. 14 f. for Qvægtienden. Ved den under 17de Februar 1803 affluttede og under 5te April næstefter allern. confirmerede Tiendeforening bestemtes, at af Sognets daværende Hartkorn, 206 Tdr. 4 Skpr. 2 Alb., skulde svares af Aasum By pr. Td. Hartkorn 1 Skp. Rug, $2\frac{1}{4}$ Skpr. Byg og 2 Skpr. Havre, af Rogelund By (og Hans Jensen i Aasum) pr. Td. Hartkorn 1 Skp. Rug, $1\frac{1}{2}$ Skp. Byg og $1\frac{1}{2}$ Skp. Havre, at betale i Penge efter 10 Aars Middelpriis, hvilket fjødste ved Kgl. Bevilling af 8de December 1820 blev forandret til Betaling efter hvert Aars Capitelstart. Efter Fradrag af hvad der i Aarene 1805 og 1809 er indtaget til Landevei er Hartkornet i de senere Regnskaber beregnet til 205 Tdr. 5 Skpr. 3 Fdkr. $\frac{5}{8}$ Alb., hvoraf ydes aarlig 25 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{1}{8}$ Fdkr. Rug, 52 Tdr. 2 Skpr. $\frac{3}{8}$ Fdkr. Byg og 47 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{3}{8}$ Fdkr. Havre; Qvægtienden derimod er siden 1803 usforandret beregnet til 8 f. pr. Tønde af det oprindelige Hartkorn, tilsammen 17 Rd. 20 f. Paa denne Indtægt hvile Forpligtelserne og Udgifterne, som paa lige Kirkeieere, hvortil ogsaa høver Vedligeholdelsen af det saakaldte Kirkehuus med tilliggende lille Haveplads, af Hartkorn $\frac{3}{4}$ Alb., bestemt til Degneensfæde.

Oprindelsen til denne fjødste Forpligtelse er temmelig dunkel, og den heie Servitut grunder sig vistnok mere paa mange Aars Hævd end paa nogen Forskrift; af Stiftsøvrighedens Skrivelse til Cancelliet af 24de December 1797 samt af de

Forhandlinger, som i Aaret 1834 bleve førte imellem Forstanderskabet og Amtsprovst Vütken, og i 1845 og 1846 imellem Forstanderskabet og Ephoratet, sees kun, at i den Tid der var Degn i Masum, kaldet af Professor theologiæ ved Gymnasiet, var dette Hus Degnebolig; men siden, da Skolelæreren havde faaet Bolig i den nye Skolebygning, bortfæstede daværende Professor theol. Dr. Mønnestad det til en Husbmand, og satte da i det under 24de Juli 1777 til Anders Larsen udstedede Fæstebrev (i Bispearchivet), „at Fæsteren skulde være forpligtet til efter lovlig $\frac{1}{2}$ Aars Opjiggelse at forlade Huset, som han (Mønnestad) havde bestemt til Degneenfæde, naar Huset til en Degneenfes Beboelse maatte fornødiges“. Det synes da fra først af at have været en af daværende Beneficiarius af egen fri Villie foretagen Disposition, der selvfølgelig var bindende for hans Embedstid, men om hvis Gyldighed for Eftertiden der vel kunde være Tvivl. Da Sognedegn og Skoleholder i Masum Henrik Hansen kort efter sin Ansættelse under Foregivende af, at hans Formand for sin Embedstid havde overladt Huset til Kirkens Forstander at leie bort, ansøgte om, at denne gamle Bolig igjen maatte overlades ham til Raadighed, ophyste Stiftsøvrigheden i den forhen nævnte Indstilling af 24de Dec. 1797, at Degnens Paaftand var usand, idet Afgiften af Huset ingenlunde var tillagt Masum Degnekald, men Odenfe Gymnasii Lectorat, og Huset bortfæstet af Lector theologiæ, og Cancelliet resolverede, overeensstemmende med Indstillingen, under 18de Januar 1798: „at Degnen umulig kunde have anden Afgang til det saakaldte Kirkehuss end til eventuel Bopæl for hans eventuelle Enke, der ei heller ved det paa Huset af Kirkeieren udstedte Fæstebrev var hende betaget“. Denne Cancellieresolution er da det eneste Document, som man senere imod Skolens Indsigelser har paaberaabt sig som Hjem-

mel for Forpligtelsen; men en bedre Hjemmel er vel den lange Tids Praxis. Efterat Kirken fra Gymnasiet var gaaet over til Skolen, blev dette Huus, der „som faldefærdigt blev opbygget“ i Aaret 1816 med en Bekostning af 1200 Rd., bortleiet til Forskjellige, og først 1825, da Skolelærer Hansen døde, blev det virkelig Enkesæde; efter Enkens Død 1834 var det igjen en Tid lang bortleiet og undergik atter en Hovedreparation inden den følgende Skolelærer Bastø's Enke, som endnu beboer det, flyttede derind i Aaret 1848. Ikke Enkerne, men Skolen har hidtil bestridt samtlige Afgifter og Reparationer, og en ringe Erstatning derfor giver den ubetydelige Leie, som kan indkomme, naar der ingen Skolelærerente er eller en saadan ikke attraaer Boligen.

26. Masum Kirkejord, liggende adspredt, hvis hele Areal angives til Hartkorn 1 Td. 2 Skp. 2 Alb., har vel i det mindste lige saa længe som Kirken hørt med til Embedets Emolumenter; iøvrigt ere disse Jordstykker paa Grund af den ubetydelige Indtægt, de gave, ikke særskilt omtalte før i den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede, da de findes at være bortfæstede til 3 Gaard- eller Huusmænd i Masum, hvoraf de to hver havde $\frac{1}{4}$, den ene det Halve af ovennævnte Areal. Indfæstningssummen var ubetydelig og den aarlige Indtægt er af Prof. Sibbern beregnet til 5 Rd. I de ufuldstændige Regnskaber, som endnu have for Tiden fra Gymnasiets Ophevelse til 1819, er denne Indtægt enten ikke særskilt opført eller ansat til 6 Rd. 3 Mk. 1 f. S. B. Ved Kgl. Resolution af 26de Mai 1819 blev den ene Fjerdedeel, af Hartkorn 2 Skpr. 2 Fdk. $1\frac{3}{4}$ Alb. overdraget den daværende Fæster deraf, Gaardmand Hans Jørgensen til Eiendom for Kjøbesum 250 Rd. Sølvs og imod en aarlig Afgift af 2 Skpr. Rug, 2 Skpr. Byg og 2 Skpr. Havre, at betale i Penge efter hvert Aars Capitelstart. Da den anden Fjerdedeel, af

Hartkorn 2 Skpr. 2 Fdkr. $2\frac{1}{4}$ Alb., i Aaret 1821 blev fæstledig, overdroges den ved Universitetsdirectionens Skrivelse af 16de Juni s. A. til Huusmand Anders Nielsen i Masum imod at han i Indfæstning betalte 20 Rd. Sølvsamt i aarlig Landgilde 2 Skpr. Rug, 2 Skpr. Byg og 2 Skpr. Havre efter hvert Aars Capitelstaxt og desuden i Penge 1 Rd.; men ved Kgl. Resolution af 14de Mai 1847 erholdt samme Huusmand Jordlodden efter Ansøgning i Arvefæste paa de Wilkaar, at han erlagde en Kjøbesum af 300 Rd., hvoraf dog 200 Rd. kunde blive staaende paa første Prioritet i Eiendommen, og endvidere forpligtede sig til at svare en aarlig Afgift til Kirken af 2 Skpr. Rug, 2 Skpr. Byg og 2 Skpr. Havre, at betale efter hvert Aars Capitelstaxt, samt at derhos ved hver fremtidig Forandring af Jordloddens Besidder erlagdes en Recognition af 5 Rd. Det tredie Stykke endelig af denne Kirkens Jord paa Masum Mark, af Hartkorn 5 Skpr. 1 Fdkr. $\frac{3}{4}$ Alb., blev sidste Gang bortfæstet i Aaret 1826 af Cathedralskolens Forstanderskab til Erik Hindesfen imod den fra Arilds Tid sædvanlige aarlige Landgilde 2 Rd. og dengang uden Indfæstningssum, da den foregaaende Fæsters Enke efter Accord med den nye Fæster ved Skjøde af 2den April s. A. havde overdraget Skolen Eiendomsret til de af hendes afd. Mand paa Jorden opførte Bygninger (Fæsteprotok. fol. 58). Disse 2 Rd. Sølvsamt aarlig betaltes af det nu saakaldte Rogelundshuus indtil den sidste Fæsters Enke ved Kgl. Resolution af 15de Mai 1846 efter Ansøgning erholdt Stedet med tiliggende Jordlod i Arvefæste paa de Wilkaar, at der erlagdes en Kjøbesum af 600 Rd., hvoraf dog 400 Rd. kunde forblive indestaaende paa første Prioritet i Eiendommen, og at Arvefæsteren endvidere forpligtede sig til at svare en aarlig Afgift til Kirken af 4 Skpr. Rug, 4 Skpr. Byg og 4 Skpr. Havre, at betale efter hvert Aars Capitelstaxt, samt ved hver

fremtidig Forandring af Stedets Besidder en Recognition af 5 Rd. De to sidst afhændede Jordlodders Kjøbesummer bleve indlemmede iblandt Stiftets offentlige Midler som Kirkens Eiendom, hvilket ikke synes at være blevet fordret eller blev iagttaget med Hensyn til den i Aaret 1819 solgte Jordlod. Revisionen har gjentagne Gange klaget over Henlæggelsen af Skolens Eiendom til en anden Administration, hvilket forvoldte forøgede Administrations-Umkostninger, men har dog ikke kunnet bevirke nogen Forandring heri.

27. Deputat af St. Knuds Kloster og siden Refusion derfor fra Odense Amtstue. I Frederik d. 2dens Fundats af 5te Marts 1572 hedder det, at Masum Kirke skal tillægges Kæsemesteren, dog saaledes, „at han hermed Intet forkortes af den Løn, han tilforn har havt baade af St. Knuds Kloster og andensteds, efter de Fundatser, Breve og Stadfæstelser, derpaa gjorte og indgangne ere“, og denne Løn af St. Knuds Kloster blev, da Klosteret havde faaet en verdslig Lehnsmand efter Priorens Resignation, ved samme Konges Fundats af 18de November 1572 (Orig. paa Perg. G. P. Nr. 24, aftrykt hos Bloch S. 242 f., Hofm. VI S. 254) fastsat til aarlig at skulle udgjøre 60 Rd.; endvidere skulde Lehnsmanden lade yde ham 20 Læs Ved, 4 Læs Hø og forskaffe ham fri Olden til hans Sviin. Som Professor theologiæ fik han ved Fundats af 18de Februar 1621, rimeligviis istedetfor de omtalte 60 Rd., af St. Knuds Kloster 24 Tdr. Rug og 36 Tdr. Byg samt 12 Lam, 24 Gjæs, 24 Par Høns, 40 Læs Ved: i hvilket sidste Deputat dog de før omtalte 20 Læs vare indbefattede, som man seer af Christian d. 4des nderligere Bevilling af 15de December 1637 (omtalt i Landsdorphs Indberetning; jfr. Hofm. V S. 20) paa 60 Læs Ved af St. Knuds Skove foruden hvad ham ellers aarlig af forn. Skove var forundt, saa at han siden skulde have til-

sammen 100 Læs Ved. Efterat St. Knuds Klosters Lehn var ophævet, blev den Genant, som derfra pleiede at leveres, henlagt til St. Hans Kloster tilligemed 33 $\frac{1}{3}$ Rd. i Huusleie istedetfor Residents, der i Krigens Tid var bleven ødelagt og hvis Ruiner og Areal blev givet til Reparation og Udvidelse af Bispegaarden ved Rgl. Brev af 10de September 1664 (Orig. G. P. Nr. 36, i Udtog hos Hofm. V. S. 35). Istedetfor alle de forhen nævnedes Emolumenter fik nu Embedet ifølge Kongebrev af 15de September s. A. (s. ovenfor Indledn. til Nr. 11 ff.) 24 Tdr. Rug, 36 Tdr. Byg, 24 Skpr. Havre, 24 Gjæs, 12 Lam, 48 Høns, endvidere istedetfor Ildbrand og Sviinsolden 14 $\frac{1}{2}$ Tdr. Byg, desuden 4 Læs Hø og istedetfor Huusleie aarlig 20 Tdr. Byg; i Christian d. 5tes Brev af 17de November 1670 (s. fstedes.) angives samme Beløb for alle Dele, undtagen at der staaer 24 Tønder Havre istedetfor Skjeeper, men vel kun ved en Skrivfeil, som maa være bleven berigtiget, da der i den følgende Tid kun blev leveret fra Amtstuen 3 Tdr. Havre. Korret blev senere fra Amtstuen betalt med Penge efter Capitels-taxten og som Equivalent for Høet, Lammene, Gjæsene og Hønsene blev erlagt 13 Rd. 4 Mk. til vedkommende Professor og siden til Skolens Kasse. Men ved Skrivelse af 3die April 1841 underrettede Universitetsdirectionen Skolens Forstanderskab om, at de Deputerede for Finantserne havde tilkjendegivet Directionen, at de Summer, som bleve at udrede af Finantskassen til de Directionen underlagte Stiftelser, herefter vilde blive i samlet Sum anviste af den Rgl. Zahlkasse, for at derefter vedkommende Instituter kunde erholde det hvert især tilkommende Beløb. Denne tilsyneladende saa ligegyldige Bestemmelse har rimeligviis givet den her omtalte Indtægt Banesaar. Directionen resolverede strax, at de 13 Rd. 4 Mk. tilligemed en anden Pengerefusion af 50 Rd., som vil

blive omtalt nedenfor Nr. 36. b., skulde herefter indflyde ikke i Odense Skoles Kasse, men i den almindelige Skolefond; men værre var, at Refusionerne til denne og andre Skoler for Fremtiden paa Statsbudgetterne og i Statsregnskaberne kom ind under den ulykkelige Rubrik: „Tilskud fra Finantserne til det lærde Skolevæsen“, hvorved det, som i Virkeligheden var en ingenlunde rundelig Erstatning for Fordegods eller anden Eiendom, Staten i fordums Dage havde taget fra en Stiftelse, kom til at see ud som en Understøttelse, over hvilken først Dagbladene kastede sig og hvilken siden Rigsdagen bekæmpede som unødvendig og utilbørlig. Enden blev, at Ministeriet under 8de April 1857 underrettede Ephoratet og Forstanderskabet om, „at det ved Finantslovens Vedtagelse paa Rigsdagen var bestemt, at for indeværende Finantsaar den Skolen tillagte Refusion fra Amtstuen i Korn efter Capitelstaxten skulde bortfalde“; og da Forstanderskabet i Begyndelsen af 1859 forespurgte sig om, hvorvidt Refusionen kunde ventes for 18⁵⁹/₅₉, svarede Ministeriet under 23de Februar 1859 „at bemeldte Refusion siden Finantsaaret 18⁵⁷/₅₉ indtil videre er bortfaldet“.

Saa vidt om Lector theologiæ. De andre Gymnasieprofessorers Lønningsforhold ere ikke lidet forviklede. Christian d. 4de havde sin Nød med at skaffe disse Professorer Ud sigt til et tarveligt Udkomme; ifølge Fundatsen af 18de Februar 1621 skulde Professor logicus have Vicariatus Vincentii og Trium Regum i Koeskilde Capitel, og Physicus et Mathematicus fik tillagt Vicariatus magnæ imaginis et Ivonis ligeledes i Koeskilde; Rector skulde være Professor latinæ eloquentiæ, og Conrector Prof. linguarum Græcæ et hebraicæ, men begge de sidste uden særskilt Løn derfor. Tillige blev der givet Professorerne Haab om Residenter,

hvilke de dog aldrig fik. Det roeskildste Altergods (hvorpaa der findes en gammel specificeret Fortegnelse ibl. G. P. Nr. 45) nød de vistnok kun faa Aar, hvis det overhovedet er kommet videre med endeel af disse Indtægter end til Expectance; at de i al Fald have været meget utilstrækkelige, sees af, at der ved Christian d. 4des Brev af 1ste October 1629 (Orig. og Copie G. P. Nr. 25, i Udtog hos Hofm. V S. 19) blev tillagt Logicus Nørreby-Gods i Fyen og desforuden tilfagt ham St. Jacobs Altergods efter Christen Knudsen's „vor Mand's og Tjeners“ Død: begge disse nye Indtægtskilder var da hvensk Vicariegods; en detailleret Fortegnelse over „det Nørreby Vicariegods“ findes ibl. G. P. Nr. 28, hvoraft sees, at det indbefattede 21 Bøndergaarde. Ved samme Kongebrev fik Physicus et Mathematicus foruden det ham tidligere tillagte Ivonis Altergods i Roeskilde (altfaa var maastee Vicar. magnæ imag. allerede dengang gaaet over til en Anden) Hans Bangs Vicariegods i Fyen. Men dette er vel kun den officielle Stadfæstelse paa et allerede noget tidligere nydt Beneficium; thi af den af Prof. Phys. Christian Hansen Lund ved hans Tiltrædelse Paaft 1628 med egen Haand skrevne Fordehog over Embedets Indtægter (G. P. Nr. 27) sees, at dette Embede allerede da havde en temmelig anseelig Indtægtskilde i Landgilden af endeel Gaarde i Odense=Lunde=Skam=Skovby=Mafum=Salling= og Binding Herred samt af en Jord udenfor St. Jørgens Qvarteer, og desuden i Jordstyk af Huse i Odense 9 Rd. 3 f., 2 Alb.: og alt dette udgjør upaatvilelig det omtalte Hans Bangs Vicariegods, hvad enten det indbefattede samtlige de oprindelige 3 Vicarier eller kun en Deel deraf*). Da dette imidlertid ikke anfaaes

*) I Chr. Povelsens Register nævnes „Hanns Bangg thuinndi vicari ij form. (St. Knuds) Kirki, som nu vagstr“, samt St. Ibs Alter i Frue Kirke; og i Erik Krummediges Fundats 1541

for nok til hans Underholdning, bød Christian d. 4de ved Brev af 25de October 1636 (Orig. G. B. Nr. 33) Biskoppen imellem denne Professor og den, som kom i afg. Mag. Svends (Pedersen Logici) Sted at dele begges Deputater, saa at de begge kunde have lige meget. Ifølge denne Rgl. Befaling traadte Biskoppen d. 11te Mai 1637 sammen med Lector theol. Jens Povelsen (Vinding) og begge vedkommende Professorer, Jørgen Jørgensen Falster Logicus og Christian Hansen Lund Mathematicus for at foretage denne Deling, og man blev, som det derom samme Dag opfatte og af Biskop Hans Michelsen med de 3 Professorer underskrevne Document (G. B. uden Nummer) udviser, enig om, at Prof. Mathem. skulde beholde Hans Bangs Vicarie og desuden nyde St. Jacobs Altergods, som havde fulgt afg. Sv. Pedersen nogle Aar, og Prof. Logicus skulde beholde Nørrebygodset, dog skulde han give Sognepræsten til St. Hans Kirke den aarlige Afgift, som gik af St. Jacobs Altergods*). I vonis eller et andet roeskildst Altergods synes

---

(Hofm. VI S. 260) findes: „Sti Hanssis Sogne-Præst skal haffue til Hjælp XXX Mark aff Hans Bangs try Vicariødsomme og XVI Mark af Knuth Michilsen for Sti Jacobs Alter“; jfr. Engelsstof S. 92.

- *) S. foreg. Note. I Antegnelserne til Regnskaberne for 1842 og 1843 udbad Revisionen sig Oplysning om Betydning af og Hjemmel for den Afgift, som under Navn af Vicariepenge aarlig af Stolen betales til St. Hans's Kirkes Sognepræst. Men hverken Regnskabsføreren eller Forstanderskabet kunde dengang give nogen Forklaring desangaaende, og Ephoratet, til hvilket man henvendte sig, henholdt sig i sin Svarskrivelse af 24de April 1844 til et af St. Hans's Kirkeinspektion paaberaabt Kongebrev af 28de September 1584, som slet ikke vedkommer denne Afgift. Efter hvad ovenfor er anført, vil det nu sees, at disse Vicariepenge ere den ved Erik Krummediges i forrige Note nævuede Fundats til St. Hans's Sognekald af Bangs og St. Jbs Vicarier henlagte Indtægt, tilsammen 46

ſamme Prof. Mathem. omſider at have faaet, at ſlutte af Concepten til eller en gammel Copie af et Kongebrev af 9de Nov. 1638 (G. B. Nr. 23 uden Underſkrift), eller maaftee rettere ſagt, hvis det var Ivonis, har han været nær ved at faae det; thi ſamme Ivonis Vicariat blev ſenere forſt indtil videre tillagt Conrector, og ved Kongebrev af 27de April 1641 den da nylig anſatte Prof. ling. latinæ Mag. Jørgen Bertelſen, imod at denne foreløbig ſkulde refundere Conrector Noget deraf*). Ved Chriſtian d. 4des fornnyede Fundats af 17de Mai 1639 (Orig. G. B. Nr. 22, aftrykt hos Hofm. V S. 21 ff.) bleve nemlig Rector og Conrector befriede for Arbeide ved Gymnaſiet, der nu fik fire Profefſorer, af hvilke den forſte i Rangen, ligefom før, var Lector theologiæ, der tillige ſkulde læſe Hebraiſk, den anden en ny Prof. linguæ

Mark, der fra den Tid af, da Vicarierne gik over til Gymnaſiet, erlagdes af de dermed beneficerede Profefſorer, forſt af Mathematicus og Logicus, ſiden, da Rector og Conrector ved Kongebrev af 16de November 1667 havde erholdt den philoſophiſte Profefſurs Indtægter (hvorum Mere nedenfor), af diſe, dog vel kun for Bangs Vicaries Vedkommende, da Afgiftens Beløb angives 1692 af Naur til 10 Rd. eller 15 Sldr.; Reſten betaltes da rimeligiis af en af de andre Profefſurers Indtægter. Skolen har efter Gymnaſiets Nedlæggelſe indtil nu altid erlagt 15 gode Daler, uagtet Vicariegodſet, paa meget Lidet nær, efterhaanden er gaaet over til Selv eiendom.

- *) S. ovenfor S. 21. I ſamme Brev anſlaaes Vicariatus Ivonis til omtr. 10 Pd. Korn; men efter den før nævnde gamle Fortegnelse eller Fordebog over det roeskildſte Altergods var det 4 Rd. 2 Mk. 4 ſ. i Penge, 3 Pd. Rug, 7 Pd. Byg, 6 Tdr. Havre, 2 Lam, 2 Gjæs, 4 Høns og 6 Rd. aarlig Huusleie af Vicariegaarden i Roeskilde. — I Jens Bircherods Samling om Roeskilde Capitels Prælaturer o. ſ. v. (Samlinger til d. danſke Hiſt. I. 3 S. S. 117) nævnes J. Bertelſen ſom ſidſte Befidder af V. magnæ Imag., og V. Ivonis ſiges ligeledes at ligge til Prof. Othin., men ſom de to andre Vicariaters Befiddere nævnes Otto Krug og en Borgemeſter i Kbhvn.

latinæ et eloquentiæ, den 3die Prof. linguæ Græcæ (istefor Logicus), den 4de Professor philosophiæ, der fik baade Philosophie og Geographie og Mathematik og Phisik og Astronomie at undervise i. Tillige stiftede Kongen ved Brev af 7de Mai s. A. (Orig. og Copie G. B. Nr. 26, aftr. hos Hofm. S. 21) „til det Collegium ved Odense Domkirke“ trende Præbender til disse sidste 3 Professorers Underhold og bestemte, at de uigenkaldelig til evig Tid skulde blive derved, saaledes at naar nogen Professor afgik, kunde en anden efter senium optere al den Indkomst, hans Formand tilforn havde. Mere om disse saakaldte Præbender eller Canonicater ved Domkirken findes i Fundatsen af 17de Mai s. A. hos Hofm. S. 30. Hvori Præbenderne bestode, siges i ingen af disse to Kongebreve; rimelignvis var det de tidligere Vicariegodser, noget anderledes fordeelte, dog hvert af dem efterhaanden med enkelte Tillæg; men Bestemmelsen om Oprykning har givet Anledning til megen Forvirring, idet med Oprykningen i Indtægter ingenlunde altid fulgte Forandring i Fag, saa at f. Ex. den, som var Mathematiker, kunde have Prof. eloquentiæ Corpus, og af og til den, som opterede en fornemmere Professur, dog tog nogle af sit forrige Embedes Indtægter med sig. Hertil kom, at Frederik d. 3die ved Brev af 16de November 1667 tillod, at den for medelst Matthias Bangs Død vacerede Philosophiæ professio med sin Indkomst maatte lægges til Rectors og Conectors Bestillinger, saa at disse herefter maatte nyde og beholde samme Professions Indkomst til deres aarlige Løns Forbedring og derimod stiftes til at besørge de Forelæsninger, som det ellers kunde tilkomme Prof. philosophiæ at forrette (St. B. Nr. 47). Af dette Fags forskjellige Dele havde de dog sædvanlig kun enkelte i Forbindelse med Græsk eller Latin, og de optræde derfor snart som Professores philosophiæ

et linguæ græcæ, snart blot som ling. græcæ, snart som professores eloquentiæ (jfr. Rescr. af 28de Nov. 1732 og 4de Marts 1740), ja endog de to sidste Rectorer, som havde med Gymnasiet at bestille, som professores philologiæ; men i Almindelighed beholdt de kun Indtægterne af den nederste Profession (philosophiæ), medens den egentlige prof. philosophiæ, Mathematikeren havde Indtægterne, der hørte til det oprindelige græste Professorat og kunde avancere efter Anciennitet. Iøvrigt blev en stor Deel af det oprindelige Gods i det 17de og i Begyndelsen af det 18de Aarh. udlagt til Ryttergods og erstattet ved Tiender eller andet Bederlag; kun af det nederste Professorats (philosophiæ eller linguæ græcæ) oprindelige Gods, der anføres i Chr. Hansen Lunds ovenfor omtalte Fordebog, altsaa Hans Bangs Vicarie, maa skee ogsaa af St. Jacobs Altergods blev en Deel bevaret. Elias Naur siger i sin Indberetning af 9de April 1692 om Græcæ linguæ Professions Indtægter (G. P. uden Nummer), at der „til dette Embede ligge endeel besatte, endeel øde Bøndergaarde, som ved Gymnasii Indstiftelse af Adelen siges at skulle være givne, hvorfor samme Gods og blev i Behold og urørt, der det andet Gods blev udlagt til Ryttergods“. Elias Naur var rigtignok godt bekendt med Skolens og Gymnasiets Historie; dog kan man betvivle, at dette Vicariegods er en Gave af Private, og at denne Omstændighed har været Grunden til, at man i det 17de Aarhundrede har afholdt sig fra at tage det til Ryttergods; i ethvert Tilfælde var man ikke saa samvittighedsfuld i Begyndelsen af det næste Aarhundrede, da adskillige Gaarde, som hørte til dette Gods, virkelig gik over til Ryttergods, som det vil sees af det Følgende.

Indtægterne af det beneficerede Gods oppebæres af de vedkommende Professorer selv og havde naturligviis ikke Plads

i Gymnasiets Regnskaber; ei heller var det underkastet nogen synderlig Control fra det Offentliges Side, undtagen naar der var Tale om Salg eller Mageskifte med Hensyn til enkelte Dele deraf. De Fordebøger fra Slutningen af det 17de Aarhundrede, som findes iblandt Gymnasiets Papirer i Bispearchivet, angaae kun det Bøndergods, som Gymnasiet havde i Pant for sine Legatcapitaler eller havde maattet overtage som Equivalent for disse, naar Debitorerne vare bleven insolvente. Over Professorernes samtlige Corpora har der neppe existeret en til offentlig Brug forfattet detailleret Fordebog; kun to Gange fordrede det Offentlige Forklaring om hvad Gods og andre Indtægter der vare henlagte til Gymnasiet, første Gang i Aaret 1691, i hvilken Anledning Professorerne indgave Fortegnelser over deres Indtægter til Stiftsøvrigheden; men af disse er kun Knud Landorps for omtalte Indberetning nogenlunde fuldstændig og omhyggelig; derimod er Førgen Hahnæs Beretning om Ethices et eloquentiæ Professoris Løn dat. 13de April 1692 og Elias Naurs allerede ovenfor omtalte Opgivelse af hvad der ligger til græcæ linguæ professor meget ufuldstændige og kun ordrige i Klager over de ved Krig og Misvæxt forringede Indkomster. Den for Matheseos et philosophiæ Profession er ikke mere til, men et ganske kort Udtog deraf findes i Commissionsprotokollen i Ringøes Bo litt. A fol. 177. Hundrede Aar derefter fordredes der anden Gang officielt Oplysninger om Gymnasiets og Skolens Formue og Indkomster m. m. af Commissionen for Universitetet og de lærde Skoler under 19de Mai 1790, da der først blev Tale om at nedlægge Gymnasiet eller sammensmelte det med Skolen, og dengang har vel Stiftsøvrigheden kun indskrænket sig til summariske Oplysninger; senere leverede den eneste da endnu levende Professor, Conrector Sibbern efter Rector Heibergs Op-

fordring under 11te December 1798 en Fortegnelse over Professorenes Løn ved Odense Gymnasium (Skolens Archiv). Men disse to Meddelelser synes ikke at have tilfredsstillet Commissionen; under 25de September 1801 udvirkedes en Rgl. Bemyndigelse for denne Commission til at anstille alle fornødne Underføgelser angaaende Skolens og Gymnasiets Tilstand og forlange Oplysninger, og paa denne Bemyndigelse støttede Commissionen sine Spørgsmaal til Stiftsøvrigheden i Skrivelse af 22de October 1801. For Gymnasiets Vedkommende forlangte Stiftsøvrigheden Prof. Sibberns Betænkning, og han indsendte under 30te December s. A. sin: „Efterretning om Odense Gymnasium ifølge Skrivelse af 22de October fra den Rgl. anordnede Commission o. s. v.“ I denne Betænkning (hvoraf jeg eier en Afskrift) findes en Fortegnelse over det Gods, som dengang hørte til hvert Professorats Løn, og denne Fortegnelse skal jeg da fornemmelig lægge til Grund i følgende Angivelse af de 3 andre Professioners Gods, der ligesaa vel som Rectoratets gik over til Cathedralsskolen.

28. Lumbj Sogns Kongetiende. Ved Kongebrev af 24de October 1643 (Orig. p. Berg. G. B. Nr. 18, aftrykt Hofm. V S. 32 f.) var baade Lumbj Præstekald og Kongetiende bleven tillagt Professor eloquentiæ; men denne Bestemmelse tilbagekaldtes ved Kongebrev af 20de Marts 1647 (Orig. og Copie G. B. Nr. 19, Hofm. V S. 33 f.), hvorved blot Kongetienden lagdes til Prof. eloquentiæ mod billigt Fæste og sædvanlig Afgift til Hospitalet, af hvilket Sognepræsten i Lumbj hidtil havde fæstet denne Tiende (jfr. G. B. Nr. 47). Sorgen Hahne siger i sin Indberetning, at han af denne Tiende kun nyder den halve Part, som aarlig svinder ind, og at han aarlig svarer til Hospitalet 3 Pd. Rug, 4 Pd. Byg og 2 Tdr. 4 Skpr. Havre. Hvormeget denne

Tiende oprindelig har udgjort, er ikke bekendt; rimeligviis har den allerede været bortfæstet for 40 Rd., forinden den blev perpetueret til Nislevgaard, hvorfra ifølge Perpetuationsbrev med Rgl. Bevilling af 18de December 1733 (indført i Rundskaams og Skovby Herreds Skjøde- og Panteprotocol Nr. 3 fol. 78 f.) disse 40 Rd. betales foruden den tidligere af Gymnasiet's Professorer udredeede Afgift til Hospitalet eller nu Communitetet (jfr. Progr. f. 1855 S. 67 f. hvor dog Bevillingens Aar feilagtig er angivet som 1783). Iøvrigt kan man af S. Hahnæs Bemærkning om, at han kun nyder den halve Part af denne Tiende (og han sees ogsaa kun at have betalt det Halve af Afgiften til Hospitalet), slutte, at der før hans Tid er foregaaet en Deling af Tienden imellem Prof. eloquentiæ og en anden Profession. Hvad Anledningen til denne Deling har været, vides ikke, men at den har været varig, ja har bestaaet lige til Gymnasiet's Ophævelse, kan sees deels af samme Perpetuationsbevilling, hvori siges, at Overskudet af Tiendens aarlige Afgift pro officio er tillagt tvende af Professorerne, nemlig Assessor Erik Mule og Prof. Zenthen, af hvilke den første var prof. ling. græcæ, den sidste Prof. philosophiæ (Matheseos), deels af, at Sibbern i sin „Fortegnelse“ 1798 kun anfører 20 Rd. af denne Tiende ibl. Prof. philosophiæ (tidligere eloquentiæ) Løn, og i sin „Efterretning“ 1801 kun 20 Rd. ibl. Prof. Matheseos Løn, men i hver af disse Angivelser favnes den anden Halvpart, og paa Grund af den før omtalte Forvirring i Embedernes Navne og Indtægter ved Optionen kan man ikke bestemt afgjøre, hvilken anden Profession der deelte, halvt med prof. eloquentiæ.

29. Asperup Sogns Kongetiende, 7 Pd. Rug, 10½ Pd. Bng, 7 Pd. Havre;

30. Klausunde Sogns Kongetiende 21 Ørter

Bng, 15 Orter Havre, „hvoraf Sognepræsten udi Middelfart aarlig herefter, som tilforn, skal gives 12 Orter Bng“*);

31. Skovby Sogns Kongetiende 5 Pd Rug, 8 Pd. Bng, 1 Pd. Havre;

32. Høirup Sogns Kongetiende 3 Pd. Rug, 3 Pd. Bng, 1½ Orte Havre;

33. Østerhøisinge Sogns Kongetiende 1 Pd. Rug, 1 Pd. Bng:

hvilke Tiender med deres Stedsmaal og Herlighed ved Christian d. 5tes Stjøde af 3die April 1672 (Orig. G. P. Nr. 41, aftrykt Hofm. V S. 37) bleve tillagte Professor eloquentiæ som Godtgjørelse for det ham tidligere tillagte Fordegods, som til Ryttergods var blevet udlagt. Om det til denne Profession oprindeligt hørende Fordegods findes ingen videre Oplysning, uden forsaavidt under Forhandlingerne om Reguleringen af Læsningen paa Gymnasiet ifølge Kgl. Rescript af 28de August 1716 Professorerne i deres under 2den October s. A. afgivne Erklæring i Almindelighed bemærke (G. P. Nr. 74 fol. 8): „Stedetfor det Fordegods, Professorerne havde i Sjælland, er der blevet udlagt Fordegods i Fyen og det er igjen atter taget til Rytterhold, og for en Deel givet Præstekalds Indkomster paa Landet (jfr. nedef. Nr. 36. a.), for noget Kongetiender og for Resten Afgifter ved Amtstuen“ (jfr. nedef. Nr. 36. b).

---

*) At dette maa forstaaes ikke som af, men som foruden hvad der var tillagt Professorene, sees af S. Sahnes Ord i hans Indberetning: „hvoraf jeg nyder ifkun Bng 10½ Pd., Havre 7½ Pd., efter som Sognepræsten i Middelfart faaer aarlig 12 Orter Bng“. Disse 6 Pd. Korn vare tillagte Sognepræsten i Middelfart ved Kongebrev af 19de November 1594 (Copie i Stolens Archiv ibl. Corresp. fra 1816, i hvilket Ar. Stolen gjorde Præsten dette Emolument stridigt).

Hvad Østerhøfinge Kongetiende angaaer, da findes i Kgl. Skjøde af 19de Februar 1698, hvorved Vesterhøfinge Kongetiende bliver perpetueret til Arrestkov (s. ovenfor Nr. 12), imod Slutningen: „Saa haver Vi og derforuden allernaadigst bevilget ved allern. Resolution af 15de Februar 1698, at Østerhøfinge Sogns Kongetiende, som efter Borens allernaadigste Befaling d. 3die April 1672 er lagt til Eloquentiæ Professor udi Odense Gymnasio, maae Arrestkøvs Giere nyde, fæste, efter Loven, fremfor andre, naar de deraf ville give saa Meget til Fæste som nogen Anden“. Dette synes dog ikke at være skeet; derimod blev den senere ifølge Kgl. Bevilling af 4de Februar 1735, (thinglæst ved Salling Herreds Ret 11te November 1737) perpetueret til Østrupgaard, og ved Maa-gæstfiebrev af 19de August 1757, Kongl. confirm. 14de October s. A. (Copie Sk. B. Nr. 87) blev samme Tiende overladt til Brahetrolleborg af Eierinden af Steensgaard, Damsbo og Østrupgaard, Susanne Brahe, Etatsraad Frederik Heins Enke, imod at hun erholdt Haastrup Kirke med dens Herligheder, dog saaledes at de 26 Rd., som af samme Kongetiende aarlig svarede til en af Odense Professorer, herefter bleve en Hæftelse paa Østrupgaard eller Haastrup Sogns Tiende og i ingen Maade vedkommende Østerhøfinge Kongetiende, altsaa ogsaa Baroniet Brahetrolleborg i alle Maader uvedkommende (jfr. Salling Herreds Panteprot.). Imedens denne Afgift af 26 Rd. fra den Tid af indtil nu er vedblevet at svares fra Østrupgaard eller Hvedholm som Vederlag for Østerhøfinge Tiende, bleve de andre ovenfor nævnde Sogns Tiender bortforpægtede eller bortfæstede for hver Professors Embedstid, og Indtægten af dem varierede allerede da efter Capitelstartens Beløb; senere og for en Deel allerede i Slutningen af det forrige Aarh. overdroges de efterhaanden til Yderne for bestandig enten ved Tiendecommissionkjendelser eller ved

confirmerede Foreninger (efterat nogle af dem i de første Aar, Skolen havde dem, ligeledes enten vare blevne bortforpagtede paa visse Aar eller folgte aarviis ved Auction), og under forskjellige Fluctuationer, som det er for vidtløftigt her at detaillere, er Tiendefornets Beløb steget langt over det oprindelige Maaal. Disse Tiendeafgifter ere da blevne regulerede saaledes:

a. Asperup Sogns Kongetiende (Hartforn 306 Tdr. 2 Skpr. 2 Alb. gl. Matr., 384 Tdr. 1 Skp. 2 Fdf. $2\frac{2}{3}$ Alb. n. Matr.) ved Amtstiendecommissions=Rjendelse af 30te Juni 1824 og 2den April 1827 samt Overtiendecommissions=Rjendelse af 27de December 1826 og 17de December 1829: 54 Tdr. 6 Skpr. $1\frac{1}{12}$ Fdf. Rug, 120 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{25}{36}$ Fdf. Bng, 58 Tdr. „ Skpr. $\frac{1}{4}$ Fdf. Havre, ydes med Korn i Skjeppen og sælges efter Capitelstaxten.

b. Rauslunde Sogns Kongetiende (tilsammen Hartforn 308 Tdr. 1 Skp. 2 Fdf. $1\frac{13}{16}$ Alb. g. Matr., 414 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdf. 1 Alb. ny Matr.):

1) Boldby efter Forening af 31te Juli 1798: 5 Tdr. 6 Skpr. $2\frac{1}{8}$ Fdf. Rug, 11 Tdr. 5 Skpr. $\frac{1}{4}$ Fdf. Bng, 17 Tdr. 3 Skpr. $2\frac{3}{8}$ Fdf. Havre, betales af Yderne med Penge efter Capitelstaxten (før 1821 betales den efter 10 Aars Middelpriis);

2) Rauslunde, Skrillinge og Svenstrup Byer efter samme Forening 20 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdf. Rug, 47 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdf. Bng, 69 Tdr. 4 Skpr. $3\frac{3}{4}$ Fdf. Havre, ydes in natura og sælges efter Capitelstaxten.

c. Skovby Sogns Kongetiende (Hartforn 449 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdf. $1\frac{9}{10}$ Alb. g. Matr., 365 Tdr. „ Skp. 2 Fdf. n. Matr.) ved Tiendecommissions=Rjendelse af 24de December 1811 samt efter Overtiendecommissions=Rjendelse af 20de October 1813: 77 Tdr. 1 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdf. Rug,

75 Tdr. 4 Skpr. Bng, 75 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdk. Havre, ndes in natura og sælges efter Capitelstaxt;

d. Nørre-Høirup Sogns Kongetiende (Hartkorn 106 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdk. 1 Alb. gl. M., 95 Tdr. 7 Skpr. 3 Fdk. n. Matr.) efter Forening af 17de Februar 1803: 13 Tdr. 2 Skpr. $3\frac{1}{2}$ Fdk. Rug, 26 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{7}{12}$ Fdk. Bng, 26 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{7}{12}$ Fdk. Havre, ndes in natura og sælges efter Capitelstaxten.

34. Fraugde Sogns Kongetiende er rimeligviis tillagt Professor philos. et matheseos istedetfor det ham oprindeligt reserverede roeskildste Altergods; men bestemte Efterretninger herom mangle. Denne Kongetiende skal ifølge Kgl. Bevilling af 24de October 1749 være perpetueret til Fraugdegaard, fra hvilken Hovedgaard Professoratet og siden Skolen aarlig har faaet 18 Tdr. 6 Skpr. Rug og 22 Tdr. 4 Skpr. Bng, foruden i Penge 7 Rd. 3 Mk. Konnet synes endnu 1802 at være leveret in natura, men betales siden med Penge efter Capitelstaxten. De 7 Rd. 3 Mk. i Penge skulle være stipulerede som Refusion for den Indfæstning, som tilforn ellers erlagdes ved hver Vacance. Denne Hefstelse er indført i alle de senere paa Fraugdegaard med Gods og Tilliggende udstedte Skjøder; men i Aaret 1854 afhandlede daværende Eier af Fraugdegaard, Proprietair Peterfen, Skolen uafvidende, Kongetienden særskilt til 3 Gaardmænd i Nærheden af Afsens; dog er i det desangaaende under 16de November 1854 udstedede Skjøde den nævnte Afgift til Skolen anført som hvilende paa Tienden.

35. Fordryld til Gymnasiets Professorer. I Fordebogen fra 1628 findes iblandt den physisk-mathematisk Professions Indtægter specificeret Fordryld til Paaste og

Mikkelsdag af Huse i Odense og en Gaard i Bogense 9 Eldr. 3 f. 2 Alb., og i Fordebogen fra 1643 i den tidligere omtalte Raadstueprotokol angives „Mester Christens“ (Christen Hansens Lunds) Jordskyld for Odense Byes Vedkommende til 20 Mk. 1½ f. 2 Alb. Elias Naur nævner 1692 i sin Indberetning om græcæ linguæ Profession som liggende til denne Bestilling Jordskyld til Beløb 8 Rd. 2 Mk., og hermed stemmer omtrent Summen af hvad der er vedtegnet forskellige Gaarde og Huse om Afgift til denne Profession i den i samme Raadstueprotocol indførte Grundtaxt af 1682; men i Slutningen af forrige Aarhundrede anføres i Sibberns Fortegnelser kun Jordskyld af et Huns i Overgaden 1 Rd., der betales til Prof. Matheseos, og denne lille Indtægt har Skolen endnu som Levning fra Gymnastiet (jfr. ovenf. S. 11).

36 a. Allesø og Broby Præstetiende. Ved Rescript af 24de Januar 1671 skal Tienden tilligemed Kaldet, Annex- og Mensalgods (Annexgaard i Broby, Mensalgaard i Allesø, Boelsted i Rorup) være henlagt til Prof. philosophiæ (Matheseos) Løn som Vederlag for endeel Fordegods*), som (efter Luja's Optegnelse) i Aaret 1665 var blevet udlagt til Ryttergods, imod at vedkommende Professor holdt og lønede en Capellan, Menigheden uden Besværing, paa det Tjenesten ikke skulde forsømmes; Capellanen fik i Almindelighed Offer og Accidenter, Smaaaredsel samt Bolig i Præstegaarden, hyppig ogsaa en lille Sum Penge af Professoren; nærmere bestemt blev dog Forholdet imellem vedkommende Professor og Capellanen eller Vicepastoren først ved Rescript

---

*) Efter L. Luja's Forsikring i Acterne i Striden med hans Capellan Hannibal Holt (G. P. Nr. 92) var det over 100 Tdr. Harts korn, som blev indtaget til Ryttergods; jfr. Commissionsprotocollen i Kingo's Bo Litt. A fol. 177, og Bircherods Mftpt. i Skolens Bibliothek S. 468 f.

af 7de April 1758, hvorefter den første for Fremtiden skulde nyde Præsteforntienden samt Afgifterne af Annex- og Mensalgodsset, men Vicepastor de øvrige Indkomster. Bestemmelserne i dette Rescript bleve ophævede ved Rescriptet af 15de Mai 1795, hvorefter det Professionen hidtil forundte jus præsentandi skulde ophøre, og Kongen forbeholdt sig for Fremtiden selv umiddelbar at bortgive dette Kald, hvis Præst skulde have alle Kaldets Indtagter imod til Professoratet for bestandig at erlægge i aarlig Refusion 300 Rd., som skulde betales i to Terminer og saaledes, at Professoratet til Sikkerhed for Afgiften erholdt Prioritet i Præstetienden og Kaldets Annex- og Mensalgaarde. Denne Pengerefusion blev ved Rescript af 19de Mai 1826 forandret til en aarlig Afgift af 44 Tdr. $6\frac{7}{8}$ Skpr. Rug og 44 Tdr. $6\frac{7}{8}$ Skpr. Byg, at erlægge med Penge i de stipulerede to Terminer efter hvert foregaaende Aars Capitelstart og saaledes, at Cathedralsskolen i Mangel af prompte Betaling, foruden ovennævnte Prioritet, endvidere fik Udpantningsret for den forfaldne Deel af Afgiften hos Sognepræsten for Allesø og Ræsbhovedbroby Menigheder.

36 b. Det var rimeligviis Nørrebygodset, som Prof. philos. et mathes. fik Erstatning for i omtalte Præstetiende og Kald. Det til Nyttergods fra denne Profession borttagne Gods synes dog at have været betydeligere end Erstatningen; thi i en Ansøgning uden Datum, men som maa være indsendt til Kongen 1680 el. 1681 klager Niels Hals Andersen (Rector og Prof. philos.) over, at medens de andre Professorer havde faaet Refusion for hvad de havde afgivet til Nyttergods, havde han endnu ingen Erstatning faaet for de 65 Tdr. Hartkorn, han havde mistet for 11 Aar siden. Biskop Ringo bevidner i sin Paategning denne Beretnings Sandfærdighed, og Kongen resolverede under 26de November 1681:

„Vdi allernaadigst Henseende, at denne Professors tillagte Fordegods til Nyttehold er bleven udlagt og hand Indkomsten deraf imidlertid mist haffuer, da bevilges hannem hermed aarlig 50 Rld., som skulle angaae fra Nytaarsdag sidst forleden“ (Copie ibl. St. B. Nr. 93). Disse 50 Rld. som i Sibberns „Efterretning“ betegnes som Refusion for Qvægtende, bleve fiden aarlig udbetalte Prof. matheseos fra Amtstuen i Odense, og Indtagten, som er gaaet over til Skolen tilligemed den under Nr. 27 omtalte Refusion, har havt samme Stjebne som denne.

37. Forderne udenfor St. Førgensporten. I Fordebogen 1628 findes „Margrete S. Claus Bangs af en Jord uden St. Førgen, Byg 2 Pd.“, og det er denne Jord, af Hartkorn 14 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdk. gl. M., som under Navn af „den linguæ græcæ Professions øde Gaards Grund uden St. Førgen“ blev bortfæstet fra 17de Aarh. af indtil vore Tider først i fire, fiden i tre Parceller, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{4}$ næsten altid til Folk fra Odense mod en Afgift af 20 Sldr. for den halve, 10 Sldr. for hver af de to Fjerdedele; de sidste Fæstebreve ere samtlige fra 1828, og deri er fastsat en Indfæstningssum af 300 Rld. og aarlig Afgift af 14 Rld. for det største Stykke, 150 Rld. og aarlig 7 Rld. for hvert af de 2 mindre Stykker. I den af Procurator J. J. Hansen forfattede Fordehog findes følgende Bemærkning: „Gaardens Bygning skal have staaet paa den gamle endnu øde henliggende Bygge- og Haveplads i St. Førgensgade, og skal af Svensterne i Aaret 1658 være afbrændt uden senere at være opbygget, da Forderne bortfæstedes“. Hvorvidt dette er rigtigt, veed jeg ikke; men det er ganske rimeligt, at der oprindeligt har hørt en Gaard til disse Forder, og at den har ligget paa det Sted ved St. Førgensport, hvor fiden fandtes den Gym-

nasiet tilhørende saakaldte Have, der blev deelt imellem de 3 Fæstere mod en særskilt Afgift af 2 Mk. for hver, hvilken Afgift dog ikke særskilt er nævnet i de af Skolens Forstanderskab 1828 udstedede Fæstebreve, men indbefattet i den ubetydelig forhøiede Landgilde. I Sibberns „Efterretning“, hvori Indtagten af Zorjerne (incl. Haven) rigtig er angivet til 27 Rd. 4 Mk. og andensteds betegnes de som 3 Gaarde, hvilket er urigtigt, da de altid ere blevene henregneede til een Gaards Grund, og der aldrig har staaet Bygninger paa nogen af disse Marker, som laae uudsiftede imellem hverandre indtil 1854. I Maret 1834 opdagedes det, at Skolen i en Række af Aar havde betalt alle Skatter af disse Zorjer tvertimod Stipulationen i Fæstebrevene; hvorefter der under 5te August f. A. blev imellem Forstanderskabet og Fæsterne indgaaet den Forening, at Fæsterne for Fremtiden skulde betale samtlige Skatter og refundere Skolens Kasse en Deel af det ved disse Skatters Udredelse i den foregaaende Tid lidte Tab; og ved samme Leilighed forpligtede Fæsterne sig til „at fratræde Fæste- og Brugsrettigheden til den øde Have- og Byggeplads ved St. Jørgensport imod en billig og forholdsmaessig Afkortning i Landgilden, saafremt Odense Cathedralskoles Foresatte i Tiden maatte finde det tjenligst for Skolen at afhænde bemeldte Byggeplads“ (Forstanderskabets Forhandlingsprotokol S. 80 ff.). Dmtrent samtidig med nysomtalte Opdagelse gjorde man den endnu vigtigere Opdagelse, at disse Marker ere Kjøbstedsjorder og altsaa slet ikke fæstepligtige. Da nu Fæsteren af Zorjernes ene Halvdeel døde i Maret 1852 og derved denne Parcel hjemfaldt til Skolen, besluttede man at benytte Leiligheden til at gjøre denne Eiendom mere frugtbringende for Skolen, og i en Samling, som holdtes 8de October f. A. imellem Forstanderskabet og de to andre Fæstere, blev det bestemt, at Zorjerne skulde udsiftes, og tillige erklærede de to

Fæstere sig villige til at afstaae den øde Bygge- og Haveplads imod en aarlig Godtgjørelse af 2 Rd. til den ene og 3 Rd. til den anden (Forhandlingsprot. S. 126). I de 2 Aar, i hvilke de fæsteledige Sorder vare under Udfikstning, bleve de bortleiede ved offentlig Auction, i det ene Aar for 740 Rd., i det andet for 939 Rd. 64 β.; ligeledes blev i 1853 Byggepladsen (Matr. Nr. 107) ved offentlig Auction solgt for 650 Rd., hvilken Sum dog blev staaende i den af Rjøberen paa Pladsen opførte Bygning. Ved Udfikstningen befandtes samtlige St. Sørgens-Sorder at udgjøre 98 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdk., nemlig den fæsteledige Deel 52 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdk. med nyt Hartkorn 6 Tdr. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb., den ene bortfæstede Deel 23 Tdr. 3 Skpr. $\frac{1}{2}$ Fdk. med Hartkorn 3 Tdr. $2\frac{1}{2}$ Alb., den anden 22 Tdr. 1 Skp. $3\frac{1}{2}$ Fdk. med samme Hartkorn. Den fæsteledige Deel blev derpaa ifølge Ministeriets Resolution af 7de Marts 1855 ved offentlig Auction d. 4de April s. A. bortforpagtet i 3 Parceller, nemlig den største i Nærheden af Nasum By paa 43 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdk. paa 18 Aar for 20 Tdr. 3 Skpr. Rug, 20 Tdr. 3 Skpr. Byg samt 305 Rd. aarlig, den ene mindre, nærmere ved Odense, paa omtr. 7 Tdr., paa 9 Aar for 4 Tdr. 7 Skpr. Rug, 4 Tdr. 7 Skpr. Byg samt 140 Rd. aarlig, og den mindste, lige udenfor St. Sørgensgade, paa omtr. 2 Tdr., ligeledes paa 9 Aar for 1 Td. 2 Skpr. Rug, 1 Td. 2 Skpr. Byg og 50 Rd. aarlig. Den Tid er da ikke fjern, da disse Sorder, som indtil 1853 aldrig indbragte Skolen Mere end 28 Rd. aarlig, undertiden meget Mindre, ville blive en meget betydelig Indtægtskilde for Skolen.

38. Et Boelsted i Nørre-Høirup (Stamherred), sandsynligviis hørende til St. Jacobs Altergods, af Hartkorn 3 Tdr. 2 Fdk. 1 Alb., bortfæstet mod en staaende Afgift af 3 Tdr. Byg og 2 Rd. Hovningspenge foruden nogle Ægter.

Sidste Gang bortfæstedes dette Sted d. 6te Mai 1834 til Hans Rasmussen, der allerede tidligere havde faaet Løfte paa Fæstet og Fritagelse for Indfæstning, naar han fra Nytt af opførte Bygningerne, hvortil der desuden af Skolens Råske var forundt ham en Understøttelse af 100 Rd.; dog bleve nogle Stykker af den gamle Gaard staaende og beboedes af den forrige Fæster og en Indsidder. Med Stedet blev ved Rgl. Bevilling af 5te December 1833 forbundet Privilegium paa Krohold. Ifølge Rgl. Resolution af 11te April 1857 afhændedes dette Boelsted med Befætning og Inventarium tilligemed dertil hørende Huus til Fæsterens Enke efter hendes derom indgivne Begjering for en Kjøbesum af 2500 Rd. og paa Vilkaar, at der i Stedet perpetueredes paa 1ste Prioritet en fast aarlig Afgift af 5 Tdr. Rug, 5 Tdr. Byg og 5 Tdr. Havre, at betale med Penge efter hvert Aars Capitelstart fra 1ste Januar 1858, dog at der i bemeldte Afgift indrømmedes den daværende Fæsterste, saalænge hun forblev i Besiddelse af Stedet eller nød Aftagt af samme, en aarlig Moderation af 2 Tdr. Rug og 3 Tdr. Byg. Kjøbesummen, som blev erlagt med Halvdelen i December Termin 1857 og Halvdelen i Juni Termin 1858, er bleven indlemmet i Skolens rentebærende Formue.

39. En Gaard i Meelby (Skovby Herred), af Hartkorn 8 Tdr. 4 Skpr., nævnes allerede i Fordebogen 1628 som ydende 2 Pd. Byg, 1 Otting Smør, 1 Foderøse, 1 Lam, 2 Gjæs, 4 Høns, 38 Skpr. Havre og 5 Mk. Erritspenge. Den senere ydede Landgilde var endog mindre; saaledes ved sidste Bortfæstning 1759 (Fæsteprot. fol. 28) bestemtes den til 3 Tdr. Byg, 3 Tdr. Havre, 2 Gjæs, 4 Høns samt 6 Eldr. Hovningspenge. Denne Gaard blev ifølge Rgl. Rescript af 18de November 1778 solgt til Grevstabet Gyldensteen for 400 Rd., der for bestandig blive indestaaende i

Gaarden og forrentes med 4 % fra Grevskabet (Skjødet af 31te December 1778 er læst ved Landstthinget d. 28de April 1779).

40. En Gaard i Koerslev (Nørre-Næraa Sogn, Skamherred), af Hartkorn 6 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb., nævnes allerede i Fordebogen 1628 som skyldende 2 Pd. Byg; senere var Landgilden 4 Rd. Hovningspenge foruden de 6 Tdr. Byg (Fæsteprot. fol. 3 vers.), indtil Gaarden ifølge Kgl. Bevilling af 14de April 1741 blev perpetueret til Baroniet Rjorup (Grevskabet Røepstorff) imod aarlig Afgift af 10 Rd.

41. En Gaard i Norup Sogn og By (Lunde Herred), af Hartkorn 10 Tdr. gl. M., kom til Gymnasiet ved Magekifteforening af 25de November 1778, Kongl. confirm. 20de Januar 1779 (G. P. Nr. 103) imellem Khrre. Chr. Sehested = Suel til Ravnholdt og Nislevgaard paa den ene, og Professores ling. græcæ Søren Anderssen og Povel Holm i Odense paa den anden Side. Gaarden angaves da aarlig at svare i Landgilde og Hoveripenge Følgende:

a) Byg, 3 Tdr. 6 Skpr. beregnet à Td. 8 Mk. 8 ß., 5 Rd. 1 Mk. 14 ß.			
b) Havre, 2 Tdr. 4 Skpr. à Td. 1 Rd... 2 — 3 — " —			
c) Et Ris pund Smør	1	—	" — " —
d) 1 Lam	"	— 3 —	" —
e) 2 Gjæs à 1 Mk.	"	— 2 —	" —
f) 4 Høns à 8 ß.	"	— 2 —	" —
g) 40 Æg à Snese 6 ß.	"	— " —	12 —
h) Hovningspenge	4	—	" — " —

14 Rd. „ Mk. 10 ß.

Herfor afgav Gymnasiet tvende det tilhørende Gaarde i Hjorslev By, hvorom i følgende Nummer. Jeg har ovenfor specificeret Afgiften af denne Gaard, som er det eneste fæstepligtige Gods, Skolen har tilbage, for at det kan være

ret isinefaldende, hvor ringe Afgiften er endnu; i Fæstecon-
trakten af 5te Juli 1833 (Fæsteprotokollen fol. 63) ere de
samme Victualier anflaaede til samme lave Priis i Penge
(dog blev der dengang i Indfæstning erlagt 300 Rd.), og siden
1838 betaler Fæsteren endog kun 12 Rd. 72 $\frac{1}{2}$., da der bli-
ver godtgjort ham Renterne af 34 Rd. 17 $\frac{1}{2}$., der fra Amt-
stuen bleve indbetalte til Skolens Kasse for afgiven Jord til
Landeveiens Udvidelse. Der er isørigt indledet Underhand-
linger om Salget af dette Fæste ifølge Loven af 24de April
1860, og ved den i denne Anledning for nylig foretagne
Taxationsforretning er Gaarden, der bestaaer af Matr. Nr. 3
i Norup og en Parcel Nr. 10 i Otterup, og er ansat ialt til
5 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdkr. 2 Alb. Hartkorn ny Matrifel, vur-
deret til 12,200 Rd.

42. To Gaarde i Hjorslev By (Otterup Sogn,
Lunde Herred) nævnes allerede i Jordebogen 1628 som sva-
rende, den ene 2 Pd. Byg, 1 Fd. Smør, 1 Lam, 2 Gjæs,
4 Høns, den anden 2 Pd. Byg, 2 Gjæs, 4 Høns, og om-
trent samme Afgift svarede senere af dem, dog med Tillæg
af Hovningspenge resp. 4 Rd. og 2 Rd. indtil 1778. Disse
to Gaarde, af Hartkorn tilsammen 13 Tdr. 3 Skpr. 1 Fdk.
1 Alb., hvis Afgifter vare anflaaede i Penge til 26 Rd.
4 Mk. 4 $\frac{1}{2}$., gaves i Bytte for Gaarden i Norup; men for
at udjævne Forskjellen i Værdien af disse magelagte Eien-
domme forpligtede Nislevgaard's Eier sig til at betale 315 Rd.,
hvilken Sum dog ikke blev erlagt i rede Penge, men perpetue-
ret i de to Gaarde, saaledes at Renterne 12 Rd. 3 Mk. 10 $\frac{1}{2}$.
aarlig erlagdes og endnu erlægges fra Nislevgaard (jfr.
G. P. Nr. 103). 3 Sibberns Fortegnelser angives, uvist
af hvad Grund, Renten kun til 11 Rd. 4 Mk. 14 $\frac{1}{2}$.

43. En Gaard i Høslø (Vedtofte Sogn, Baag Her-
red) der rimeligviis har hørt til St. Jacobs Allergods (den

findes ikke i Fordebogen 1628), figes i de 1718 og 1730 udstedede Fæstebreve (Fæsteprot. fol. 14 og 16) at være af Hartkorn 7 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdk. 2 Alb. og at skulde aarlig efter gammel Ansættelse 1 Pd. Byg, 3 Tdr. Havre, 1 Fd. Smør, 1 Kam, 2 Gjæs, 2 Høns, 3 Sldr. Gjesterpenge, 4 Sldr. (6 Sldr. i sidstn. Fæstebr.) Hovningspenge. Denne Gaard er perpetueret til Brahesholm ifølge Rgl. Rescript af 23de Juni 1740 (B. Archivets Rescriptsaml.) imod aarlig til hver Mortensdag at svare 10 Rd. til Rector og Conrector, og Prioritetet i Brahesholm for en Capital, som svarede til denne aarlige Rente. Som en Levning fra den Tid, da Professorens ling. græcæ (d. e. Rector og Conrector) havde Indtægten, findes endnu i den Fordebog, som er vedføiet et af General F. S. Kantzau og Hustru under 3die Juni 1821 oprettet Testament (Baag Herreds Skjødeprotokol Nr. 7) under Hæde: „Af denne Gaard svarer Herstabet aarlig til Rectoratet i Odense 10 Rd. Sølv“.

44. En Gaard i Ørritslev (Sønderfj Søgn, Skovby Herred), af Hartkorn 3 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdk., nævnes allerede i Fordebogen 1628 som skuldende 1 Pd. Byg, 1 Otting Smør og 2 Tdr. Havre, og samme Landgilde svarede og saa altid senere dog med Tillæg af 4 Sldr. Hovningspenge (Fæsteprot.), indtil den folgtes ved Auction 19de November 1762 (Rgl. confirm. 7de Januar 1763) for 770 Rd. til Rhrre. A. Christopher v. Holstein til Langensfj, saaledes at Kjøbsummen skulde blive staaende i Eiendommen mod aarlig Rente 5 % deraf til vedkommende Professor eller Professorer (Rector og Conrector). Da siden ved Rgl. Lehnsbrev af 15de September 1779 Godserne Holsteenshuus og Langensfj bleve ophøiede til et Baroni, blev denne Gaard perpetueret til Baroniet imod aarlig Afgift af 38 Rd. 3 Mk., at erlægge

hvert Aars 11te November, efter en af Lehnbesidderen under 11te Januar 1781 udstedet Forsikkring (G. P. Nr. 88).

45. En Gaard i Flødstrup Sogn (Binding Herred), af Hartkorn 5 Tdr. 5 Skpr. 2 Alb., nævnes allerede i Fordebogen 1628 som svarende 3 Pd. Byg og i Penge 12 f., og siden bortfæstedes den for aarlig Afgift 2 $\frac{1}{2}$ Pd. Byg og 3 Rd. Hovningspenge (Fæsteprot.), indtil den ved Auction 2den October 1744 blev solgt for 404 Rd. til Frederica Lovise Krag S. Chr. Rosenkrantz's til Skovsbo og derefter med Kgl. Tilladelse ifølge Rescript af 22de April 1746 perpetueret under Hovedgaarden Skovsbo, saaledes at Capitalen for bestandig skulde hefte paa bemeldte Hovedgaard og Gods og deraf skulde betales 5 % Renter hvert Aars Mortensdag. Forskrivningen (G. P. Nr. 64) er dateret 11te Juli 1747.

46. En øde Gaards Grund i Østrup (Lunde Herred), af Hartkorn 3 Tdr. 4 Skpr., udgjørende 24 $\frac{1}{2}$ Tdr. Land, og 2 Huse med tilliggende Plads nævnes allerede i Fordebogen 1628 med en Landgilde af 3 Tdr. Byg, 1 Lam, 2 Gjæs, 4 Høns; denne Afgift vedblev fiden, dog med Tillæg af 2 Rd. Hovningspenge samt for det ene Huus 10 Gjæs, 2 Høns, for det andet 5 Rd. 2 Mk., indtil de folgtes efter Kgl. Bevilling af 7de September 1798 (G. P. uden Nummer), Gaarden til daværende Fæster Provst Dreyer i Østrup for 775 Rd., de sidste til Cancelliraad Møller paa Østrupgaard for 184 Rd., tilsammen 959 Rd., saaledes, at den ene Halvdeel udbetaltes og udsattes til Embedets Fordeel, den anden Halvdeel skulde blive staaende i Eiendommen, men er vel fiden ogsaa bleven indbetalt i Skolens Kasse.

47. Fauriskov Gods. Af det i Fordebogen 1628 nævnedes Vicariegods bleve 1718 i det da oprettede nye Kystergods's Distrikt indtagne Gaardene i Hødme (Høime),

Trostrup, Korup, Paarup og Villestøfte, samtlige i Odense Herred, tilligemed en Gaard i Høierup (Baag Herred), der vel oprindelig havde hørt til St. Jacobs Altergods. Til Vederlag for disse 6 Gaarde, tilsammen af Hartkorn 28 Tdr. 1 Fdr. 1 Alb. fik linguæ græcæ Profesion ved Kongelig Resolution af 11te November 1718 (G. B. Nr. 78) det saakaldte Faurstov Gods (Kjerte Sogn, Baag Herred), bestaaende af 4 Gaarde med Besætning og Inventarium og de dem underliggende Huse med Haver, af Hartkorn tilsammen 30 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdr. 1 Alb. Disse bortfæstedes af vedkommende Profesorer i den følgende Tid, Gaardene mod aarlig Afgift 16 Rd. 4 Mk. hver, Husene for 4 Mk. hvert (Fæsteprot.), indtil hele Godset med Kgl. Bevilling af 22de Juni 1764 folgtes deels til Fæsterne deels til Etatsraad Simonson (Copier af Bevillingen og Skjøderne i Skolens Archiv) for 2700 Rd., hvilken Sum indlemmedes i Gymnasiets Capitalformue, hvorimod den aarlige Rente $3\frac{3}{4}$ % tilfaldt Prof. ling. græcæ indtil Gymnasiets Ophævelse.

48. En Gaard i Heden (Salling Herred), af Hartkorn 9 Tdr. 2 Alb., nævnes i Bordebogen 1628 med Afgift 2 Pd. Byg, 1 Orte Havre, 1 Fd. Smør, 1 Lam, 2 Gjæs, 4 Høns, og denne Landgilde vedblev fiden blot med Tillæg af 6 Sldr. Hovningspenge, indtil Gaarden med Kgl. Bevilling af 12te Januar 1770 (G. B. Nr. 106, a) af Prof. ling. græcæ S. Ancherfen og P. Holm ved Skjøde af 11te Juni 1771 (Fæsteprot. fol. 37) blev overdraget Fæstebonden Laurits Hansen til Eiendom for 1200 Rd., hvoraf de 600 Rd. strax udbetaltes og udsattes blandt Stiftets offentlige Midler, de andre 600 Rd. derimod skulde uden Opfiggelse stedsfe og urnggelig imod første Prioritet blive staaende i Gaarden og alt dens Tilliggende og forrentes med 4 %. Indtægten af denne Gaard bliver i Regnskaberne ikke, som lignende

Afgifter af andre Gaarde, opført iblandt Bøndergodset, og har derfor heller ingen Plads i Fordebogen, men den indstaaende Capital findes som Nr. 2 i Capitalfortegnelserne.

49. En Gaard i Overkjærby (Drigstrup Sogn, Bjerge Herred) med tilliggende Huus og Have, af Hartkorn 8 Tdr. 6 Skpr., rimeligviis oprindelig henhørende til St. Jacobs Altergods, svarede som Fæste, Gaarden 12 Tdr. Byg, 1 Fodernød = 1 Rd., 1 Lam, Hovningspenge 8 Sldr. og Skovægte = 3 Mk., Huset 4 Sldr. (Fæsteprot.), men blev med Rgl. Bevilling af 11te Marts 1796 ved offentlig Auction solgt til daværende Fæster for 4740 Rd., saaledes at den halve Deel af Kjøbesummen udbetaltes og udsattes blandt Stiftets offentlige Midler, men den anden halve Deel bestandig skulde blive staaende i Gaarden imod 1ste Prioritets Panteobligation, samt at vedkommende Beneficiariet skulde nyde de aarlige Renter af hele Kjøbesummen (Copie af Bevillingen og Skjødet i Fæsteprot. fol. 46 f.). Som Fæste havde Gaarden og Huset efter Prof. Sibberns Forklaring kun givet en aarlig Indtægt af omtr. 40 Rd., saa at Embedet ved Salget vandt omtrent det Femdobbelte. Den Deel af Kjøbesummen, der var indlemmet i Stiftets offentlige Midler, maa senere være gaaet over til Skolens Kasse; om den anden Halvdeel, hvorfor er udstedet Panteobligation af 10de December 1803, gjelder det Samme, som er bemærket i Slutn. af foreg. Nummer; i Capitalfortegnelsen har den Nr. 1 og staaer endnu i Gaarden og Huset, men ifølge Ephoratets Resolution af 22de December 1852 er ved Paategning paa Obligationen af 23de April 1853 en Parcel, af Hartkorn 1 Fdk. 1 $\frac{1}{2}$ Alb., udgaaet af Pantet.

50. En Gaard i Marslev (Vinding Herred), sandsynligviis hørende til St. Jacobs Altergods, af Hartkorn 6 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb., der i Gymnasiets Tid svarede

4 Tdr. 4 Skpr. Byg, 2 Skpr. Havre, 1 Otting Smør, 1 Fodernød = 1 Rd., 1 Lam, 2 Gjøes, 4 Høns og i Penge 4 Rd., tilsammen anslaaet i 1801 af Sibbern til 17 Rd. 5 Mk. 9 f., blev senest bortfæstet 1820 mod 500 Rd. i Indfæstning og en aarlig Afgift af 5 Tdr. Byg, 1 Td. Havre, at svare i Penge efter hvert Mars Capitelstart samt 10 Rd. 32 f. Sølv i Penge (Fæsteprot. fol. 57); men ved Kgl. Resolution af 3die Januar 1845 blev Gaarden overdragen Fæsteren Christian Hansen efter hans derom indgivne Begjering til fuld Eiendom for en Kjøbesum af 3000 Rd., hvilken Sum, alt efterform den indkom i de følgende Terminer, blev optagen i Skolens Capitalformue.

Foruden dette af Staten til Professorernes Underholdning henlagte Gods var hverken af Christian d. 4de eller af de efterfølgende Konger givet Noget til Gymnasiets øvrige Fornødenheder eller dets Disciples Understøttelse; men for disse Gymnasister blev der efterhaanden sørget ved flere private Belgjørerens Legater, der vare blevne stiftede fra 1623 til 1664, ialt til et Beløb af 4100 Rd. Disse Legaters Midler bleve udlaaente mest til Herremænd mod Pant i Fordegods, hvilket, da Renterne ved den Forarmelse, der fulgte efter den svenske Krig, udebleve, maatte overtages af Gymnasiet, saa at dette i Slutningen af det 17de Aarh. kun havde faa Legatcapitaler tilbage, men istedet for det Øvrige betydeligt Strøgods, efter den derover 1681 forfattede Fordebog (G. P. Nr. 32) og R. Vandorphy's Fortegnelse af 7de August 1695 (G. P. Nr. 37) 14 Gaarde af Hartkorn tilsammen 96 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdk. 1 Alb. Dette Strøgods indbragte nu i Begyndelsen, paa Grund af Beboernes flette Forfatning, ikke Meget; men denne Tilstand varede ikke længe, og i heldigere Tider folgtes det efterhaanden igjen med Fordeel, først ved

Rgl. Bevilling af 6te April 1708 (G. B. Nr. 93) omtrent 44 Tdr. Hartkorn, senere ligeledes efter Rgl. Bevilling i Aaret 1729 Resten, saa at Gymnasiet allerede 1743 efter Professorernes Indberetning (G. B. Nr. 63) eiede en Capital af 8212 Rd., hvis Renter i Løbet af Aarhundredet anvendtes, foruden til Stipendier for Gymnasisterne, tillige til Gymnasie=Bygningens Vedligeholdelse, til Høitideligheder i Anledning af Stifterens og den regjerende Konges Fødselsdag, og andre løbende Udgifter („Brandhjelp, Stiftelsens Klokke til Ræsetimerne at lade ringe samt Værelsernes Reenholdelse ved en Gangkone“ Sibbern). Denne Fond steg i den følgende Tid ved forskjellige Omsætninger saaledes, at den allerede 1772 udgjorde 9130 Rd.; men især forøgedes den i høi Grad i Gymnasiets sidste Aaringer dels ved Salg af Professorgods, som da fandt Sted, dels ved Besparelser af Renter, da der var saa og tilsidt ingen Gymnasister at fordele dem til, dels ved at de fleste Professorater henstode ubesatte (den ene græske Professor D. Kraft var død 1793, Matematikeren D. N. Bützow 1794, Lector theologiae Chr. G. Zendlitz 1796), og disse vacante Embeders Indtægter gik ind i Gymnasiets Kasse, saa at den Capital, som i Aaret 1802 gik over til Skolens Kasse, udgjorde 33,190 Rd., hvoraf 1000 Rd. gave 4 %, Resten $3\frac{3}{4}$ % Renter.

C. Odense Cathedralsskole.

Under dette Navn forenedes begge Stiftelser, den latinske Skole og Gymnasiet ved Reglementet af 1ste October 1802 med alle dem tilhørende Bygninger, samt til Læreres og Disciples Underholdning bestemte Capitaler, Tiender og andet Fordegodt, hvis aarlige Indtægter for Fremtiden, da Lærerne nu bleve satte paa fast Løn, alle flød ind i Skolens Kasse.

Desuden tilfikkedes ved Rescript af 6te f. M. Skolen et aarligt Bidrag af 2800 Rbd. fra Communitetet, hvilket Bidrag den beholdt til 1828, og fra samme Tid af fik den en ny Indtægt ved Skolecontingenter, Lys- og Brandpenge, Indskrivningspenge og Betaling for Testimonier. Capitalerne udfondredes efterhaanden fra Stiftets offentlige Midler og gif over til Skolens Kasse, men bleve, uden Hensyn til deres forskjellige Oprindelse og tidligere Bestemmelse, slaaet sammen i een Masse med Skolekassens øvrige Indtægtskilder; dog dannedes allerede 1803 en særskilt Dplugskasse af hjemfaldne og hvilende Stipendiesummer. I Regnskaberne indtil 1813 opføres endnu Gymnasiets og Skolens Capitalformue hver for sig, og man seer da, at imedens Skolens Capitalbeløb blev staaende paa samme Punkt, nemlig udgjørende 13,718 Rbd. 4 Mk. 8 f., steg Gymnasiets til 42,690 Rbd. Ved Pengereductionen 1813 bleve disse 56,408 Rbd. 4 Mk. 8 f. omskrevne til Rigsbankpenge S. B. 38,624 Rbd. 74 f. Denne Capital blev i de følgende Aar ubetydelig forøget, men led en meget betydelig Formindskelse imellem 1826 og 1828 ved de Foranstaltninger, som da bleve truffne til at adskille de private Legaters Midler fra Skolekassen, der maatte afgive 12,920 Rbd. til Stipendie- og Stipendieoverskuds-fonden foruden 8000 Rbd. til Frøken Ernsts og 350 Rbd. til Baggers Legat (S. Progr. f. 1850 S. 29 ff.). Dog dette Tab, om man tør kalde det saa, er senere omtrent blevet erstattet deels ved at der ved Nyborg Skoles Nedlæggelse ved Rgl. Resolution af 28de September 1838 og Universitetsdirectionens Skrivelse af 14de December 1839 (jfr. Selmers acad. Tidender 4de B. S. 293 ff.) gif over til Odense Cathedralsskoles Kasse, foruden andre Indtægter, hvorom strax nedenfor, Capitaler i rentebærende Panteobligationer til Beløb 4340 Rbd. 32 f. Sølvs, deels ved Salg af Fæstegods, som har fundet Sted i de sidste 2 Decennier, saa

at Skolekassen nu eier en rentebærende Capitalformue af 34,667 Rd. 73 $\frac{1}{2}$ f.

Bed Nyborg lærde Skoles Nedlæggelse erholdt Odense Cathedralsskole desuden endeel Fordegods, om hvis Oprindelse og Historie jeg af de temmelig sparsomme Rilder har uddraget Følgende*):

51. Østerfjerninge (Sunds Herred) Sogns Kongetiende, 3 Pd. Rug, 3 Pd. Byg, 1 Pd. Havre;

52. Frørup (Binding H.) Sogns Kongetiende, 3 Pd. Byg, 3 Pd. Havre;

53. Ferretslev (f. H.) Sogns Kongetiende, 2 Pd. Rug, 2 Pd. Byg;

54. Søllinge (f. H.) Sogns Kongetiende, 2 Pd. Rug, 2 Pd. 6 Skpr. Byg, 1 Pd. Havre;

55. Hellerup (f. H.) Sogns Kongetiende, 2 Pd. 6 Skpr. Rug, 2 Pd. 6 Skpr. Byg, 10 Skpr. Havre;

56. Skjellerup (f. H.) Sogns Kongetiende, 3 Pd. Rug, 5 Pd. Byg, 1 Pd. Havre;

57. Ellested (f. H.) Sogns Kongetiende. 2 Pd. Rug, 2 Pd. Byg, 1 Pd. Havre:

famtlige givne til Underholdning for Skolemester og to Hø=

---

*) Ved den store Ildbrand i Nyborg By d. 11te og 12te September 1797 ødelagdes alle Protocoller og andre Papirer, der vare opbevarede i den daværende Rectors Bolig, men dog ikke alle Skolens Documenter, som N. F. Mulertz i sine yderst magre „historiske Efterretninger om Nyborg lærde Skole“ (Nyb. Progr. 1821—23) paastaar; just med Hensyn til Godset ere deels enkelte Documenter, som ere fra Tiden før 1797, levede, hvilke nu findes i Odense Skoles Archiv, deriblandt især Rector Hans Svanes „Register og Fortegnelse over alle Nyborg Skoles saavel Læreres som Disciples Indkomster“ dat. 1ste August 1742, deels opbevares i Bispearchivet tre ældre Skolebøger fra Nyborg, af hvilke samme Svanes Skolebog indeholder de vigtigste og nøiagtigste Oplysninger.

rere i Nyborg Skole ved Frederik d. 2dens Fundats af 8de Juni 1587 (Copie i Svanes Skolebog fol. 3 f. aftrykt Hofm. V S. 448) „og skal Vor Embedsmand paa Vort Slot Nyborg, saa og Superintendenten udi Fyens Stift, samt Sognepræsten, Borgemestre og Raadmænd udi forn. Vor Kjøbsted Nyborg, som nu er eller herefter komminedes vorder, forordne, hvorledes om forn. Rente og Indkomst skal stiftes og forholdes, hvem den skal oppebære og deraf underholde forn. Skolemester og Hørere“. Efter disse Ords bogstavelige Udtydning have de i Fundatsen nævnedes Auctoriteter tinget Rector og Hørerne i Kost og ved Anordning af 22de October 1587 (Svane, Hofm. V S. 449) bestemt, at den Mand, som for disse 3 Ræster Kongeforn havde Skolemester og begge Hørerne i Kost, skulde give dem 2 Maaltider Mad om Dagen og 4 gode Retter til hvert Maaltid, og tvende Gange Steg om Ugen, og skulde de have hver 4 Potter Øl om Dagen o. f. v. Men denne Bespiisning in natura varede vel ikke længe ved; i Svanes Register er bemærket: „Nu, ligesom i mange Aar forhen, oppebærer Rector og de tvende øverste Collegæ Kostfornet selv, og seer sig enhver med Kost, hvor de kan, forsynede“. Af dette Kostforn fik Rector og de 2 Hørere, efter Svanes Angivelse i Skolebogen fol. 56 f. hver 10 Tdr. $1\frac{2}{3}$ Skpr. Rug, 17 Tdr. 4 Skpr. Byg og 11 Tdr. 2 Skpr. Havre. Iøvrigt bleve alle disse Korntiender efterhaanden perpetuerede til nærliggende Herregaarde imod et Kornbeløb, som nærmer sig det oprindelige: Østerfjerninge til Rødkilde eller nu Flintholm (den skal være solgt ved Auction 1764) imod en Afgift af 6 Tdr. 2 Skpr. Rug, 7 Tdr. 4 Skpr. Byg og 5 Tdr. Havre; Frørup til Ørbeklund (rimeligviis, ligesom Communitetets Andeel, ved Bevilling af 23de Juni 1699; jfr. M. Rosenvinges Declaration af 1ste Marts 1703 i Binding Herreds Panteprotokol Nr. 1),

der svarer 9 Tdr. Byg og 15 Tdr. Havre; Ferretsløv, Søllinge og Hellerup til Hellerupgaard (uvist naar), der svarer 11 Tdr. 7 Skpr. Rug, 16 Tdr. 4 Skpr. Byg og 6 Tdr. 2 Skpr. Havre; Skjellerup til Hindemae, hvorfra Afgiften er 7 Tdr. 4 Skpr. Rug, 13 Tdr. 4 Skpr. Byg, 5 Tdr. Havre; som man seer af Svanes Skolebog fol. 56, leveredes dette Quantum allerede 1740 derfra til Rector i Nyborg, men Kongetienden folgtes dog først dertil 1766, og i det af Kongen til Cancelliraad Fr. Petersen under 21de Januar s. A. udstedte og 26de Marts næst efter inden Fyenboes Landssting læste Skjøde (Copie ibl. Nyborg Skoles Documenter Nr. 59 i Odense Skoles Archiv) blev nævnedes Afgift reserveret Skolen; ifølge Cancelliets Bevilling af 21de Mai 1803 til daværende Eier til at dele Jorderne i 3 Parceller har Skolen Pant i en Parcel af Hindemae samt Skjellerup Kirke (Copie ssteds. litt. L Nr. 15). Ellested endelig var allerede 1730 (jfr. Binding Herreds Panteregister) perpetueret til Nykkesholm, som svarer 5 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. Rug, 6 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. Byg, 2 Tdr. 4 Skpr. Havre. Alle disse Afgifter betales aarlig i Penge efter Capitelstaxten.

58. Hjulby Gaardmænds Afgift var Nyborg Landsfogns Degnekorn til Rector som Chordeg, tidligere 4 Tdr. 2 Skpr. Byg af 17 Gaarde (Svanes Skolebog fol. 56), senere kun 3 Tdr. 5 Skpr. Byg af 13 Heelgaarde og 1 Halvgaard (jfr. Nyborg Skoles Designationsprotocol S. 5). Denne Afgift hdes af Gaardmændene fra 1840 af med Penge efter Capitelstaxten; tidligere leveredes Kornet in natura.

59. Landgilde af tvende Gaarde, henhørende til St. Nicolai Altergods i vor Frues Capel i Nyborg, legeret af samme Alters Patron Johan Friis til Hesselager ved Fundats Koldinghuus Fredagen næst efter Søndagen Quasimo-

dogeniti 1554 (Svanes Skolebog fol. 2, Hofm, V S. 450) til Skolemester ($\frac{2}{3}$) og Locaterne ($\frac{1}{3}$), paa det Vilkaar, at de Intet maae kræve eller oppebære af fattige Disciple (jfr. Nr. 20 og 21). Den ene Gaard, kaldet Damgaard, i Bindinge Sogn svarede aarlig 3 Pd. Byg, 1 Pd. Rug, 1 Otting Smør, 2 Gjøes, 4 Høns, den anden i Sulfendrup i samme Sogn skyldte aarlig 2 Pd. Byg, 1 Gaas, 2 Høns. Hertil kom endnu senere, uvist naar, Landgilde af en 3die Gaard i samme Sogn 2 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdk. Rug, tillagt 3die Lectiehører, efter Svanes Mening (Registeret) af Bindinge Kirke, hvis Sognebegn denne Hører var. Disse Gaarde bleve efterhaanden indlemmede i Baroniet Holckenhavn, og derfra svarede og svares nu 5 Tdr. Rug og 12 Tdr. 1 Skp. Byg, nemlig af en Gaard i Bindinge 2 Tdr. 4 Skpr. Rug, af en Gaard i Sulfendrup 2 Tdr. 4 Skpr. Rug, 7 Tdr. 4 Skpr. Byg, og af Sulfendrup Bymænd af en nedlagt Gaard 4 Tdr. 5 Skpr. Byg, Alt med Penge efter Capitelstaxten.

60. Afgift af en Gaard i Aunslev By, Kirkejord, ligesom den sidst nævnde, og efter Svanes Mening (sst.) tillagt 2den Lecties Hører som Sognebegn til Aunslev Kirke. Landgilden udgjorde før 3 Tdr. 2 Skpr. Byg (sst.), nu er den kun 3 Tdr. Byg, der betales fra Suelberg med Penge efter Capitelstaxten.

61. Afgift af Nyborg Kirke, en Levning af hvad der aarlig tilfaldt Rector og Hørerne som en Deel af Calentegildernes Gods, hvilket Gods af Christian d. 3die blev givet til Nyborg Kirkes og Skoles Ophold og Behov ved Brev dat. Mandagen næst efter Søndagen Palmarum 1555 (Copie i Svanes Skolebog fol. 49, aftrykt Hofm. S. 435). Oprindelig bestod Skolens Andeel i 3 Tdr. Byg og omtrent $15\frac{1}{2}$ Rd. Sordskyld til Rector og 3 Rd. 2 Mk. til hver af

de 3 Hørere, men deraf er kun tilbage de 3 Tdr. Byg, som erlægges ved Kirkeørgen i Nyborg med Penge efter Capitelstarten.

Indtil Aaret 1846 eiede Skolen tre Bygninger i Odense, Skolehuset paa St. Knuds Kirkegaard, Gymnasiebygningen ved Siden af Kirken, og Rectorresidenten paa det store Torv. Af disse blev imod Vederlag det første overladt til Almue- og Borgerstolevæsenet, den anden til Stiftsbibliotheket, den tredje solgt for 7000 Rd. til Læseforeningen (om disse Bygningers Historie s. Bidrag til D. C. Hist. 1ste H. 1846). Den nye Skolebygning paa Hjørnet af Graabrødreplads og Graabrødrestræde, som blev fuldført 1846, kostede med Grunden 64,787 Rd. 35 f. og er asfureret i Brandkassen for 40,000 Rd. (jfr. Selmers Aarbog f. Rbhvns. Univ. o. j. v. for 1846 S. 176 ff., Progr. f. 1847 S. 97 ff.); hvorimod Skolens betydelige Inventarium, Bibliothek, physiske, naturhistoriske, geographiske og andre Samlinger og Apparater ikke ere asfurerede, da Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, paa Forstanderskabets Forespørgsel desangaaende, i sin Svarskrivelse af 11te Mai 1844 har meent, „at det maatte ansees for tjenligt for Skolekasserne ikke at asfurere de lærde Skolers Bibliotheker, da det, som saaledes bespares i Brandpræmier for dem alle, maa formodes at være tilstrækkeligt til at dække Tabet, naar i et enkelt Tilfælde eet af dem skulde ødelægges ved Udsvaade, og i Lighed hermed maatte man finde det hensigtsmæssigt, at den physiske Instrumentsamling heller ikke forsikredes i Brandkassen“.

Dversigt over Cathedralskolens aarlige Indtægter.

A. Tiender, som ifølge Commissions-Kjendelse eller Forening svares af Yderne:

1. Aasum Sogns Kirketiende (ovenf. B. 25), ialt 25 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{7}{8}$ Fdk. Rug, 52 Tdr. 2 Skpr. $\frac{3}{8}$ Fdk. Bng og 47 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{3}{8}$ Fdk. Havre, betales 11te Febr. med Penge efter Capitelstarxen, tilligemed 17 Rd. 20 f. i Dvægtiende.

2. Klausunde Sogns Kongetiende (B. 30. b), ialt 26 Tdr. 3 Skpr. $3\frac{1}{8}$ Fdk. Rug, 58 Tdr. 7 Skpr. $1\frac{1}{4}$ Fdkr. Bng og 87 Tdr. „ Skp. $2\frac{1}{8}$ Fdk. Havre, hdes deels i Penge (11te Febr.) efter Capitelstarxen deels in natura til Kjøbmanden, der betaler Beløbet 1ste Mai ligeledes efter Capitelstarxen.

3. Nørre-Høirup Sogns Kongetiende (B. 32. d), 13 Tdr. 2 Skpr. $3\frac{7}{24}$ Fdk. Rug, 26 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{7}{12}$ Fdk. Bng, 26 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{7}{12}$ Fdkr. Havre leveres in natura og betales 1ste Mai efter Capitelstarxen af Kjøbmanden.

4. Skovby Sogns Kongetiende (B. 30. c), 77 Tdr. 1 Skp. $1\frac{1}{2}$ Fdk. Rug, 75 Tdr. 4 Skpr. Bng, 75 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdk. Havre, ligesom Nr. 3.

5. Rjæng Sogns Kongetiende (A. 8), ialt 47 Tdr. 2 Skpr. $7\frac{33}{816}$ Fdk. Rug, 69 Tdr. 7 Skpr. $2\frac{5719}{5760}$ Fdk. Bng, 74 Tdr. 2 Skpr. $3\frac{941}{2304}$ Fdk. Havre, betales ligesom Nr. 1.

6. Barløse Sogns Kongetiende (A. 9), 31 Tdr. 2 Skpr. Rug, 43 Tdr. 3 Skpr. $1\frac{7}{8}$ Fdkr. Bng, 40 Tdr. 1 Skp. $3\frac{1}{8}$ Fdk. Havre, ligesom Foreg.

7. Asperup Sogns Kongetiende (B. 29. a), 54 Tdr. 6 Skpr. $1\frac{1}{12}$ Fdk. Rug, 120 Tdr. 5 Skpr. $2\frac{25}{36}$ Fdk. Bng, 58 Tdr. „ Skpr. $\frac{1}{4}$ Fdk. Havre, ligesom Nr. 3 og 4.

8. Bispenberg Sogns Kongetiende (A. 5), 92 Tdr.

„ Skp. $3^{13/18}$ Fdfr. Rug, 95 Tdr. 4 Skpr. $1^{1/36}$ Fdfr. Byg, 101 Tdr. 3 Skpr. $1^{35/36}$ Fdfr. Havre, ligesom Nr. 2.

B. Tiender, som ere perpetuerede til Herregaarde eller Stiftelser.

1. Særsløv Sogns Kongetiende (B. 24) til Grevskabet Gyldesteen, som 24de Febr. erlægges 127 Rd. 48 f.

2. Lumby Sogns Kongetiende (B. 28) til Nislevgaard for 40 Rd., der betales 11te November.

3. Østerhøisinge Sogns Kongetiende (B. 33) til Hvedholm for 26 Rd., der erlægges 11te December.

4. Fraugde Sogns Kongetiende (B. 34) til Fraugdegaard (nu Tiendens Tiere) imod en Afgift af 18 Tdr. 6 Skpr. Rug, 22 Tdr. 4 Skpr. Byg efter Capitelstaxten og 7 Rd. 48 f., forfalder 11te Februar.

5. Vigerslev Sogns Kongetiende (A. 6) til Rangsø for 60 Rd., der betales 24de Februar.

6. Gamtofte Sogns Kongetiende (A. 4) til Brahesborg for 106 Rd. 24 f., at betale 11te November.

7. Aunslev Sogns Kongetiende (A. 11) til Fuelsberg, der erlægges 11te Februar 20 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg og 10 Tdr. Havre med Penge efter Capitelstaxten.

8. Bantinge Sogns Kongetiende (A. 13) til Arreskov mod en Afgift af 6 Tdr. 2 Skpr. Rug, 3 Tdr. Byg, 1 Td. 7 Skpr. Havre 11te Februar med Penge efter Capitelstaxten.

9. Vesterhøisinge Sogns Kongetiende (A. 12) til samme Gaard imod Ydelse af 2 Tdr. 4 Skpr. Rug, 6 Tdr. Byg, 5 Tdr. Havre paa samme Tid og Maade.

10. Svanninge Sogns Kongetiende (A. 15) til Steensgaard imod 15 Tdr. Rug, 15 Tdr. Byg, 3 Tdr. 6 Skpr. Havre paa samme Tid og Maade.

11. Davinde Sogns Kongetiende (A. 18) til Selleberg, hvorfra erlægges 6 Tdr. 2 Skpr. Rug og 7 Tdr. 4 Skpr. Vng paa samme Tid og Maade.

12. Allesø Sogns Kongetiende (A. 17) til Odense Communitet imod 5 Tdr. Rug, 6 Tdr. Vng og 1 Td. 7 Skpr. Havre, som betales paa samme Tid og Maade.

13. Uggerslev Sogns Kongetiende (A. 16) til Ørritslevgaard, der erlægges 6 Tdr. 2 Skpr. Rug, 7 Tdr. 4 Skpr. Vng og 5 Tdr. Havre paa samme Tid og Maade.

14. Gjestlev Sogns Kongetiende (A. 14) til Nordskov, hvorfra ydes 4 Tdr. 4 Skpr. Rug, 5 Tdr. 3 Skpr. Vng og 1 Td. 7 Skpr. Havre, der leveres in natura ved 5 Gaardmænd i Freltofte til Kjøbmanden og betales 1ste Mai.

15. Ørsted Sogns Kongetiende (A. 10) til Ørsted Præstegaard imod 2 Tdr. 4 Skpr. Rug, der betales 11te Februar efter Capitelstarten af Præsten i Ørsted.

16. Østersfjerninge Sogns Kongetiende (C. 51) til Flintholm imod 6 Tdr. 2 Skpr. Rug, 7 Tdr. 4 Skpr. Vng og 5 Tdr. Havre, der erlægges paa samme Tid og Maade.

17. Skjellerup Sogns Kongetiende (C. 56) til Hindemæ; Afgiften er 7 Tdr. 4 Skpr. Rug, 13 Tdr. 4 Skpr. Vng og 5 Tdr. Havre, at erlægges paa samme Tid og Maade.

18. Ferretslev, Søllinge og Hellerup Sogns Kongetiende (C. 53-55) til Hellerupgaard imod 11 Tdr. 7 Skpr. Rug, 16 Tdr. 4 Skpr. Vng og 6 Tdr. 2 Skpr. Havre, erlægges paa samme Tid og Maade.

19. Ellested Sogns Kongetiende (C. 57) til Lyfesholm, hvorfra svares 5 Tdr. 1 Skp. 1 Fdf. Rug, 6 Tdr.

1 Skp. 2 Fdt. Vng og 2 Tdr. 4 Skpr. Havre paa samme Tid og Maade.

20. Frørup Sogns Kongetiende (C. 52) til Orbeklunde imod en Afgift af 9 Tdr. Vng og 15 Tdr. Havre paa samme Tid og Maade.

C. Afgifter af Bøndergods:

1. Af en Gaard i Meelby (B. 39) fra Grevstabet Gyldesten 16 Rd. hver 11te December.

2. Af en Gaard i Flødstrup (B. 45) fra Skovsbo 20 Rd. 19 f. paa samme Tid.

3. Af en Gaard i Ørritslev (B. 44) fra Langensø 38 Rd. 48 f. d. 11te November.

4. Af en Gaard i Høsele (B. 43) fra Brahesholm 10 Rd. d. 11te December.

5. Af en Gaard i Roerslev (B. 40) fra Rjørup (Grevst. Roepstorff) 10 Rd. d. 11te November.

6. Af to Gaarde i Hjørølev (B. 42) fra Nislevgaard 12 Rd. 58 f. paa samme Tid.

7. Af en Gaard i Beistrup (A. 20) fra Tisfelholt 1 Td. 4 Skpr. Rug, 1 Td. 4 Skpr. Vng, 1 Td. 4 Skpr. Havre efter Capitelstaxt og 3 Rd. 32 f., d. 11te Februar.

8. Halvdelen af Afgiften af en Gaard Ulmeovre, Ulbølle Sogn (A. 22) fra Rødkilde 2 Tdr. 2 Skpr. Vng efter Capitelstaxten paa samme Tid.

9. Af en Mølle i Tarup (A. 21) fra Torpegaard 4 Rd., d. 11te November.

10. Hjulby Gaardmænd (C. 58) hde selv 3 Tdr. 5 Skpr. Vng efter Capitelstaxten d. 11te Februar.

11. Af noget under Baroniet Hølskenhavn indlemmet Bøndergods (C. 59) 5 Tdr. Rug og 12 Tdr. 1 Skp. Vng efter Capitelstaxten paa samme Tid.

12. Af en Gaard i Munslev (C. 60) fra Sueløberg 3 Tdr. Byg efter Capitelstaxten paa samme Tid.

13. Af et Boelsted i Nørre-Høirup (B. 38) erlægges Tieren 5 Tdr. Rug, 5 Tdr. Byg og 5 Tdr. Havre (den nuværende Tier kun 3 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg og 5 Tdr. Havre) efter Capitelstaxten paa samme Tid.

14. Af en Jordlod i Masum (B. 26) erlægges Tieren 2 Skpr. Rug, 2 Skpr. Byg og 2 Skpr. Havre efter Capitelstaxten paa samme Tid.

15. Ligeledes Arvefæsteren af den anden mindre Jordlod i Masum (s. sammesteds) det Samme paa samme Maade og Tid.

16. Ligeledes Arvefæsteren af Rogelundshuset eller den større Jordlod i Masum (s. sammesteds) 4 Skpr. Rug, 4 Skpr. Byg og 4 Skpr. Havre paa samme Maade og Tid.

17. Degnekorn af Landsbyerne i St. Knuds Sogn (A. 2), 3 Tdr. 4 Skpr. Byg, ydes in natura og betales af Rjøberen efter Capitelstaxten d. 1ste Mai.

18. Degnekorn af Landsbyerne i Frue Sogn (sammest.) 1 Td. 3 Skpr. Byg ligesom Foregaaende.

D. Bortfæstet eller bortforpagtet Jordegods.

1. Af en Gaard i Norup (B. 41) svarer Fæsteren d. 11te November 12 Rd. 72 s.

2. Den ene Fæster af Milehøisagrene (B. 37) udenfor St. Jørgensporten 4 Rd., med Halvdelen 11te November og Halvdelen 11te Februar.

3. Ligeledes den anden Fæster (sammest.) paa samme Tid 5 Rd.

4. Af Grønhoisløkken og Sandmarken (sammest.) er Forpagtningsafgiften 20 Tdr. 3 Skpr. Rug og 20 Tdr. 3 Skpr. Byg samt 305 Rd.; Halvparten af Pengeafgiften

betales Forfudsviis 11te Juni, den anden Halvdeel erlægges tilligemed Kornafgiften efter Capitelstaxten 11te Februar.

5. Forpagteren af Milehøis løkken (sammest.) erlægger 4 Tdr. 7 Skpr. Rug, 4 Tdr. 7 Skpr. Byg samt 140 Rd. paa samme Maade og Tider som Foreg.

6. Pigeledes paa samme Maade og Tider Forpagteren af Mølleløkken (sammest.) 1 Td. 2 Skpr. Rug, 1 Td. 2 Skpr. Byg samt 50 Rd.

E. Refusioner:

1. Allefø og Broby Sognekalb for Præstetiende (B. 36. a) 44 Tdr. 6 Skpr. 3 $\frac{1}{2}$ Fdf. Rug og 44 Tdr. 6 Skpr. 3 $\frac{1}{2}$ Fdf. Byg, der erlægges af Sognepræsten efter Capitelstaxten med Halvdelen 11te Mai og Halvdelen 11te November.

2. Afgift af Nyborg Kirke (C. 61) 3 Tdr. Byg, betales af Kirkeværgerne i Nyborg med Penge efter Capitelstaxten 11te Februar.

3. Refusion for Huusleie (A. 19) af St. Knuds Kirke 16 Rd. og Frue Kirke 4 Rd., betales af Kirkeværgerne 1ste October.

4. Renter af Jens Mules Legat (A. 7), imellem 13 og 14 Rd., hæves paa Dispecontoiret 11te December.

[5. Fra Odense Amtstue (B. 27 og 36. b) har Skolen indtil 1857 erholdt en Refusion af 24 Tdr. Rug, 70 Tdr. 4 Skpr. Byg og 3 Tdr. Havre efter Capitelstaxten, og den almindelige Skolefond 63 Rd. 64 β ., hvilken Refusion indtil videre bortfalder.]

F. Jordskyld og Grundleie

1. Fra Hovedgaarden Tøistrup (A. 1) 5 Rd. 32 β ., som betales 1ste October.

2. Af flere Gaarde og Huse i Odense (sammest.) 21 Rd., hvoraf 11 Rd. 75 $\frac{1}{2}$ β . til Paaffe og 9 Rd. 20 $\frac{1}{2}$ β . til Mikkelsdag.

G. Renter af Capitaler.

1. Af Skolens Capitaler i Obligationer 1350 Rd. 33 f. i Terminerne.

2. Af de blandt Stiftets offentlige Midler indsatte Capitaler (B. 26), som ved to Gange erlagte Recognitioner nu ere stegne til 910 Rd., udgjøre Renterne, efter Fradrag af Administrationsomkostninger, omtr. 35 Rd., som udbetales af Stiftskassereeren 11te December.

3. Af Stipendieoverskudsfondens Renter afgives ifølge Rgl. Resolution af 18de October 1849 aarlig til Skoleklassen 480 Rd. med Halvdelen i hver Termin.

H. Varierende og tilfældige Indtægter.

1. Skolepenge 40 Rd. med Moderation for flere Brødre (28 for 2de, 20 for 3de, Intet for 4de Broder); Skoleklassen faaer dog kun Skolepengene for 100 Disciple (med Indbegreb af Beneficiarier); det Øvrige deles lige imellem Lærerne med Undtagelse af Rector.

2. Lys- og Brændepenge 5 Rd. for hver Discipel.

3. Indskrivningspenge 5 Rd. for hver ny Discipel.

4. Betaling for Testimonier 10 Rd. for hver Discipel, som ikke har Beneficier.

5. Indfæstninger og Recognitioner.

6. Leie af Aasum Degneenke=Sæde, (B. 25 Slutn.), naar ingen Degneenke benytter Boligen.

7. Kirkeværgens Overstud af Aasum Kirkes Indtægter for Jord, Ringning m. m.

